

LUONNOS 20.6.2018

Hallituksen esitys Eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä eräiden lakien muuttamiseksi**ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ**

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi elintarvikelaki, joka korvaisi voimassa olevan elintarvikelain. Esityksessä on kyse kokonaisuudistuksesta, jolla uudistetaan myös lain nojalla annettavat keskeiset alemman asteiset säädökset.

Lailla säädettäisiin elintarvikkeita koskevista yleisistä vaatimuksista sekä niiden valvonnan järjestämisestä. Lakia sovellettaisiin lähtökohtaisesti kaikkiin elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytettäviin eläimiin ja elintarvikekontaktimateriaaleihin, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaan, elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoihin sekä elintarvikevalvontaan kaikissa elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa

Voimassa olevaan elintarvikkeita ja niiden valvontaa koskevaan sääntelyyn ei tulisi merkittäviä toiminnallisia muutoksia. Esityksen tavoitteena on keventää lainsäädännöstä toimijoille ja valvontaviranomaisille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa kuitenkin vaarantamatta elintarviketurvallisuutta. Esityksellä pyritään myös parantamaan elintarvikelain käytettävyyttä jäsentämällä lukuisista muutoksista aiheutunutta hajanaisuutta. Samalla lakia päivitetään vastaamaan EU-lainsäädännön nykytilaa.

Lain valvontaviranomaisten tehtävät vastaisivat pääosin voimassa olevan lainsäädännön mukaisia tehtäviä. Kuntien ja aluehallintoviranomaisten tehtävät siirtyisivät kuitenkin maakuntien tehtäväksi, siten kuin maakuntaudistuksen yhteydessä on säädetty. Maa- ja metsätalousministeriö suunnittelisi ja ohjaisi elintarvikemääräysten täytäntöönpanoa. Ruokavirasto suunnittelisi ohjaisi, kehittäisi ja suorittaisi valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa. Uutena tehtävänä Ruokavirastolle esitetään vientiin liittyviä tehtäviä. Maakunnat huolehtisivat elintarvikevalvonnasta toimialueellaan. Valtion lupa- ja valvontavirasto suunnittelisi, ohjaisi ja suorittaisi alkoholilain piirissä olevaa valvontaa ja ohjaisi maakuntia alkoholimyymälöiden valvonnassa. Valvontaa esitetään muutettavaksi vastaamaan paremmin nykyistä toimintaympäristöä kohdentamalla sitä elintarvikehuoneistoista elintarviketoimintaan ja liittämällä lihantarkastus kiinteämmin osaksi muuta elintarvikevalvontaa. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden erillinen ensisaapumispaikkavalvonta esitetään nykyisessä muodossa lakkautettavaksi ja siirrettäväksi osaksi maakuntien tekemää muuta elintarvikevalvontaa.

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksullisuutta esitetään uudistettavaksi sekä elintarvikelain että terveydensuojelulain osalta. Voimassa oleva suoriteperusteinen maksu muutettaisiin vuosimaksuksi. Uudella järjestelmällä pyritään parantamaan maksujen kustannusvastaavuutta ja samalla kohdentamaan valvontaa riskiperusteisesti.

Torjunta-ainejäämien enimmäismäärien asettamista edeltävä riskinarviointitehtävä esitetään siirrettäväksi Elintarviketurvallisuusvirastosta Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon. Torjunta-aineiden ja niiden jäämien riskinarviointitehtävien keskittäminen yhteen virastoon helpottaisi asiantuntijayhteistyötä ja helpottaisi asiointia lupakysymyksissä. Samalla kasvinsuojeluaineista annettua lakia esitetään muutettavaksi vastaavasti.

Lakiin esitetään lisättäväksi toimijan luotettavuutta koskeva säännös. Samalla Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia muutettaisiin vastaavasti.

Lait on tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

SISÄLLYS

YLEISPERUSTELUT

1 JOHDANTO

Elintarviketurvallisuus
Terveystensuojelu
Ympäristöterveydenhuolto

2 NYKYTILA

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Lainsäädäntö

Elintarvikelaki ja sen nojalla annetut säädökset Elintarvikelain keskeiset kysymykset
Torjunta-ainejäämät
Terveystensuojelulaki
Ympäristöterveydenhuolto
Harmaan talouden selvitysyksikkö

2.1.2 Käytäntö

Elintarviketurvallisuus
Terveystensuojelu
Ympäristöterveydenhuolto

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä EU:n ja ulkomaiden lainsäädäntö

2.2.1 EU:n Elintarvikelainsäädäntö

Yleinen elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskeva EU-lainsäädäntö
Elintarvikehygieniää koskeva EU-lainsäädäntö
Elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskeva erityislainsäädäntö
Elintarvikekontaktimateriaaleja koskeva EU-lainsäädäntö
Elintarvikevalvontaa koskeva EU-lainsäädäntö

2.2.2 Elintarvikelainsäädäntö eräissä muissa maissa

2.2.3 Terveystensuojelulainsäädäntö muissa maissa

2.3 Nykytilan arviointi

2.3.1 Elintarviketurvallisuus

2.3.2 Kasvinsuojeluaineet

2.3.3 Terveystensuojelulain mukaisen valvonnan maksullisuus

3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET

3.1 Tavoitteet

3.1.1 Elintarvikelaki

3.1.2. Torjunta-ainejäämät

3.1.3. Terveystensuojelulaki

3.2 Keskeiset ehdotukset

3.2.1 Elintarvikelaki

3.2.2 Torjunta-ainejäämät

3.2.3 Terveystensuojelulaki

4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET

4.1 Taloudelliset vaikutukset

4.1.1 Yritystaloudelliset vaikutukset

Elintarvikelaki
Terveystensuojelulain valvontamaksut
Ympäristöterveydenhuollon valvontamaksu

4.1.2 Kuntataloudelliset vaikutukset

4.1.3 Kotitalouksiin kohdistuvat vaikutukset

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Elintarvikelaki
Torjunta-ainejäämät

4.3 Ympäristövaikutukset

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

5 ASIAN VALMISTELU

- 5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto
- 5.2 Lausunnot

6 MUITA ESITYKSEEN VAIKUTTAVIA SEIKKOJA

- 6.1 Riippuvuus muista esityksistä

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

- 1 Lakiehdotuksen perustelut

1.1 Elintarvikelaki

- 1 luku Yleiset säännökset
 - 2 luku Elintarviketoimintaa ja elintarvikekontaktimateriaalitoimintaa koskevat erityiset vaatimukset
 - 3 luku Elintarviketoimintaa ja elintarvikekontaktimateriaalitoimintaa koskevat vaatimukset
 - 4 luku Viranomaiset ja niiden tehtävät
 - 5 luku Laboratoriot
 - 6 luku Elintarvikevalvonta
 - 7 Luku Elintarvikkeiden vientiin liittyvät viranomaistehtävät
 - 8 luku Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät ja virallisesti tunnustetut valvotut pito-olosuhteet
 - 9 Luku Nimisuojuotteiden rekisteröiminen ja valmistuksesta ilmoittaminen
 - 10 luku Hallinnolliset pakkokeinot
 - 11 luku Maksut
 - 12 luku Muutoksenhaku
 - 13 luku Rangaistussäännökset
 - 14 luku Erinäiset säännökset
 - 15 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset
- Liite

1.2 Laki terveydensuojelulain muuttamisesta

1.3. Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä

- 2 Tarkemmat säännökset
 - 2.1 Elintarvikelaki
 - 2.2 Terveydensuojelulaki
- 3 Voimaantulo
- 4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys
 - Elinkeinovapaus ja omaisuuden suoja
 - Julkisen vallan käyttö
 - Lainsäädäntövallan siirtäminen
 - Kotirauha
 - Oikeusturva
 - Henkilötietojen suoja

LAKIEHDOTUKSET

- Elintarvikelaki
- Laki terveydensuojelulain muuttamisesta
- Laki kasvinsuojelulain muuttamisesta
- Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta

LIITTEET

RINNAKKAISTEKSTIT

- Laki terveydensuojelulain muuttamisesta
- Laki kasvinsuojelulain muuttamisesta
- Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Elintarviketurvallisuus

Elintarvikelainsäädännön tarkoituksena on varmistaa kuluttajien terveydellinen ja taloudellinen turvallisuus. Toimiva lainsäädäntö ja sen valvonta takaavat myös elintarvikealan toimijoiden tasapuolisen kohtelun ja yhtäläisen kilpailuaseman. Lainsäädännön tavoitteiden toteutuminen edellyttää, että toimijat kantavat osaltaan vastuun elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamisesta ja muusta määräysten mukaisuudesta.

Suomen elintarvikelainsäädäntöä uudistettiin laajasti 1990-luvulla erityisesti EU-jäsenyyden vuoksi. Uudistunut EU-lainsäädäntö, varautuminen tulevaisuuden elintarviketurvallisuushaasteisiin, eräät elintarvikevalvonnan toteuttamisessa havaitut epäkohdat sekä Suomen perustuslaki edellyttivät 2000-luvun puolivälissä elintarvikelainsäädännön uudistamista. Tässä yhteydessä katsottiin tarkoituksenmukaiseksi yhdistää aiemmin kolmessa laissa olleet säännökset uudeksi elintarvikelaiksi (23/2006), joka tuli voimaan 1.3.2006.

Voimassa olevaa elintarvikelakia on muutettu 20 kertaa. Suuri osa muutoksista on ollut luonteeltaan teknisiä ja liittyneet kansallisen lainsäädännön tai EU-lainsäädännön muutoksiin. Olennaisimmat muutokset elintarvikelain sisältöön tehtiin vuonna 2011. Muutokset tehtiin käytännön valvontatyössä esiin tulleiden kansallisten muutostarpeiden sekä eräiden EU-lainsäädäntöön tehtyjen muutosten vuoksi. Muutoksilla painotettiin erityisesti elintarvikelain riskiperusteista soveltamista ja toimijoihin kohdistuvan hallinnollisen taakan vähentämistä.

Elintarviketurvallisuusselonteon (VNS 5/2013 vp) eduskuntakäsittelyn yhteydessä todettiin, että maa- ja metsätalousministeriö arvioi elintarvikelain toimivuutta osana hallinnollisen taakan vähentämistä. Arvioinnissa tulisi erityisesti tarkistaa, missä määrin elintarvikelaissa voitaisiin nykyistä enemmän velvoittaa Eviraa ohjeistamaan lainsäädännön toimeenpanossa.

Maa- ja metsätalousministeriö toteutti vuonna 2014 kyselyn elintarvikelain toimivuudesta. Kyselyllä selvitettiin, ovatko elintarvikelain soveltamisala sekä yleiset periaatteet ja vaatimukset edelleen toimivia. Lisäksi selvitettiin, ovatko elintarvikelakiin perustuvat keinot toimivia tavoitteiden saavuttamiseksi.

Pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa kesällä 2015 strategisiksi tavoitteiksi asetettiin työllisyys, kilpailukyky ja kasvu, joita pyritään Osana sääntelyn keventämiseen tähtäävän hallituksen kärkihankkeen toimeenpanoa maa- ja metsätalousministeriö ja sen hallinnonalan virastot ovat sitoutuneet lainsäädännöllisin ja ohjauksellisin keinoin vaikuttamaan siihen, että liialliseksi koetusta byrokratiasta päästäisiin eroon.

Ruokapolitiikasta annetussa valtioneuvoston selonteossa Ruoka2030 (VNS 2/2017 vp) asetetaan tavoitteeksi varmistaa, että Suomen viranomaisjärjestelmä kykenee vastaamaan valvonnallisiin haasteisiin ja että meillä on valmius tehokkaasti tunnistaa, hoitaa, ehkäistä ennalta ja torjua sekä uusia että jo tunnettuja elintarviketurvallisuuteen liittyviä uhkia. Lisäksi tavoitteena on varmistaa, että Suomen hyvä elintarviketurvallisuus tunnustetaan tärkeäksi vientivaltiksemme ja että viranomaistoiminta tukee vientiä.

Osana pääministeri Juha Sipilän hallituksen keskushallinnon virastorakenteen kehittämistä koskevia rakennepoliittisten uudistusten toimeenpanoa maa- ja metsätalousministeriö antoi helmikuussa 2018 eduskunnalle esityksen (HE 8/2018) laiksi, jolla perustetaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle uusi virasto, johon yhdistetään Elintarviketurvallisuusviraston (Evira) ja Maaseutuviraston tehtävät sekä osa Maanmittauslaitoksen tietotekniikkapalvelukeskuksen tehtävistä. Laki Ruokavirastosta (371/2018) annettiin 18.5.2018. Uusi Ruokavirasto aloittaa toimintansa 1.1.2019.

Maakuntien perustamista koskevaan hallituksen esitykseen (HE 15/2017 vp) liittyvä hallituksen esitys maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia

koskevaksi lainsäädännöksi (HE 14/2018 vp) on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä. Elintarvikevalvonnassa olevia hallinnon portaita vähennetään ja Eviran ja aluehallintovirastojen kuntiin kohdistaman elintarvikevalvonnan ohjauksen päällekkäisyyttä poistetaan. Maa- ja metsätalousministeriön sektorilla elintarvikevalvonnan ohjaustehtävät keskitetään Ruokavirastoon. Elintarvikevalvontaan liittyvät tarkastus- ja toimeenpanotehtävät siirretään maakuntiin. Esityksen mukaan toimivalta osoitetaan pääosin maakunnalle. Maakuntaudistuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2020.

Antamalla uusi elintarvikelaki pyritään parantamaan elintarvikelain käytettävyyttä jäsentämällä lukuisista muutoksista aiheutunutta hajanaisuutta. Samalla elintarvikelaki päivitetään vastaamaan EU-lainsäädännön nykytilaa. Keskeinen uusi EU-säädös on elintarvikeketjun valvontaa koskeva asetus, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY, 1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta.

Terveydensuojelu

Terveydensuojelulain (763/1994) tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö.

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman eräänä tavoitteena on kuntien tehtävien ohjauksen jatkuvan pirstaloitumisen ja yksityiskohtaistumisen katkaiseminen. Lupa- ja valvontaviranomaistoiminnassa tavoitteena on siirtyä kohti kustannusvastaavuutta. Terveydensuojelulain valvonta on mainittu hallitusohjelmassa esimerkkinä laista, jossa kustannusvastaavuuteen tulisi pyrkiä. Hallitusohjelman tavoitteena on lisäksi edistää kuntien toimintavapautta palvelujen järjestämisessä siten, että yksityiskohtaisesta resurssien ohjaamisesta siirrytään tavoiteltujen tulosten ohjaamiseen. Tähän liittyen terveydensuojelulain mukaista ilmoitusmenettelyä ja suunnitelmallista valvontaa on kevennetty 11.11.2016 voimaan tulleella terveydensuojelulain muutoksella ja valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman päivityksellä.

Ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuollon lakeja ovat elintarvikelaki (23/2006), eläinlääkintähuoltolaki (920/2009), terveydensuojelulaki (763/1994) ja tupakkalaki (549/2016). Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista annetun lain (410/2009) mukaan kunnassa tai kunnan yhteistoiminta-alueella tulee olla käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit, joilla ympäristöterveydenhuollon palvelut järjestetään. Kunnan tuli tehdä päätös ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueeseen kuulumisesta vuoden 2009 loppuun mennessä.

Suomen Kuntaliitto ja ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt ovat esittäneet, että ympäristöterveydenhuollon lakeja yhdenmukaistettaisiin, jotta niiden ohjaus ja soveltaminen olisi helpompaa ja käytännöt saataisiin valtakunnallisesti yhdenmukaisemmaksi.

Maakuntaudistukseen liittyen hallitus linjasi 5.4.2016, että maakunnan tehtäväksi siirtyvät ympäristöterveydenhuollon tehtävät eli elintarvikevalvonnan, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ja sen valvonnan, terveysvalvonnan ja tupakkavalvonnan tehtävät kunnista, aluehallintovirastoista ja elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksista. Linjauksen mukaan riittävän osaamisen ja resurssit omaava kunta voi kuitenkin laissa säädettyjen kriteerien täyttyessä sopia maakunnan kanssa järjestämisvastuun siirtämisestä tältä osin kunnalle. Ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirrosta kunnilta maakunnalle säädetään maakuntalaissa

(---/2018) ja kriteereistä, joiden perusteella maakunta voi siirtää järjestämisvastuun takaisin kunnalle eräiden ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämisvastuun siirtämisestä maakunnalta kunnalle annetussa laissa (---/2018).

2 Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Lainsäädäntö

Elintarvikelaki ja sen nojalla annetut asetukset

Elintarvikevalvonnasta säädetään elintarvikelaissa (23/2006) sekä sen nojalla annetuissa asetuksissa. Elintarvikelaki tuli voimaan 1.3.2006. Elintarvikelailla kumottiin elintarvikelaki (361/1995) ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettu laki (1195/1996). Terveysnsuojelulaista kumottiin elintarviketurvallisuuteen liittyvät säännökset. Kumottujen lakien nojalla annetut alemman asteiset säädökset jäivät voimaan. Elintarvikkeita ja elintarvikevalvontaa koskeva kansallinen lainsäädäntö perustuu laajalti vastaaviin EU-säädöksiin.

Elintarvikkeiden laatuun liittyvää valvontaa toteutetaan myös maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain (999/2012) nojalla. Eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annettu laki (1192/1996) koskee EU:n ulkopuolelta tuotavien eläimistä saatavien elintarvikkeiden rajatarkastusta.

Elintarvikelaki on yleislaki, joka eräin poikkeuksin koskee kaikkia loppukuluttajalle tarkoitettuja elintarvikkeita. Lakia sovelletaan elintarvikkeisiin, niiden käsittelyolosuhteisiin, elintarvikealan toimijoihin sekä elintarvikevalvontaan kaikissa elintarvikkeiden tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa.

Elintarvikelain nojalla on annettu noin 50 asetusta, joilla on pantu täytäntöön EU:n elintarvikesäädöksiä sekä annettu EU-lainsäädännön mahdollistamia kansallisia sääntöjä sekä helpotuksia ja mukautuksia. Elintarvikelain nojalla on annettu viisi asetusta, jotka kuuluvat alueelle, jolla ei ole EU-lainsäädäntöä. Tällaisia ovat muun muassa säädökset eräiden elintarvikkeiden ravitsemuksellisesta täydentämisestä sekä eräiden elintarvikkeiden alkuperämaan ilmoittamisesta. Kansallisia säädöksiä on annettu myös elintarvikekontaktimateriaaleihin liittyen raskasmetalleista.

Elintarvikelain tarkoituksena on varmistaa kuluttajan käytettäväksi tulevien elintarvikkeiden turvallisuus sekä hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu. Lain tarkoituksena on myös varmistaa, että elintarvikkeesta annettavat tiedot ovat totuudenmukaisia ja riittäviä eivätkä johda kuluttajaa harhaan. Lain tarkoituksena on turvata korkealaatuinen ja tasapuolinen elintarvikevalvonta, joka on suunnitelmallista, oikein kohdennettua, tehokasta ja eri toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kohtelevaa. Lisäksi lain tarkoituksena on omalta osaltaan parantaa elintarvikealan toimijoiden toimintaedellytyksiä selkeiden ja johdonmukaisten vaatimusten kautta. Elintarvikelain soveltamisalan osalta todetaan, että mitä laissa säädetään elintarvikkeista, koskee soveltuvin osin myös elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita.

Elintarvikelaki muutettiin vuonna 2011 annetulla lailla (352/2011). Tuolloin lakia täsmennettiin muun muassa siten, että siitä käy selkeästi ilmi periaate elintarvikelainsäädännön ja -valvonnan riskiperusteisuudesta. Elintarvikelakia ja sen nojalla annettuja säädöksiä toimeenpantaessa ja valvottaessa on otettava huomioon elintarviketoiminnan luonne ja laajuus sekä toimintaan liittyvät muut elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat.

Elintarvikelaissa säädetään valvontaviranomaisista ja elintarvikevalvonnan järjestämisestä. Elintarvikevalvonnan hallinnollinen organisointi ja valvonnan järjestämistapa on EU-lainsäädännössä jätetty kansallisesti päätettäväksi. Valvontaviranomaisten tehtävät on elintarvikelaissa säännelty perustuslain edellyttämällä yksityiskohtaisuudella.

Kun elintarvikelaki annettiin vuonna 2006, elintarvikevalvonnan yleisen suunnittelun ja valvonnan ylin ohjaus kuului kauppa- ja teollisuusministeriölle, maa- ja metsätalousministeriölle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle. Elintarvikeasioita koskevan päätöksenteon tiivistämiseksi keskushallinnossa kauppa- ja teollisuusministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön elintarvikelainsäädäntötehtävät yhdistettiin maa- ja metsätalousministeriön elintarvikelainsäädäntötehtäviin vuoden 2008 alusta lukien. Tämän johdosta elintarvikelakia muutettiin lailla (989/2007) siten, että lain ylin johto kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle.

Elintarvikevalvonnan keskusviranomaisena toimii Evira, joka suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa muun muassa valtakunnallisen elintarvikevalvontaohjelman kautta. Alueellisina elintarvikevalvontaviranomaisina toimivat aluehallintoviranomaiset. Pakallisesta elintarvikevalvonnasta huolehtii kunta tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue toiminta-alueellaan. Elintarvikelain mukaan valvontaviranomaiset voivat teettää valvontatehtäviä myös ulkopuolisilla valvontaelimillä.

Elintarvikelaissa viitataan elintarvikevalvonnan yleisten vaatimusten osalta Euroopan unionin elintarvikelainsäädäntöön. EU-lainsäädännössä korostetaan elintarvikevalvonnan suunnitelmallisuutta, avoimuutta ja tehokkuutta. Elintarviketurvallisuusvirastolla on velvollisuus laatia valtakunnallinen valvontaohjelma valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi. Valvonnan suunnitelmallisuuden tehostamiseksi myös kunnan sekä muiden valvontaviranomaisten on laadittava valvontasuunnitelma.

Elintarvikevalvonnan painopistettä siirrettiin vuona 2011 elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä käytännön valvontatyöhön. Pääsääntö on, että toimijan on ilmoitettava elintarvikehuoneiston toiminnasta toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Elintarvikehuoneiston hyväksymistä vaaditaan ainoastaan sellaisilta eläinperäisiä elintarvikkeita käsitteleviltä elintarvikehuoneistoilta, jotka EU-lainsäädännön mukaan on hyväksyttävä ennen toiminnan aloittamista sekä itujen alkutuotantopaikoilta. Hyväksymistä koskevaan vaatimukseen on eräitä poikkeuksia.

Elintarvikealan toimijan omavalvontavelvoite on keskeinen osa elintarviketurvallisuuden ja muun määräystenmukaisuuden varmistamista. Elintarvikelaissa olevaa omavalvontavelvoitetta on kehitetty elintarviketoimintaa ja kuluttajaa paremmin palvelevaksi kokonaisuudeksi. Vaatimukset omavalvontasuunnitelman hyväksymisestä sekä valvontaviranomaisen velvollisuudesta määrätä omavalvontaan kuuluvista tutkimuksista poistettiin elintarvikelaista, kun lakia muutettiin vuonna 2011.

Valvonnan yhdenmukaistamiseksi ja lihan tarkastuksen laadun parantamiseksi lihan tarkastus ja siihen liittyvä elintarvikevalvonta keskitettiin vuonna 2011 Eviran tehtäväksi. Porojen lihan tarkastus jäi Lapin aluehallintoviraston tehtäväksi. Aikaisemmin pienteurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten sekä niiden yhteydessä olevien laitosten hyväksyminen ja valvonta oli kunnan tehtävä. Muutos yhdenmukaisti samalla lihan tarkastus- ja valvontamaksut, kun pienteurastamoilta ja riistan käsittelylaitoksilta perittävien maksujen perusteet tulivat yhtenäisiksi koko maassa. Samalla elintarvikelakiin lisättiin mahdollisuus pienteurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten lihan tarkastuksen ja valvonnan tukemiseen valtion varoista. Elintarvikelain muutoksesta huolimatta eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 15 §:n nojalla kunta on kuitenkin yhä voinut hoitaa valtion tehtäväksi säädetyn lihan tarkastuksen ja siihen liittyvän valvonnan, jos kunta on tehnyt siitä Elintarviketurvallisuusviraston kanssa sopimuksen.

Eviran tehtävänä on toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta tulevien eläinperäisten elintarvikkeiden ensisaapumisvalvonnan järjestäminen. Elintarvikelain mukaan valvonta järjestetään ensisijaisesti siten, että Evira tekee kunnan kanssa sopimuksen, jolla kunta sitoutuu huolehtimaan ensisaapumisvalvonnasta kunnan alueella. Kunta voi myös huolehtia ensisaapumisvalvonnasta useamman kunnan puolesta. Sopimuksen teko on kunnalle vapaaehtoista.

Elintarvikelakiin lisättiin vuonna 2011 säännös, joka velvoittaa elintarvikealan toimijan julkistamaan kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen antaman elintarvikehuoneiston tarkastuksesta kertovan asiakirjan, ns. Oiva-raportin. Lisäksi tarkastuksesta kertova asiakirja on julkaistava yrityksen verkkosivuilla. Myös kunnan valvontaviranomaisten on julkaistava elintarvikevalvonnan tulokset. Valvontatietojen julkistamisen

keskeisenä tavoitteena on valvonnan läpinäkyvyys. Valvonnan tulosten näkyvyys motivoi elintarvikealan toimijoita elintarvikelainsäädännön vaatimusten aiempaa parempaan noudattamiseen ja siten parantaa elintarvikevalvonnan vaikuttavuutta.

Hallinnollisista pakkokeinoista säätäminen on EU-lainsäädännössä jätetty kansallisesti päätettäväksi. Unionilainsäädäntö kuitenkin edellyttää, että elintarvikemääräysten vastaiseen toimintaan kohdistetaan tarkoituksenmukaisia hallinnollisia keinoja ja rikosoikeudellisia seuraamuksia. Elintarvikelaissa on eriaisteisia hallinnollisia pakkokeinoja sekä rangaistussäännös nimikkeelle elintarvikerikkomus. Lievempien pakkokeinojen osalta valvontaviranomaiselle on jätetty harkintavaltaa pakkokeinon soveltamisen osalta.

Unionilainsäädännön mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava virallisen valvonnan riittävästä rahoituksesta. Periaatteet valvontamaksujen määräytymiselle on esitetty EU-lainsäädännössä. Elintarvikelaissa säädetään, että kunnan valvontaviranomaisen on perittävä kunnan valvontasuunnitelman mukaisesta elintarvikevalvonnasta elintarvikealan toimijalta kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu laissa erikseen lueteltujen tehtävien osalta.

Torjunta-ainejäämät

Voimassa olevan elintarvikelain 3 §:n 13 kohdassa säädetään, että lakia sovelletaan myös torjunta-ainejäämien enimmäismääristä kasvi- ja eläinperäisissä elintarvikkeissa ja rehuissa tai niiden pinnalla sekä neuvoston direktiivin 91/414/ETY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 396/2005 ja sen nojalla annettujen säädösten täytäntöönpanoon siltä osin kuin niiden täytäntöönpanosta ei säädetä muualla laissa. Elintarvikelain 30 §:n 13 kohdassa säädetään, että Evira asettaa 3 §:n 1 momentin 13 kohdassa mainitun torjunta-ainejäämien enimmäismääriä koskevan asetuksen 18 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun torjunta-aineen jäämän väliaikaisen enimmäismäärän.

Kemikaalivalvonta organisoitiin uudelleen vuonna 2011. Kemikaalituotevalvonnan keskittäminen Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon (Tukes) mahdollisti yhä lisääntyneiden EU-säädösten tehokkaan kansallisen toimeenpanon ja samaan työprosessiin kuuluvien tehtävien keskittämisen yhdelle virastolle.

Kasvinsuojeluaineista annetun lain (1563/2011) 5 §:ssä säädetään, että Tukes päättää kasvinsuojeluaineiden hyväksymisestä. Samoin säädetään, että kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta sekä neuvoston direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1107/2009 33 artiklassa tarkoitettu hakemus- ja asiakirja-aineisto toimitetaan Tukesiin.

Kasvinsuojeluaineista annetun lain 24 §:n mukaan mainitun lain ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1107/2009 täytäntöönpanosta sekä lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnasta ja valvonnan järjestämisestä vastaa Tukes. Tukes on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) 1107/2009 75 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen ja 2 kohdassa tarkoitettu viranomainen.

Kasvinsuojeluaineista annetun lain 27 §:ssä säädetään myös niistä valtion viranomaisista ja laitoksista, jotka ovat velvolliset suorittamaan kasvinsuojeluaineiksi tarkoitettujen aineiden ja valmisteiden hyväksymisen edellytysten selvittämiseksi tarkastuksia tai antamaan lausuntonsa Tukesille. Biologisen tehokkuuden ja käyttökelpoisuuden arvioimisen osalta Luonnonvarakeskus (Luke) tekee tarkastuksia tai antaa lausuntonsa. Kasvi- ja eläintuotteissa esiintyvien kasvinsuojeluainejäämien määrittämisen ja arvioimisen, Euroopan unionille laadittavien jäämien enimmäismääriä koskevien ehdotusten sekä kasvinsuojeluaineiden kemiallisten analyysien sekä fysikaalisten ja teknisten testien osalta tarkastuksia tekee ja lausuntoja antaa Evira.

Terveysuojelulaki

Terveysuojeluvalvonnasta säädetään terveysuojelulaissa (764/1994). Terveysuojeluun liittyvistä viranomaistehtävistä huolehtii lain mukaan kunnan tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen tehtävään määräämä monijäseninen toimielin alaisine viranhaltijoineen.

Ilmoituksenvaraisten tai hyväksymistä edellyttävien toimintojen valvonta perustuu viranomaisen tekemään valvontasuunnitelmaan. Terveysuojelun valvontasuunnitelma laaditaan kunnassa tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella. Valvontasuunnitelma on laadittava siten, että valvonta on laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa tulee ottaa soveltuvin osin huomioon keskusvirastojen laatimat ympäristöterveydenhuollon ja terveydensuojelun valtakunnalliset valvontaohjelmat. Riskiarvioinnin perusteella kunta määrittää valvontakohteisiin toimeenpantavan säännöllisen valvonnan tarpeen. Valvontasuunnitelman mukaisesta suunnitelmallisesta valvonnasta kunta perii tarkastuskohtaisen maksun.

Terveysuojeluviranomainen tekee suunnitelmallista ennakkovalvontaa ilmoituksen tehneisiin ja terveydensuojelulain nojalla hyväksytyihin kohteisiin. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi terveydensuojeluviranomainen tekee valvontaa terveyshaittaepäilyjen johdosta ja myös muihin kuin suunnitelmallisen valvonnan kohteisiin, kuten esimerkiksi asuntoihin.

Voimassa olevan lain mukaan kunnan on perittävä suunnitelmallisesta valvonnasta toiminnanharjoittajalta hyväksymänsä taksan mukainen maksu käsittelemistään ilmoituksista ja hakemuksista sekä kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, näytteenotosta ja tutkimuksista sekä myöntämistään todistuksista. Terveyshaittaepäilyihin liittyvistä muista tarkastuksista ja muista suoritteista, kuten mittauksista, näytteenotosta ja muista vastaavista selvityksistä voidaan periä maksu ensimmäistä tarkastusta lukuun ottamatta. Vesiepidemiat selvitetään kunnan kustannuksella.

Ympäristöterveydenhuolto

Aikaisempina vuosina keskusvirastojen valtakunnallisissa valvontaohjelmissa esitettiin vaatimuksia teoreettisesti lasketusta valvontatarpeesta kohderyhmittäin. Vaatimukset olivat lähtökohtaisesti huomattavasti suuremmat kuin se, mitä kunnat pystyivät käytettävissä olevilla resursseilla toteuttamaan. Keskimäärin alle puolet suunnitelmallisesta valvonnasta voitiin toteuttaa lisäämättä kunnan valvontaviranomaisen resursseja merkittävästi. Valtiontalouden tarkastusvirasto otti ympäristöterveydenhuollon tuloksellisuustarkastuskertomuksessa 7/2014 esille ongelman, jossa valtio ohjaa ja asettaa tavoitteet, mutta kunnat rahoittavat valvonnan. Tarkastuskertomuksessa todettiin, että ympäristöterveydenhuoltoa ohjataan epärealistisilla valvontatavoitteilla. Tarkastuskertomuksessa todettiin, että paikallista valvontaa kyetään kuitenkin resursseihin nähden toteuttamaan kohtuullisen hyvin, vaikka valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisen suunnitelman tavoitteisiin ei ole aina päästy. Terveysuojelulain 11.11.2016 voimaan tulleella muutoksella muutettiin terveydensuojelulain ilmoitusvelvollisuuteen ja suunnitelmalliseen valvontaan liittyviä säännöksiä muun muassa kumoamalla kuntien valvontasuunnitelman sisältöön liittyviä pakollisia säännöksiä. Näin lisättiin kuntien harkintavaltaa valvonnan toteuttamisessa. Elintarvikelain muutoksella, joka tuli voimaan 1.3.2017, muutettiin valvontasuunnitelmia koskevia säännöksiä vastaavalla tavalla siten, että kuntien harkintavaltaa valvonnan suunnittelemisen ja toteuttamisen osalta kasvoi.

Ympäristöterveydenhuollon valvontaan liittyvät maksut peritään kunnissa nykyisin suoriteperusteisesti. Tarkastaja käy kohteessa, minkä jälkeen kunta perii maksun tarkastuksesta hyväksymänsä taksan mukaisesti. Tarkastukseen katsotaan kuuluvaksi tarkastukseen valmistautuminen, tarkastusaika ja tarkastuspöytäkirjan kirjoittaminen. Viranomaisen antama ohjaus, neuvonta, koulutus, tiedottaminen taikka muut vastaavat toimenpiteet eivät kuulu nykyisin maksullisuuden piiriin. Toiminnanharjoittajan tekemän ilmoituksen tai hakemuksen käsittelystä peritään erillinen maksu.

Aiemmin voimassa olleen tupakkalain (693/1976) mukaan kunta peri elinkeinonharjoittajilta hyväksymänsä taksan mukaisia maksuja kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista ja näytteenotosta. Lisäksi kunta peri tupakkatuotteiden myyntiluvan hakijalta myyntiluvasta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun sekä myyntiluvan haltijalta vuosittaisen myyntipistekohtaisen valvontamaksun. Tarkastuksia ja näytteenottoa koskevat maksut sekä myynnin vuotuinen valvontamaksu olivat valtiosääntöoikeudelliselta luonteeltaan veroluontoisia maksuja, mitä kuvataan hallituksen esityksessä eduskunnalle tupakkalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 15/2016 vp, s. 50–51). Sääntely ei kuitenkaan vastannut verolaille asetettuja vaatimuksia. Vuonna 2016 voimaan tulleessa tupakkalaissa myynnin vuotuisesta valvontamaksusta säädetään niin, että sääntely täyttää aiempaa selvemmin verolle perustuslaissa säädetyt edellytykset. Maksua ei enää

peritä valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista tai näytteenotosta, vaan kaikki tupakkalain mukaisen valvonnan kustannukset katetaan vuotuisista valvontamaksuista saatavilla tuloilla.

Harmaan talouden selvitysyksikkö

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 1 §:n mukaan selvitysyksikön tehtävänä on tuottaa ja jakaa tietoa harmaasta taloudesta sekä sen torjunnasta. Lain 6 §:n mukaan selvitysyksikön tehtävänä on lisäksi tehdä laissa mainittujen viranomaistehtävien tueksi pyynnöstä velvoitteidenhoitoselvityksiä organisaatioista ja organisaatiohenkilöistä. Velvoitteidenhoitoselvityksen tarkoituksena on antaa pääasiassa salassa pidettäviin viranomaistietoihin perustuva kokonaiskuva selvityksen kohteena olevasta organisaatiosta tai organisaatiohenkilöstä ja tukea sitä pyytävän viranomaisen tehtävää helpottamalla ja tehostamalla tehtävään liittyvää tiedonhankintaa ja samalla tukea harmaan talouden torjuntaa lisäämällä asiaa käsittelevän viranomaisen tietoa siitä, miten organisaatio tai siihen liittyvä organisaatiohenkilö on hoitanut lakisääteiset velvoitteensa.

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 5 §:n 4 momentin mukaan velvoitteidenhoitoselvityksessä kuvataan organisaation tai organisaatiohenkilön sekä näihin välittömästi tai välillisesti kytkeytyvän organisaation ja organisaatiohenkilön toimintaa ja taloutta sekä veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka tullin perimiin maksuihin liittyvien velvoitteiden hoitamista. Velvoitteidenhoitoselvityksen tarkoituksena on antaa sitä pyytäneelle viranomaiselle kokonaiskuva siitä, millaista taloudellista toimintaa kohde harjoittaa ja miten se on hoitanut tästä toiminnastaan aiheutuvat julkisoikeudelliset velvoitteensa. Lisäksi velvoitteidenhoitoselvityksestä selviää, mikä on kohteen kyky hoitaa velvoitteensa ja mihin muihin organisaatioihin ja organisaatiohenkilöihin kohde on vastuuaseman tai omistuksen kautta kytkeytynyt.

Velvoitteidenhoitoselvityksen tietosisältö muodostuu pääosin viranomaisrekistereissä olevasta, salassa pidettäväksi määritellystä tiedosta. Velvoitteidenhoitoselvityksen tietosisältö määräytyy Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 7 §:n 1 momentin mukaan sen perusteella, mikä on selvitystä pyytävän viranomaisen oikeus saada salassa pidettävää tietoa kyseiseen käyttötarkoitukseen. Velvoitteidenhoitoselvitys ei siis laajenna sitä pyytävän viranomaisen tiedonsaantioikeuksia, vaan se laaditaan viranomaiselle muualla laissa määriteltyjen tehtävien ja niihin liittyvien tiedonsaantioikeuksien perusteella.

Velvoitteidenhoitoselvityksen etuna perinteiseen tapauskohtaiseen tai joukkotietoihin perustuvaan tietojenvaihtoon nähden on sen tarkasti etukäteen sovittu sisältö ja tietojen esittämistapa, ajantasaiset tiedot sekä hankkimisen nopeus. Velvoitteidenhoitoselvitys on tietotuote, joka on tarkoitettu kokonaiskuvan luomiseen organisaatiosta tai organisaatiohenkilöstä. Harmaan talouden selvitysyksiköllä on käytössä tietojärjestelmä (Selvitystietojärjestelmä STJ), joka mahdollistaa ajantasaisten tietojen nopean hankkimisen eri viranomaisilta. Järjestelmän avulla tietojen hankkiminen ja luovuttaminen tietoja tarvitsevalle viranomaiselle käy nopeasti ja valvotusti ja tiedot voidaan toimittaa vakioiduin sisällöin ja vakioiduissa muodoissa. Velvoitteidenhoitoselvityksen sisältö ei ole, toisin kun perinteinen tietojenvaihto, sidottu tietoja pyytävän tai luovuttavan virkamiehen tietoihin pyydettävien ja luovutettavien tietojen sisällöstä. Selvitysyksikkö tarjoaa lisäksi palvelua tietosisällön ymmärtämiseksi.

Selvitysyksikköä koskevan lain 6 §:ssä on tyhjentävästi lueteltu ne käyttötarkoitukset, joihin velvoitteidenhoitoselvitys voidaan laatia. Tällä hetkellä lainsäädäntö ei mahdollista velvoitteidenhoitoselvitysten laatimista tukemaan elintarvikevalvonnan prosesseja.

2.1.2 Käytäntö

Elintarvikeeturvallisuus

Viranomaisvalvonnan piirissä olevien elintarvike- ja kontaktimateriaaliyrityksiä oli vuonna 2017 yhteensä 62 585 kpl. Elintarvikealan yrityksistä oli tarjoilupaikkoja 34 474 ja vähittäismyyntipaikkoja 11 767 kpl. Kontaktimateriaalialan toimijoita oli 496 kpl

Evirassa oli vuoden 2017 lopussa elintarvikevalvonnassa noin 338 henkilötyövuotta. Aluehallintovirastoissa elintarvikevalvontaan osallistuvien määrä oli vuonna 2017 yhteensä 23,8 henkilötyövuotta ja Ahvenanmaalla noin 5,4 henkilötyövuotta.

Elintarviketurvallisuuden valvontaan käytettiin vuonna 2017 noin 698 henkilötyövuotta. Kunnallisia valvontayksiköitä oli 62 kpl valvontayksikköä (kunta – kuntayhtymä – ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue). Vuonna 2017 elintarvikealan yrityksiin tehtiin uusintatarkastuksen mukaan lukien valvontakäyntejä noin 27 000 kpl, joista 64 % kohdistui tarjoilupaikkoihin, 19 % vähittäismyyntiin, 3 % alkutuotantoon, 3 % vilja- ja kasvisalan toimijoihin, 1 % maitolaitoksiin, 4 % lihalaitoksiin, 3 % kalalaitoksiin, 1 % muuhun elintarvikkeiden valmistukseen ja 1 % elintarvikkeiden varastointiin ja pakastamiseen.

Terveydensuojelu

Terveydensuojelun valvontakohteista tarkastettiin vuonna 2017 uimahalleja ja kylpylöitä 378 kpl, yleisiä uimarantoja 1360 kpl, suuria talousvettä toimittavia laitoksia 119 kpl, keskikokoisia talousvettä toimittavia laitoksia 517 kpl, pieniä talousvettä toimittavia laitoksia 154 kpl, oppilaitoksia 1183 kpl ja päiväkotia 1310 kpl. Yhteensä tarkastuksia tehtiin terveydensuojeluvalvonnassa 14714 kpl 11757 eri valvontakohteeseen. Suunnitelmallisia tarkastuksia näistä oli 54 %.

Terveydensuojelulain mukaista valvontaa teki vuonna 2017 noin 207 htv, josta suunnitelmallisen valvonnan osuus on ollut noin puolet. Terveydensuojeluun käytetty työpanos oli noin 23 prosenttia ympäristöterveydenhuollon valvontahenkilöstön työpanoksesta (VTO 2017). Työpanoksesta aiheutuvat kustannukset ovat noin 20 miljoonan euroa.

Terveydensuojeluvalvonnan valvontamaksut ovat perustuneet valvottavan kohteen tarkastamiseen kuluvaan työajan ja muiden kulujen mukaan siten, että esimerkiksi kahden tunnin tarkastuksesta peritään noin 100–150 € maksu. Tarkastusajat vaihtelevat 0,5 - 16 h riippuen kohteesta ja tarkastuksen tarvittavasta ajasta. Kohteita tarkastetaan tiheimmillään noin 2-3 kertaa vuodessa ja harvimmillaan noin 5 vuoden välein taikka vain terveyshaittaepäilyjen perusteella.

Ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuollon vuotuiset kustannukset kunnille ovat yhteensä noin 85-115 miljoonaa euroa. Valtionosuuden tarkkaa määrää ei voida laskea, mutta sen arvioidaan kattavan noin 30 miljoonaa euroa. Toimijoilta peritään valvontamaksuja 5-10 miljoonaa euroa, eli noin 5-10 % kokonaiskustannuksista katettiin maksutuotoilla. Valtionosuuksien ja valvontamaksujen jälkeen kuntien maksettavaksi jää ympäristöterveydenhuollossa noin 50-70 miljoonaa euroa. Terveydensuojeluvalvonnassa toiminnanharjoittajilta perittävistä maksuista varsin suuri osuus on kunnan sisäistä laskutusta, sillä suuri osa terveydensuojelun valvontakohteista on kunnan ylläpitämiä, kuten uimahallit, uimarannat, koulut ja päiväkodit.

Valvontamaksuissa on eroja valvontayksiköiden välillä, koska maksuista päätetään kunnissa ja ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella. Ympäristöterveydenhuollon maksut vaihtelevat valvontayksiköittäin siten, että esimerkiksi suurten vesilaitosten ilmoituksista peritään noin 300- 1000 € maksu ja pienistä kohteista, kuten kauneushoitoloista noin 100 - 300 €. Valvontayksiköiden määrittelemät tuntihinnat vaihtelevat 40 - 80 €/h välillä. Tämän hetkiset tuntihinnat eivät kaikilta osin kata valvontaan liittyviä kuluja.

2.2. Kansainvälinen kehitys sekä EU:n ja ulkomaiden lainsäädäntö

2.2.1 EU:n Elintarvikelainsäädäntö

Euroopan unionin elintarvikelainsäädäntö on vaikuttanut keskeisesti Suomen kansalliseen elintarvikelainsäädäntöön. EU:ssa on runsaasti elintarvikkeita koskevaa lainsäädäntöä, joka voidaan yltäasolla

jakaa yleiseen elintarvikelainsäädäntöön, elintarvikehygieniää sekä elintarvikevalvontaa koskevaan lainsäädäntöön.

EU:n elintarvikelainsäädäntö uudistettiin laajasti 2000-luvun alkupuoliskolla. Tarkastelukulma laajennettiin tuolloin perinteisen elintarvikelainsäädännön ulkopuolelle. Uusi lähestymistapa kattoi koko elintarvikeketjun ”pellolta pöytään”. Keskeisiksi periaatteiksi vahvistettiin, että elintarviketurvallisuuteen liittyvien toimien täytyy olla tieteellisesti perusteltavissa ja päätöksenteon täytyy olla avointa, johdonmukaista ja tehokasta. Lainsäädännön kehittämisen ensisijaisena tavoitteena on oltava elintarviketurvallisuus.

Muita elintarvikelainsäädäntöön vaikuttavia kansainvälisiä tahoja ovat muun muassa YK-järjestelmään kuuluvat Codex Alimentarius -komissio sekä Euroopan Talouskomissio (UNECE).

Codex Alimentarius on YK:n maatalousjärjestö FAO:n ja Maailman terveysjärjestö WHO:n yhteinen kansainvälisiä elintarvikealan standardeja valmisteleva sihteeristö. Toiminnan keskeisenä tavoitteena on kuluttajan terveyden suojeleminen sekä oikeudenmukaiset käytännöt kansainvälisessä elintarvikekaupassa. Codex-standardit ja muut niihin verrattavat tekstit perustuvat lähtökohtaisesti tieteelliseen arviointiin, mutta myös muita oikeutettuja tekijöitä voidaan tarvittaessa ottaa päätöksenteossa huomioon. Varovaisuusperiaatetta voidaan soveltaa osana riskinhallintaa. Codex Alimentariuksen asema kansainvälisessä elintarvikekaupassa on korostunut maailman kauppajärjestön WTO:n puitteissa solmitun SPS-sopimuksen myötä. Codex-standardeja käytetään WTO-sopimuksen ja erityisesti SPS-sopimuksen puitteissa referenssistandardeina kauppariitoja ratkottaessa.

UNECE:n puitteissa on solmittu helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa koskeva sopimus (SopS 48/1981, ATP-sopimus). Sopimuksessa säädetään muun muassa helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisissä kuljetuksissa käytettävien kylmäkuljetusajoneuvojen vaatimuksista ja niiden tarkastuksista.

Yleinen elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskeva EU-lainsäädäntö

Yleisen elintarvikelainsäädännön keskeisin säädös on vuonna 2002 elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 178/2002. Asetuksella vahvistetaan elintarvikkeita ja rehuja koskevat yleiset määritelmät ja periaatteet, jotka muodostavat pohjan elintarviketurvallisuutta koskeville toimenpiteille yhteisötasolla ja jäsenvaltioissa. Elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamiseksi on tarpeen käsitellä koko elintarvikeketjua, mukaan lukien alkutuotanto ja rehut, yhdenmukaisella tavalla. Asetuksella luodaan myös yleiset puitteet niille alueille, jolla ei ole voimassa erityislainsäädäntöä. Asetuksella perustettiin Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen EFSA, joka tuottaa riippumattomasti tieteellistä tietoa EU-lainsäädännön ja politiikkojen tarpeisiin kaikilla aloilla, joilla on välitön tai välillinen vaikutus elintarvikkeiden ja rehujen turvallisuuteen. EFSA huolehtii myös riskiviestinnästä.

Osana komission horisontaalista arviointiohjelmaa (REFIT) on selvitetty, onko Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 178/2002 edelleen tarkoitukseensa soveltuva sekä ovatko tavoitteiden saavuttamiseksi osoitetut keinot toimivia. Komission työasiakirja arvioinnin tuloksista julkaistiin tammikuussa 2018. Asetuksen ydintavoitteet eli kuluttajan terveyden suojeleminen ja sisämarkkinoiden toimivuus katsotaan saavutetun varsin hyvin. Tieteellinen riskinarviointi on parantunut, vaikkakin läpinäkyvyydessä on edelleen kehittämisen varaa. Riskiviestintää ei pidetä aina riittävän tehokkaana.

Elintarvikehygieniää koskeva EU-lainsäädäntö

Elintarvikehygieniää koskeva EU-lainsäädäntö uudistettiin vuonna 2004 annetulla hygieniapaketilla, johon kuuluvat seuraavat säädökset:

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 853/2004 elintarvikehygieniasta;
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 853/2004 eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä;

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 854/2004 ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämisestä koskevista erityissäännöistä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 852/2004 sisältää yleiset elintarvikehygieniä koskevat vaatimukset kaikille elintarvikealan toimijoille alkutuotannosta vähittäismyyntiin. Asetus sisältää elintarvikkeiden valmistuksen prosessihallinnan eli HACCP:n (Hazard Analysis and Critical Control Points) perusvaatimukset, jotka on kirjattu Codex Alimentariuksen kansainvälisten hygieniaperiaatteiden mukaisesti seitsemänä periaatteena. Periaatteen soveltamisessa on joustavuutta pienten toimijoiden kohdalla. Asetuksessa edellytetään kaikkien elintarvikealan toimijoiden rekisteröintiä. Tietty eläinperäisiä elintarvikkeita käsittelevät elintarvikehuoneistot sekä sellaiset alkutuotantopaikat, joissa harjoitetaan itujen alkutuotantoa, on hyväksyttävä ennen toiminnan aloittamista. Asetuksessa säädetään yleisistä hygieniavaatimuksista alkutuotannolle, elintarvikehuoneistoille ja elintarviketoiminnalle. Asetuksessa säädetään kansallisista ja EU-tason hyvän käytännön ohjeista. Tietty pienimuotoiset toiminnot voidaan rajata asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle, mutta tällaista toiminnoista on annettava kansallisia sääntöjä. Lisäksi tietyistä asetuksen vaatimuksista voidaan myöntää mukautuksia elintarvikehuoneistojen rakenteiden osalta sekä perinteisten tuotantomenetelmien tai maatieteellisten haittojen vuoksi. Kansalliset säännöt ja mukautukset edellyttävät komission ja muiden jäsenmaiden määräenemmistön suostumusta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 853/2004 sovelletaan eläinperäisten elintarvikkeiden käsittelyyn ennen vähittäismyyntiä tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Tiettyjä pienimuotoisia toimintoja on rajattu asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Asetuksen soveltamisalan ulkopuolella ovat myös yhdistelmä tuotteet, joissa kasviperäiseen tuotteeseen on yhdistetty jalostettua eläinperäistä tuotetta. Asetuksessa säädetään hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen hyväksymisvaatimuksista sekä eri toimialojen elintarvikehuoneistojen rakenteellisista ja toiminnallisista erityisvaatimuksista. Asetuksessa on myös vaatimuksia osalle alkutuotantoa, muun muassa maidon- ja munantuotannolle sekä kalastustuotteille. Lisäksi asetuksessa säädetään tunnistusmerkistä, eläinperäisten elintarvikkeiden tuontivaatimuksista sekä salmonella koskevista erityistakuista. Tietty pienimuotoiset toiminnot voidaan rajata asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle, mutta tällöin toiminnoista on annettava kansallisia sääntöjä. Tällainen on esimerkiksi mahdollisuus tilalla teurastetun siipikarjan lihan suoramyynä ilman hyväksyttyä elintarvikehuoneistoa ja lihantarkastusta. Lisäksi tietyistä asetuksen vaatimuksista voidaan myöntää mukautuksia elintarvikehuoneistojen rakenteiden osalta sekä perinteisten tuotantomenetelmien tai maatieteellisten haittojen vuoksi. Kansalliset säännöt ja mukautukset edellyttävät komission ja muiden jäsenvaltioiden hyväksymistä määräenemmistöllä. Asetus antaa mahdollisuuden säätää kansallisesti useista seikoista.

Zoonoosien eli ihmisten ja eläinten välillä tarttuvien tautien seurannasta ja valvonnasta säädetään tarkemmin tiettyjen zoonoosien ja niiden aiheuttajien seurannasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2003/99/EY ja salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonoosien aiheuttajien valvonnasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2160/2003.

Elintarvikkeita koskeva erityislainsäädäntö

Elintarvikkeista annettavia tietoja koskeva EU-lainsäädäntö uudistettiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1169/2011 elintarviketietojen antamisesta kuluttajille. Asetuksella säädetään sekä yleisistä merkinnöistä että ravintoarvomerkinnöistä. Elintarviketietojen antamiseen sovelletaan samoja periaatteita siitä riippumatta, millä tavalla elintarvikkeita markkinoidaan. Etämyynin kautta markkinoitavista elintarvikkeista on annettava samat tiedot kuin perinteisillä tavoilla markkinoitavista. Yleinen vaatimus elintarvikkeen alkuperämaan ilmoittamisesta on asetuksessa sama kuin aiemminkin eli alkuperämaa on ilmoitettava, jos sen ilmoittamatta jättäminen voi johtaa kuluttajaa harhaan. Lisäksi asetuksen nojalla on annettu komission täytäntöönpanoasetukset, jotka edellyttävät alkuperämaan ilmoittamista tuoreesta sianlihasta, lampaan- ja vuohenlihasta sekä siipikarjanlihasta sekä elintarvikkeen pääainesosan alkuperämaan ilmoittamista tietyissä tapauksissa. Asetuksella parannettiin kuluttajan tiedon saantia elintarvikkeiden ravintosisällöstä. Ravintoarvomerkintä on lähtökohtaisesti pakollinen valmiiksi pakatuissa elintarvikkeissa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1169/2011 kielletään liittämästä elintarvikkeisiin väitteitä, joiden mukaan elintarvike ehkäisisi, hoitaisi tai parantaisi sairauksia. Elintarvikkeisiin liitettävät ravitsemus- ja terveystieteelliset väitteet ovat vapaaehtoisia. Jotta kuluttajia ei johdeta elintarvikkeiden markkinoinnissa käytettävillä väitteillä harhaan, niistä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1924/2006 elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveystieteellisistä väitteistä. Asetus määrittelee edellytykset, joiden perusteella tuotteisiin voi liittää ravitsemus- ja terveystieteellisiä väitteitä ja luo näin yhteiset pelisäännöt ja hyväksymiskäytännöt väitteiden käytölle kaikissa EU-maissa. Ainoastaan asetuksen mukaisesti hyväksytyt väitteet voi käyttää elintarvikkeiden markkinoinnissa. Asetuksen tavoitteena on varmistaa, että kuluttajalle annettavat tiedot ovat tieteellisesti perusteltuja eivätkä johda kuluttajaa harhaan. Harmonisoiduilla vaatimuksilla lisätään myös elinkeinonharjoittajien toiminnan oikeusvarmuutta ja oikeudenmukaista kilpailua.

Erityisille ryhmille tarkoitetut elintarvikkeet soveltuvat erityisen koostumuksensa takia ilmoitetulle kohderyhmälle ja ilmoitettuihin ravitsemuksellisiin tarkoituksiin. Ne soveltuvat esimerkiksi ruoansulatus- tai aineenvaihduntahäiriöistä kärsiville henkilöille. Tällaisista elintarvikkeista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 609/2013 erityisille ryhmille tarkoitetuista elintarvikkeista. Asetuksen soveltamisalaan kuuluvat äidinmaidonkorvikkeet ja vieroitusvalmisteet, viljapohjaiset lastenruoat, erityisiin lääkinnällisiin tarkoituksiin tarkoitetut elintarvikkeet sekä painonhallintaan tarkoitetut ruokavalion korvikkeet.

Ravintolisien koostumuksesta, merkinnöistä ja kaupanpidosta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2002/46/EY. Ravintolisillä tarkoitetaan puristena, kapselina, jauheena, nesteinä tai muussa vastaavassa muodossa myytäviä valmiiksi pakattuja valmisteita, joita markkinoidaan elintarvikkeina. Ravintolisän tarkoitus on täydentää ruokavaliota tai muulla tavalla vaikuttaa ihmisen ravitsemuksellisiin tai fysiologisiin toimintoihin.

Elintarvikkeisiin lisättävistä vitamiineista, kivennäisaineista ja muista aineista säädetään Euroopan neuvoston ja parlamentin asetuksella (EY) N:o 1925/2006. Elintarvikkeiden täydentäminen on EU:ssa vapaaehtoista. Asetuksella annetaan tarkemmat vaatimukset ainoastaan vitamiineille ja kivennäisaineille sekä niiden yhdisteille. Asetuksella säädetään myös menettelystä, jolla voidaan kieltää tai rajoittaa mahdollisten vaarallisten aineiden käyttöä elintarvikkeissa. Asetuksen mukaan voidaan kansanterveydellisin perustein myös säätää vitamiinien tai kivennäisaineiden pakollisesta lisäämisestä elintarvikkeisiin.

Elintarvikeparanteilla tarkoitetaan lisäaineita, aromeja ja entsyymejä. Elintarvikeparanteista säädetään elintarvikelisiä aineista annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1333/2008, elintarvikkeissa käytettävistä aromeista ja tietyistä ainesosista, joilla on aromaattisia ominaisuuksia, annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1334/2008 ja elintarvike-entsyymeistä annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1332/2008 sekä elintarvikelisiä aineiden, elintarvike-entsyymien ja elintarvikearomien yhtenäisestä hyväksymismenettelystä annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1331/2008. Joitakin aromityyppejä lukuun ottamatta EFSA arvioi aineiden turvallisuuden ennen niiden hyväksymistä käyttöön. Elintarvikeparanteita ei yleensä kuluteta varsinaisina elintarvikkeina, vaan ne lisätään tarkoituksellisesti joihin teknologista tarkoitusta varten.

Unionilainsäädännössä on vahvistettu koostumusta ja merkintöjä koskevia vaatimuksia myös tietyille tuoteryhmille, kuten kahvi- ja sikuriuotteille (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 1999/4/EY), kaakao- ja suklaatuotteille (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/36/EY), hedelmähilloille ja tietyille vastaaville tuotteille (neuvoston direktiivi 2001/113/EY), hedelmätäysmehuille ja tietyille vastaaville tuotteille (neuvoston direktiivi 2001/112/EY), hunajalle (neuvoston direktiivi 2001/110/EY), sokerille (neuvoston direktiivi 2001/111/EY), kuivatuille säilötyille maidoille (neuvoston direktiivi 2001/114/EY) ja luontaisille kivennäisvesille (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/54/EY).

Myös elintarvikkeiden käsittelylle on asetettu EU-lainsäädännössä vaatimuksia. Elintarvikkeiden käsittelystä ionisoivalla säteilyllä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveillä 1999/2/EY ja 1999/3/EY. Pakastettujen elintarvikkeiden valmistuksesta ja kaupanpidosta säädetään neuvoston direktiivillä 89/108/ETY.

Eräiden elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamisen katsotaan edellyttävän erityistä tieteellistä riskinarviointia ja lupamenettelyä ennen kuin tuotteet voidaan saattaa markkinoille. Yksi tällainen ryhmä on

uuselintarvikkeet. Uuselintarvikkeilla tarkoitetaan tuotteita, joita ei ole merkittävässä määrin käytetty ihmisravintona Euroopan unionissa ennen ensimmäisen uuselintarvikeasetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 258/97) voimaantuloa 15.5.1997. Uuselintarvikkeista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2015/2283 korvasi aiemman asetuksen ja tätä uutta asetusta sovelletaan 1.1.2018 alkaen. Uuselintarvikkeet voivat olla äskettäin kehitettyjä innovatiivisia elintarvikkeita tai elintarvikkeita, jotka on tuotettu uusilla tekniikoilla ja tuotantoprosesseilla. Ne voivat myös olla perinteisesti EU:n ulkopuolella käytettyjä elintarvikkeita. Myös muun muassa nanoteknologian avulla valmistetut elintarvikkeet, luonnonvaraiset kasvit ja hyönteiset kuuluvat uuselintarvikeasetuksen piiriin. Uuselintarvikkeen markkinoille saattaminen edellyttää, että EFSA on arvioinut tuotteen turvallisuuden ja että sille on myönnetty unionitasolla lupa.

Muuntogeenisistä elintarvikkeista ja rehuista annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1829/2003 vahvistetaan säännöt muuntogeenisten elintarvikkeiden turvallisuusarvioinnille, hyväksymiselle ja merkinnöille. Näiden tuotteiden riskinarviointi tehdään keskitetysti EFSA:n toimesta. Luvan myöntämistä koskeva käsittely tapahtuu keskitetysti unionitasolla. Mikäli elintarvikkeen ainesosana on käytetty muuntogeenistä raaka-ainetta, siitä on ilmoitettava elintarvikkeen merkinnöissä, vaikka muuntelua ei voitaisi enää lopputuotteesta analyttisesti todentaa. Merkintöjen avulla kuluttaja voi tehdä valintoja myös eettisin perustein.

Elintarvikkeiden vierasaineilla tarkoitetaan aineita, joita ei ole tarkoituksella lisätty elintarvikkeeseen, mutta joita siinä kuitenkin esiintyy mainitun elintarvikkeen tuotannon tai teollisen tuotannon, jalostuksen, valmistuksen, käsittelyn, pakkaamisen, kuljetuksen tai varastoinnin seurauksena tai ympäristön saastumisen vuoksi. EU-lainsäädännössä on useita säädöksiä, joiden tavoitteena on ehkäistä vieraiden aineiden esiintymistä tai minimoida niiden määrät elintarvikkeissa. Horisontaalinen säädös on elintarvikkeissa olevia vieraita aineita koskevista yhteisön menettelyistä annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 315/93. Tiettyjen elintarvikkeissa olevien vierasaineiden enimmäismäärät on vahvistettu komission asetus (EY) N:o 1881/2006. Toimenpiteistä elintarvikkeiden akryyliamidipitoisuuden vähentämiseksi ja vertailuarvojen vahvistamiseksi säädetään komission asetuksella (EU) 2017/2158. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasainevalvonnasta säädetään neuvoston direktiivillä 96/23/ETY. Valvonta kattaa eläinlääkejäämät ja kiellettyjen aineiden jäämät sekä rehuista tulevat torjunta-ainejäämät ja raskasmetallit. Eläinlääkejäämien enimmäismääristä säädetään komission asetuksessa (EU) N:o 37/2010. Asetuksessa on myös määritelty aineet, joiden käyttö eläinten lääkitsemisessä on kielletty, koska niiden jäämille ei ole voitu asettaa enimmäismäärää (MRL). Neuvoston direktiivillä 96/22/EY kielletään tiettyjen hormonaalista tai tyreostaattista vaikutusta omaavien aineiden ja beta-agonistien käyttö kotieläintuotannossa.

Torjunta-ainejäämiä koskeva EU-lainsäädäntö

Torjunta-ainejäämistä säädetään torjunta-ainejäämien enimmäismääristä kasvi- ja eläinperäisissä elintarvikkeissa ja rehuissa tai niiden pinnalla sekä neuvoston direktiivin 91/414/ETY muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 396/2005.

Torjunta-ainejäämillä tarkoitetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 396/20053 artiklan 2 c) kohdan mukaan jäämiä, mukaan lukien tehoaineet, kasvinsuojeluaineissa nykyisin käytettävien tai aikaisemmin käytettyjen tehoaineiden aineenvaihduntatuotteet ja/tai hajoamis- tai reaktiotuotteet, mukaan lukien jäämät, joiden esiintymisen syynä voi olla käyttö kasvinsuojelussa, eläinlääkkeessä tai biosidituotteena.

Jäämien enimmäismäärillä tarkoitetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 396/20053 artiklan 2 d) kohdan mukaan elintarvikkeissa tai rehussa tai niiden pinnalla olevaa torjunta-ainejäämän pitoisuuden laillista ylärajaa, joka on vahvistettu samaisen asetuksen mukaisesti ja joka perustuu hyvään maatalouskäytäntöön ja alhaisimpaan herkkien kuluttajien suojelemiseksi tarvittavaan kuluttajan altistumistasoon.

Jäsenvaltion, jolle jäämien enimmäismääriä koskeva hakemus on jätetty, on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 396/20058 artiklan mukaan arvioitava hakemus kasvinsuojeluaineiden arviointia ja hyväksymistä koskevien yhtenäisten periaatteiden asiaa koskevien säännösten tai asetuksen 45

artiklan 2 kohdassa tarkoitettua menettelyä noudattaen komission asetuksella vahvistettujen arviointiperiaatteiden mukaisesti.

Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen (EFSA) arvioi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 396/2005 10 artiklan mukaisesti jäämien enimmäismääriä koskevia hakemuksia ja jäsenvaltioiden niistä laatimia arviointiraportteja kuluttajille ja tapauksen mukaan eläimille aiheutuvien asiaan liittyvien riskien määrittämiseksi. EFSA antaa perustellun lausunnon arvioinnin perusteella, erityisesti riskeistä, joita jäämien enimmäismäärien vahvistamisesta, muuttamisesta tai poistamisesta aiheutuu kuluttajille ja tapauksen mukaan eläimille. Komissio päättää asetuksen 14 artiklan mukaisesti enimmäismääristä jäsenvaltioiden arvioiden ja EFSA:n perustellun lausunnon perusteella.

Poikkeuksellisissa tapauksissa, erityisesti jos torjunta-ainejäämät voivat johtua ympäristön saastumisesta tai muusta saastumisesta tai kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 107/2009 53 artiklan mukaisesti kasvinsuojeluaineiden käytöstä, jäsenvaltio voi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 396/2005 16 artiklan mukaisesti vahvistaa väliaikaiset jäämien enimmäismäärät. Evira voi elintarvikelain (23/2006) 30 §:n 13 kohdan mukaan vahvistaa väliaikaiset jäämien enimmäismäärät.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 396/2005 14 artiklan mukaisesti komissio vahvistaa jäämien enimmäismäärät elintarvikkeissa ja rehuissa olevien torjunta-ainejäämien valvomiseksi. Asetuksen V luku koskee virallisia tarkastuksia, raportteja ja seuraamuksia. Jäsenvaltion on asetuksen 26 artiklan mukaisesti tehtävä torjunta-ainejäämille virallisia tarkastuksia jäämäasetuksen noudattamisen virallista valvontaa koskevan yhteisön lainsäädännön mukaisesti. Asetuksen 27 artiklassa säädetään näytteenotosta ja 28 artiklassa analyysimenetelmistä. Komissio laatii vuosittain 29 artiklan mukaisesti yhteisön valvontasuunnitelman, jossa määritellään kansallisiin valvontaohjelmiin sisällytettävät erityisnäytteen ja jäsenvaltioiden on 30 artiklan mukaisesti laadittava kansalliset valvontaohjelmat. Evira vastaa Suomessa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 396/2005 30 artiklan mukaisen kansallisen jäämien valvontaohjelman laadinnasta. Kansallisten valvontaohjelmien tulokset toimitetaan komissiolle, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaiselle ja muille jäsenvaltioille ja liitetään EFSA:n vuosikertomukseen torjunta-ainejäämistä. Asetuksen V luku kattaa myös 34 artiklassa tarkoitetut Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 396/2005 rikkomiseen sovellettavat seuraamukset.

Kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1107/2009. Markkinoille saattaminen edellyttää asetuksen 4 ja 28 artiklan mukaan, että valmisteet ovat käyttökohteissaan turvallisia ihmisten ja eläinten terveydelle sekä ympäristölle. Tehoaineiden turvallisuus arvioidaan EU-tasolla asetuksen 9-12 artiklan mukaisesti, ja päätökset tehoaineiden hyväksyttävyydestä tehdään yhteisössä 13 artiklan mukaisesti. Vain hyväksyttyä tehoainetta sisältävälle valmisteelle voi hakea lupaa asetuksen 33 artiklan mukaisesti. Valmisteet hyväksytään kansallisesti Tukesissa asetuksen 41 artiklan mukaisesti ja kasvinsuojeluaineiden jäämistä kuluttajille aiheutuvat riskit arvioidaan osana riskinarviointia. Tehoaineiden ja valmisteiden hyväksyminen edellyttää, että niille on asetettu EU:ssa yhteneväiset sallitut enimmäispitoisuusarvot (MRL) haettuja käyttökohteita koskevissa elintarvikkeissa.

Elintarvikekontaktimateriaaleja koskeva EU-lainsäädäntö

Elintarvikekontaktimateriaalilla tarkoitetaan materiaaleja ja tarvikkeita, jotka ovat suoraan tai välillisesti kosketuksessa tai jotka on tarkoitettu tulemaan kosketukseen elintarvikkeen kanssa. Kaikille elintarvikekontaktimateriaaleille asetetuista yhteisistä vaatimuksista säädetään elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista materiaaleista ja tarvikkeista annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1935/2004. Lisäksi EU-lainsäädännössä on tuote- ja ainekohtaisia säädöksiä esimerkiksi muoville, keramiikalle ja regeneroidulle selluloosalle.

Elintarvikevalvontaa koskeva EU-lainsäädäntö

Rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritetusta virallisesta valvonnasta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 882/2004 alettiin soveltaa yhtä aikaa hygieniasäädösten kanssa 1.1.2006.

Ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämistä koskevista erityissäännöistä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 854/2004 säädetään eläinperäisten elintarvikkeiden virallisesta valvonnasta, kun sovelletaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 853/2004. Asetuksessa säädetään elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä ja virallisen valvonnan sisällöstä, kuten maidontuotannon ja kalastustuotteiden valvonnasta, lihan tarkastuksesta, virkaeläinlääkärin tehtävistä sekä lihan tarkastusta suorittavien henkilöiden pätevyysvaatimuksista. Lisäksi asetuksessa säädetään eläinperäisten elintarvikkeiden tuontiin liittyvästä valvonnasta.

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden tarkastuksista sisämarkkinakaupassa säädetään eläinlääkinnällisistä tarkastuksista Euroopan yhteisön sisäisessä kaupassa annetussa Euroopan neuvoston direktiivissä 89/662/ETY. Direktiivi mahdollistaa toisesta jäsenmaasta toimitettavien elintarvike-erien pistokoeluontoiset tarkastukset määränpäässä (ensisaapumisvalvonta).

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) 882/2004 sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) 854/2004 korvataan uudelle virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2017/625, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi. Asetus tuli voimaan keuhällä 2017 ja sitä aletaan pääosin soveltaa 14.12.2019 alkaen. Asetuksen (EU) 2017/625 vaatimukset vastaavat monelta osin asetusten (EY) N:o 882/2004 ja 854/2004 vaatimukset.

Asetuksella (EU) 2017/625 yhtenäistetään maatalous-elintarvikeketjun valvontaa. Asetuksen soveltamisala on laajempi kuin asetuksen (EU) N:o 882/2004 siten, että soveltamisalaan kuuluvat lähes kaikki elintarvikeketjuun liittyvät alat. Asetuksen mukaan virallisen valvonnan tulee olla riskiperusteista, säännöllistä ja vaikuttavaa ja sitä tulee suorittaa tuotannon kaikissa vaiheissa pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Virallisessa valvonnassa on otettava huomioon toimijoiden oman valvonnan luotettavuus ja tulokset sekä yksityiset laadunvarmistusjärjestelmät tarvittaessa. Lisäksi on otettava huomioon tiedot, jotka viittaavat siihen, että kuluttajia ollaan todennäköisesti johtamassa harhaan. Valvonnan tulee olla suunnitelmallista, siitä tulee raportoida ja sen tulee olla läpinäkyvää.

Asetuksessa (EU) 2017/625 tehtävät on jaettu viralliseen valvontaan ja muuhun viralliseen toimeen. Virallinen valvonta on lähinnä vaatimustenmukaisuuden todentamista ja muu virallinen toimi esimerkiksi eläintautiseurantaa ja eläintautien torjuntaan liittyviä toimenpiteitä. Asetuksessa säädetään jäsenvaltioiden viranomaisten suorittamasta virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, viranomaisten pätevydestä sekä vaatimuksesta kouluttaa ja auditoida viranomaisia. Asetuksessa säädetään aiempaa yksityiskohtaisemmin virallisen valvonnan ja muiden virallisten toimien siirtämisestä viranomaisilta muille tahoille.

Asetuksen (EU) 2017/625 mukaan jäsenvaltioiden tulee varmistaa virallisen valvonnan ja muiden virallisten toimien riittävä rahoitus kustannusten kattamiseksi toimijoilta voidaan kerätä maksuja. Tietyille aloille valvontamaksut säädetään pakolliseksi. Asetuksessa säädetään myös maksujen laskentaperusteista. Maksut voivat olla kiinteämääräisiä tai ne voivat perustua yksittäisen valvontatoimen tosiasiallisiin kustannuksiin pohjautuvia tai maksut voivat määräytyä näiden yhdistelmällä. Valvontamaksujen vahvistamiseen ja määrään sekä toimivaltaisiin viranomaisiin liittyvien tietojen tulee olla avoimia.

Asetuksessa (EU) 2017/625 vahvistetaan yleiset periaatteet valvonnan täytäntöönpanotoimille ja seuraamuksille. Elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen liittyvien toimien esimerkinomaista luetteloa on laajennettu. Viranomaisten on mahdollista muun muassa antaa määräys toimijan omavalvonnan tiheyden lisäämisestä tai toimijan internetsivustojen sulkemisesta tarvittavaksi ajaksi. Asetuksessa vahvistetaan myös petollisten tai vilpillisten käytäntöjen avulla tehtyihin sääntöjen rikkomiseen sovellettavia taloudellisia seuraamuksia. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että asetuksen mukaisista elintarvikemääräysten

rikkomisista ilmoittamiseen on käytettävissä asianmukaisia järjestelyjä, ja että ilmoituksen tehneitä henkilöitä suojellaan vastatoimilta.

2.2.2. Elintarvikelainsäädäntö muissa maissa

Euroopan unionin jäsenvaltioiden elintarvikelainsäädäntö on pitkälti harmonisoitua EU-lainsäädäntöä. Tiedot asiat kuten valvonnan järjestäminen, valvontamaksut sekä hallinnolliset pakkokeinot on jätetty jäsenvaltioiden päätettäväksi. Pohjoismaiden lisäksi tarkasteluun on otettu sellaisia maita, joiden välillä on eroavaisuuksia valvonnan järjestämisen ja valvonnasta perittävien maksujen sekä pakkokeinojen ja sanktioiden suhteen. Tarkastelussa on kiinnitetty erityisesti huomiota meneillään oleviin lainsäädännön uudistamiskeskusteluihin sekä hiljattain toteutettuihin muutoksiin.

Ruotsi

Ruotsissa elintarvikkeita ja elintarvikevalvontaa koskee yksi yleislaki (Livsmedelslagen, 2006:804). Laissa säädetään yleisellä tasolla elintarvikkeista ja elintarvikevalvonnasta siten, että EU-lainsäädännön asettamat perusvaatimukset täyttyvät. Elintarvikevalvonnasta vastaa Ruotsissa elinkeinoministeriön alainen elintarvikevirasto (Livsmedelsverket, jäljempänä SLV) ja tietyistä osin maatalousvirasto (Jordbruksverket).

Elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä peritään toimijalta kertaluontoinen maksu. Elintarvikevalvonnasta peritään vuosittainen maksu. Kuntatasolla elintarvikevalvonnan kustannuksista katetaan noin 80 prosenttisesti valvontamaksuilla ja loput veroilla. Kuntien valvonnasta perimät maksut voivat vaihdella. Vuosimaksun suuruus riippuu toimintaan liittyvistä riskitekijöistä, informaatiosta (esimerkiksi merkintöjen tarkastamiseen kuluva lisäaika) sekä toimijan valvontahistoriasta. Aiemman valvontahistorian perustella toimijat jaetaan kolmeen luokkaan: A (alennettu valvonta), B (normaali valvonta, kerroin 1, koskee esim. uusia toimijoita) ja C (vahvistettu valvonta). Valvontaan käytetty aika määritellään kaavalla (riski + informaatiota koskeva lisäaika) x valvontahistoriaan perustuva luokitus. Alkutuotannon valvonta rahoitetaan verovaroin, mutta uusintatarkastuksista voidaan periä maksu. Valvontamaksujen nykyinen malli on Ruotsissa parhaillaan arvioinnin kohteena. Muun muassa valvontaan käytettyä aikaa pidetään haasteellisena elementtinä maksujen suuruutta määrittäessä. Tavoitteena on nykyistä yksinkertaisempi ja ymmärrettävämpi riskiluokitusjärjestelmä, joka perustuisi standardoituihin valvonta-aikoihin. Tarkoituksena on myös siirtää laskuttamaan vuosimaksu jälkikäteen nykyisen etukäteen tapahtuvan laskutuksen sijaan.

Ruotsissa valmistellaan muutoksia elintarvikelain rikosoikeudellisiin seuraamuksiin (Effektivare sanktioner i livsmedelskedjan, Ds 2017:5). Ehdotuksen tavoitteena on tehostaa sanktioita elintarvikerikkomuksissa ja ennaltaehkäistä elintarvikerikoksia. Ehdotuksen mukaan viranomaiselle annettaisiin oikeus sakon määräämiseen pienemmissä rikkeissä, kuten rekisteröinnin laiminlyönti. Menetelmän olisi tarkoitus olla helppo käyttää. Oikeus sakon antamiseen olisi todennäköisesti joko elintarviketarkastajalla tai ylemmällä taholla riippuen sakon suuruudesta. Lisäksi ehdotuksen mukaan lisättäisiin vankeusrangaistus takaisin rangaistusasteikkoon, jotta poliisi kiinnostuisi elintarvikerikoksista ja olisi mahdollisuus tehdä kotietsintä. Vakavista rikkomuksista voisi seurata enintään kaksi vuotta vankeutta. Ehdotus koskee kaikkia elintarvikkeen käsittelyvaiheita.

Tanska

Tanskan elintarvikelainsäädäntö koostuu vuonna 2006 voimaantulleesta elintarvikelaista (lov om fødevarer) sekä useista alemmanasteisista säädöksistä. Elintarvikehygieniää sekä elintarvikevalvontaa koskevia asetuksia on hiljattain uusittu ja ne tulivat voimaan vuoden 2017 alusta. Uudistuksilla on mahdollistettu valvonnan määrän vähentäminen riskiperusteisesti tietyille toimijoille.

Tanskassa elintarvikkeiden valvonnasta vastaa yksi keskusviranomainen (Fødevarestyrelsen), jonka vastuualueella on myös eläinten terveyteen liittyvät tehtävät. Virasto jakaa elintarviketoimijat ennalta määriteltujen riskitekijöiden perusteella viiteen eri riskiryhmään. Elintarviketoimijoiden valvonnan määrä on riippuvainen toimijan riskiluokituksesta. Tanskassa elintarviketoimijoiden valvontaa rahoitetaan keräämällä toimijoilta vuosittainen valvontamaksu, joka koskee alkutuotantoa lukuun ottamatta julkisia laitoksia ja alv-rekisterissä olevia toimijoita, jotka ovat saaneet toimiluvan tai rekisteröityneet. Tukkukauppiat maksavat lisäksi erikseen valvontamaksun, jolla rahoitetaan tukkukauppojen kirjanpidon ja muun toiminnan valvontaa.

esimerkiksi laittomien operaatioiden seuraamiseksi. Ravintolisien tarkastuksesta tulee toimijoille vuosittainen valvontamaksu.

Tanskassa on viime vuosien aikana uudistettu elintarvikevalvontaa. Uudistetun lainsäädännön mukaan toimijat, joiden laadunvarmistusjärjestelmät ovat kolmannen osapuolen sertifioimia, voivat hakemuksesta rekisteröityä sertifioituina toimijoina. Vapaaehtoiseen järjestelmään liittyminen vähentää automaattisesti ja pysyvästi viranomaisvalvonnan määrää. Kansallisen valvontaohjelman tavoitteena on myös keskittyä entistä enemmän riskiperusteiseen valvonnan kohdentamiseen ja siirtymään perustarkastuksista enemmän priorisoituihin tarkastuksiin ja kampanjavalvontaan. Tarkoituksena on mahdollistaa toimijoille yksilöllisempi valvontatiheys, joka perustuu yrityksen toimialan sijasta toimijan toimintaan. Kokeiluja tehdään myös internetpohjaisen tai muuta tekniikkaa käyttävän omavalvonnan hyödyntämisestä virallisessa valvonnassa.

Sanktiona lain noudattamatta jättämisestä voi lievissä tapauksissa olla hallinnollinen sakko, ellei korkeampi rangaistus ole muun lainsäädännön nojalla perusteltua. Enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan tuomita, jos lainvastainen toiminta taikka laiminlyönti on tapahtunut tahallisesti tai törkeästä huolimattomuudesta ja se on aiheuttanut vaaraa terveydelle tai sen uhkaa taikka on saavutettu tai yritetty saavuttaa taloudellista hyötyä itselleen tai muille.

Norja

Norjassa elintarvikkeita koskee yksi yleislaki (lov om matproduksjon og mattrygghet mv. - matloven). Norjassa on ETA-sopimuksen nojalla saatettu voimaan EU:n elintarvikelainsäädäntöä. Elintarvikevalvonnasta vastaa valtion elintarvikeviranomainen (Mattilsynet), jonka vastuualueella on elintarvikkeiden ja juomaveden turvallisuuden lisäksi myös eläin- ja kasvinterveys sekä eräitä kosmetiikan valvontaan liittyviä tehtäviä. Mattilsynet toimii kahdella tasolla siten, että keskusviraston lisäksi on alueellisia toimistoja. Riskiperusteisessa valvonnassa toimijan elintarviketurvallisuusriski määritellään toimialan sekä aikaisemman toiminnan perusteella. Valvonnan kohteina ovat erityisesti korkean riskiluokan toimijat. Tarkastus-, valvonta- sekä eräät hyväksymistä vaativat toimet ovat toimijoille maksullisia.

Islanti

Muiden pohjoismaiden tapaan Islannin vuodelta 1995 oleva elintarvikelaki (lög um matvæli) sisältää yleiset säännökset elintarviketurvallisuudesta ja -valvonnasta. Islannissa on lisäksi ETA-sopimuksen nojalla saatettu voimaan EU:n elintarvikelainsäädäntöä.

Islannin elintarviketurvallisuutta valvovan viranomaisen (Matvælastofnun, jäljempänä MAST) vastuualueella on lisäksi eläin- ja kasvinterveyteen, rehuihin sekä juomaveteen liittyviä tehtäviä. MAST:in alaisuudessa toimii kuusi piiritoimistoa sekä 10 itsenäistä kuntien ympäristö- ja terveystoimistoa, jotka valvovat alueellaan elintarviketurvallisuutta vähittäismyynnissä. Valvontakäynnit sekä toimiluvat ovat toimijoille maksullisia. Sanktiona voidaan määrätä toimijoille sakkorangaistus, mutta vakavissa rikoksissa kyseeseen voi tulla enintään neljän vuoden vankeusrangaistus.

Alankomaat

Alankomaissa elintarvikevalvontaa suorittavan viranomaisen (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, jäljempänä NVWA) vastuualueelle kuuluu myös eläin- ja kasvinterveyteen, kalastukseen, kulutushyödykkeiden turvallisuuteen sekä tupakkatuotteiden myynnin valvontaan liittyviä tehtäviä. NVWA neuvoo toimijoita viraston toimistoissa sekä antaa ohjeistusta puhelimitse ja internetin välityksellä.

NVWA:n virallista valvontaa ohjaa riskien huomioonottaminen. Valvonnan pääpaino on sellaisissa toimijoissa, jotka eivät ole noudattaneet lainsäädäntöä. Toimijoita voidaan riskin perusteella luokitella vihreiksi, keltaisiksi tai huonomaineisiksi. Vihreiksi luokiteltuihin toimijoihin kohdistuu vähemmän valvontaa. Toimijoiden on lisäksi mahdollista hyvän toiminnan perusteella kerätä bonusta ja vähentää sitä kautta valvontakäyntien tiheyttä. Elintarvikehuoneistojen hyväksyntä sekä valvontaan liittyvät tehtävät ovat toimijoille maksullisia. Lain noudattamatta jättämisestä voi seurata sakkorangaistus.

Viro

Viron elintarvikelaki (toiduseadus) vuodelta 1999 on valmisteltu ennen maan EU-jäsenyyttä eikä Viro ole ollut mukana valmistelemassa pääosin ennen vuotta 2004 valmistettua, voimassaolevaa EU:n elintarvikelainsäädäntöä. EU-jäsenyyden myötä Viron elintarvikelainsäädäntöä on muutettu useasti ja siitä on tullut aikaisempaan verrattuna yksityiskohtaisempaa. Lainsäädännön rakenne on kuitenkin säilynyt pääosin entisellään ja EU:sta johtuvat lainsäädäntömuutokset on toteutettu pykäläviittauksin asianomaisiin EU:n säädöksiin.

Elintarvikevalvonta on Virossa jaettu eri viranomaisten kesken. Keskeisin on maatalousministeriön (Maaeluministerium) alaisuudessa toimiva valvontaviranomainen (Veterinaar- ja Toiduamet, jäljempänä VTA), jonka vastuualueella on elintarvikkeiden ja rehujen valvonta kaikissa käsittelyvaiheissa. Virasto vastaa lisäksi eläinten terveyteen liittyvistä tehtävistä. Tallinnassa sijaitseva keskusvirasto vastaa valvonnan suunnittelusta sekä ohjauksesta. Käytännön valvontatehtäviä toteuttavat 15 paikallista maakuntien keskusta. Elintarvikkeista vähittäiskaupassa annettavia tietoja ja niiden oikeellisuutta valvoo kuluttajaviranomainen (Tarbijakaitseamet). Luomutuotannon valvonnan toimivalta on luomutuotantoa koskevan lain (mahepõllumajanduse seadus) mukaan jaettu edellä mainittujen viranomaisten sekä maatalousviraston (Põllumajandusamet) kesken.

VTA tarjoaa elintarviketoimijoille kotisivuillaan yleistä sekä toimialakohtaista ohjeistusta. Elintarvikealan toimijoille toimiluvan hakeminen on maksutonta, mutta valvonnasta peritään tuntiperusteinen maksu tarkastuskäynnin keston mukaisesti. Riskien huomioon ottamisesta ei ole säädetty Viron elintarvikelainsäädännössä. Elintarvikelainsäädännön noudattamatta jättämisestä VTA voi määrätä toimijalle sakkorangaistuksen taikka konfiskoida terveydelle tai ympäristölle vaaraa aiheuttavan elintarvikkeen.

Saksa

Saksassa yleisten hallinnollisten määräysten ja valvonnan kehittäminen kuuluu elintarvike- ja maatalousministeriön alaisuudessa toimivan liittovaltion elintarviketurvallisuus- ja kuluttajansuojaviranomaisen (Bundesamt für Verbraucherschutz und Lebensmittelsicherheit, BVL) vastuulle. Osavaltioilla on toimivalta virallisessa valvonnassa, jota koordinoidaan kunkin osavaltion ministeriössä. Elintarvikealan toimijat tarkastetaan määräajoin ilman ennakoilmoitusta taikka saapuneiden valitusten perusteella. Saksassa riskiperusteisuus ohjaa käytännön valvontatyötä siten, että lainsäädäntöä noudattamattomia toimijoita tarkastetaan useammin.

Espanja

Espanjassa elintarvikelainsäädäntö sisältää myös ravitsemukseen liittyviä säännöksiä (Ley 17/2011 de seguridad alimentaria y nutrición). Espanjan kansallisenä yhteyspisteenä elintarviketurvallisuuteen liittyvissä asioissa on Agencia Española de Consumo, Seguridad Alimentaria y Nutrición (jäljempänä Aecosan), joka koordinoi valvontaa elintarvikesektorilla. Aecosanin palveluiden, kuten virallisen valvonnan näytteiden tarkistuksen maksullisuudesta sekä rajatarkastusten valvontamaksuista säädetään edellä mainitussa laissa. Valtionhallinto, itsehallintoalueet ja paikallishallinto voivat tehdä yhteistyötä valvonnan toteuttamiseksi. Itsehallintoalueilla on voimassa omaa elintarvikelainsäädäntöä, joka määrittelee valvonnan tason. Lain mukaan eri valvontaviranomaisten elintarviketurvallisuuspolitiikan tulisi perustua riskianalyysiin. Sanktiona lain noudattamatta jättämisestä on sakkorangaistus, joka voi vakavissa tapauksissa nousta 600 000 €. Erittäin vakavien rikosten osalta voidaan elintarvikehuoneisto sulkea väliaikaisesti enintään viideksi vuodeksi. Täydentävänä sanktiona voi tulla kyseeseen myös konfiskaatio sekä toimijaa koskevan rangaistuksen julkistaminen.

2.2.3 Terveysuojelulain mukaisen valvonnan maksullisuus muissa maissa

Terveysuojelulain mukainen valvontamaksujärjestelmä ei ole yleinen Euroopassa. Useimmissa maissa ei valvontamaksuja kerätä lainkaan. Jos valvontamaksuja kerätään, ne liittyvät usein toimiluvan tai rekisteröinnin maksullisuuteen.

Ruotsi

Ainoastaan Ruotsissa on lähes samanlainen valvontamaksujärjestelmä kuin Suomessa. Ympäristö- ja terveydensuojelulaissa (Miljöbalken) säädetään, että kunnan valvontaviranomainen voi periä maksun suorittaessaan valvontaa. Toiminnanharjoittajat ovat eräissä tapauksissa katsoneet, etteivät ole velvollisia tällaisiin maksuihin, mutta tuomioistuimet ovat vahvistaneet viranomaisen oikeuden periä valvontamaksu.

Valvontataksan määrittelyn ja laskutavan ohjeistavat Ruotsin kunnat ja maakäräjät (Sveriges Kommuner och Landsting SKL), joka on Kuntaliittoa vastaava elin. Valvontamaksun määräytyminen perustuu omakustannushintaan. Valvontamaksu kohdistuu ilmoitus- ja/tai hyväksymismenettelyyn sekä itse valvontaan. Taksa voi rakentua tuntitaksaan perustuvana tai riskinarviointiin pohjautuvana vuosimaksuna. SKL:n ohjeistukseen liittyvät laskentamenettelyt, joiden mukaan valvontamaksu määräytyy. Vuosimaksun ohella voi olla myös tuntitaksaan perustuva valvontamaksu kohteille, joita ei säännöllisesti tarkasteta.

Maksun kerääminen ei ole pakollista vaan kukin kunta voi päättää, kerääkö se maksuja vai ei. Käytännössä kaikki kunnat eivät kerää valvontamaksuja. Valvontamaksuja keräävissä kunnissa valvontaa on voitu tehostaa ja kehittää. Vuoden 2010 osalta valvontamaksut kattoivat terveydensuojelun osalta n. 34 % ja ympäristösuojelun osalta n. 48 %. SKL:n olettaa, että taksaohjeen mukaisesti toteutettuna päästäisiin 70 - 80 % kustannuskattavuuteen.

2.3. Nykytilan arviointi

2.3.1 Elintarviketurvallisuus

Maa- ja metsätalousministeriö toteutti vuonna 2014 kyselyn elintarvikelain toimivuudesta. Vastausten mukaan elintarvikelain soveltamisala ja tarkoitus koettiin edelleen lähtökohtaisesti toimiviksi. Omavalvonnan ja viranomaisvalvonnan vastuiden ja velvollisuuksien rajaa ei pidetty täysin selvänä. Riskiperusteisen valvonnan tueksi kaivattiin yhtenäisiä riskinarviointimenetelmiä sekä valtakunnallista ohjeistusta. Lainsäädännön karsimisen todettiin lisäävän joustavuutta, mutta samalla myös tulkinnanvaraisuutta. Valintaa sääntelyn ja ohjeistuksen välillä tulisi arvioida tapauskohtaisesti. Hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisen todettiin vaativan paljon resursseja. Toisaalta toivottiin pakkokeinojen käyttömahdollisuuden laajentamista sekä esitettiin eräitä uusia pakkokeinoja. Pidettiin tarpeellisena, että valvontamaksuja voisi periä muustakin kuin suunnitelmallisesta valvonnasta

Viranomaisvalvonnan ja -tutkimusten tulokset vuodelta 2017 osoittavat, että elintarviketurvallisuus on Suomessa hyvällä tasolla. Kotimaassa toimivat elintarvikealan toimijat täyttävät elintarviketurvallisuusvaatimukset hyvin. Kotimaassa tuotetut tuotteet eivät sisältäneet kuluttajalle vaarallisia määriä kemiallisia aineita. Ruokamyrkytyksiä aiheuttavia bakteereita esiintyi hyvin vähän tutkituissa elintarvikkeissa. Elintarvikeväliteisten epidemioiden määrä oli edellisvuosien tasolla, mutta epidemioissa sairastuneiden ihmisten kokonaismäärä oli matalin yli kymmeneen vuoteen.

Mikrobiologisen elintarviketurvallisuuden hyvän tilanteen säilyttäminen edellyttää jatkuvaa tilanteen seurantaa ja tiukkoja bioturvaluustoimia sekä alkutuotannossa että teollisuudessa. Suomen hyvää salmonellatilannetta haastavat sekä tuontirehujen salmonellalöydösten lisääntyminen että heikommat mahdollisuudet hävittää salmonellaa rehuista formaldehydin käyttökiellon seurauksena. Listeriaepidemioissa sairastuneiden ihmisten määrä on Suomessa tyypillisesti pieni, mutta epidemioita näyttää esiintyvän aikaisempaa useammin.

Vuosi 2017 oli toinen kokonainen vuosi, kun kaikkien suunnitelmallisten elintarvikevalvontatarkastusten tulokset julkaistiin elintarvikevalvontatietojen julkistamisjärjestelmässä (Oiva). Vuonna 2017 julkaistiin noin 27 000 raporttia. Oiva-tulosten mukaan elintarvikeyritysten lakisääteisten vaatimusten toteutuminen on hyvällä tasolla: keskimäärin 87 % yrityksistä sai parhaan eli oivallinen (A) tai toiseksi parhaan eli hyvä (B) tuloksen kaikilla elintarvikealan sektoreilla. Vain 0,7 %:lla yrityksistä oli vakavia puutteita elintarvikevaatimusten täyttymisessä eli tulos huono (D). Tulokset ovat samaa tasoa kuin aiempina vuosina. Valvontatietojen julkistamisjärjestelmä ja siihen sisältyvät Eviran laatimat arviointiohjeet ovat parantaneet edelleen elintarvikevalvonnan yhtenäisyyttä sekä tehostaneet valvonnan reaaliaikaista tiedonkeruuta ja

valvontatiedon hyödyntämistä toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Järjestelmä on parantanut myös toimijoiden omaa vastuunottoa.

Kunnallinen elintarvikevalvonta toteutui 68 %:ssa valvontayksiköistä valvontasuunnitelman mukaisesti. Myös aluehallintovirastojen valvontasuunnitelmat toteutuivat pääosin. Osassa tavoitteista jäätin sekä tarkastusmäärien että tarkastettujen vaatimusten suhteen pääosin resurssisyistä. Erityistilanteet, kuten ruokamyrkytys epidemiat ja takaisinvedot, joilla on välitön vaikutus elintarviketurvallisuuteen, hoidettiin hyvin.

Kansainvälisten tutkimusten ja muista jäsenmaista saatujen käytännön kokemusten perusteella tiedetään, että elintarvikesektori on erityisen altis petokselliselle toiminnalle: kiinnijäämisriski on pieni, voitot ovat usein suuria ja tuomittavat rangaistukset tehdyistä rikoksista ovat usein vaatimattomia. Elintarvikepetosten torjunta ja tutkinta on haasteellista ja elintarvikevalvontaviranomaisten fokus on perinteisesti ollut elintarviketurvallisuudessa. Elintarvikepetosten määrä kuitenkin kasvaa ja myös Suomessa havaitaan petoksellista toimintaa. Tyypillisiä petoksen kohteita Suomessa ovat alkuperämerkinnät, päiväysmerkinnät tai elintarvikkeen ilmoitetusta poikkeava sisältö. Petoksissa elintarvikkeen ja sen raaka-aineiden jäljitettävyyden on keskeistä. Suomessa on käytössä myös laboratorioanalytiikkaa, jolla voidaan tutkia alkuperän ja koostumuksen. Elintarvikepetosten torjumisen tehostamiseksi on tiivistetty viranomaisten välistä yhteistyötä elintarvikeviranomaisten, poliisin talousrikostutkijoiden, syyttäväviraston syyttäjien, verottajan sekä Tullin talousrikostutkijoiden kesken. Lisäksi verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö vetää 20 viranomaisen yhteistyötä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumiseksi. Tehostuneen viranomaisyhteistyön myötä rikosjuttuja on saatu vireille poliisilaitoksilla eri puolilla Suomea entistä tehokkaammin. Myös elintarvikealan toimijat ovat etujärjestöjensä kautta ilmaisseet selkeästi halunsa olla mukana elintarvikepetosten vastaisessa työssä. Lisääntyneestä yhteistyöstä ja toimialan tuesta huolimatta elintarvikeketjun rikollisuuden torjuntaan panostaminen on lähivuosien haaste koko viranomaisketjulle.

Viranomaistoiminnan tulevaisuuden haasteet liittyvät elintarvikkeiden raaka-ainetuotannon, valmistuksen ja myynnin ylikansallisuuteen, alan yritysten verkottumiseen ja ketjuuntumiseen, monikanavaiseen myyntiin ja markkinointiin, uusiin tuotantomuotoihin, teknologian kehittymiseen, kuluttajien eriytyviin ja monimuotoistuviin tarpeisiin, kaupungistumisen vaikutuksiin elintarvikkeiden kulutuksessa ja tuotannossa, väestön ikääntymisen vaikutuksiin, vaarojen sietokykyyn, kiertotalouteen ja ilmastonmuutokseen. Elintarvikepetosten ja etämyynnin valvonta tuovat uudenlaisia haasteita viranomaisvalvontaan. Elintarvikeviennin edistäminen myös viranomaistoiminnassa on Suomen kilpailukykyyn kannalta tärkeä painopistealue. Lähitulevaisuudessa kehitetään lihantarkastusta sekä pienten ja keski suurten yrittäjien osaamista elintarvikevaatimuksista ja viennin edellytyksistä. Valvonnan riskiperusteisuuden ja paikallisvalvonnan yhtenäisyyden parantaminen sekä viranomaistoiminnan yleinen tehostaminen ja digitalisointi, ovat edelleen lähitulevaisuuden tavoitteita.

Elintarviketurvallisuuden viranomaistehtäviin käytettiin vuonna 2017 noin 698 htv . Luvut eivät sisällä Lapin aluehallintoviraston järjestämää poron lihantarkastusta eikä Eviran palkkioperusteisten tarkastuseläinlääkärien työaikaa. Luvuissa ei myöskään ole mukana viranomaisnäytteiden tutkimiseen paikallislaboratorioissa käytettyä työpanosta.

Taulukko 1: Viranomaisten elintarvikevalvontatehtäviin käytetyt henkilöresurssit henkilötyövuosina 2016 ja 2017

Viranomainen	2017	2016			
Evira	338**	324			
ELYt**	25,4	24,3			
AVIt	23,8	25,5***			
kunnat	257	230,4			
Tulli	30****	80			
Valvira	1,6	1,1			
Puolustusvoimat	2,6	2,2			
Ahvenanmaa (arvio)	5,4	5,4			
Muu ml. valtuutetut tarkastajat	14,3*	14,3			
Yhteensä	698	707			

*rehuvalvonta on laskettu mukaan resursseihin

**myös luomuvälvonta on laskettu mukaan vuodesta 2016 alkaen
 ***laskentaperuste muuttunut
 ****laskentaperuste muuttunut

2.3.2 Torjunta-ainejäämät

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 396/2005 tavoitteena on edistää kuluttajien terveyden suojelun korkeaa tasoa, mikä on myös yksi kasvinsuojeluaineasetuksen tavoitteista. Kasvinsuojeluaineita koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1107/2007 ja torjunta-ainejäämiä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 396/2005 menettelyt ovat kiinteästi yhteydessä toisiinsa. Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisella (EFSA) on molempien asetusten toimeenpanossa merkittävä rooli niin koordinoinnissa, arviointien laadun varmentamisessa kuin päätelmien tekemisessä.

Vuodesta 2011 lähtien kasvinsuojeluainelupiin liittyviä torjunta-ainejäämien enimmäismääriä on hoidettu kahdessa erillisessä virastossa. Torjunta-ainejäämien valvontaan liittyviä tehtäviä on hoidettu Evirassa ja kansallista valvontaohjelmaa on koordinoitu Evirasta. Torjunta-ainejäämien enimmäismäärien asettamista edeltävää riskinarviointitehtävää on hoidettu Evirassa erillään kasvinsuojeluaineiden hyväksymiseen liittyvästä riskinarvioinnista, jota on hoidettu Tukesissa. Osittain samaa riskinarviointitehtävää on hoidettu rinnakkain näissä kahdessa virastossa. Tänä aikana on vahvistunut käsitys, että tehokkaan ja joustavan toiminnan kannalta ne ovat tarkoituksenmukaista keskittää yhteen virastoon. Torjunta-ainejäämien enimmäismäärien riskinarviointiosakokonaisuuden siirtoa Tukeisiin tukee tehtävien edellyttämä asiantuntijuuden ylläpito, kriittisen asiantuntijamassan hyödyntäminen sekä monimutkaisten EU-prosessien hallinta. Keskittäminen yhteen virastoon helpottaisi myös luvanhaltijoiden asiointia lupakysymyksissä.

Tukes on lisäksi biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoille ja niiden käytöstä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 528/2012 mukainen kansallinen toimivaltainen viranomainen, joka vastaa biosidien tehoaineiden arvioinneista Suomen osalta. Biosidien tehoaineiden arvioinnissa on tapauskohtaisesti tarpeen asettaa jäämien enimmäismääriä koskevia rajoituksia, esim. elintarvikkeisiin, kontaktimateriaaleihin tai rehuihin. Tämä tehtävä osaltaan tukee käsitystä siitä, että jäämäarviointi on tarkoituksenmukaista keskittää yhteen virastoon.

2.3.3 Terveysturvallisuuden valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon lakeja muutettiin vuonna 2006 siten, että ympäristöterveydenhuollon keskusviranomaisten tulee laatia ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontaohjelma, joka ohjaa keskusviranomaisten omien toimialakohtaisten valvontaohjelmien laadintaa. Lisäksi kuntien tulee laatia kunkin lain mukainen oma kunnallinen valvontasuunnitelma, jotka yhdistetään kunnassa yhteiseksi ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaksi. Valvontasuunnitelman laatimisessa tulee ottaa soveltuvin osin huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Samassa yhteydessä edellä mainittujen lakien mukaisten kuntien toimeenpanemien suoritteiden maksullisuutta laajennettiin siten, että kuntien tulee periä maksu edellä mainitun valvontasuunnitelman mukaisista säännöllisistä tarkastuksista, näyteenotosta ja tutkimuksista.

Uudistuksen tavoitteena oli yhdenmukaistaa keskusviranomaisten toimeenpanemaa kuntien valvonnan ohjausta sekä parantaa ympäristöterveydenhuollon valvonnan suunnitelmallisuutta. Lisäksi tavoitteena oli turvata kunnan ympäristöterveydenhuollon voimavaroja nykyistä paremmin. Ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksullisuuden laajentamista pohtinut työryhmä esitti muistiossaan (STM työryhmämuistio 2003:30) että suunnitelmallisen valvonnan maksullisuudella tultaisiin keräämään 60 % valvonnan kustannuksista toiminnanharjoittajilta.

Valvonnan maksullisuus on nykyisen lainsäädännön mukaan sidottu suunnitelmalliseen valvontaan siten, että suunnitelmallisesti tehdystä tarkastuksesta voidaan laskuttaa tuotantokustannuksiin perustuva maksu kunnan hyväksymän taksan mukaisesti.

Hallitusohjelman mukaisesti terveydensuojelun maksullisuutta arvioidaan uudelleen. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntöön tehdyt muutokset eivät ole johtaneet toivottuun maksukertymään. Valvonnassa peritään pieniä ja yksittäisiä maksuja, joiden maksutuotot jäävät vaatimattomiksi, noin 5-10 % kokonaiskustannuksista.

Suunnitelmallisen valvonnan suoritteista perittävä maksullisuus ohjaa osaltaan myös tekemään niitä valvontasuoritteita, joista maksu voidaan periä. Koska maksuja on voitu periä erityisesti suunnitelmallisista tarkastuksista, on ohjauksen ja neuvonnan sekä muiden ei-maksullisten valvontakeinojen rooli valvonnan välineenä vähentynyt

3 Esityksen tavoitteen ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

3.1.1 Elintarvikelaki

Esityksen perimmäisenä tavoitteena on vähentää edelleen lainsäädännöstä elintarvikealan toimijoille ja valvontaviranomaisille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa vaarantamatta kuitenkaan elintarviketurvallisuutta. Elintarvikesektorin muuttunut toimintaympäristö asettaa uusia haasteita sekä elintarvikealan toimijoille että valvontaviranomaisille. Tästä johtuvat lainsäädännön muutostarpeet otetaan esityksessä huomioon. Antamalla uusi elintarvikelaki pyritään myös parantamaan lain käytettävyyttä jäsentämällä lukuisista muutoksista aiheutunutta hajanaisuutta. Samalla elintarvikelaki päivitetään vastaamaan EU-lainsäädännön nykytilaa. Erityisesti otetaan huomioon virallisesta ja valvonnasta ja muista virallisista toimista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 2017/652.

Esityksen tavoitteena on lisätä tasapainoa elintarviketurvallisuuden varmistamisen ja elintarvikealan toimintaedellytysten turvaamisen kesken. Virallisen valvonnan kehittämisessä keskeistä on valvonnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden kehittäminen. Viranomaisvalvonta on nähtävä laajempänä kokonaisuutena eikä pelkästään valvontakäynteinä. Valvonnan rajalliset resurssit on kyettävä kohdentamaan niin, että pystytään valvomaan sekä sitä toimijoiden suurta joukkoa, joka lähtökohtaisesti hoitaa asiansa hyvin että sitä pientä toimijoiden vähemmistöä, joka ei hallitse elintarvikelainsäädännön vaatimuksia tai joka toimii tietoisesti määräysten vastaisesti.

Elintarvikelain uudistamisen yhteydessä arvioidaan myös lain nojalla annetut alemmanasteiset säädökset. Tavoitteena on, että jatkossa asetuksia olisi selkeästi nykyistä vähemmän.

Esityksellä otetaan huomioon maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla 1.1.2019 aloittava uusi Ruokavirasto sekä maakuntauudistus, jonka on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2020.

Taloudellisen luotettavuuden ja hyvän velvoitteidenhoidon vaatimuksen lisääminen elintarvikealalla toimimisen edellytykseksi olisi elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnan rinnalla tehokas keino parantaa alan toimijoiden toimintaedellytyksiä. Taloudellisen luotettavuuden vaatiminen kaikilta elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoilta vähentäisi kilpailun vääristymistä ja parantaisi siten asianmukaisesti toimivien elintarvikealan toimijoiden toimintaedellytyksiä. Tämä olisi myös kuluttajan etu.

3.1.2 Torjunta-ainejäämät

Kasvinsuojeluaineiden käytöllä suojellaan kasveja ja kasvituotteita haitallisten eliöiden vaikutuksilta. Käytön vuoksi käsitellyissä tuotteissa, näitä tuotteita syövässä elämissä ja näiden aineiden vaikutukselle alttiina olevien mehiläisten tuottamassa hunajassa saattaa esiintyä jäämiä. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 396/2005 vahvistetaan kuluttajien suojelun korkean tason varmistamiseksi yhdenmukaiset yhteisön säännökset, jotka koskevat kasvi- ja eläinperäisissä elintarvikkeissa ja rehuissa tai niiden pinnalla olevien torjunta-ainejäämien enimmäismääriä koskevaa riskinarviointia, enimmäismäärien määrittämistä ja asettamista sekä jäämien valvontaa. Torjunta-ainejäämien enimmäismäärien määrittäminen edellyttää pitkää teknistä tarkastelua ja kuluttajille mahdollisesti aiheutuvien riskien arviointia.

Torjunta-ainejäämien enimmäismäärien asettamista edeltävä riskinarviointitehtävä ehdotetaan siirrettäväksi Evirasta Tukeisiin, jossa tehdään myös kasvinsuojeluaineiden hyväksymiseen liittyvä riskinarviointi. Nämä samaa tavoitetta palvelevat riskinarviointitehtävät on tarkoituksenmukaista keskittää saman viranomaisen tehtäväksi. Ehdotusta tukee tehtävien edellyttämä asiantuntijuuden ylläpito, kriittisen asiantuntijamassan hyödyntäminen sekä monimutkaisten EU-prosessien hallinta. Keskittäminen yhteen virastoon helpottaisi myös luvanhaltijoiden asiointia lupakysymyksissä.

3.1.3 Terveysuojelulaki

Terveysuojelulakia esitetään muutettavaksi siten, että suunnitelmallisen valvonnan suoritepohjainen maksullisuus muutettaisiin vuosimaksuksi. Muutos tulisi voimaan samassa yhteydessä, kun ympäristöterveydenhuollon tehtävät siirtyvät kunnilta maakunnan järjestämisvastuulle. Maksu perittäisiin niiltä toimijoilta, jotka ovat tehneet terveysuojeluviranomaiselle lain 13 § tai 18 a §:n mukaisen ilmoituksen taikka terveysuojeluviranomainen on hyväksynyt toimijan 18 §:ssä tarkoitetun lupahakemuksen.

Vuosimaksuun siirtyminen suoriteperusteisen valvontamaksun sijaan muuttaisi nykytilannetta siten, että jatkossa kaikki suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvat toiminnanharjoittajat ja toimijat vastaisivat vuosittain valvonnan kustannuksista, kun nykyisin kustannuksista vastaavat vain ne toiminnanharjoittajat, jotka ovat valikoituneet tarkastuksen kohteeksi.

Esitysehdotuksen tavoitteena olisi siirtyä terveysuojelulain valvonnan maksullisuudessa nykyistä enemmän kohti kustannusvastaavuutta siten, että maksullisuus kattaisi valvontasuunnitelmaan liittyvien tarkastusten ja ilmoitusten käsittelyn lisäksi myös muut valvontatoimet. Täten parannettaisiin myös maakuntien mahdollisuuksia suunnitella terveysuojeluvälvontaa siten, että maksullisuus mahdollistaisi valvontakeinojen käytön nykyistä monipuolisemmin ja käytettävissä olevat resurssit voitaisiin hyödyntää paikalliset tarpeet huomioiden mahdollisimman vaikuttavasti

3.2. Keskeiset ehdotukset

3.2.1 Elintarvikelaki

Lain tarkoitus ja soveltamisala vastausivat pitkälti nykyisen elintarvikelain tarkoitusta soveltamisalaa. Lain soveltamisalaa on täsmennetty erityisesti elintarvikekontaktimateriaalien osalta.

Nykyisessä laissa on paljon informatiivisia viittauksia EU-lainsäädännön säännöksiin. Nämä on poistettu, koska EU-asetuksia sovelletaan sellaisenaan eikä niitä tarvitse eikä saa panna kansallisesti täytäntöön.

Laissa käytetään mahdollisimman pitkälle EU-lainsäädännön termejä. Näin sekä toimijoiden että valvontaviranomaisten on helpompi soveltaa EU-lainsäädännön säännöksiä kansallisen lainsäädännön rinnalla.

Taulukko 2: Laissa käytettävät termit

Voimassa oleva laki	Ehdotus
eläimistä saatava elintarvike	eläinperäinen elintarvike
ilmoitettu elintarvikehuoneisto	rekisteröity elintarvikehuoneisto
laitos	hyväksytty elintarvikehuoneisto
tarkastuseläinlääkäri	virkaeläinlääkäri
lihan tarkastaja	virallinen apulainen
hyväksytty laboratorio	virallinen laboratorio nimetty oma valvontalaboratorio
osaamistodistus	hygieniapassi
osaamistestaaja	hygieniapassitestaaja
osaamistesti	hygieniapassitesti

Elintarvikemääräyksissä olevat määritelmät on koottu mahdollisimman kattavasti uuteen elintarvikelakiin, jotta alemman asteisissa säädöksissä ei tarvitse erikseen määritellä käsitteitä.

Osana valtioneuvoston periaatepäätöstä kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian 2016-2020 toimenpideohjelmalla ehdotetaan elintarvikelakiin lisättäväksi säännöksiä toimijan taloudellisesta luotettavuudesta. Tähän sisältyisi muun muassa vaatimus julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamisesta. Nykyisessä elintarvikelaissa tällaisia säännöksiä ei ole. Tästä syystä elintarvikevalvontaviranomaisilla ei ole elintarvikelainsäädännön edellyttämää suunnitelmallista valvontaa suunnatessaan tai suorittaessaan mahdollisuutta selvittää, ovatko toimijat esimerkiksi hoitaneet julkisoikeudelliset velvoitteensa. Elintarvikealan tasapuolisen kilpailun ja harmaan talouden torjunnan tehostamiseksi laissa säädettäisiin, että elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevana vaatimuksena olisi toimijan luotettavuus. Laissa säädettäisiin, milloin toimijaa ei pidetä luotettavana. Laissa säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta saada tietoja toimijan julkisoikeudellisten velvoitteiden, kuten verojen ja muiden lakisääteisten maksujen hoitamisesta. Säädettäisiin myös elintarvikevalvontaviranomaisten oikeudesta oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja. Säännökset mahdollistaisivat tehokkaan tietojenvaihdon ja yhteistyön harmaan talouden torjuntaan osallistuvien eri tahojen välillä. Laissa säädettäisiin, että valvontaviranomainen voisi peruuttaa elintarvikehuoneiston hyväksymisen, jos toimijaa ei enää olisi laissa säädetyllä tavalla luotettava. Valvontaviranomainen voisi myös keskeyttää tai lopettaa toiminnan rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa tai kontaktimateriaalialan toimipaikassa, jos toimija ei olisi enää laissa säädetyssä tavalla luotettava.

Laissa säädettäisiin, että Ruokavirasto hyväksyy teurastamot, riistan käsittelylaitokset ja niiden yhteydessä olevat leikkaamot sekä huolehtisi elintarvikevalvonnasta näissä. Muiden teurastamon yhteydessä olevien hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen kuten lihavalmistelaitosten ja raakalihavalmistelaitosten hyväksymisestä ja näissä elintarvikehuoneistoissa tapahtuvasta elintarvikevalvonnasta vastaisivat maakunnat. Maakunnat vastaisivat leikkaamojen, lihavalmistelaitosten ja raakalihavalmistelaitosten hyväksynnästä ja valvonnasta myös silloin kuin ne eivät sijaitse teurastamoiden yhteydessä. Muutoksella saatettaisiin liha-alan elintarvikehuoneistot (raakalihavalmistelaitokset ja lihavalmistelaitokset) yhdenvertaiseen asemaan valvonnan osalta siitä riippumatta, sijaitseeko elintarvikehuoneisto teurastamon tai riistan käsittelylaitoksen yhteydessä vai ei. Maakunnan järjestämänä valvonnan oletetaan tulevan elintarvikealan toimijoille halvemmaksi kuin Ruokaviraston järjestämänä. Ehdotetun muutoksen myötä teurastamoihin sijoitettujen Ruokaviraston virkaeläinlääkäreiden työtehtävien määrä vähenisi arviolta 5 htv. Lapin maakunta vastaisi poroteurastamojen hyväksynnästä ja elintarvikevalvonnasta niissä kuten Lapin aluehallintovirasto nykyisin.

Nykyisestä järjestelmästä toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta tulevien eläinperäisten elintarvikkeiden ensisaapumisvalvonnan toteuttamiseksi ehdotetaan luovuttavan. Nykyistä järjestelmää pidetään yleisesti toimimattomana, sen katsotaan nostavan elintarvikealan toimijoille aiheutuvia valvontakustannuksia sekä lisäävän muutenkin hallinnollista taakkaa. Laissa säädettäisiin, että toisesta EU-jäsenvaltiosta tulevia eläinperäisiä elintarvikkeita valvottaisiin osana maakuntien tekemää riskiperusteista elintarvikevalvontaa.

Nykyinen elintarvikelaki edellyttää, että elintarvikealan toimijalla alkutuotantopaikkoja lukuun ottamatta on oltava kirjallinen omavalvontasuunnitelma. Laissa säädettäisiin, että toimijalla on oltava järjestelmä, jonka avulla toimija hallitsee toimintaansa liittyvät terveysvaarat ja varmistaa, että elintarvike ja elintarvikekontaktimateriaali, alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto sekä elintarviketoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset. Erillistä kirjallista omavalvontasuunnitelmaa ei enää vaadittaisi, vaan lain edellyttämä järjestelmä voisi olla esimerkiksi elintarviketurvallisuusjärjestelmä, laadunhallintajärjestelmä, viranomaisen arvioima hyvän käytännön ohje, yhdistelmä näistä tai toimijan työohjeet.

Elintarvikelakiin lisättiin vuonna 2011 säännös valvontatietojen julkistamisesta. Nyt laissa täsmennettäisiin valvontatietojen julkistamista koskevia vaatimuksia. Lisäksi säädettäisiin, että toimijalla olisi oikeus pyynnöstä saada valvontaviranomaiselta harjoittamansa elintarviketoiminnan uusintatarkastus. Tämä parantaisi toimijan oikeusturvaa tilanteissa, joissa asiakasmäärään mahdollisesti vaikuttava tarkastustulos on toiseksi paras eli B, jolloin epäkohdat ovat usein helposti korjattavissa, mutta seuraava tarkastuskäynti toiminnan vähäriskisyydestä johtuen olisi vasta 2-4 vuoden kuluttua.

Elintarvikehygieenistä osaamista koskeva järjestelmä vastaa pitkälti nykyisessä elintarvikelaissa olevaa järjestelmää. Laissa säädettäisiin, että Ruokavirasto pitäisi valtakunnallista rekisteriä hygieniapassitestaajista sekä henkilöistä, jotka ovat suorittaneet hygieniapassitestin hyväksytysti ja saaneet hygieniapassin. Rekisteri helpottaisi esimerkiksi uuden hygieniapassin saamista kadonneen tilalle.

Elintarvikevalvonnan organisoinnissa otettaisiin huomioon käynnissä olevat hallinnolliset uudistukset. Elintarvikemääräysten täytäntöönpanon suunnittelu ja ohjaus olisi edelleen maa- ja metsätalousministeriön tehtävä. Keskusviranomaisena elintarvikevalvontaa suunnittelee, ohjaa ja kehittää Ruokavirasto, joka myös erikseen säädetyissä tilanteissa suorittaisi valvontaa. Maakuntauudistuksen yhteydessä elintarvikevalvonnan ohjaustehtävät keskitetään Ruokavirastoon. Elintarvikevalvontaan liittyvät tarkastus- ja toimeenpanotehtävät siirretään aluehallintovirastoista, ELY-keskuksista ja kunnista maakuntiin. Alkoholijuomien valvontatehtävät, joita hoitaa nykyisin hoitaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), siirtyvät Valtion lupa- ja valvontavirastoon.

Laboratorioita koskevat säännökset vastaavat sisällöllisesti pääosin nykyisen lain säännöksiä. Säännökset on mukautettu vastaamaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 vaatimuksia ja terminologiaa.

Elintarvikkeiden vientiin liittyvien viranomaistehtävien hoitamisesta ei säädetä nykyisessä elintarvikelaissa. Usein määränpäävaltion viranomaiset kuitenkin edellyttävät, että viejään viranomaiset osallistuvat esimerkiksi vientiselvitysten tekemiseen. Laissa säädettäisiin Ruokaviraston osallistumisesta tarvittaessa vientiin liittyvien viranomaisvaatimusten selvittämiseen sekä vientiselvityksraporttien ja muiden tarvittavien asiakirjojen laatimiseen. Laissa säädettäisiin myös Ruokaviraston ja maakunnan tekemästä valvonnasta, joka liittyy määränpäävaltion asettamien tuontivaatimusten varmistamiseen.

Hallinnollisia pakkokeinoja koskevat säännökset vastaisivat suurelta osin nykyisen lain säännöksiä. Kieltoa ja haltuunottoa koskevia kriteereitä on muutettu siten, että edellytyksenä pakkokeinon käyttämiselle ei enää olisi se, että terveysvaaraa ei voida muulla tavoin estää. Kielto voitaisiin määrätä myös siinä tapauksessa, että aiheutuva terveysvaara ei ole vakava, mutta määräystenvastaisuutta ei ole mahdollista poistaa. Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi kieltää elintarvikkeen ja elintarvikekontaktimateriaalin markkinoinnin ja velvoittaa markkinoinnin oikaisuun. Nykyisin markkinointiin liittyviä pakkokeinoja voi käyttää ainoastaan Evira. Uusi pakkokeino olisi elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminnan keskeyttäminen tai lopettaminen rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa tai toimipaikassa, jos toimijaa ei enää pidetä luotettavana. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2017/625 perustuen laissa säädetään, että Ruokavirasto voisi määrätä internetsivuston suljettavaksi, jos niiden välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali tai niistä annetut tiedot voivat aiheuttaa terveysvaaraa tai ovat muulla tavoin elintarvikemääräysten vastaisia.

Lain pakkokeinoin ei ehdoteta lisättäväksi seuraamusmaksua. Oikeusministeriön asettama työryhmä valmistelee parhaillaan rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia koskevaa yleistä lainsäädäntöä. Rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia ovat esimerkiksi erilaiset rikkomus- ja seuraamusmaksut. Hallinnollisten seuraamusten käyttö on lisääntynyt eri hallinnonaloilla. Seuraamuksilla pyritään ennaltaehkäisemään lainvastainen toiminta ja toisaalta estämään sen jatkaminen. Työryhmän tavoitteena on laatia eri seuraamuslajeihin laajasti soveltuvat säännösehdotukset, jotta tarve asiaa koskevalle erityissääntelylle jäisi mahdollisimman vähäiseksi. Työryhmän tulee myös määritellä yhtenäiset periaatteet rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten käyttöalalle. Työryhmän toimikausi päättyy 31.8.2018.

Elintarvikevalvonnan luonnetta ja tulopohjaa muutettaisiin siirtymällä maakuntien tekemän valvonnan osalta vuosittaisiin valvontamaksuihin ja luopumalla rutiinivalvontakäyntien suoriteperusteista maksuista. Muutoksella on tarkoitus vahvistaa elintarvikevalvonnan valmentavaa roolia ja mahdollistaa nykyistä monimuotoisempi viranomaistyö. Vuosimaksu on niin toimijalle kuin viranomaiselle ennustettavampi rahaerä, ja sen kerääminen on tehokkaampaa kuin nykyjärjestelmän satunnaisesti toistuvien suoritelaskujen periminen. Tulopohja myös laajenee, kun valvontamaksun maksavat kaikki suunnitelmalliseen elintarvikevalvontaan kuuluvat toimijat, eivätkä vain ne, joiden luona on käyty valvontakäynnillä. Nykyjärjestelmällä katetaan

maksuilla korkeintaan 20 % elintarvikevalvonnan kuluista ja siirtymällä nyt esitettyihin vuosimaksuihin tämä luku nousisi noin 50 %:iin.

3.2.2 Torjunta-ainejäämät

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 396/2005 8 artiklassa tarkoitettua torjunta-ainejäämien enimmäismäärien asettamista edeltävän riskinarviointitehtävä ehdotetaan siirrettäväksi Evirasta Tukesiin. Samalla kun torjunta-ainejäämien riskinarviointitehtävä siirrettäisiin Evirasta Tukesiin, myös väliaikaisten torjunta-ainejäämien enimmäismäärien asettaminen sekä asetuksen (EY) N:o 396/2005 lukujen II-IV ja VI-X toimeenpanotehtävät siirtyisivät Tukesin tehtäväksi.

Torjunta-ainejäämien valvontaan liittyvät tehtävät, jotka voimassa olevan lain mukaan ovat Eviran tehtävä, olisivat jatkossa Ruokaviraston tehtävä.

Ehdotettujen muutosten takia myös kasvinsuojelulaineista annettua lakia on tarpeen muuttaa. Mainitun lain valvontaviranomaista koskevaan 24 §:än lisättäisiin säännös siitä, että Tukes on toimivaltainen viranomainen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 396/2005 lukujen II-IV ja VI-X tarkoittamissa asioissa.

Kasvinsuojeluaineista annetun lain 27 §:ää muutettaisiin siten, että Luke olisi velvollinen suorittamaan kasvinsuojeluaineiksi tarkoitettujen aineiden ja valmisteiden hyväksymisen edellytysten selvittämiseksi tällaisten aineiden ja valmisteiden tarkastuksia tai antamaan lausuntonsa Tukesille biologisen tehokkuuden ja käyttökelpoisuuden arvioimisen osalta. Tukesille kuuluisi edelleen kasvinsuojeluaineiden kaupan valvonta. Tähän valvontaan Tukes tarvitsee Ruokaviraston apua kasvinsuojeluaineiden kemiallisten analyysien sekä fysikaalisten ja teknisten testien osalta, joka säädettäisiin Ruokaviraston tehtäväksi.

3.2.3 Terveysuojelulain valvonnan maksullisuus

Terveysuojelulain valvonnasta perittäisiin jatkossa valvontatarpeeseen sidottu vuosimaksu. Suunnitelmallisen valvonnan maksujen määräytymisen perusteena olisi toiminnasta aiheutuvan terveydellisen riskin aiheuttama valvontatarve sekä toiminnan laajuus ja luonne. Jos valvontakohteeseen tehdään tarkastuksia useamman lain nojalla, voitaisiin vuosimaksut periä yhdistettynä.

Vuosittainen valvontamaksu perittäisiin kaikkien ilmoituksen tehneiden ja terveysuojeluviranomaisen hyväksymien toimijoiden kesken. Sellaiset kohteet, joiden tarkastusväli olisi harvempi kuin vuosi, maksu perittäisiin kuitenkin vuosittain, mutta maksun suuruus olisi suhteutettu valvontatarpeeseen. Maksu määräytyisi lain liitteenä olevan maksutaulukon mukaan. Maksu ei olisi riippuvainen pelkästään tarvittavien tarkastuskäyntien lukumäärästä tai niihin käytettävästä ajasta, vaan maksussa huomioitaisiin myös ohjaukseen ja neuvontaan ja muihin vastaaviin toimiin liittyvät tarpeet.

Vuosittainen valvontamaksu kattaisi kohteeseen tai kohdetyyppiin kohdistuvat terveysuojeluviranomaisen suunnitelmalliset valvontatoimenpiteet. Valvontatoimenpiteitä olisivat tarkastus, siihen valmistautuminen ja tarkastukseen liittyvän tarkastuskertomuksen laadinta, ohjaus, neuvonta, koulutus, asiantuntijatyö ja muut vastaavat valvontaan liittyvät toimenpiteet. Ulkopuolisten tekemät valvontaa tukevat toimenpiteet laskutettaisiin kuitenkin erikseen, kuten esimerkiksi näytteiden analysoinnin laskuttaisi laboratorio suoraan toiminnanharjoittajalta ja ulkopuolisen asiantuntijan tekemät tutkimukset laskuttaisi ulkopuolinen asiantuntija suoraan toiminnanharjoittajalta taikka viranomaisen välityksellä toteutuneiden kustannusten mukaisesti.

Valvontamaksun lähtökohtana olisi se, että valvontaan liittyvien maksujen määrä vastaisi likimain valvonnasta aiheutuneita kustannuksia, mutta maksun ei edellytettäisi vastaavan täsmällisesti vain kyseisen kohteen tarkastamisesta aiheutuneita kustannuksia niin kuin nykyisin. Valvonnalla katettaisiin aikaisemmasta poiketen myös sellaisia valvontatoimenpiteitä, joiden kustannusten tarkka määrittäminen ja kohdentaminen yksittäiselle valvontakohteelle olisi vaikeaa tai mahdotonta. Tällaisia vaikeasti kohdennettavia valvontatoimenpiteitä olisivat esimerkiksi yleinen kohdetyyppiä koskeva ohjaus- ja neuvonta tai asiantuntijatyö.

Muun kuin suunnitelmallisen valvonnan maksut perittäisiin vastaavalla tavalla kuin voimassa olevassa laissa siten, että maksut vastaisivat enintään valvonnan tuottamisesta aiheutuneita kuluja. Näiden maksujen määräytyminen vastaisi nykyisäytäntöä.

Sellaisissa tilanteissa, joissa valvontakohteen valvontaan kohdistuu erityisen paljon viranomaistoimenpiteitä normaalin suunnitelmallisen valvonnan lisäksi ja toimenpidetarve aiheutuu toiminnanharjoittajan haluttomuudesta ryhtyä terveydensuojeluviranomaisen kehottamiin tai määräämiin toimenpiteisiin terveyshaittojen ennaltaehkäisemiseksi, selvittämiseksi, poistamiseksi tai rajoittamiseksi, voisi viranomainen laskuttaa näistä suunnitelmalliseen valvontaan kuulumattomista ylimääräisistä valvontatoimenpiteistä. Kustannukset perittäisiin aiheutuneiden kustannusten mukaan siten kuin maakunnan taksassa on määritelty.

4 Esityksen vaikutukset

Elintarvikelaki

Vuoden 2015 hallitusohjelmassa strategisiksi tavoitteiksi asetettiin muun muassa työllisyys, kilpailukyky ja kasvu, joita pyritään saavuttamaan purkamalla turhaa sääntelyä ja byrokratiaa sekä keventämällä hallinnollista taakkaa. Hallitusohjelmassa mainitaan lisäksi tavoitteena sääntelyn nettomääräinen keventäminen ja säädöksille vaihtoehtoisten ohjauskeinojen käytön lisääminen. EU-säännösten toimeenpanossa pidättäytytään kansallisesta lisäsäätelystä. Toimenpiteenä sääntelyn keventämiseksi mainitaan muun muassa niiden säädösten perkaaminen, jotka eniten haittaavat yritystoimintaa, maataloutta ja tervettä kilpailua.

Ehdotetuilla muutoksilla pyritään toteuttamaan hallitusohjelmaa luomalla positiivisia vaikutuksia sekä elintarvikealan toimijoihin sekä viranomaisiin. Esityksellä pyritään vähentämään lainsäädännöstä toimijoille ja valvontaviranomaisille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa elintarviketurvallisuutta kuitenkin vaarantamatta parantamalla lain käytettävyyttä jäsentämällä lukuisten muutosten aiheuttamaa hajanaisuutta ja päivittämällä laki vastaamaan EU-lainsäädännön nykytilaa. Esityksellä pyritään parantamaan valvonnan vaikuttavuutta ja kohdentamaan valvontaa tehokkaammin sellaisiin toimijoihin, joiden valvonnasta olisi eniten hyötyä. Esityksessä on myös uudistettu valvontaviranomaisten ja toimijoiden välistä työnjakoa, jossa viranomainen pyrkii valvonnan sijaan ohjaamaan toimijaa. Vastaavasti toimijan omia hyviä käytänteitä, kuten elintarviketurvallisuusjärjestelmiä hyödynnetään riskiperusteisessa valvonnassa. Hallinnollisia pakkokeinoja on muokattu vastaamaan nykyistä toimintaympäristöä ja valvontamaksujärjestelmän kustannusvastaavuutta on parannettu.

4.1 Taloudelliset vaikutukset

4.1.1 Yritystaloudelliset vaikutukset

Elintarvikelaki

Elintarvikealan toimijoiden toimintaedellytyksiä parannetaan selkeyttämällä lain esitystapaa. Voimassa olevan lain useiden muutosten takia hajanaiset säädökset on jäsennetty uudelleen helpommin tulkittavaan muotoon. Keskeinen osa elintarvikelain uudistamista on lain nojalla annettujen keskeisten asetusten kokoaminen kolmen asetuksen alle, jotka muodostavat lain kanssa johdonmukaisen kokonaisuuden. Laissa on näissä asetuksissa käytettävien käsitteiden määritelmät, jotka on päivitetty myös vastaamaan voimassa olevaa EU-lainsäädäntöä. EU-lainsäädännön sisällön kuvaamisesta uudelleen kansallisessa lainsäädännössä on luovuttu. Voimassa olevaa EU-lainsäädäntöä sovelletaan sellaisenaan, eikä kansallinen lainsäädäntö aiheuta mahdollisia tulkintaongelmia. Uudistuksilla luodaan keskeisestä kansallisesta elintarvikelainsäädännöstä koherentti kokonaisuus, joka toimijoiden on helpompi omaksua ja ymmärtää.

Elintarvikealan toimintakenttää on laissa selkeytetty siten, että valvontaa voidaan kohdentaa eniten ohjausta ja valvontaa tarvitseviin toimijoihin. Tällä luodaan luottamusta elintarvikealalla ja pyritään samalla hyödyntämään alan jo olemassa olevia hyviä käytänteitä.

Valvontatietojen julkistamisvelvoite parantaa elintarvikevalvonnan läpinäkyvyyttä ja motivoi elintarvikealan toimijoita noudattamaan elintarvikemääräyksiä. Valvontaviranomaisen antama elintarviketoiminnan tarkastuksesta kertova raportti, joka toimijan on julkaistava, ei ole hallinnollinen päätös, joten siitä ei voi tehdä virallista oikaisuvaatimusta. Ehdotuksen mukaan elintarvikealan toimijalla olisi oikeus pyynnöstä saada toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta elintarviketoimintansa uusintatarkastus. Tällä parannettaisiin toimijan oikeusturvaa erityisesti tilanteissa, joissa tarkastuksesta kertovassa raportissa oleva yleisarvosana on toiseksi paras eli hyvä (B) ja valvontakohteen tarkastustiheys esimerkiksi kerran kahdessa tai kolmessa vuodessa. Elintarvikealan toimija voisi välittömästi korjata puutteen ja saada pyynnöstä uusintatarkastuksen, jolloin siitä todennäköisesti saatu paras tulos eli oivallinen (A) vaikuttaisi asiakasvirtaan myönteisesti.

Ehdotuksen mukaan toisesta EU-jäsenvaltiosta eläinperäisiä elintarvikkeita tuovien ensisaapumisvalvonta olisi jatkossa osa maakuntien tekemää suunnitelmallista elintarvikevalvontaa, joka sisältyisi maakuntien perimän valvonnan vuosimaksun piiriin. Voimassa olevan lain mukainen ensisaapumisvalvonta on koettu elintarvikealan toimijoiden taholta raskaaksi ja byrokraattiseksi. Erityisesti toimijoiden kuukausittainen raportointivelvoite, joka kohdistuu kaikkiin tuotuihin eläinperäisiin elintarvikkeisiin, vaatii yrityksissä henkilöresurssoja ja aiheuttaa tarpeetonta hallinnollista taakkaa.

Voimassa olevan lain mukaan alkutuotantopaikoilla on pidettävä omavalvonnan toteuttamisesta kirjaa. Muiden elintarvikealan toimijoiden tulee laatia omavalvontasuunnitelma ja pidettävä kirjaa sen toteuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan, että elintarvikealan toimijoilla tulee olla järjestelmä, jonka avulla toiminnan vaatimustenmukaisuus varmistetaan ja vältetään toimintaan liittyvät terveysvaarat. Erillistä kirjallista omavalvontasuunnitelmaa ei enää vaadittaisi. Vaatimukset ovat huomattavasta väljemmät verrattuna aiempiin vaatimuksiin. Alkutuotannon omavalvontakirjanpidosta esitetään luovuttavaksi kokonaan. Uudistus olisi omiaan vähentämään varsinkin pienten toimijoiden hallinnollista taakkaa ja kustannuksia.

Ehdotuksen mukaan Ruokavirasto pitäisi valtakunnallista rekisteriä hyväksytyistä hygieniapassitestaajista sekä henkilöistä, jotka ovat osallistuneet hygieniapassitestiin ja joille testaaja on myöntänyt hygieniapassin. Rekisteri helpottaisi huomattavasti uuden hygieniapassin saamista esimerkiksi kadonneen hygieniapassin tilalle. Nykyisin ainoa mahdollisuus saada uusi hygieniapassi saattaa olla hygieniapassitestin suorittaminen uudelleen.

Toimijan luotettavuuden ja julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamisen selvittäminen ei lisäisi elintarvike- ja kontaktimateriaalialan alan toimijoiden hallinnollista taakkaa, koska selvitystyön tekisi valvontaviranomainen. Julkisten velvoitteiden hoito on asia, josta jokaisen toimijan tulisi huolehtia. Kun velvoitteidenhoitoa laiminlyövän toimijan tilannetta selvitetään, toimijan tulisi esittää selvitys muun muassa siitä, miten aikoo hoitaa laiminlyödyt velvoitteet. Tämä lisäisi toimijan työtä, mutta ilman laiminlyöntejä tällaista lisätehtävää ei toimijalle tulisi. Tässä yhteydessä viranomaisella olisi myös mahdollisuus antaa neuvontaa ja ohjausta toimijalle ja siten edistää tervettä kilpailua. Velvoitteitaan laiminlyövä elintarvikealan toimija voi saada muihin verrattuna perusteettomasti etua välttämällä julkisoikeudellisia maksuja. Tällainen toimija voi vääristää toiminnallaan tasapuolista kilpailua esimerkiksi siten, että hän mahdollisesti pystyy myymään tuotteitaan muita halvemmalla. Jos velvoitteitaan laiminlyövät toimijat saataisiin mahdollisimman laajasti toimimaan asianmukaisesti ja/tai tarvittaessa poistetuksi markkinoilta, säännösten mukaan toimivien toimijoiden kilpailutilanne paranisi.

Voimassa olevan lain mukaan kunnan tulee periä hyväksymänsä taksan mukainen maksu laissa säädetystä valvontatoimenpiteistä. Vuonna 2017 kunnan elintarvikevalvonnasta perittiin elintarvikelain perusteella maksuja sekä elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä että suunnitelmallisesta valvonnasta. Yhteensä elintarvikevalvonnasta kerätiin vuonna 2017 kunnissa maksuja noin 4 miljoonaa euroa. Kerättyjen maksujen määrä on ollut tätä edeltävinä vuosina nouseva: 2016 4,4 miljoonaa euroa, 2015 3,9 miljoonaa euroa ja 2014 3,5 miljoonaa euroa. Elintarvikevalvonnan kustannusten arvioidaan olevan kunnissa noin 25-30 miljoonaa euroa vuodessa, joten valvontamaksuilla katetaan noin 12-14 % valvonnan kustannuksista. Kunnat subventoivat näin olleen edelleen valvonnan kustannuksia, vaikka maksullisuus onkin parantunut. Pääministeri Sipilän hallituksen strategisessa ohjelmassa (liite 3) todetaan, että lupa- ja valvontaviranomaistoiminnassa siirrytään kohti kustannusvastaavuutta. Lakeina, joissa voitaisiin siirtyä kustannusvastaavuuteen, mainitaan esimerkiksi elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki.

Esitysehdotuksen tavoitteena on parantaa elintarvikevalvonnasta perittyjen maksujen kustannusvastaavuutta. Esityksen tavoitteena olisi siirtyä ilmoitusvelvollisten ja valvontaviranomaisten hyväksymien kohteiden tarkastuskohtaisesta laskutuksesta kokonaisvaltaisempaan valvonnasta aiheutuvien kustannusten laskuttamiseen kerran vuodessa. Maksujärjestelmä olisi nykyistä käytäntöä yksinkertaisempi, selkeämpi ja ennakoitavissa oleva. Tämä jakaisi maksuvastuun kaikille ilmoituksen tehneille ja valvontaviranomaisen hyväksymille toimijoille, eikä ainoastaan niille, joihin kohdistuu kyseisenä vuotena maksullisia valvontatoimenpiteitä. Maksukertymä jakaantuisi tasaisemmin kaikkien maksuvelvollisten kesken ja maksu olisi nykyistä paremmin ennustettavissa. Koska maksu perittäisiin automaattisesti kaikilta maksuvelvollisilta toimijoilta, terävöittää se maksujen perimistä ja tarkoittaisi siten valvonnasta kertyvien maksutulojen kasvamista kohti kustannusvastaavuutta.

Suurimmat elintarvikelain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevat valvontakohteet (riskiluokat 5-9) ovat hyväksymistä edellyttävät kala-, liha- tai maitoalan laitokset. Tällaisten laitosten, joita Suomessa on yhteensä noin 500 kpl, tarkastusmaksut ovat olleet noin 300 - 500 €/käynti ja tarkastustiheys noin 2-10 kertaa vuodessa. Valvontakohteiden valvontamaksut ovat näin ollen olleet keskimäärin noin 700 - 5000 € vuodessa. Pienemmät valvontakohteet (riskiluokat 1-4) ovat erisuuruisia rekisteröityjä elintarvikehuoneistoja, pienistä myynti- ja tarjoilupaikoista aina suurkeittiöihin ja pieniin laitoksiin asti (tarkempi kohde-erittely alla olevassa taulukossa). Näiden kohteiden, joita Suomessa on yhteensä noin 50 000 kpl, valvontamaksut ovat olleet pienempiä johtuen pienemmästä valvontatarpeesta: tarkastusmaksut ovat olleet 120-340 €/käynti ja tarkastustiheys on vaihdellut välillä kerran puolessa vuodessa – kerran kolmessa vuodessa. Valvontamaksut näissä valvontakohteissa ovat siis olleet keskimäärin 75-700 € vuodessa. Edellä kuvattujen valvontakäyntimaksujen lisäksi kunnissa on tähän asti myös peritty valvontakohteiden ilmoitus- ja käsittelymaksuja rekisteröidyltä elintarvikehuoneistoilta noin 120 € ja laitoksilta eli hyväksytyiltä elintarvikehuoneistoilta käytetyn työajan mukaan, noin 60 € tunnilta. Tällaisia ilmoitus- ja käsittelymaksuja ei enää perittäisi siirryttäessä vuosittaisiin valvontamaksuihin.

Ehdotuksen mukaan vuotuiset valvontamaksut perustuisivat lain liitteessä olevaan maksutaulukkoon, jolloin valvontamaksu olisi valtakunnallisesti yhtenevä, eivätkä valvontayksiköiden väliset erot johtaisi toiminnanharjoittajien kannalta epätasa-arvoiseen tilanteeseen. Kunkin riskiluokan valvontamaksun suuruus olisi määritelty laskukaavalla ko. riskiluokan laskennalliset vuosittaiset valvontatunnit $\times$ 200 € (Taulukko 3). Valvontakohteiden asettaminen vuosimaksun suuruutta mää rä ä viin riskiluokkiin perustuisi Eviran riskiluokitusohjeeseen, jonka soveltuvuutta tähän tarkoitukseen olisi arvioitava ja tarvittaessa täsmennettävä uuden elintarvikelain toimeenpanosta saatujen kokemusten pohjalta.

RL	Esimerkkejä valvontakohteista	Lukumäärä (arvio)	Valvonta maksu €	Vuosi-kertymä €
1	Kioski, pieni pizzeria tai kahvila, hyvin pieni valmistaja, kuljetus	23 640	100	2 364 000
2	Suurtalous <500 annosta, kivijalkakauppa, pieni ravintola tai leipomo	16 214	250	4 053 500
3	Elintarvikkeiden valmistusta, pieni lihalaitos, iso ruokakauppa, isompi ravintola tai suurtalous	8 894	500	4 447 000
4	Laitos >10000 kg, isot ravintolat, hypermarketit	1 959	1000	1 959 000
5	Iso makeistehdas, kalalaitoksia, isoja keittiöitä ja leipomoita	146	2 100	306 600
6	Kala-, liha- tai maitoalan laitos	209	2 800	585 200
7	Kala-, liha- tai maitoalan laitos	130	4 200	546 000

8	Kala-, liha- tai maitoalan laitos	48	5 600	268 800
9	Suuri liha-alan laitos	15	7 000	105 000
10	Erittäin suuri liha-alan laitos	0	8400	0
	Yhteensä	51 255		14 635 100

Taulukko 3. Elintarvikelain valvontakohteiden jakautuminen riskiluokkiin (RL), niiden arvioitunut lukumäärät, ehdotetut vuosimaksut sekä näistä saatava vuosittainen maksukertymä.

Toimijoille suunnitelmallisesta elintarvikevalvonnasta aiheutuneet kustannukset ovat olleet tähän asti verrattain pieniä (keskimäärin 78 € vuodessa per valvontakohde), eivätkä maksut ole riittäneet läheskään kattamaan kuntapohjaisen valvonnan kuluja. Jos valvontamaksu perittäisiin ehdotetulla tavalla maakunnissa kattavasti kaikilta suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevilta valvontakohteilta, kuten jo voimassa olevan lainsäädännön mukaan on ollut tarkoitus, lisääntyisi elintarvikevalvonnasta perittävien maksutulojen määrä nykyisestä 4 miljoonasta € noin 15 miljoonaan €. Tämä mahdollistaisi toiminnan tehostamisen ja puuttuvien lisäresurssien hankkimisen valvontayksiköihin niin, että valvontaa voitaisiin toteuttaa nykyistä kattavammin. Myös toimijoiden nykyistä tehokkaampi neuvonta ja ohjaus olisi mahdollista.

Myös ne elintarvikealan toimijat, joiden toimintaan ei joka vuosi kohdistu valvontakäyntejä, hyötyisivät ehdotetusta valvonnan vuosimaksusta siten, että heillä olisi aiempaa paremmat mahdollisuudet saada viranomaisen asiantuntijapalveluja oman toimintansa tueksi. Lisäksi toimijat hyötyvät siitä, että viranomaiset valvonnalla huolehtivat, että kukaan ei saa kilpailuetua elintarviketurvallisuuteen liittyvien velvoitteiden laiminlyönnistä ja elintarvikealan yleinen maine säilyy hyvänä.

Elintarvikevalvonnan voimavarojen turvaamiseksi on ohjauksella varmistettava, että maakunnan ympäristöterveydenhuoltoyksikön valvonnastaan perimät maksut voitaisiin käyttää yksikön toiminnan kehittämiseen, esimerkiksi tarvittavan lisähenkilöstön palkkaamiseen.

Terveysuojelulain valvontamaksut

Vuonna 2017 terveydensuojelulain valvonnasta perittiin maksuja yhteensä noin 2,14 miljoonaa €. Suunnitelmallisen valvonnan osuus maksuista oli noin 1,8 miljoonaa € (84 % maksuista) ja muun kuin suunnitelmallisen valvonnan maksujen osuus oli noin 0,33 miljoonaa € (16 % maksuista). Suunnitelmallisen valvonnan maksullisuus ei ole toistaiseksi lisännyt maksutuloja toivotulla tavalla. Maksullisuudella on kuitenkin turvattu valvontajärjestelmän ylläpitoa sen verran, että valvontahenkilöstön määrää ei ole vähennetty.

Ehdotettujen muutosten myötä terveydensuojelun maksutulojen arvioidaan kasvavan noin 2,4 miljoonasta € 7,5 miljoonaan €. Tämä arvioidaan kattavan noin 75 % terveydensuojelun suunnitelmallisen valvonnan kuluista.

Suurimmat terveydensuojelulain nojalla suunnitelmallisesti valvottavat kohteet ovat talousvettä toimittavat laitokset, uimarannat sekä kylpylät ja uimahallit. Esimerkiksi suuren talousvettä toimittavan laitoksen tarkastusmaksut ovat olleet noin 200 - 500 €/kerta ja tarkastustiheys noin kaksi kertaa vuodessa. Tällaisten kohteiden vuosittaiset maksut ovat olleet keskimäärin noin 400 - 1000 € vuodessa. Muiden kohteiden maksut ovat olleet tätä pienempiä riippuen valvontatarpeesta. Kuitenkin esimerkiksi koulujen ja oppilaitosten valvonta voi toisinaan työllistää hyvinkin paljon. Kauneushoitolan tai muun ihon käsittelyn valvontamaksu on ollut noin 100 - 200 € kerta ja kyseiset kohteet tarkastetaan noin kolmen vuoden välein. Maksutulo kasvaisi aikaisemmin perityistä, sillä tarkastusmaksuihin sisältyisi tarkastusten lisäksi toiminnanharjoittajille annettavaa ohjausta, neuvontaa ja muuta asiantuntijatyötä.

Vuotuiset valvontamaksut perustuisivat jatkossa lain liitteessä säädettyyn maksutaulukkoon, jolloin valvontamaksu olisi valtakunnallisesti yhtenevä, eivätkä valvontayksiköiden väliset erot johtaisi toiminnanharjoittajien kannalta epätasa-arvoiseen tilanteeseen.

Valvontamaksut ovat olleet tähän asti verrattain pieniä (keskimäärin 174 €/kohde), eivätkä maksut ole riittäneet kattamaan valvonnan kuluja. Arvioitaessa sitä, että maksu perittäisiin kattavasti kaikilta maksuvelvollisilta siten kuin lainsäädännön mukaan on tarkoitettu, lisääntyisi terveydensuojeluvalvonnasta perittävien maksutulojen määrä nykyisestä 2,14 miljoonasta € noin 7,5 miljoonaan €. Se mahdollistaisi toiminnan tehostamisen ja puuttuvien lisäresurssien hankkimisen valvontayksiköihin niin, että valvontaa voitaisiin toteuttaa nykyistä kattavammin. Myös nykyistä tehokkaampi toiminnanharjoittajien neuvonta mahdollistuisi.

Ne toiminnanharjoittajat, joihin ei kaikkina vuosina kohdistu suoria tarkastustoimenpiteitä, hyötyvät kuitenkin valvontajärjestelmästä siten, että heillä on mahdollisuus saada viranomaisen asiantuntijapalveluja oman toimintansa tueksi. Lisäksi toiminnanharjoittajat hyötyvät siitä, kun viranomainen huolehtii, että kukaan ei saa kilpailuetua elintarviketurvallisuuteen tai terveydensuojeluun liittyvien velvoitteiden laiminlyönnistä ja toiminnanharjoittajien yleinen maine säilyy hyvänä.

Ympäristöterveydenhuollon valvontamaksut

Esitysehdotuksella parannettaisiin ympäristöterveydenhuollon valvonnasta perittyjen maksujen kustannusvastaavuutta. Lähtökohtaisesti jo nykyisenkin lainsäädännön nojalla vuodesta 2006 lukien valvonnan kustannukset ovat kuuluneet elinkeinon maksettaviksi. Ennen tätä valvonta järjestettiin pääasiassa veroveroin. Koska kunnat ovat nykyisen lainsäädännön nojalla laskuttaneet toiminnanharjoittajia ja toimijoita maltillisesti, eikä valvontakustannusten kustannusvastaavuus ole noussut 10–15 %:a korkeammaksi, on maksujärjestelmää perusteltua tehostaa esitysehdotuksen mukaisesti. Kunnat ovat myös elinkeinopoliittisista syistä voineet subventoida alueensa elinkeinonharjoittajia, mikä näkyy osin pieninä maksukertyminä ja tuntitaksoina. Yrityskohtaiset kertamaksut kasvaisivat siltä osin kuin vuosimaksuun liittyy ohjaukseen, neuvontaan ja muuhun asiantuntijatyöhön liittyviä kuluja. Lisäksi maksu perittäisiin kaikilta maksuvelvollisilta, ei pelkästään kyseisenä vuotena tarkastetuilta kohteilta. Näin ollen toiminnanharjoittajilta perittävien maksujen kokonaismäärä kasvaa. Jos kohde tarkastetaan esimerkiksi kolmen vuoden välein, olisi vuosittain perittävä maksu kuitenkin suhteutettu tarkastustiheYTEEN.

4.1.2 Kuntataloudelliset vaikutukset

Voimassa oleva lainsäädäntö edellyttää valvontamaksujen perimiseen ja valvontamaksut on otettu käyttöön kaikissa kunnallisissa valvontayksiköissä. Maksukertymä on jäänyt kuitenkin pieneksi. Vaikka ympäristöterveydenhuollon valvonnalla on pitkä historia, valvonnan maksullisuus on suhteellisen uusi asia, mikä on ollut osaltaan syynä kuntien varovaiseen laskuttamiseen. Tarkastuskohtaiset maksut ovat pieniä ja maksukertymät heikosti ennakoitavissa. Kunnat eivät ole aina myöskään laskuttaneet kunnallisia toimijoita, mikä on osaltaan vähentänyt maksukertymää. Kunnan sisäisen laskutuksen osuus elintarvikevalvonnassa on arvioitu olevan noin 25 % ja terveydensuojeluvalvonnassa noin puolet. Ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtyessä kunnilta maakunnille, laskutus muuttuu maakunnan ja kunnan väliseksi ja se tulee joka tapauksessa lisäämään kunnilta perittäviä maksuja.

Valvontamaksuilla katetaan tällä hetkellä vain noin 10-15 % ympäristöterveydenhuollon valvonnan kaikista kustannuksista, muutoin valvontaa tehdään verovaroin. Toisaalta suuri osa nimenomaan terveydensuojelulain mukaisista valvontakohteista on ollut kunnan omaa toimintaa, jolloin valvontamaksut ovat olleet rahansiirtoa momentilta toiselle, eivätkä ne varsinaisesti ole lisänneet kunnan tuloja. Kun ympäristöterveydenhuolto siirtyy maakuntien järjestämisvastuulle, kunnista tulisi terveydensuojelulain mukaisessa valvonnassa merkittävin laskutettava toimija.

Kunnan ja tulevaisuudessa maakunnan taloussuunnittelussa ja rahatoimen hoidossa keskeinen elementti on ennakoitavuus, mikä luo edellytykset pitkäjänteiselle toiminnalle. Kiinteä vuosimaksu helpottaisi

taloussuunnittelua. Yksittäisten pienten tarkastusmaksujen yhdistäminen kerran vuodessa perittäväksi maksuksi parantaisi ennakoitavuutta ja vähentäisi lukumääräisesti laskujen määrää. Kunnan ja tulevaisuudessa maakunnan talouden kokonaisuuden kannalta on lisäksi huomattava, että tehokkaasti ja monipuolisesti hoidetulla valvonnalla terveyshaittojen ennaltaehkäisy saattaa merkitä huomattavia säästöjä esimerkiksi home- ja kosteusvaurioiden sekä ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden torjunnassa.

4.1.3 Kotitalouksiin kohdistuvat vaikutukset

Ehdotetuilla uudistuksilla pyritään varmistamaan elintarvikkeiden turvallisuus, laatu ja niistä annettavien tietojen oikeellisuus sekä suojaamaan kuluttajia taloudelliselta vahingolta. Uudeksi hallinnolliseksi pakkokeinoksi esitetyllä internetsivuston sulkemisella parannetaan kuluttajansuojaa. Ruokavirasto voisi määrätä internetsivuston suljettavaksi, jos niiden välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali tai niistä annetut tiedot voivat aiheuttaa terveysvaaraa tai ovat muulla tavoin elintarvikemääräysten vastaisia. Jatkuvasti yleistyvässä internetin kautta tapahtuvassa elintarvikekaupassa kuluttaja ei voi varmistua verkkokaupassa tarjottavien tuotteiden laadusta ennen tuotteen saamista. Uudistuksella valvontavirastolle annetaan keino puuttua määräystenvastaiseen toimintaan tehokkaammin.

Toinen kuluttajansuojaa vahvistava ja valvontaviranomaisten toimintaa helpottava uudistus olisi tarkastusten salliminen yksityisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa. Uudistus mahdollistaisi muun muassa kotileipureiden ja pitopalveluyrittäjien nykyistä tehokkaamman valvonnan ja olisi omiaan ehkäisemään muun muassa ruokamyrkytystapauksia. Kotirauhassa on kyse perustuslailla suojatusta perusoikeudesta. Asiaa käsitellään tarkemmin kappaleessa 4 *Suhde perustuslakiin*.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitysehdotuksella pyritään keventämään paitsi toimijoiden myös viranomaisten hallinnollista taakkaa. Lain esitystavan selkeyttämisellä olisi myönteisiä vaikutuksia myös viranomaisten toimintaan. Jäsennetympi kokonaisuus olisi valvontaviranomaisten työkaluna helpompi hallita. EU-lainsäädännön vaatimusten toistamisen jättäminen pois kansallisesta lainsäädännöstä lisäisi jonkin verran viranomaisten työtä neuvonnan ja ohjeistuksen muodossa, mutta selkeyttäisi samalla lain käyttöä työvälineenä sekä vähentäisi tulkintaongelmia ja mahdollisia ristiriitoja EU-lainsäädännön kanssa.

Verkossa tapahtuva kaupankäynti ja muut uudet kaupankäyntitavat ovat olleet kasvava trendi jo vuosia myös elintarvikealalla. Perinteinen elintarvikehuoneistojen valvontaan keskittyvä toimintamalli on osoittautunut tässä yhteydessä epäkäytännölliseksi ja toimimattomaksi. Elintarvikehuoneiston käsite on menettänyt merkityksensä tilanteissa, joissa elintarvikkeet eivät välttämättä sijaitse tilassa, jossa toimija harjoittaa toimintaansa. Niin sanottujen virtuaalihuoneistojen ja pääkonttoreiden valvonta on ollut voimassa olevan lain nojalla hankalaa, koska niissä ei säilytetä elintarvikkeita eikä niiden luokittelu elintarvikehuoneistoiksi ole ollut mahdollista. Lisäksi huoneistot, joissa elintarviketoimintaa harjoitetaan, voivat sijaita yksityiseen asumiseen käytettävissä tiloissa toimijan kotona. Valvonnan painopisteen siirtämisellä huoneistojen valvonnasta elintarviketoiminnan valvontaan helpotetaan erityisesti tällaisen kaupankäynnin valvontaa. Tarkastusten salliminen tietyissä tapauksissa myös pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa tukisi tätä kehitystä ja antaisi valvontaviranomaisille mahdollisuuden valvoa toimintaa, joka aikaisemmin on jäänyt valvomatta.

Voimassa olevan lain mukaisesta erillisestä ensisaapumisvalvonnasta luopuminen vähentäisi toimijoiden hallinnollista taakkaa. Nykyistä ensisaapumisvalvontaa on pidetty yleisesti toimimattomana ja sen on katsottu nostavan elintarvikealan toimijoille aiheutuvia valvontakustannuksia. Toisesta EU-jäsenvaltiosta eläinperäisiä elintarvikkeita tuovia ensisaapumistoimijoita oli vuoden 2017 aikana Eviran rekisterissä 685 kpl, joista toiminnastaan kuukausittain raportoivia noin 325 kpl. Tarkastuksia tehtiin 187 kpl. Evira laskutti ensisaapumistoimijoita tarkastuksista 50 415 €. Evira maksoi sopimuskunnille tarkastuksista 34 916 €, josta 16 091 € oli tarkastusmaksuja ja loput neuvontamaksuja. Lisäksi Evira laskutti 24 550 € näytteiden analysoinnista. Arvio koko maassa ensisaapumistoiminnan valvontaan liittyviin tarkastuksiin, niihin valmistautumiseen ja toimijoiden ohjaamiseen menneestä työajasta on 775 tuntia eli noin 0,5 htv. Evirassa ensisaapumisvalvontaan liittyvissä tehtävissä työskentelevien henkilöiden työpanos oli vuonna 2017 noin 2,2

htv. Vaikka ensisaapumisvalvonta ei loppuisi, vaan siirtyisi tehtäväksi muun elintarvikevalvonnan yhteydessä, ensisaapumisvalvontaa koskevien erillisten vaatimusten poistaminen laista keventäisi viranomaisten hallinnollista taakkaa ja vapauttaisi resursseja muuhun valvontaan.

Voimassaolevan lain mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto hyväksyy teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat laitokset ja vastaa niiden osalta lihintarkastuksesta ja siihen liittyvästä elintarvikevalvonnasta. Ehdotuksen mukaan Ruokavirasto hyväksyisi teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat leikkaamot ja huolehtisi elintarvikevalvonnasta näissä. Muiden teurastamon yhteydessä olevien hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen, kuten lihavalmistelaitosten ja raakalihavalmistelaitosten, hyväksymisestä ja näissä elintarvikehuoneistoissa tapahtuvasta elintarvikevalvonnasta vastaisivat maakunnat. Maakunnat vastaisivat näiden elintarvikehuoneistojen hyväksynnästä ja valvonnasta myös silloin kuin ne eivät sijaitse teurastamoiden yhteydessä. Muutoksella saatettaisiin liha-alan elintarvikehuoneistot yhdenvertaiseen asemaan valvonnan osalta siitä riippumatta, sijaitseeko elintarvikehuoneisto teurastamon tai riistan käsittelylaitoksen yhteydessä vai ei. Lisäksi muutoksella vähennettäisiin Ruokavirastolle tulevia tehtäviä, kun maakunta voisi hoitaa valvontaa muun valvonnan yhteydessä samoilla resursseilla.

Ruokavirastolle kohdennettaisiin kootusti kansainvälisiä ja EU-oikeuteen liittyviä asiantuntijatehtäviä. Esityksen mukaan Ruokavirasto vastaisi valtakunnallisista ja kansainvälisistä erityistä asiantuntemusta vaativista elintarviketurvallisuuden valvontaan liittyvistä tehtävistä ja muista virallisista tehtävistä sekä toimisi Euroopan unionin lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämänä kansallisena viranomaisena tai yhteyspisteenä elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa silloin, kun sitä ei ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi. Vastaavan sisältöiset tehtävät on voimassa olevassa laissa säädetty Eviran tehtäväksi. Ehdotettu muutos kuitenkin selkeyttäisi ja vahvistaisi Ruokaviraston asemaan asiantuntijaviranomaisena sekä selkeyttäisi viranomaisten toimivaltaa tilanteessa, jossa vastuuviranomaisesta on epäselvyyttä.

Valvontaviranomaisten tehtäväksi on säädetty laissa neuvonta- ja ohjausvelvollisuus. Tehtävä ei ole sinänsä uusi, vaan se on sisältynyt aieminkin määritelmätasolla elintarvikevalvontaan. Ehdotettu säännös olisi kuitenkin omiaan selkeyttämään viranomaisvastuita. Lisäksi se parantaisi toimijoiden toimintaedellytyksiä perustamalla toimijalle selkeän oikeuden saada ohjausta.

Uutena tehtävänä Ruokavirastolle on säädetty osallistuminen määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten ja mahdollisten kauttakuljetukseen liittyvien vaatimusten selvittämiseen vietäessä elintarvikkeita muuhun kuin EU-jäsenvaltioon. Lisäksi Ruokavirasto osallistuisi vientiselvitysrapporttien ja muiden tarvittavien asiakirjojen laatimiseen. Tehtävä on harkinnanvarainen eli Ruokavirasto osallistuisi selvitystyöhön tarvittaessa, jos vaatimuksia saada muuten selvitettyä. Ruokavirasto ja maakunnat tekisivät myös vientiin liittyvää valvontaa, kun valvonta liittyy määränpäävaltion viranomaisten asettamiin tuontivaatimuksiin.

Julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamisen selvittämistä samoin kuin muuta taloudellista luotettavuutta koskevat ehdotukset lisäisivät jonkin verran elintarvikevalvontaviranomaisten työtä. Viranomaisten välisten tietojenvaihtosäännösten kehittäminen kuitenkin mahdollistaisi sen, että muille viranomaisille kertaalleen annettu tieto olisi myös elintarvikevalvontaviranomaisten käytettävissä. Lisää tehtäviä aiheutuisi muun muassa velvoitteidenhoitoselvitysten analysoinnista ja niistä aiheutuvista toimenpiteistä. Itse velvoitteidenhoitoselvitykset laatisi pääsääntöisesti Harmaan talouden selvitysyksikkö.

Käytännön valvontatyössä on tullut esiin tilanteita, joissa viranomaisen keinovalikoiman rajallisuus on estänyt tehokkaan puuttumiseen vilpilliseen tai muuten määrätystenvastaiseen toimintaan. Esitykseen on otettu kaksi uutta hallinnollista pakkokeinoa, jotka antavat valvontaviranomaisille uusia työkaluja puuttua tällaiseen toimintaan. Ensimmäinen pakkokeino liittyy julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamisen selvittämistä koskevaan ehdotukseen. Sen mukaan valvontaviranomainen voisi keskeyttää tai lopettaa elintarviketoiminnan rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa tai kontaktimateriaalitoiminnan ilmoitetussa kontaktimateriaalialan toimipaikassa, tiettyjen laissa säädettyjen edellytysten vallitessa. Toisen uuden pakkokeinon mukaan Ruokavirasto voisi määrätä internetsivuston suljettavaksi, jos niiden välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali tai näistä annetut tiedot voivat aiheuttaa tai niiden voidaan

perustellusta syystä epäillä aiheuttavan terveysvaaraa tai olevan muulla tavalla elintarvikemääräysten vastainen. Myös eräiden jo voimassa olevassa laissa olevien pakkokeinojen (kielto, haltuunotto, markkinoinnin kieltäminen ja oikaisu) kriteereitä on muutettu paremmin käytännön valvontatyössä esille tulleisiin tilanteisiin soveltuvaksi.

Elintarvikelain ja terveydensuojelulain toimeenpano ja sen perusteella tehtävä viranomaisvalvonta tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ennaltaehkäisevää. Säännöllisen valvonnan tulee olla hyvin suunniteltua, riskiperusteisesti kohdennettua ja käytettävissä oleviin resursseihin nähden mahdollisimman monipuolista ja vaikuttavaa.

Ehdotetuilla säädösmuutoksilla turvattaisiin viranomaisen edellytyksiä ylläpitää laadukasta valvontaa. Esitysehdotuksella turvattaisiin maakunnan mahdollisuus ylläpitää ympäristöterveydenhuollon valvontaa tehostamalla valvonnan maksullisuuden toteutumista ja parantamalla maksukertymän ennakointia. Esitysehdotuksen tavoitteena olisi mahdollistaa valvonnan resurssien kohdentaminen jatkossa entistä selkeämmin niihin valvontatoimenpiteisiin, joiden vaikuttavuus on mahdollisimman hyvä.

Muutos helpottaisi myös kuntien ja maakuntien välistä matalan kynnyksen yhteistoimintaa, kun maakunnan viranhaltijat voisivat toimia kunnan kanssa yhteistyössä yksittäisten maksullisten suoritteiden sijaan vuosimaksun puitteissa. Ehdotetulla valvonnan vuosimaksulla katettaisiin esimerkiksi maakunnan terveydensuojeluviranomaisen tuki kuntien sisäilmatyöryhmissä, joissa terveydensuojeluviranomaisen edustaja toimii sekä asiantuntijana että viranomaistehtävissä.

Torjunta-ainejäämät

Kohdassa 3.2.2 mainittu torjunta-ainejäämien enimmäismäärien asettamista edeltävä riskinarviointitehtävä sekä väliaikaisten torjunta-ainejäämien enimmäismäärien asettaminen ehdotetaan siirrettäväksi Evirasta Tukeisiin. Siirrettävien tehtävien laajuus on yksi htv ja kustannus sivukuluineen noin 70 000 €.

4.3 Ympäristövaikutukset

Elintarvikelainsäädännön tavoitteena on varmistaa, että kuluttajien käytettäväksi tulevat elintarvikkeet ovat turvallisia eivätkä aiheuta vaaraa kuluttajien terveydelle välittömästi tai pitkäaikaisen käytön seurauksena. Elintarviketurvallisuus on Suomessa kansainvälisesti ottaen korkealla tasolla. Elintarvikkeiden haitallisten aineiden määrät ovat Suomessa lähes poikkeuksetta tasolla, joka ei aiheuta terveyshaittoja. Esitysehdotuksella arvioidaan olevan positiivinen vaikutus myös ympäristövaikutuksiin. Ehdotetuilla lainsäädännön muutoksilla turvattaisiin viranomaisen edellytyksiä ylläpitää laadukasta elintarvike- ja terveydensuojeluvalvontaa. Valvontamaksuja koskeva muutos ohjaisi valvontaa nykyisestä tarkastussuoritteisiin ohjaavasta maksullisuudesta kohti monipuolisempaa, eri valvonnan keinoja hyödyntävään valvontaan, minkä oletetaan lisäävän valvonnan vaikuttavuutta myös haittojen ennaltaehkäisyssä. Ehdotus mahdollistaisi taloudellisesti hyödyntämään myös muita valvonnan keinoja niissä tilanteissa, joissa tarkastus ei ole tehokkain valvonnan muoto.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Elintarvikelainsäädännön yhdenmukaistamisella ja kehittämisellä varmistetaan elintarvikkeiden terveydellinen ja taloudellinen turvallisuus. Selkeä lainsäädäntö lisää yrittäjien toimintavarmuutta sekä ehkäisee epätervettä kilpailua. Lain selkeyttämisellä parannettaisiin elintarvikealan toimintaedellytyksiä koko elintarvikeketjun osalta. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 178/2002 vahvistetaan periaate, että ensisijainen vastuu elintarvikkeiden ja rehujen turvallisuudesta on elintarvikealan toimijalla. Viranomaisten velvollisuus on omilla toimillaan varmistaa, että elintarvikealan toimijat täyttävät heitä koskevat velvoitteet. Elinkeinonharjoittajan ensisijaisesta vastuusta elintarvikkeiden turvallisuudesta sekä velvollisuudesta omavalvonnan toteuttamiseen säädetään jo voimassa olevassa kansallisessa lainsäädännössä. Valvonnan keskittämisellä tuetaan tätä periaatetta ja luodaan luottamusta markkinoille. Samalla kehitetään viranomaisten ja toimijoiden välistä luottamusta. Maksusäännösten uudistamisella luodaan ennustettavuutta ja

viranomaisten paremmilla mahdollisuuksilla puuttua esimerkiksi epäilyihin elintarvikepetoksista ja -väärennöksistä luo luottamusta ja parantaa markkinoiden toimintaa.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja –aineisto

Laki on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä yhteistyössä lain soveltamisen kannalta keskeisten viranomaisten kanssa. Valmistelussa on käytetty lähtökohtana elintarvikealan toimijoille vuonna 2014 tehtyä kyselyä elintarvikelain vastaavuudesta 2010-luvun ja tulevaisuuden toimintaympäristön haasteisiin. Lakihankkeen aikana on pidetty useita kuulemistilaisuuksia. Keväällä 2016 pidettiin neljä kuulemistilaisuutta teemoittain, laaja keskustelutilaisuus toukokuussa 2017 sekä kaksi kuulemistilaisuutta helmi- ja toukokuussa 2018. Kuulemisissa käsiteltiin voimassa olevan lainsäädännön ongelmakohtia ja puutteita ja pyrittiin löytämään niihin parhaita mahdollisia ratkaisuja keskustelemalla. Tilaisuuksissa esiteltiin hankkeen edetessä lainsäädäntöhankkeen tuloksia ja otettiin vastaan kehitysehdotuksia. Kuulemisissa syntyneitä ratkaisu- ja kehitysehdotuksia käytettiin laajasti hyväksi esityksen laatimisessa.

5.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

6 Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1 Riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esityksellä eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi muuttaa (HE 15/2017 vp) Suomeen muodostetaan 18 maakuntaa. Maakuntauudistuksella on vaikutuksia elintarvikelain viranomaisiin ja niiden toimivaltaan. Kuntien ja aluehallintoviranomaisten tehtävät siirretään esityksen yhteydessä annettavalla lakipaketilla ympäristöterveydenhuollon osalta maakuntien hoidettavaksi. Tässä yhteydessä muutetaan myös voimassa olevaa elintarvikelakia viranomaisia ja niiden tehtäviä koskevilta osin. Koska maakuntien viranomaistehtävät on otettu huomioon jo tässä esityksessä, edellyttää sen voimaantulo maakuntia koskevan lainsäädännön voimaantuloa

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT

1.1 Elintarvikelaki

1 luku - Yleiset säännökset

1 § Lain tarkoitus: Lain tarkoituksena olisi suojata kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja. Kuluttajien käytettäväksi tulevien elintarvikkeiden olisi oltava turvallisia eivätkä ne saa aiheuta vaaraa kuluttajien terveydelle välittömästi tai pitkäaikaisen käytön seurauksena. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 mukaan elintarviketta ei pidetä turvallisena, jos se on terveydelle haitallinen tai muuten ihmisravinnoksi soveltumaton. Myös elintarvikkeiden terveydellisen laadun on oltava hyvä. Vaikka elintarvikkeesta ei välttämättä aiheutuisi varsinaista terveysvaaraa, elintarvike voi olla ihmisravinnoksi sopimaton, jos se esimerkiksi aistinvaraisesti arvioituna pilaantumisen, likaantumisen tai vieraan hajun tai maun takia ei vastaa sellaisia ominaisuuksia, joita elintarvikkeelta perustellusti voidaan odottaa. Terveydelliseen laatuun kuuluu myös elintarvikkeiden ravitsemuksellinen laatu. Lisäksi lain tarkoituksena olisi varmistaa elintarvikkeiden muu elintarvikemääräysten mukainen laatu. Tietyille tuoteryhmille, esimerkiksi suklaalle, hedelmätäysmehuille sekä hedelmähilloille on asetettu EU-lainsäädännössä koostumusta ja tuotenimiä koskevia yksityiskohtaisia vaatimuksia. Kuluttajan taloudellisten etujen suojaamiseksi elintarvikkeista annettavien tietojen olisi oltava totuudenmukaisia ja riittäviä eivätkä ne saa johtaa harhaan elintarvikkeen ominaisuuksien tai muiden seikkojen suhteen. Kuluttajan terveyden ja taloudellisten etujen suojaamiseksi myös elintarvikekontaktimateriaalien on oltava turvallisia ja niistä annettavien tietojen on oltava riittäviä ja oikeellisia.

Lain tarkoituksena olisi pykälän 1 momentin mukaan myös osaltaan mahdollistaa elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimijoiden toimintaedellytykset. Selkeät ja johdonmukaiset vaatimukset parantavat toimijoiden oikeusvarmuutta. Toimimalla tässä laissa muissa elintarvikemääräyksissä asetettujen vaatimusten mukaisesti elintarvikealan toimijat varmistavat toimintansa lainmukaisuuden ja turvaavat omalta osaltaan lain tarkoituksen toteutumisen. Tämä parantaa toimijoiden toimintaedellytyksiä ja menestymismahdollisuuksia markkinoilla sekä pienentää yrittäjän taloudellisia riskejä esimerkiksi takaisinvedoista.

Pykälän 2 momentin mukaan lain tarkoituksena olisi myös varmistaa elintarvikemääräysten riskiperusteinen soveltaminen. Elintarvikemääräysten velvoitteita toimeenpantaessa ja niiden noudattamista valvottaessa olisi otettava huomioon elintarvikealan toimijan harjoittaman toiminnan luonne ja laajuus sekä muut elintarvikkeeseen liittyvät elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat. Riskiperusteisuutta sovellettaisiin siinä laajuudessa kuin se kulloinkin kyseessä olevan lainsäädännön osalta on mahdollista. Jos esimerkiksi jonkin elintarvikkeen koostumukselle tai merkinnöille on säädetty yksityiskohtaiset vaatimukset, niistä ei voi poiketa riskiperusteisesti, ellei tästä olisi nimenomaan erikseen säädetty. Toimijan harjoittamalla omavalvonnalla on vaikutusta elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminnasta aiheutuvaan riskiin. Myös toimijan käytössä olevat yksityiset elintarviketurvallisuuden hallintajärjestelmät (Food Safety Management Systems FSMS) ja niiden auditointi kolmannen osapuolen toimesta voivat vaikuttaa elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnasta aiheutuvaan riskiin.

2 § Soveltamisala: Lain soveltamisala vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain soveltamisalaa, mutta soveltamisala on kirjattu nykyistä täsmällisemmin. Lakia ehdotetaan sovellettavaksi elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytäviin eläimiin, elintarvikekontaktimateriaaleihin, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaan, elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoihin sekä elintarvikevalvontaan kaikissa elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien tuotanto- jalostus- ja jakeluvaiheissa alkutuotannosta kuluttajaan saakka. Kuluttajan terveyden ja taloudellisten etujen suojaamiseksi sekä toimijoiden toimintaedellytysten mahdollistamiseksi on tärkeää, että laki kattaa elintarvikeketjun kokonaisuudessaan, kuten nykyinenkin elintarvikelaki. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 soveltamisalasta poiketen ehdotettu laki ei koskisi rehuja, joiden turvallisuudesta säädetään erikseen. Lakia sovellettaisiin voimassa olevan elintarvikelain tavoin myös elintarvikkeen vastikkeettomiin luovutuksiin kuluttajalle, esimerkiksi lahjoituksena, näytteenä tai maistiaisina.

Pykälän 2 momentissa säädetään soveltamisalan rajoituksista. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 178/2002 ei sovelleta yksityiseen kotikäyttöön tarkoitettuun alkutuotantoon eikä yksityiseen kotikäyttöön tarkoitettujen elintarvikkeiden valmistukseen, käsittelyyn eikä varastointiin kotona. Samanlainen soveltamisalan rajoitus sisältyy myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 852/2004. Unioninlainsäädännön mukaisesti lakia ei sovellettaisi yksityistalouden omaan käyttöön tarkoitettuun alkutuotantoon eikä omaan käyttöön tarkoitettujen elintarvikkeiden valmistukseen, käsittelyyn tai varastointiin yksityistalouksissa. Pykälän 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua toimintaa vastaavaa toimintaa, joka olisi kokonaan rajattu lain soveltamisalan ulkopuolelle, olisi yksityishenkilön itse tuottaman alkutuotannon tuotteen tai valmistaman elintarvikkeen luovuttaminen vähäisessä määrin toiseen yksityistalouteen siellä käytettäväksi. Kyseessä voisi olla esimerkiksi pyydetyn kalan tai jäniksen antaminen lahjaksi naapurille.

Lakia ei myöskään sovellettaisi alkoholijuomiin ja alkoholivalmisteisiin siltä osin kuin niistä on erikseen säädetty muussa lainsäädännössä. Alkoholijuomat sisältyvät Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 178/2002 olevan elintarvikkeen määritelmän piiriin. Vastaavalla tavalla kuin asetuksessa (EY) N:o 178/2002 myös ehdotettu laki koskisi alkoholijuomien ja alkoholivalmisteiden elintarvikelainsäädännön soveltamisalaan kuuluvia ominaisuuksia. Alkoholilainsäädäntö erityislainsäädäntönä syrjäyttää elintarvikelainsäädännön silloin, kun erityislainsäädännössä on jostain seikasta säädetty. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan elintarvikevalvontaviranomaiset eivät valvo alkoholilaissa (1102/2017) tarkoitettuja alkoholijuomia ja alkoholivalmisteita, vaan ainoastaan juomia, jotka sisältävät enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Tähän ei ehdoteta muutoksia, vaan yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien elintarvikelainsäädännön mukaisuutta valvoo vastaisuudessa Valtion lupa- ja valvontavirasto. Maakunta kuitenkin käsittelisi alkoholilain 13 §:n 2 momentissa tarkoitettua alkoholijuomien vähittäismyyntipaikkojen rekisteröintiä koskevat ilmoitukset.

Pykälän 3 momentin mukaan lain elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevia 3 luvun vaatimuksia ei sovellettaisi 8 §:n 3 momentissa eikä 10 §:n 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan. Säännöksen tarkoittamia toimintoja olisivat elintarviketoiminta, jota ei harjoiteta ammattimaisesti eikä laajamittaisesti. Tällaiseen toimintaan ei Euroopan komission antaman ohjeen mukaan sovelleta unionin elintarvikehygienialainsäädäntöä. Vastaava soveltamisalan rajoitus on myös nykyisessä laissa.

3 § Euroopan unionin lainsäädäntö: Pykälässä säädetään lain soveltamisalaan kuuluvan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanosta ja valvonnasta. EU-lainsäädännössä on erittäin paljon elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa sekä elintarvikevalvontaa koskevia säädöksiä. Keskeisimmät EU-säädökset on kuvattu yleisperusteluiden kohdassa 2.2. Näistä säädöksistä valta osa on EU-asetuksia, jotka ovat yleisesti sitovia ja kaikilta osin velvoittavia. Asetuksia sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa, mutta asetusten soveltaminen voi edellyttää kansallisia täytäntöönpanotoimia. Asetuksissa asetetaan elintarvikealan toimijoille velvoitteita, joiden noudattamista viranomaisten tulee valvoa. Lain säännöksiä, joissa viitataan Euroopan unionin jäsenvaltioihin, sovelletaan myös Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen edellyttämässä laajuudessa Euroopan talousalueeseen ja sen jäsenvaltioihin.

4 § Määritelmät: Pykälään on koottu laissa tai lain nojalla annettavissa asetuksissa esiintyvien käsitteiden määritelmät. Pykälän 1 momentissa on EU-lainsäädännössä olevat määritelmät. Nämä määritelmät on kuvattu viittaamalla kyseessä olevan EU-säädöksen säännöksiin, joissa määritelmät ovat.

Pykälän 2 momentissa on kansalliset määritelmät:

- 1) *Elintarvikemääräyksillä* tarkoitettaisiin ehdotetussa laissa tai sen nojalla annettuja säännöksiä sekä tämän lain soveltamisalaan kuuluvia Euroopan unionin säännöksiä. Elintarvikemääräyksiä ovat myös voimassa olevien lakien nojalla annetut säännökset, jotka ehdotuksen voimaantulosäännöksen mukaan jäisivät voimaan, kunnes ne asianomaisessa järjestyksessä muutetaan tai kumotaan.
- 2) *Elintarvikevalvonnalla* tarkoitettaisiin viranomaisten antamaa elintarvikemääräyksiin ja niiden soveltamiseen liittyvää yleistä ohjausta ja neuvontaa sekä erilaisia valvontatoimenpiteitä, joilla viranomainen toteaa, onko elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija noudattanut elintarvikemääräyksiä. Valvontaan liittyvistä määritelmistä säädetään myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/625, jossa

on määritelty virallinen valvonta, muut viralliset toimet, toimeksiannon saanut elin, virkaeläinlääkäri, virallinen avustaja, *ante mortem* -tarkastus ja *post mortem* -tarkastus.

3) *Valvontaviranomaisella* tarkoitettaisiin lain mukaisista valvontatehtävistä huolehtivia valtion ja maakunnan viranomaisia. Valtion viranomaisia ovat Ruokavirasto, Valtion lupa- ja valvontavirasto, puolustusvoimat ja Tulli. Ruokaviraston vastuulla olevasta teurastamojen ja niiden yhteydessä olevien leikkaamojen valvonnasta huolehtisivat Ruokaviraston palveluksessa olevat virkaeläinlääkärit. Lapin maakunta vastaisi poroteurastamojen ja niiden yhteydessä olevien elintarvikehuoneistojen valvonnasta. Toisin kuin voimassa olevassa laissa on kunnan valvontaviranomaisten osalta säädetty, maakunnan osalta laissa ei säädettäisi, tarkoitetaanko valvontaviranomaisella maakunnan määräämää monijäsenistä toimielintä, joka huolehtii elintarvikevalvonnasta kunnassa vai viranhaltijaa, jolle maakunta on toimivaltaa delegoinut. Maakunta päättäisi, miten valvonta järjestetään.

4) *Valvontakohteella* tarkoitettaisiin paikkaa, jossa harjoitetaan tai jossa on perusteltua syytä epäillä harjoitettavan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa tai jossa säilytetään elintarvikemääräysten noudattamisen kannalta merkityksellisiä tietoja. Valvontakohte voi olla perinteisen alkutuotantopaikan tai elintarvikehuoneiston lisäksi esimerkiksi maahantuojan varasto tai jakelukeskus. Valvontakohte voi olla myös esimerkiksi keskusliikkeen pääkonttori, jossa säilytetään tietoja, jotka ovat merkityksellisiä esimerkiksi sen selvittämiseksi, ovatko kaupan omien tuotemerkkien pakkausmerkinnät elintarvikemääräysten mukaisia. Valvontakohte voi olla myös esimerkiksi elintarvikkeiden myyntiä internetissä harjoittavan elintarvikealan toimijan toimipaikka.

5) *Ulkopuolisella asiantuntijalla* tarkoitettaisiin toimeksiannon saanutta elintä tai luonnollista henkilöä, joka valvontaviranomaisen valtuuttamana suorittaisi valvontaviranomaisen määrittelemiä viralliseen valvontaan tai muihin virallisiin toimiin kuuluvia asiantuntija-, tutkimus- ja tarkastustehtäviä. Valvontaviranomainen määritteli tapauskohtaisesti, mitä tehtäviä ulkopuolinen asiantuntija tekee. Ulkopuoliset asiantuntijat eivät tekisi hallinnollisia päätöksiä. Toimeksiannon saanut elin on määritelty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 3 artiklan 5 kohdassa.

6) *Alkutuotannolla* tarkoitettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 3 artiklan 17 kohdassa tarkoitettua toimintaa. Tällaista toimintaa olisi alkutuotannon tuotteiden tuotanto, kasvatus ja viljely, myös sadonkorjuu, lypsäminen ja kaikki eläintuotannon vaiheet ennen teurastusta. Alkutuotantoa olisi myös metsästys, kalastus ja luonnonvaraisten tuotteiden kerääminen. Alkutuotannon tuotteita ovat esimerkiksi raakamaito, teurastettavaksi kasvatetut eläimet, ammuttu nylkemätön tai kynimätön riista, perkaamaton tai aluksella perattu kala sekä sienet, marjat ja vihannekset. Alkutuotannolla tarkoitettaisiin myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettua alkutuotannon tuotteiden pienten määrien luovuttamista suoraan kuluttajalle tai toimittamista paikalliseen vähittäismyyntiin.

7) *Alkutuotantopaikalla* tarkoitettaisiin kaikkia niitä paikkoja, joissa harjoitetaan elintarvikkeiden alkutuotantoa. Alkutuotantopaikkoja ovat esimerkiksi maatilat, puutarhat, kalastusalueet, vesiviljelylaitokset, maidontuotantotilat, muut eläintenpitoyksiköt ja poroerotuspaikat. Alkutuotanto, alkutuotannon tuotteiden varastointi ja kaupakunnostus sekä niiden kuljetus eivät edellyttäisi tähän tarkoitettujen rakennusten, huoneistojen, laitteiden, kulkuvälineiden, ulko- tai sisätilojen rekisteröintiä elintarvikehuoneistoksi. Jos alkutuotannon tuotteita kuitenkin käsitellään muulla tavoin esimerkiksi kuorimalla tai pakkaamalla kuluttajapakkauksiin, toiminta edellyttäisi rekisteröintiä elintarvikehuoneistoksi.

8) *Alkutuotannon toimijalla* tarkoitettaisiin elintarvikkeiden alkutuotantoa ja siihen liittyviä toimintoja harjoittavaa elintarvikealan toimijaa.

9) *Elintarviketoiminnalla* tarkoitettaisiin elintarvikkeen tuotanto-, jalostus- tai jakelutoiminnan mitä tahansa vaihetta, jota elintarvikealan toimija harjoittaa. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 3 artiklan 16 kohdan mukaan tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheisiin kuuluvat elintarvikkeiden alkutuotanto, valmistus, varastointi, kuljetus, tukkukauppa, vähittäiskauppa ja muu jakelu sekä maahantuonti ja maastavienti. Vastaavaa määritelmää ei ole nykyisessä laissa.

10) *Elintarvikehuoneistolla* tarkoitettaisiin mitä tahansa rakennusta, huoneistoa tai sen osaa taikka mitä tahansa ulko- tai sisätilaa, jossa myytäväksi tai muuten luovutettavaksi tarkoitettuja elintarvikkeita valmistetaan, säilytetään, kuljetetaan, pidetään kaupan, tarjoillaan tai muutoin käsitellään. Alkutuotantopaikkaa ei pidetä elintarvikehuoneistona. Elintarvikehuoneisto voisi sijaita myös matkustaja-aluksessa, lentokoneessa, junassa tai muussa yleisessä kulkuvälineessä. Käsite elintarvikehuoneisto kattaisi alkutuotantopaikkoja lukuun ottamatta lähtökohtaisesti kaikki elintarvikeketjuun kuuluvat huoneistot ja tilat. Voimassa olevan lainsäädännön tavoin elintarvikehuoneistot olisivat joko ilmoitettavia tai hyväksyttäviä. Ilmoituksen sijaan

käytettäisiin kuitenkin termiä rekisteröinti, joka vastaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 6 artiklan sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 terminologiaa. Elintarvikehuoneistoja olisivat myös tilat, joissa käsitellään ainoastaan kuluttajan omistamaa elintarviketta, joka palautetaan hänen yksityistaloudessaan käytettäväksi.

11) *Liikkuvalla elintarvikehuoneistolla* tarkoitettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 liitteen II luvussa III tarkoitettua siirrettävää tai väliaikaista tilaa. Liikkuvia elintarvikehuoneistoja olisivat esimerkiksi myyntiautot, vaunut, teltat, kontit, pyörät ja veneet.

12) *Lihantarkastuksella* tarkoitettaisiin elävän eläimen tarkastusta (*ante mortem* -tarkastus) sekä ruholle ja muille eläimen osille teurastuksen jälkeen tehtävää tarkastusta (*post mortem* -tarkastus) ja niihin liittyviä toimenpiteitä.

13) *Poronhoitoalueella* tarkoitettaisiin poronhoitolaissa (848/1990) 2 §:ssä määriteltyä poronhoitoaluetta.

14) *Poroteurastamolla* tarkoitettaisiin poronhoitoalueella olevaa teurastamoa, jossa teurastetaan pääasiallisesti poroja. Poroteurastamossa voidaan satunnaisesti teurastaa myös muiden eläinlajien eläimiä edellyttäen, että teurastamolla on siihen hyväksyntä.

15) *Luonnonvaraisella riistalla* tarkoitettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen I kohdan 1.5. mukaisesti luonnonvaraisia sorkka- ja kavioläimiä, jäniseläimiä sekä muita maanisäkkäitä, joita metsästetään ihmisravinnoksi ja joita pidetään sovellettavan lain mukaisesti luonnonvaraisena riistana, mukaan luettuina nisäkkäät, jotka elävät suljetulla alueella samanlaisissa vapausolosuhteissa kuin luonnonvarainen riista, sekä luonnonvaraisia lintuja, joita metsästetään ihmisravinnoksi. Koska asetuksen (EY) N:o 852/2004 määritelmä koskee vain maanisäkkäitä, on pidetty tarpeellisena lisätä kansallisesti määritelmään mukaan myös hylje. Määritelmä vastaa voimassa olevan lain määritelmää.

16) *Hyönteisellä* tarkoitettaisiin uuselintarvikkeista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/2283 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti elintarvikekäyttöön hyväksyttyä kasvatettua hyönteistä. Määritelmää ei ole nykyisessä lainsäädännössä. Hyönteisten elintarvikekäytölle luotiin harmonisoidut periaatteet ja säännöt asetuksella (EU) 2015/2283, jota alettiin soveltaa 1.1.2018.

17) *Elintarvikekontaktimateriaalilla* tarkoitettaisiin materiaaleja ja tarvikkeita, jotka ovat suoraan tai välillisesti kosketuksessa elintarvikkeeseen tai joiden on tarkoitettu tai joiden voidaan olettaa tulevan kosketukseen elintarvikkeen kanssa. Määritelmä vastaa sisällöllisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 1 artiklan 2 kohdassa olevaa elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvaan materiaalin ja tarvikkeen määritelmää. Termillä elintarvikekontaktimateriaali korvataan voimassa olevassa laissa oleva käsite ”elintarvikkeen kanssa kosketuksiin joutuva tarvike”.

18) *Kontaktimateriaalitoiminnalla* tarkoitettaisiin lopullisten elintarvikekontaktimateriaalien ja niiden valmistuksessa käytettävien välimateriaalien ja tarvikkeiden valmistusta, elintarvikekontaktimateriaalien tukkukauppaa ja muuta jakelua sekä sisämarkkinatuontia tai tuontia Euroopan unionin ulkopuolelta.

19) *Kontaktimateriaalitoimijalla* tarkoitettaisiin toimijaa, joka saattaa markkinoille elintarvikekontaktimateriaaleja.

20) *Rajaeläinlääkäriellä* tarkoitettaisiin rajaeläinlääkäriä siten kuin se on määritelty eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain (1192/1996) 4 §:n 1 kohdassa. Määritelmän mukaan rajaeläinlääkäriellä tarkoitetaan mainitun lain mukaisia tehtäviä suorittavaa asianomaisen ministeriön palveluksessa olevaa tai asianomaisen ministeriön tämän lain mukaisia tehtäviä suorittamaan valtuuttamaa laillistettua eläinlääkäriä ja tämän sijaista.

21) *Omavalvonnalla* tarkoitettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 säännösten edellyttämää järjestelmää, jonka avulla elintarvikealan toimija hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elintarvike sekä alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto ja niissä harjoitettava elintarviketoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset. Kontaktimateriaalitoiminnan omavalvonnalla tarkoitettaisiin Euroopan komission asetuksen (EY) N:o 2023/2006 edellyttämää järjestelmää, jolla kontaktimateriaalialan toimija hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elintarvikekontaktimateriaali sekä kontaktimateriaalitoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset;

22) *Terveysvaaralla* tarkoitettaisiin elintarvikkeen ja elintarvikekontaktimateriaalin biologista, kemiallista tai fysikaalista tekijää tai tilaa, joka saattaa vaarantaa kuluttajan turvallisuuden. Terveysvaara voi aiheutua välittömästi tai lyhyemmän tai pidemmän aikaa kestäneen käytön jälkeen. Voimassa olevan lainsäädännön määritelmää on täsmennetty vastaamaan paremmin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 178/2002 3 artiklan 14 kohdassa olevaa vaaran määritelmää.

23) *Helposti pilaantuvalla elintarvikkeella* tarkoitettaisiin elintarviketta, joka ominaisuuksiensa vuoksi tarjoaa mikrobeille hyvät lisääntymismahdollisuudet ja joka on siksi säilytettävä alhaisessa tai korkeassa lämpötilassa. Elintarvikkeen lämpötilahallinnalla estetään tai hidastetaan terveydelle haitallisten mikrobin kasvu sekä muiden mahdollisten haitallisten ominaisuuksien muodostuminen elintarvikkeessa. Näin pyritään varmistamaan, että elintarvike säilyy ihmisravinnoksi kelpaavana ja että elintarvikkeen laadulliset ominaisuudet pysyvät tuotteelle ominaisena. Säilytyslämpötilat voivat olla joko lainsäädännössä määriteltyjä tai valmistajan määrittelemiä lämpötila-aika yhdistelmiä. Helposti pilaantuvan elintarvikkeen määritelmään sisältyvät myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1169/2011 24 artiklassa tarkoitetut mikrobiologisesti helposti pilaantuvat elintarvikkeet. Mikrobiologisesti helposti pilaantuvalla elintarvikkeella tarkoitetaan elintarviketta, joka on omiaan lyhyessä ajassa muodostamaan välittömän vaaran ihmisen terveydelle. Helposti pilaantuville elintarvikkeille tuotteen valmistaja on asettanut säilyvyysajan, joka on pakatuissa elintarvikkeissa joko ”parasta ennen” päiväys tai viimeinen käyttöpäivä. Joissain tapauksissa elintarvikkeen säilyvyys rajoittuu valmistuspäivään. Pakastetut elintarvikkeet ovat myös helposti pilaantuvia elintarvikkeita.

24) *Muulla luovutuksella* tarkoitettaisiin elintarvikkeen vastikkeetonta luovutusta esimerkiksi lahjoituksena tai näytteenä. Elintarvikemääräykset koskevat myös ilman vastiketta luovutettavia elintarvikkeita. Määritelmä vastaa voimassa olevan lain määritelmää.

25) *Yksityistaloudella* tarkoitettaisiin perheen tai henkilön omaa kotitaloutta.

26) *Nimisuojuatuotteella* tarkoitettaisiin maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden laatujärjestelmistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1151/2012 5 ja 18 artiklassa olevien maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden suojatun alkuperänimityksen, suojatun maantieteellisen merkinnän ja aidon perinteisen tuotteen tarkoittamia tuotteita. Tältä osin määritelmä vastaa voimassa olevaan lakiin vuonna 2014 lisättyä määritelmää. Ehdotuksessa nimisuojuatuotteella tarkoitettaisiin myös maustettujen viinituotteiden määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä, merkinnöistä ja maantieteellisten merkintöjen suojasta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1601/91 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 251/2014 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua maantieteellistä merkintää sekä tislattujen alkoholijuomien määritelmistä, esittelystä ja merkinnöistä, tislattujen alkoholijuomien nimien käytöstä muiden elintarvikkeiden esittelyssä ja merkinnöissä sekä tislattujen alkoholijuomien maantieteellisten merkintöjen suojaamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/--- 2 artiklan 6 kohdassa olevan suojatun maantieteellisen merkinnän tarkoittamia tuotteita.

2 luku Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat erityiset vaatimukset

5 § *Elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevat erityiset vaatimukset:* Voimassa olevassa laissa olevat elintarvikkeita ja elintarvikkeesta annettavia tietoja, elintarvikehuoneistoa ja alkutuotantopaikkaa, elintarvikkeiden käsittelyä, säilytystä ja kuljetusta sekä elintarviketuotantoon käytettäviä eläimiä koskevat yleiset vaatimukset ehdotetaan poistettavaksi elintarvikelaista. Vaatimusten toistaminen kansallisessa lainsäädännössä on tarpeetonta, koska vastaavat vaatimukset sisältyvät EU-lainsäädäntöön. Keskeisiä EU-säädöksiä tältä osin ovat edellä yleisperustelujen kohdassa 2.2.1 kuvatut elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevat yleiset EU-säädökset sekä kohdassa 2.2.2 kuvat elintarvikehygieniää koskevat EU-säädökset.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että elintarvikkeiden on oltava ominaisuuksiltaan sellaisia, että ne ovat ihmisravinnoksi soveltuvia, eivät aiheuta vaaraa ihmisen terveydelle eivätkä niistä annettavat tiedot johda kuluttajaa harhaan. Tätä vaatimusta sovellettaisiin elintarvikkeiden osalta yhdessä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 11, 12 ja 14 artiklan kanssa sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2002 4 artiklan ja Euroopan parlamentin, neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 3 artiklan kanssa sekä komission asetuksen (EY) 2073/2005 kanssa. Elintarvikekontaktimateriaalien on oltava sellaisia, että ne eivät aiheuta vaaraa ihmisen terveydelle. Tätä vaatimusta sovellettaisiin yhdessä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1935/2004 3 artiklan vaatimusten kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevien yleisten vaatimusten toimeenpanemiseksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarvikkeiden koostumuksesta, mikrobiologisesta laadusta ja niiden sisältämistä vieraista aineista; elintarvikkeiden lisäaineista, aromeista, entsyymeistä, ravintoaineista ja valmistuksen apuaineista;

uuselintarvikkeista, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1169/2011 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o (EY) N:o 258/97 ja komission asetuksen (EY) N:o 1825/2001 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/2283 edellyttämistä kansallisista järjestelyistä; elintarvikkeiden pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavoin markkinoinnin yhteydessä annettavista tiedoista sekä elintarvikekontaktimateriaaleista, niiden käytöstä ja puhtausvaatimuksista.

Pykälän 2 momentin mukaan 5 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös Euroopan unionin lainsäädännön mahdollistamista alkoholijuomien kansallisista nimityksistä, koostumuksesta ja juomista annettavista tiedoista. Vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. Tiettyjen alkoholijuomien määritelmät (olut, siideri, hedelmäviini ja väkevä hedelmäviini) ovat olleet alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen (1344/1994) 1 §:ssä. Mainittu asetus kumottiin uudella alkoholilailalla (1102/2017) siten, että ainoastaan 2, 3 ja 4 § jäivät voimaan. Näissä pykälissä säädetään muun muassa hedelmäviinien koostumuksesta ja nimityksistä. Tiettyjen alkoholijuomien määritelmät (olut, siideri, hedelmäviini ja väkevä hedelmäviini) ovat olleet alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen (1344/1994) 1 §:ssä. Mainittu asetus kumottiin uudella alkoholilailalla (1102/2017) siten, että ainoastaan 2, 3 ja 4 § jäivät voimaan. Näissä pykälissä säädetään muun muassa hedelmäviinien koostumuksesta ja nimityksistä. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 1308/2013 liitteen VII osassa II määritetään, mitä viinillä tarkoitetaan. Säännöksen mukaan jäsenvaltiot voivat kuitenkin sallia, että ilmaisua ”viini” voidaan käyttää liitettynä yhdysnimenä hedelmän nimeen sellaisista tuotteista, jotka on saatu käyttämällä muita hedelmiä kuin rypäleitä. Tämän säännöksen nojalla hedelmäviinin ja väkevän hedelmäviinin määritelmät ovat olleet alkoholijuomista ja väkiviinasta annetussa asetuksessa (1344/1994). Elintarvikemääräysten johdonmukaista noudattamista varten sekä sen varmistamiseksi, että kuluttajaa ei johdeta harhaan on perusteltua, että eräiden alkoholijuomien määritelmät ovat lainsäädännössä. Tästä syystä pykälän 2 momentin 5 kohdassa on valtuutus säätää asiasta maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Pykälän 3 ja 4 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä elintarvikkeiden ravitsemukselliseen täydentämiseen liittyvän ilmoituksen tekemisestä sekä muista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1925/2004 soveltamisen edellyttämistä kansallisista järjestelyistä sekä ravintolisiä koskevan ilmoituksen tekemisestä Ruokavirastolle. Voimassa olevan lainsäädännön vastaavia säännöksiä on täsmennetty siten, että velvollisuus tehdä laissa säädetty ilmoitus koskee toimijoita, jotka valmistavat, valmistuttavat tai tuovat maahan säännösten soveltamisalaan kuuluvia elintarvikkeita myös toimijoita, jotka muulla tavalla saattavat markkinoille säännösten soveltamisalaan kuuluvia elintarvikkeita. Näin muotoiltuna vaatimus koskisi myös etämyynnin toisesta maasta ilman varsinaista maahantuontia. Tällä varmistettaisiin elintarvikealan toimijoiden yhdenmukainen kohtelu.

Pykälän 5 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämän imeväisten ja pikkulasten ruokintaa koskevan tiedotusaineiston sisällöstä ja jakelusta. Säännös vastaa voimassa olevan lainsäädännön säännöstä.

Pykälän 6 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1829/2003 edellyttämistä kansallisista toimenpiteistä. Asetuksella (EY) N:o 1829/2003 säädetään muuntogeenisten elintarvikkeiden turvallisuusarvioinnista, hyväksymisestä ja merkinnöistä. Näiden tuotteiden riskinarviointi tehdään keskitetysti Euroopan elintarviketurvallisuusvirasto EFSA:n toimesta. Luvan myöntämistä koskeva käsittely tapahtuu keskitetysti unionitasolla. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin muuntogeenisten elintarvikkeiden hyväksymistä koskevan kansallisen kannan muodostamisesta eri viranomaisten kesken. Muuntogeenisten elintarvikkeiden valvontaa sovellettaisiin, mitä elintarvikkeiden valvonnasta on muualla säädetty. Säännös vastaa voimassa olevan lain 8 §:n 4 momentin säännöstä.

6 § Elintarviketoimintaa koskevat erityiset vaatimukset: Voimassa olevan lain elintarvikehuoneistoa ja alkutuotantopaikkaa, elintarvikkeiden käsittelyä, säilytystä ja kuljetusta sekä elintarviketuotantoon käytettäviä eläimiä koskevat yleiset vaatimukset ehdotetaan poistettavaksi elintarvikelaista. Näiden yleisten vaatimusten toistaminen kansallisessa lainsäädännössä on tarpeetonta, koska vastaavat vaatimukset sisältyvät EU-

lainsäädäntöön. Keskeisiä EU-säädöksiä tältä osin ovat edellä yleisperustelujen kohdassa 2.2.1 kuvatut elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevat EU-säädökset.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että elintarviketoiminnan on oltava sellaista, että se ei aiheuta vaaraa ihmisen terveydelle. Elintarvikehuoneistojen ja alkutuotantopaikkojen sekä niissä harjoitettavan elintarviketoiminnan tulee olla sellaisia, että niissä tuotettavien, valmistettavien, säilytettävien tai käsiteltävien elintarvikkeiden turvallisuus ei vaarannu. Elintarvikehuoneistojen ja alkutuotantopaikkojen olisi myös muutoin täytettävä elintarvikemääräysten vaatimukset. Alkutuotannolle ja elintarvikehuoneistoille on asetettu erilaisia vaatimuksia myös Euroopan parlamentin asetuksissa (EY) N:o 852/2004 ja 853/2004. Elintarvikehuoneistoa ja alkutuotantopaikkaa ei saisi käyttää muuhun tarkoitukseen niin, että siitä saattaa aiheutua terveysvaaraa.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 852/2004 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c, d ja e alakohdassa ja 5 kohdan b(ii) alakohdassa sekä 10 artiklassa tarkoitettuja toimintoja koskevista kansallisista säännöistä. Esimerkiksi tuottaja voi luovuttaa kuluttajalle tai toimittaa paikalliseen vähittäismyyntiin pieniä määriä tilalla teurastetun siipikarjan tai kanin lihaa rekisteröidystä elintarvikehuoneistosta ilman lihantarkastusta. Säännös vastaa voimassa olevan lainsäädännön säännöstä.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa elintarviketoimintaa sekä alkutuotantopaikkojen ja elintarvikehuoneistojen rakenteellisia ja toiminnallisia vaatimuksia koskevia tarkempia säännöksiä. Esimerkiksi veden laatuvaatimuksista ja henkilökunnan hygieniavaatimuksista voitaisiin säätää asetuksella. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

Elintarvikkeita on käsiteltävä, säilytettävä ja kuljettava niin, ettei elintarvikkeiden hyvä hygieeninen laatu vaarannu. Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarvikkeiden käsittelystä ja kuljettamisesta, elintarvikkeiden käsittely-, säilytys-, kuljetus-, myynti- ja tarjoilulämpötiloista. Tarkempia säännöksiä voitaisiin antaa esimerkiksi elintarvikkeen pakollisesta kuumennuskäsittelystä terveyshaitan poistamiseksi, kuljetusolosuhteista sekä elintarvikkeen hygieenisen laadun säilyttämisen kannalta tarpeellisista lämpötiloista. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisissä kuljetuksissa käyttävää erityiskalustoa koskevan sopimuksen (SopS 48/1981, ATP-sopimus) kansallisesta täytäntöönpanosta. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

Elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilasta ja käsittelystä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 artiklassa 4 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 3 artiklassa. Elintarviketuotantoon käytettävien eläinten on oltava terveydentilaltaan sellaisia ja niitä on hoidettava, käsiteltävä ja kuljetettava siten, että niistä saatavien elintarvikkeiden hyvä hygieeninen laatu voidaan turvata. Eläimen terveydentilalla katettaisiin eläimen terveyden lisäksi myös tilanne, jossa eläin kantaa oireettomasti taudinaiheuttajaa, joka voi aiheuttaa ihmisen sairastumisen. Pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilasta, hoidosta, käsittelystä, näytteenotosta, tutkimuksista, kuljetuksesta ja eläimistä annettavista tiedoista.

3 luku Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat vaatimukset

7 § Elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijan luotettavuus: Voimassa olevassa laissa ei ole säädetty toimijan luotettavuutta ja julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamista elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan edellytykseksi. Valvontaviranomaisilla ei näin ollen ole ollut elintarvikelainsäädännön suunnitelmallista valvontaa suunnatessaan tai sitä suorittaessaan laillista perustetta selvittää, onko toimija esimerkiksi toimintansa aikana hoitanut julkisoikeudelliset velvoitteet. Julkisten

velvoitteiden hoidon laiminlyönti ei myöskään vaikuta mahdollisuuteen toimia elintarvike- tai kontaktimateriaalialalla. Ongelmat julkisten velvoitteiden hoidossa voivat kuitenkin ilmentää harmaan talouden riskiä. On myös mahdollista, että julkisoikeudellisia velvoitteita laiminlyövä taho saattaa laiminlyödä myös muita toimintaa koskevia säännöksiä, kuten elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi säädettyjä vaatimuksia. Harmaata taloutta torjumalla edistettäisiin ja tuettaisiin oikeudenmukaisia käytäntöjä elintarvikkeiden kaupassa ja ehkäistäisiin vilpillisiä menettelyjä. Samalla parannettaisiin oikein toimivien ja velvoitteensa täyttävien toimijoiden toimintaedellytyksiä ja edistettäisiin rehellistä kilpailua elintarvikesektorilla.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan edellytyksenä olisi, että elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimija on luotettava. Pykälän 1 momentin mukaan toimijaa ei pidettäisi luotettavana, jos hän on kolmen arviota edeltävän vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisen tai jos hän on ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan tai hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton toimimaan elintarvikealalla.

Elintarvikealan tasapuolisen kilpailun sekä harmaan talouden torjunnan kannalta on tärkeää, että alalla toimivat yritykset hoitavat sekä velvoitteensa kuluttajia ja muita toimijoita kohtaan, että myös lakisääteiset velvoitteensa. Veroihin, sosiaalivakuutusmaksuihin sekä Tullin perimiin maksuihin liittyvät laissa säädetyt velvollisuudet ovat erilaisia rekisteröintiä, ilmoittamista sekä suoritteiden maksamista koskevia velvoitteita. Näiden hoitamattomuus voi kuvastaa toimijan taloudellista epäluotettavuutta. Velvoitteitaan laiminlyövä toimija saa muihin verrattuna perusteettomasti etua välttämällä julkisoikeudellisia maksuja ja haittaa toiminnallaan tasapuolista kilpailua esim. myymällä tuotteitaan muita halvemmalla. Toimijan maksukyvyttömyys lisää myös riskiä väärinkäytöksiin ja velvollisuuksien laiminlyönteihin ja on näin ollen taloudelliseen luotettavuuteen ratkaisevasti vaikuttava seikka.

Momentin 2 kohdan mukaan elintarvikealan toimijaa ei myöskään pidettäisi luotettavana, jos hän on ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan.

Momentin 3 kohdan mukaan elintarvikealan toimijan luotettavuusarvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon myös muunlainen aikaisemmassa toiminnassa ilmennyt sopimaton menettely. Momentissa tarkoitettua sopimatonta menettelyä, joka osoittaisi toimijan olevan ilmeisen sopimaton toimimaan elintarvikealalla, olisi esimerkiksi toiminta, joka on osoittanut merkittävää välinpitämättömyyttä elintarviketurvallisuuden varmistamista ja kuluttajien turvallisuutta kohtaan. Myös aiempi vilpillinen menettely liiketoiminnassa voitaisiin ottaa huomioon arvioitaessa toimijan luotettavuutta. Myös toimijan toistuvat konkurssit voitaisiin ottaa huomioon arvioitaessa toimijan luotettavuutta erityisesti, jos niissä ovat jääneet julkisoikeudelliset velvoitteet hoitamatta.

Elintarvikealan toimijan luotettavuutta arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota laiminlyönnin toistuvuuteen ja euromääräiseen suuruuteen, mikäli tämä on mitattavissa. Esimerkiksi yksittäiset, unohdukseen tai huolimattomuuteen rinnastuvat ilmoituslaiminlyönnit tai rahamäärältään pienet maksulaiminlyönnit eivät yleensä osoittaisi elintarvikealan toimijaa epäluotettavaksi. Elintarvikealan toimijaa ei tulisi pitää epäluotettavana myöskään, jos esimerkiksi verovelasta on tehty maksusuunnitelma ja sen ehtoja noudatetaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, keitä 1 momentissa tarkoitettu vaatimus luotettavuudesta koskee silloin, kun ilmoituksen tekijänä on oikeushenkilö. Jotta vaatimus luotettavuudesta oikeushenkilön kohdalla täyttyisi, kaikkien säännöksessä lueteltujen tahojen on oltava luotettavia. Ehdotuksen mukaan vaatimus luotettavuudesta koskee toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimitusjohtajan jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä sekä muuta ylimpään johtoon kuuluvaa samoin kuin sitä, jolla on suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosenttia osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta tai vastaava omistus- tai määräämisvalta, jos kyseessä on muu yhteisö kuin osakeyhtiö.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta ottaa luotettavuuden arvioinnissa huomioon myös elintarvikealan toimijaan ja sen vastuushenkilöihin välittömästi tai välillisesti kytköksissä olevien yritysten ja

yhteisöjen velvoitteidenhoito. Momentti sisältää viittauksen yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 3 §:ään, jossa luetellaan kyseisen lain mukaisesti rekisteröitävät yritykset ja yhteisöt. Yritykseen ja yhteisöön välittömästi kytkeytyvällä yrityksellä tai yhteisöllä tarkoitetaan esimerkiksi yrityksen tai yhteisön osittain tai kokonaan omistavaa osakeyhtiötä tai avoimen yhtiön yhtiömiehenä olevaa osakeyhtiötä. Yritykseen tai yhteisöön välillisesti kytkeytyvällä yrityksellä tai yhteisöllä puolestaan tarkoitetaan esimerkiksi yritykseen tai yhteisöön sen vastuuhenkilön taikka toisen yrityksen tai yhteisön kautta kytkeytyviä yrityksiä ja yhteisöjä. Osakeyhtiöön välillisesti kytkeytyvä yritys tai yhteisö on esimerkiksi sen hallituksen jäsenen yksin omistama toinen osakeyhtiö tai emoyhtiön omistama sisaryhtiö. Luonnolliseen henkilöön välittömästi kytkeytyvällä yrityksellä tai yhteisöllä tarkoitetaan yritystä tai yhteisöä, jossa hän toimii tai on toiminut vastuuhenkilönä. Luonnolliseen henkilöön välillisesti kytkeytyvällä yrityksellä tai yhteisöllä tarkoitettaisiin henkilön välittömään yritys- tai yhteisökytkentään välittömästi tai välillisesti kytkeytyviä yrityksiä tai yhteisöjä, kuten emoyhtiötä, jonka tytäryhtiön hallitukseen henkilö kuuluu. Tältä osin elintarvikevalvontaviranomainen voisi tehdä luotettavuuden arviointia edeltävältä kolmelta vuodelta. Tätä vanhempien kytkösten selvittäminen ei siis olisi tarpeen.

Luotettavuuden selvittäminen 3 momentissa tarkoitetulla tavalla elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan tai toimijana olevan oikeushenkilön vastuuhenkilöiden muun yritystoiminnan osalta olisi harkinnanvaraista. Selvittäminen olisi tarpeen erityisesti silloin, kun pelkästään toimijan taikka tämän vastuuhenkilöiden tietojen perusteella ei olisi mahdollista muodostaa riittävää kuvaa luotettavuuden arvioimiseksi. Esimerkiksi tilanteessa, jossa elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija on vasta perustettu osakeyhtiö tai yrityksen vastuuhenkilöissä on tapahtunut huomattavia muutoksia, voisi luotettavuuden arvioimiseksi olla tarpeen selvittää sen vastuuhenkilöiden ja omistajien muu tai aikaisempi yritystoiminta. Mikäli elintarvikealan toimijan taikka tämän vastuuhenkilön muussa tai aikaisemmassa yritystoiminnassa on toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyöty 1 momentissa tarkoitettuja velvoitteita, toimijaa tai tämän vastuuhenkilöä ei voitaisi pitää säännöksessä tarkoitetulla tavalla luotettavana. Luotettavuuden selvittäminen 3 momentissa kuvatulla tavalla ei yleensä olisi tarpeen, jos elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija ja sen vastuuhenkilöiden toiminta on ollut usean vuoden ajan vakiintunutta eikä ole muutoinkaan herännyt syytä epäillä näiden luotettavuutta.

Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön toiminnasta säädetään Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetulla lailla (1207/2010). Elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan luotettavuuden selvittämiseksi Ruokavirasto voisi pyytää Harmaan talouden selvitysyksiköltä lain (1207/2010) 5 §:ssä tarkoitettuja velvoitteidenhoitoselvityksiä toimijoista, joiden luotettavuutta on syytä epäillä. Ruokavirasto voisi pyytää myös tarvittavia lisäselvityksiä toimijoilta. Selvitysten pohjalta tehtävät toimenpiteet tekisi maakunta.

8 § Elintarvikkeiden alkutuotanto rekisteröidyssä alkutuotantopaikassa: Pykälässä säädettäisiin alkutuotannon toimijan velvollisuudesta ilmoittaa toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle elintarvikkeen alkutuotannosta alkutuotantopaikan rekisteröintiä varten. Myös toiminnan keskeyttämisestä tai lopettamisesta olisi ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Alkutuotanto määriteltäisiin lain 4 §:n 2 momentin 6 kohdassa. Alkutuotantoa olisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 3 artiklan kohdassa 17 tarkoitetun toiminnan lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettua alkutuotannon tuotteiden pienten määrien luovuttaminen suoraan kuluttajalle tai toimittaminen paikalliseen vähittäismyyntiin.

Pykälän 2 momentin mukaan toimijan ei tarvitsisi tehdä ilmoitusta alkutuotannosta, jos valvontaviranomainen saa tiedon näistä toiminnoista toiselta viranomaiselta. Valvontaviranomainen voi saada alkutuotantoa koskevia tietoja muun muassa maaseutuhallinnon tietojärjestelmistä. Kun maakunta on saanut oikeat ja riittävät tiedot alkutuotantopaikasta toiselta viranomaiselta, olisi maakunnan ilmoitettava tästä toimijalle. Toimijan ei tarvitsisi tehdä ilmoitusta kasvien ja sienten alkutuotantopaikasta, jos toiminta on osa saman toimijan elintarviketoimintaa rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa. Ilmoitusta ei myöskään tarvitsisi tehdä luonnonvaraisten kasvien tai sienten alkutuotannosta eikä luonnonvaraisen riistan metsästyksestä. Luonnonvaraisten kasvien ja sienten alkutuotannolla tarkoitetaan kasvien ja sienten tai niiden osien, kuten

juurien, marjojen ja hedelmien, poimimista ja keräämistä. Helpotus koskisi myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 liitteen I mukaisia, edellä mainittujen tuotteiden keräämiseen ja metsästykseen liittyviä toimintoja. Säännös vastaa voimassa olevan lainsäädännön säännöstä.

Pykälän 3 momentin mukaan kasvien ja sienten alkutuotannosta ei tarvitse tehdä ilmoitusta yksityisen henkilön luovuttaessa tuottamiaan kasveja ja sieniä suoraan kuluttajalle, jos toimintaan liittyvät elintarviketurvallisuusriskit ovat vähäisiä. Riskien harkinnassa otettaisiin huomioon toiminnan luonne ja laajuus, kuten tuotteiden määrä, tuotteisiin sisältyvät mikrobiologiset tai kemialliset vaarat ja toiminnan toistuvuus tai satunnaisuus. Sama helpotus koskisi toimintaa, jota ei voida pitää elinkeinon harjoittamisena, kuten omenoiden toimittaminen seurakunnan tai urheiluseuran tapahtumaan siellä myytäviksi.

Pykälän 4 momentin mukaan alkutuotantopaikan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen käsittelee alkutuotantopaikan maakunta, jonka tulee ilmoittaa alkutuotannon toimijalle ilmoituksen vastaanottamisesta. Toimivaltainen valvontaviranomainen myös rekisteröi tiedot sille ilmoitetuista elintarvikehuoneistoista ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI).

9 § Elintarvikkeiden alkutuotanto hyväksytyssä alkutuotantopaikassa: Pykälässä säädettäisiin alkutuotannon toimijan velvollisuudesta hakea itujen alkutuotantopaikalle toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta hyväksymistä. Hyväksymisen edellytykset on määritelty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 mukaisesti komission asetuksessa (EU) N:o 210/2013. Hyväksyminen tulisi hakea ennen toiminnan aloittamista tai sen olennaista muuttamista. Myös toiminnan keskeyttämisestä tai lopettamisesta olisi viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Pykälän 2 momentin mukaan alkutuotantopaikan hyväksymistä ei tarvitse hakea, jos alkutuotannon toimija harjoittaa tuotantomäärältään pienimuotoista itujen tuotantoa. Tällaisesta toiminnasta on tehtävä 8 §:n tarkoittama ilmoitus.

Pykälän 3 momentin mukaan alkutuotantopaikan hyväksyy alkutuotantopaikan sijaintimaakunta, jonka on tehtävä hyväksymisestä päätös. Päätöksessä voidaan asettaa ehtoja terveysvaaran ehkäisemiseksi. Päätöksen tekemiselle on asetettu 60 vuorokauden määräaika, elleivät erityiset syyt edellytä asian pidempää käsittelyä. Toimivaltainen valvontaviranomainen myös rekisteröi tiedot hyväksytyistä alkutuotantopaikoista elintarvikehuoneistoista ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI).

10 § Elintarviketoiminta rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa: Pykälässä säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuudesta tehdä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle kirjallinen ilmoitus elintarviketoiminnasta elintarvikehuoneiston rekisteröintiä varten. Tällaista elintarvikehuoneistoa, jota nykyisessä lainsäädännössä kutsutaan ilmoitetuksi elintarvikehuoneistoksi, kutsuttaisiin rekisteröidyksi elintarvikehuoneistoksi. Tämä olisi linjassa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 6 artiklan ja asetuksen (EY) 853/2004 4 artiklan kanssa, jossa puhutaan rekisteröinnistä ja hyväksymisestä. Ilmoitus tulisi tehdä neljä viikko ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Ilmoituksen voisi tehdä sähköisesti sen mukaisesti kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnasta annetussa laissa (13/2003) säädetään.

Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitusta ei tarvitsisi tehdä silloin, kun toiminta on vähäistä ja elintarviketoiminta tapahtuu samassa huoneistossa kuin toimijan harjoittama muu elinkeinotoiminta tai toimija on yksityinen henkilö tai toimintaa ei voida pitää elinkeinotoimintana. Helpotukset koskisivat elintarvikealan toimintaa, jota ei harjoiteta ammattimaisesti eikä laajamittaisesti. Tällaiseen toimintaan ei Euroopan komission antaman ohjeen mukaan sovelleta unionin hygienialainsäädäntöä. Ammattimaiseksi toiminnaksi tai elinkeinon harjoittamiseksi ei katsottaisi esimerkiksi koulujen myyjäisiä, harrastekerhojen järjestämää elintarvikkeiden myyntiä tai yksityishenkilöiden kotonaan valmistamien elintarvikkeiden myyntiä, joka ei ole jatkuvaa eikä säännöllistä. Myytävien elintarvikkeiden määrän tulisi olla vähäinen. Myöskään elintarvikkeiden vähäinen myynti tai tarjoilu muun elinkeinotoiminnan yhteydessä, esimerkiksi kahvitarjoilu kampaamossa tai autokorjaamossa, ei edellyttäisi ilmoituksen tekemistä elintarviketoiminnasta. Lain 2 §:n 3 momentin mukaan tällaiseen toimintaan ei myöskään sovellettaisi lain 3 luvun säännöksiä, jotka koskevat elintarvikealan toimijaa.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettua toimintaa koskisivat kuitenkin Euroopan parlamentin asetuksen (EY) N:o 178/2002 14 artiklan ja tämän lain 5 ja 6 §:n mukaiset velvoitteet. Valvontaviranomainen voisi 38 §:n ja 40 §:n nojalla tarkastaa ja pyytää tietoja toiminnasta, ja toimintaan voitaisiin kohdistaa hallinnollisia pakkokeinoja.

Alkutuotannon toimijan ei tarvitse tehdä ilmoitusta elintarvikehuoneiston rekisteröintiä varten, kun alkutuotannon toimija luovuttaa pieniä määriä alkutuotannon tuotteita suoraan kuluttajalle tai paikalliseen vähittäismyyntiin. Tällainen toiminta katsotaan osaksi alkutuotantoa ja toimija tekee toiminnasta 8 §:n mukaisen ilmoituksen.

Pääsääntöisesti ilmoituksen käsittelee elintarvikehuoneiston sijaintimaakunta. Pykälän 4 momentin mukaan elintarvikealan toimijan kotimaakunta käsittelee elintarvikehuoneiston rekisteröintiä koskevan ilmoituksen silloin, kun elintarviketoimintaa harjoitetaan liikkuvassa elintarvikehuoneistossa. Toimijan kotimaakunta käsittelee ilmoituksen myös sellaisen elintarvikehuoneiston osalta, jossa pelkästään kuljetetaan tai säilytetään elintarvikkeita yhdessä tai useammassa kuljetusajoneuvossa tai kontissa. Toimijan kotimaakunta käsittelee ilmoituksen myös sellaisen elintarvikehuoneiston osalta, jota käytetään ainoastaan elintarvikkeiden myyntiin, välittämiseen tai muuhun käsittelyyn ilman, että elintarvikkeet ovat kyseisessä huoneistossa. Tällaisia virtuaalihuoneistoja olisivat esimerkiksi agentuuritoimintaa harjoittavien elintarvikealan toimijoiden sekä elintarvikkeita internetin tai muun etämyyntivälineen välityksellä myyvien ja markkinoivien elintarvikealan toimijoiden toimitilat. Mikäli elintarvikealan toimijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, elintarvikehuoneiston rekisteröintiä koskevan ilmoituksen käsittelee maakunta, jonka alueella toiminta aloitetaan.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin alkoholilaissa (1102/2017) tarkoitettuja valmistus- ja varastointipaikkoja sekä alkoholijuomien vähittäismyyntipakkoja koskevien ilmoituksia käsittelevistä viranomaisista. Valmistus- ja varastointipaikkoja koskevat ilmoitukset käsittelee Valtion lupa ja valvontaviranomainen ja alkoholijuomien vähittäismyyntipakkoja koskevat ilmoitukset maakunta.

Pykälän 6 momentin mukaan toimivaltainen valvontaviranomainen antaa elintarvikealan toimijalle todistuksen elintarvikehuoneiston rekisteröintiä koskevan ilmoituksen käsittelystä. Toimivaltainen valvontaviranomainen myös rekisteröi tiedot sille ilmoitetuista elintarvikehuoneistoista ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI).

11 § Elintarviketoiminta hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa: Pykälässä säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuudesta hakea toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Elintarvikehuoneiston hyväksymistä koskeva hakemuksen voisi tehdä sähköisesti sen mukaisesti kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnasta annetussa laissa (13/2003) säädetään.

Vaatimus velvollisuudesta hakea toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista koskisi elintarviketoimintaa, jolta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 4 artiklan 2 kohdan mukaan edellytetään elintarvikehuoneiston hyväksymistä. Elintarvikehuoneiston hyväksymistä vaadittaisiin eläinperäisiä elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsitteleviltä elintarvikehuoneistoilta tietyin poikkeuksin, joihin unionilainsäädäntö antaa mahdollisuuden. Nämä poikkeukset koskisivat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 hygieniasetuksen 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja toimijoita, kuten ainoastaan eläinperäisiä elintarvikkeiden kuljetusta harjoittavia toimijoita tai toimijoita, jotka käsittelevät tuotteita, joille ei mainituksessa asetuksessa ole säädetty erityisiä hygieniavaatimuksia, kuten hunaja.

Pykälän 2 momentin mukaan hyväksymistä ei tarvitsisi hakea, kun alkutuotannon toimija harjoittaa 1 momentissa tarkoitettua elintarvikehuoneistossa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 853/2004 1 artiklan 3 kohdan d ja e alakohdassa ja 10 artiklassa tarkoitettua pienimuotoista elintarvikkeiden valmistusta tuottamistaan alkutuotannon tuotteista. Hyväksymistä ei tarvitsisi hakea myöskään, kun toimija harjoittaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 853/2004 1 artiklan 5 kohdan b(ii) alakohdassa tarkoitettua paikallista, vähäistä ja rajoitettua toimintaa. Esimerkiksi alkutuotantopaikan yhteydessä olevassa elintarvikehuoneistossa voidaan valmistaa alkutuotantopaikan eläinten maidosta juustoa ilman

elintarvikehuoneiston hyväksymistä, jos toimija myy juuston suoraan kuluttajille joko alkutuotantopaikalla sijaitsevasta elintarvikehuoneistosta tai esimerkiksi torilla. Tällaisesta elintarviketoiminnasta on tehtävä 10 §:n mukainen ilmoitus.

Pykälän 3 momentin mukaan elintarvikehuoneiston sijaintimaakunta hyväksyisi 1 momentissa tarkoitetun elintarvikehuoneiston. Voimassa olevasta lainsäädännöstä poiketen ehdotetaan, että Ruokavirasto hyväksyisi teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat leikkaamot. Nykyisen lainsäädännön mukaan Evira hyväksyy kaikki teurastamon yhteydessä olevat hyväksytyt elintarvikehuoneistot. Tämän lain tultua voimaan teurastamon yhteydessä olevat elintarvikehuoneistot leikkaamoita lukuun ottamatta hyväksyisi maakunta. Lapin maakunta hyväksyisi poroteurastamot ja niiden yhteydessä olevat hyväksytyt elintarvikehuoneistot.

Pykälän 4 momentin mukaan toimivaltainen valvontaviranomainen tekisi päätöksen elintarvikehuoneiston hyväksymisestä 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Viranomainen voi asettaa päätöksessään ehtoja terveysvaarojen ehkäisemiseksi. Viranomainen rekisteröi tiedot elintarvikehuoneiston hyväksymistä koskevista päätöksistä ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI) Ruokaviraston määräämällä tavalla.

12 § Tiedottaminen elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa: Pykälässä säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuudesta tiedottaa elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa. Elintarviketoiminnasta liikkuvassa teurastamossa tai riistan käsittelylaitoksessa ja niiden yhteydessä olevasta leikkaamosta olisi ilmoitettava Ruokavirastolle sekä elintarviketoiminnasta teurastamon tai riistan käsittelylaitoksen yhteydessä olevassa muussa hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa kuin leikkaamossa maakunnalle. Elintarviketoiminnasta liikkuvassa poroteurastamossa ja sen yhteydessä olevassa hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa Lapin maakunnalle. Elintarviketoiminnasta muussa hyväksytyssä liikkuvassa elintarvikehuoneistossa olisi ilmoitettava niille maakunnille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan. Tiedottamisvelvoite ei koskisi elintarvikehuoneistoja, joissa harjoitettavan toiminnan tarkoitus on pelkästään elintarvikkeiden kuljetus tai säilyttäminen yhdessä tai useammassa kuljetus-ajoneuvossa tai kontissa.

Voimassa olevan lain 15 a §:ssä tiedottamisvelvollisuuden piirissä ovat elintarvikealan toimijat, jotka harjoittavat elintarviketoimintaa rekisteröidyssä liikkuvassa elintarvikehuoneistossa. Sääntelyn keventämiseksi ehdotetaan tiedottamisvelvollisuuden poistamista tältä osin. Tällaista elintarviketoimintaa harjoitetaan tyypillisesti esimerkiksi yleisötapahtumissa ja toreilla ja toiminta on siten helposti valvottavissa, eikä toimijan erilliselle tiedottamiselle siksi ole tarvetta. Voimassa olevan lain 15 a §:n säännöksestä poiketen tiedottamiselle ei myöskään ehdoteta asetettavaksi määräaikaa. Ehdotetun 21 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin kuitenkin antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä ilmoituksen tekemisestä.

13 § Kontaktimateriaalitoiminta: Pykälässä säädettäisiin kontaktimateriaalitoimijan velvollisuudesta tehdä kirjallinen ilmoitus toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta kontaktimateriaalitoiminnasta toimipaikan sijaintimaakunnalle. Säännös vastaa voimassa olevan lainsäädännön vaatimusta. Ilmoitusvelvollisuuden piirissä olevia elintarvikekontaktimateriaaleja markkinoille saattavia toimijoita olisivat elintarvikekontaktimateriaalien valmistuksessa käytettävien välimateriaalien ja tarvikkeiden, kuten esimerkiksi painovärien, lakkojen ja liimojen valmistajat, varsinaisten elintarvikekontaktimateriaalien valmistajat sekä elintarvikekontaktimateriaalien tukkukauppaa harjoittavat toimijat Suomessa. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia toimijoita olisivat myös elintarvikekontaktimateriaaleja ja niiden valmistuksessa käytettäviä materiaaleja ja tarvikkeita sisämarkkinoilta ja Euroopan unionin ulkopuolelta Suomeen tuovat kontaktimateriaalitoimijat. Ilmoitusvelvollisuus ei koskisi elintarvikealan toimijoita, jotka jatkojalostavat esimerkiksi muovikalvosta pulloja tai kartongista rasioita, joihin elintarvikkeet pakataan. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluisivat kaikki Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1935/2004 liitteessä luetellut materiaalit ja tarvikkeet.

14 § Jäljitettävyys: Pykälän 1 momentin mukaan elintarvikkeiden, elintarviketuotantoon käytettävien eläinten ja elintarvikekontaktimateriaalien mukana olisi oltava elintarvikemääräyksissä edellytetyt asiakirjat. Vaaditut tiedot ja asiakirjat voivat olla myös sähköisessä muodossa. Elintarvikealan toimijan olisi pidettävä kirjaa

eläimistä ja eläinperäisistä elintarvikkeista sekä niiden käsittelystä ja kuljetuksesta. EU-lainsäädännössä säädetään terveystunnuksista, tunnistusmerkistä ja eläinperäisiin elintarvikkeisiin liittyvästä dokumentoinnista. Sorkka- ja kavioläimien ruhosissa on oltava terveystunnus ja muiden eläinlajien ruhoissa on oltava tunnistusmerkki. Lisäksi hyväksytyistä elintarvikehuoneistoista peräisin olevissa eläinperäisissä elintarvikkeissa on oltava tunnistusmerkki.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 18 artiklassa annetaan jäljitettävyyttä koskevia määräyksiä. Säännöksen mukaan kaikissa tuotanto- jalostus- ja jakeluvaiheissa on huolehdittava siitä, että on mahdollista jäljittää elintarvikkeet, rehut, elintarviketuotantoon käytettävät eläimet ja muut mahdolliset aineet, jotka on tarkoitettu tai joiden voidaan olettaa tulevan lisätyksi elintarvikkeeseen. Elintarvikealan toimijoiden on voitava selvittää, kuka luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö on toimittanut elintarvikkeen, rehun, elintarviketuotantoon käytettävän eläimen tai sellaisen aineen, joka on tarkoitettu tai jonka voidaan olettaa tulevan lisätyksi elintarvikkeeseen. Tätä varten toimijoilla on oltava käytössään järjestelmät ja menettely, joiden avulla toimivaltaiset viranomaiset saavat nämä tiedot pyynnöstä käyttöönsä. Elintarvikealan toimijoilla on oltava käytössään sellaiset järjestelmät ja menettelyt, joiden avulla ne voivat tunnistaa muut yritykset, joille niiden tuotteita on toimitettu. Nämä tiedot on annettava pyynnöstä toimivaltaiselle viranomaiselle. Asetuksen (EY) N:o 178/2002 18 artiklan 4 kohdan mukaan markkinoille saatetuissa tai todennäköisesti saatettavissa elintarvikkeissa on niiden jäljitettävyyden helpottamiseksi oltava riittävät ja asianmukaiset pakkausmerkinnät tai tunnistetiedot tarkempiin säännöksiin sisältyvien asiaa koskevien vaatimusten mukaisesti. Jäljitettävyysselvitys ei edellytä mitään erityisiä merkintöjä. Eläinperäisten elintarvikkeiden jäljitettävyysvaatimuksista säädetään komission täytäntöönpanoasetuksella (EU) N:o 931/2011.

Pykälän 2 momentin mukaan elintarvikealan toimijalla olisi oltava Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 18 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettut tiedot elintarvikkeista ja elintarviketuotantoon käytettävistä eläimistä. Lisäksi elintarvikealan toimijalla olisi oltava järjestelmä, jonka avulla voidaan lain tarkoituksen toteutumisen kannalta riittävällä tarkkuudella yhdistää saapuneet ja lähteneet erät toisiinsa. Kukin elintarvikealan toimija vastaisi omalla vastuullaan olevan osuuden jäljitettävyydestä osana omavalvontaa. Toimijan asiana olisi omavalvontansa puitteissa päättää, minkälaisia järjestelmiä lain tavoitteiden saavuttaminen jäljitettävyyden kannalta edellyttää. Mitä tietoja jäljitettävyyden toteutuminen edellyttää, riippuu muun muassa toiminnan laadusta ja laajuudesta. Tämä niin sanottua sisäistä jäljitettävyyttä koskeva säännös vastaa voimassa olevan lain vaatimusta.

Pykälän 3 momentissa säädetään kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jäljitettävyydestä. Säännöksen mukaan elintarvikealan toimijalla on velvollisuus velvollisuuteen järjestää kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jäljitettävyyden siten kuin kalastuspolitiikkaa koskevan Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään. Säännös vastaa voimassa olevan lain vaatimusta.

15 § Omavalvonta: Pykälässä säädettäisiin, että elintarvikealan toimijalla on oltava järjestelmä, jonka avulla toimija hallitsee toimintaansa liittyvät terveystvaarat ja varmistaa, että elintarvike ja elintarvikekontaktimateriaali, alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto sekä elintarviketoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset. Toisin kuin voimassa olevassa laissa, erillistä kirjallista omavalvontasuunnitelmaa ei enää vaadittaisi, vaan lain edellyttämä järjestelmä voisi myös olla esimerkiksi elintarviketurvallisuusjärjestelmä tai laadunhallintajärjestelmä. Myös viranomaisen arvioimia hyvän käytännön ohjeita tai jopa toimijan omia työohjeita voisi pienimuotoisen toiminnan yhteydessä pitää lain edellyttämänä järjestelmänä. Elintarviketurvallisuusjärjestelmän riittävyyttä arvioidessaan olisi viranomaisen pyrittävä varmistamaan erityisesti se, missä määrin valittu järjestelmä takaa, että toimintaan osallistuvat henkilöt terveystvaaroja torjuessaan toimivat ennalta sovitun suunnitelman mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan kontaktimateriaalialan toimijalla olisi oltava dokumentoitu järjestelmä, jonka avulla toimija varmistaa hyvien tuotantotapojen noudattamisen toiminnassaan sekä elintarvikekontaktimateriaalien vaatimustenmukaisuuden. Elintarvikekontaktimateriaalien hyvistä tuotantotavoista säädetään elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvien materiaalien ja tarvikkeiden hyvistä tuotantotavoista annetulla komission asetuksella (EY) N:o 2023/2006.

16 § *Valvontatietojen julkistaminen:* Pykälässä säädettäisiin suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevan elintarvikealan toimijan velvollisuudesta julkistaa valvontatiedot. Vaatimus koskee lähtökohtaisesti kaikkia elintarvikealan toimijoita siitä riippumatta, harjoitetaanko toimintaa rekisteröidyssä vai hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain säännöstä, mutta vaatimuksia on täsmennetty. Valvontatietojen julkistamisen keskeinen tavoite on elintarvikevalvonnan läpinäkyvyyden parantaminen. Valvontatulosten julkistamisvelvoite motivoi elintarvikealan toimijoita noudattamaan elintarvikemääräyksiä. Valvontatulosten julkisuus parantaa myös kuluttajien tiedonsaantia ja valinnanmahdollisuuksia. Valvontatietojen julkaisemisen tavoitteena on myös lisätä elintarvikevalvonnan tunnettavuutta ja vaikuttavuutta. Yrityksille avautuu mahdollisuus kertoa kuluttajalle omasta toiminnastaan. Vaatimus valvontatietojen julkistamisesta ei muuta lainsäädännön vaatimuksia tai anna tulkintoja säännöksistä. Tarkastettavat asiat muuttuvat ja Ruokavirasto päivittää arviointiohjeita elintarvikelainsäädäntö muuttuessa.

Pykälän 1 momentin mukaan elintarvikealan toimijan olisi julkaistava valvontaviranomaisen antama elintarviketoiminnan tarkastuksesta kertova raportti Ruokaviraston määräämällä tavalla. Tällä hetkellä käytössä oleva Oiva-raportti kertoo tarkastuksen yleisarvosanan, tarkastettujen asiakokonaisuuksien tulokset sekä lyhyen kirjallinen huomion valvontaviranomaisen havainnoista. Jos vasta aloittaneen toimijan elintarviketoimintaa ei ole vielä ehditty tarkastaa, toimija voi julkaista ilmoituksen siitä, että elintarviketoiminta kuuluu suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piiriin, kunnes ensimmäinen tarkastus on tehty. Tällainen ilmoitus voi olla esimerkiksi todistus elintarviketoiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen käsittelystä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että valvontatietojen julkistamisvelvollisuus ei koske alkutuotannon toimijoita eikä yksityistaloudessa sijaitsevia rekisteröityjä elintarvikehuoneistoja. Valvontatietojen julkistamisvelvollisuus ei koske myöskään alkoholijuomien valmistus- ja varastointipaikkoja ja ensisijaisesti 10 §:n 5 momentissa tarkoitettua alkoholijuomien vähittäismyyntiä harjoittavia toimijoita. Alkoholilain mukaan on mahdollista perustaa tilaviinin ja sahdin valmistuspaikan yhteyteen ja alkoholilain uudistuksen myös käsityöläsoluen valmistuspaikan yhteyteen ulosmyyntipiste, joka on tämän lain 10 §:n tarkoittama elintarvikehuoneisto, josta tehdään rekisteröintiä koskeva ilmoitus maakunnalle. Jo vanhan alkoholilain (1143/1994) perusteella samanlaisia kohteita on ollut mahdollista perustaa tilaviinin tai sahdin valmistuspaikan yhteyteen. Valvontatietojen julkistamisvelvollisuuden ulkopuolelle rajattaisiin ainoastaan sellaiset valvontakohteet, joissa ensisijainen elintarviketoiminta on lain 10 §:n 5 momentin tarkoittama alkoholijuomien vähittäismyynti. alkoholijuomien ulosmyyntipiste voidaan perustaa myös sellaisen valvontakohteen yhteyteen, jossa harjoitettava elintarviketoiminta on ensisijaisesti elintarvikkeiden valmistusta tai tarjoilua tai muiden elintarvikkeiden kuin alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Tällaisessa valvontakohteessa elintarvikkeen tarkastuksesta kertova asiakirja tulisi julkistaa 16 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla.

Pykälän 3 momentin mukaan elintarviketoiminnan tarkastuksesta kertova viimeisin valvontaviranomaisen laatiman raportin tulisi olla nähtävissä yrityksen internetsivuilla tai muulla vastaavalla tavalla niin, että se on helposti nähtävissä. Elintarvikehuoneistoissa, joissa kuluttajat asioivat, elintarviketoiminnan tarkastuksesta kertovan raportin eli niin sanotun Oiva-raportin olisi lisäksi oltava nähtävissä kuluttajalle helposti havaittavassa paikassa, esimerkiksi elintarvikehuoneiston sisäänkäynnin yhteydessä. Säännös vastaa voimassa olevaa käytäntöä. Kun yritys myy tuotteitaan internetin välityksellä, internetsivuston etusivu rinnastettaisiin kaupan sisäänkäyntiin ja Oiva-raportti tai linkki siihen tulisi olla näkyvissä internetsivuston etusivulla.

Pykälän 4 momentin mukaan elintarvikealan toimijalla olisi oikeus pyynnöstä saada toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta harjoittamansa elintarviketoiminnan uusintatarkastus. Vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. Elintarviketoiminnan tarkastuksesta kertova asiakirja ei ole hallinnollinen päätös, joten siitä ei voi tehdä virallista oikaisuvaatimusta. Mahdollisuudella saada uusintatarkastus parannettaisiin toimijan oikeusturvaa erityisesti tilanteissa, joissa tarkastuksesta kertovassa asiakirjassa oleva yleisarvosana on toiseksi paras eli hyvä (B) ja valvontakohteen tarkastustiheys esimerkiksi kerran kahdessa tai kolmessa vuodessa. Elintarvikealan toimija voisi välittömästi korjata puutteen ja saada pyynnöstä uusintatarkastuksen, jolloin siitä todennäköisesti saatu paras tulos eli oivallinen (A) vaikuttaisi asiakasvirtaan myönteisesti. Maakunta perisi uusintatarkastuksesta 69 §:n tarkoittaman hyväksymänsä taksan mukaisen suoriteperusteisen maksun. Jos tarkastettu yritys on saanut jostakin asiasta tuloksen korjattavaa (C) tai huono (D),

valvontaviranomainen tekee yritykseen aina uuden tarkastuksen. Uusintatarkastuksella tarkastetaan, että havaittu epäkohta on korjattu. Aiemmin saatu tarkastuksen tulos pysyy voimassa, kunnes valvontaviranomainen toteaa uusintatarkastuksella epäkohdan korjatuksi. Jos epäkohtaa ei ole määräaikaan mennessä korjattu, tarkastuksen tulos voi huonontua. Uusintatarkastuksen jälkeen julkaistaan uusi Oiva-raportti, jossa näkyvät mahdolliset muutokset tarkastuksen tuloksissa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin toimivaltaisten viranomaisten velvollisuudesta julkaista suorittamansa valvonnan tulokset.

17 § Toimijan velvollisuus ilmoittaa ruokamyrkytyksistä: Pykälässä säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuuksista, kun toimija saa tiedon tuottamansa, jalostamansa tai jakelemana elintarvikkeen aiheuttamasta ruokamyrkytyksestä tai kun toimija epäilee elintarvikkeen voivan aiheuttaa ruokamyrkytyksen. Ruokamyrkytyksestä on ilmoitettava välittömästi maakunnalle. Ruokamyrkytyksen aiheuttajaksi epäilty elintarvike tai näyte siitä on säilytettävä niin, että se voidaan tutkia laboratoriossa ruokamyrkytyksen selvittämiseksi. Säännös vastaa tiettyjen zoonoosien ja niiden aiheuttajien seurannasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2003/99/EY) ruokamyrkytyistä koskevia säännöksiä.

18 § Zoonoosit: Pykälässä säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuudesta seurata ja valvoa zoonooseja. Pykälän säännökset perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2003/99/EY) sekä salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonoosien aiheuttajien valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 2160/2003. Seurantaa ja valvontaa koskevat vaatimukset koskevat sekä alkutuotantopaikkoja että elintarvikehuoneistoja. Vaatimukset koskevat zoonooseja, joita EU:n zoonosilainsäädäntö edellyttää seurattavan. Näiden zoonoosien seurannasta ja valvonnasta annettaisiin yksityiskohtaiset vaatimukset maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Nykyisin on voimassa siipikarjaa, sikoja ja nautoja sekä näistä saatavia tuotteita koskeva kansallinen salmonellavalvontaohjelma, teurasnautoja koskeva EHEC-seurantaohjelma sekä broilereita koskeva kampylobakteeri-seurantaohjelma.

19 § Elintarvikehygieeninen osaaminen: Pykälässä säädettäisiin vaatimuksesta elintarvikehygieenisen osaamisen osoittamiseksi. Voimassa olevan lainsäädännön termi hygieniosaamistodistus on korvattu termillä hygieniapassi.

Pykälän 1 momentin mukaan pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita elintarvikehuoneistossa käsittelevällä henkilöllä on oltava elintarvikehygieenistä osaamista osoittava hygieniapassi, jos henkilö on työskennellyt pakkaamattomien helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittelyä edellyttävissä tehtävissä vähintään kolme kuukautta. Hygieniapassin sijaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan e alakohdassa tarkoitettua toimintaa harjoittavassa rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa työskentelevä henkilö voisi edelleen osoittaa elintarvikehygieenisen osaamisen suorittamalla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III jakson IV luvun I mukaisen metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen, jonka Ruokavirasto on hyväksynyt.

Pykälän 2 momentissa säädetään niistä henkilöryhmistä, joista hygieniapassia ei vaadita. Näistä henkilöistä on jätetty pois voimassa olevassa laissa mainitut kassatehtävissä työskentelevät ja valmiiden annosten tarjoilijat. Muilta osin säännökset vastaavat sisällöllisesti voimassa olevan lain säännöistä. Hygieniapassin tarvetta tulee arvioida henkilön suorittamisen työtehtävien pohjalta.

Pykälän 3 momentin mukaan elintarvikealan toimijan olisi pidettävä kirjaa elintarvikehuoneistossa työskentelevien henkilöiden hygieenisestä osaamisesta. Kirjanpidon olisi oltava valvontaviranomaisen tarkistettavissa osana omaa valvontaa. Tällä säännöksellä mahdollistetaan sen valvominen, että elintarvikealan toimija noudattaa elintarvikehygieniosaamista koskevia vaatimuksia.

Pykälän 4 momentin mukaan Ruokavirasto laatisi hygieniapassitestin ja hyväksyy hygieniapassin mallin. Hygieniapassitestin järjestäisi ja hygieniapassin myöntäisi Ruokaviraston hyväksymä hygieniapassitestaja. Testaja voisi periä testin järjestämisestä ja passin myöntämisestä maksun.

Pykälän 5 momentin mukaan hygieniapassin voisi saada suorittamalla hygieniapassitestin hyväksytysti. Voimassa olevan lain mukaan hygieniapassin voi saada myös, jos on saanut vastaavat tiedot sisältävän koulutuksen tai suorittanut tutkinnon, johon vastaavat tiedot sisältyvät. Tätä mahdollisuutta ei enää olisi. Tutkintojen, erityisesti ylempien kuin ammatillisten tutkintojen sisällön arvioiminen on osoittautunut ohjeistuksesta huolimatta käytännössä hyvin haasteelliseksi. Erityisoppilaitoksissa opiskelevat henkilöt, joilla on vaikeuksia suorittaa hygieniapassitesti hyväksytysti, voivat saada hygieniapassin, kun ammatillinen tutkinto on suoritettu. Esimerkiksi kokin ammattitutkinnon suorittanut kehitysvammainen saa tutkintotodistuksella hygieniapassin. Hygieniapassitestin voi myös suorittaa erityistilannetestinä, jossa on paljon erilaisia tapoja muokata testi erityistarpeita varten.

Tarvittaessa hygieniapassitestaaja voisi antaa myönnetyn hygieniapassin tilalle uuden esimerkiksi silloin, kun todistus on kadonnut tai testatun nimi on muuttunut. Edellytyksenä on tällöin, että testaaja pystyy varmistamaan, että kyseinen henkilö on todella suorittanut hyväksytysti hygieniapassitestin tai on aiemmin voimassa olleen lain mukaan ollut oikeutettu hygieniapassiin tutkinnon tai koulutuksen kautta. Jos henkilö ei voi esittää todistusta testin suorittamisesta, testaaja voisi antaa uuden hygieniapassin sillä edellytyksellä, että hänellä on arkistoituna alkuperäinen testilomake, josta käy ilmi, että henkilö on suoriutunut testistä taikka dokumentit asianmukaisesta koulutuksesta tai tutkinnosta. Jos oikeutta hygieniapassiin ei pystytä varmistamaan, henkilön on osoitettava osaamisensa suorittamalla uusi testi. Tarvittaessa Ruokavirasto voisi, samoin edellytyksin kuin hygieniapassitestaaja, antaa uuden hygieniapassin myönnetyn tilalle. Näin voisi tapahtua esimerkiksi, jos hygieniapassitestaajalta on peruutettu testaajan oikeus tai jos testaaja on kuollut, muuttanut pois tai muutoin lopettanut toimintansa.

Lain 82 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että Ruokavirasto pitäisi valtakunnallista rekisteriä hygieniapassitestaajista sekä testeihin osallistuneista henkilöistä, joille on myönnetty hygieniapassi. Tämä tulisi jatkossa helpottamaan uuden hygieniapassin saamista esimerkiksi kadonneen tilalle.

20 § Hygieniapassitestaaja: Pykälässä säädettäisiin hygieniapassitestaajaksi hakevan henkilön hyväksymisen edellytyksistä. Ruokavirasto voisi hyväksyä hygieniapassitestaajaksi henkilön, jolla on lain 28 §:ssä tarkoitettu korkeakoulututkinto tai joka on kelpoinen Opetushallituksen toimialaan kuuluvan oppilaitoksen elintarvikehygieniaan liittyvän lehtorin tai opettajan virkaan tai toimeen tutkinnon tai aineenhallinnan osalta.

Pykälän 2 momentin mukaan ruokavirasto valvoisi hygieniapassitestaajien toimintaa ja voisi tarvittaessa peruuttaa testaajan hyväksynnän, jos testaaja ei ole järjestänyt hygieniapassitestejä tai myöntänyt hygieniapasseja yli kolmeen vuoteen. Ruokavirasto voisi peruuttaa hyväksynnän myös, jos testaaja rikkoo hygieniosaamisesta annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai ei ole korjannut toimintaansa Ruokaviraston kehotuksesta. Vastaavaa määräaikaa koskevaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. Säännöksen tavoitteena on, että hygieniapassitestaajien rekisterissä olevat testaajat ovat sellaisia, jotka aktiivisesti järjestävät testejä. Ruokavirasto voisi peruuttaa testaajan hyväksynnän myös ilman Ruokaviraston antamaa kehotusta korjata toiminta esimerkiksi tilanteissa, joissa poliisi saa omissa tutkimuksissaan selville, että testaaja rikkoo hygieniapassitestaamisesta annettuja sääntöjä tai määräyksiä tai testaajan toimintaan liittyy muuta rikollista toimintaa, kuten harmaata taloutta tai rahanpesua. Hyväksyntä voitaisiin peruuttaa myös väliaikaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan hygieniapassitestaajaan sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään ulkopuolisista asiantuntijoista.

Pykälän 4 momentin mukaan Ruokavirasto voisi antaa tarkempia määräyksiä hygieniapassitestien järjestämisestä, testissä käytettävistä kielistä ja testin hyväksyttävän suorittamisen arvioinnista, hygieniapassista ja sen myöntämisen tiedonhallinnasta. Hygieniapassitestit ja testeihin liittyvät muut asiakirjat ovat asiakirjoja, jotka ovat syntyneet julkisen vallan käytön mukaisessa tehtävässä. Näiden asiakirjojen käsittelyyn sovelletaan tiedonhallintaa koskevia yleislakeja. Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus) 4 artiklan mukaisesti Ruokavirasto määrittelee hygieniapassitestauksessa käsiteltävien henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ja on siten asetuksessa määritelty rekisterinpitäjä. Hygieniapassitestaaja toimii

Ruokaviraston lukuun henkilötietojen käsittelijänä. Ruokaviraston määräys tiedonhallinnan järjestämisestä olisi yleisen tietosuoja-asetuksen artiklan 28 alakohdan 3 mukainen sitova oikeudellinen asiakirja, jolla varmistetaan, että henkilötietojen käsittelijät noudattavat asetuksen vaatimuksia.

21 § Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat tarkemmat säännökset: Elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja sekä elintarviketoimintaa koskevista yleisistä vaatimuksista säädettäisiin 5 ja 6 §:ssä. Näissä pykälissä olisi lisäksi asetuksenantovaltuudet tarkempien säännösten antamiseen tietyistä elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista sekä elintarviketoimintaa koskevista erityisistä vaatimuksista.

Tähän pykälää on koottu asetuksenantovaltuudet 8 – 18 §:ssä säädettyjen asioiden osalta. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä alkutuotantopaikan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsittelystä sekä alkutuotantopaikan hyväksymistä koskevan hakemuksen ja päätöksen tekemisestä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös elintarvikehuoneiston rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsittelystä, elintarvikehuoneiston hyväksymisen hakemisesta ja hyväksymispäätöksen tekemisestä, tiedottamisesta elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa sekä kontaktimateriaalitoimintaa koskevan ilmoituksen tekemisestä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös elintarvikkeiden, elintarviketuotantoon käytettävien eläinten ja elintarvikekontaktimateriaalien jäljitettävyydestä, elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytettäviin eläimiin ja elintarvikekontaktimateriaaleihin sekä niiden käsittelyyn ja kuljetukseen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista, niiden mukana olevista asiakirjoista sekä eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista merkinnöistä. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoiden omavalvonnasta ja siihen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista, valvontatietojen julkistamiseen liittyvien tarkastusten tekemisestä sekä valvontatietojen julkistamisesta, ruokamyrkytyksiä koskevan ilmoituksen tekemisestä; sekä elintarvikealan toimijan velvollisuudesta seurata ja valvoa zoonosien aiheuttajia elintarviketuotantoon käytettävissä eläimissä ja elintarvikkeissa sekä seurantaan ja valvontaan liittyvien tietojen ja tutkimustulosten toimittamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle.

4 luku Viranomaiset ja niiden tehtävät

22 § Maa- ja metsätalousministeriön tehtävät: Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) mukaan ministeriön tehtävänä on käsitellä oman toimialansa lainvalmisteluasiat. Pykälän mukaan elintarvikemääräysten täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja valvonta kuuluisivat edelleen maa- ja metsätalousministeriölle. Elintarvikemääräyksillä tarkoitetaan 4 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan elintarvikelaissa tai sen nojalla annettuja säännöksiä sekä elintarvikelain soveltamisalaan kuuluvia Euroopan unionin säännöksiä. Maa- ja metsätalousministeriö ja Ruokavirasto sopivat tulossopimuksella kunkin vuoden toiminnallisista tavoitteista myönnettävien määrärahojen puitteissa.

23 § Ruokaviraston tehtävät: Pykälän 1 momentin mukaan Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin elintarvikelaissa säädetään. Ruokaviraston yleisistä tehtävistä ja tulosohjauksesta säädetään Ruokavirastosta annetussa laissa. Elintarvikevalvonnan suunnitteluun, ohjaukseen ja kehittämiseen liittyen Ruokavirasto laatii 36 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen valvontaohjelman

Pykälän 2 momentissa luetellaan ne Ruokaviraston tehtävät, joita ei muualla tässä laissa ole erityisesti säädetty viraston tehtäviksi. Momentin 1 kohdan mukaan Ruokavirasto arvioisi elintarvikevalvonnan toteutumista maakunnissa.

Voimassa olevasta lainsäädännöstä poiketen 2 momentin 2 kohdassa ehdotetaan, että Ruokavirasto huolehtisi elintarvikevalvonnasta teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa leikkaamoissa. Lihantarkastus on osa elintarvikevalvontaa. Nykyisen lain mukaan Evira huolehtii elintarvikevalvonnasta teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa. Ehdotuksen mukaan elintarvikevalvonnasta teurastamoiden yhteydessä olevissa muissa elintarvikehuoneistoissa kuin leikkaamoissa huolehtisi maakunta. Muutoksen tarkoituksena on

yhdenmukaistaa hyväksytyjen liha-alan elintarvikehuoneistojen kuten lihavalmistelaitosten valvontaa valvontatiheyden, valvontahenkilöstön pätevyyden sekä valvontamaksujen osalta.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan Ruokavirasto huolehtisi tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla. Lisäksi 4 kohdan mukaan Ruokavirasto valtuuttaisi tarvittaessa muun kuin Ruokaviraston tai maakunnan palveluksessa olevan eläinlääkärin tekemään *ante mortem* -tarkastuksen alkutuotantopaikalla. Lain 24 §:ssä säädettäisiin vastaavasti, että maakunta huolehtisi tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla. Voimassa olevassa laissa ei ole säännöksiä *ante mortem* -tarkastusten järjestämisestä alkutuotantopaikalla, vaikka EU-lainsäädäntö tämän mahdollistaa. Tavoitteena on järjestää *ante mortem* -tarkastukset mahdollisimman joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti. Täten Ruokaviraston virkaeläinlääkäri voisi tehdä *ante mortem* -tarkastuksen esimerkiksi pienen teurastamon yhteydessä olevassa alkutuotantopaikassa samalla käynnillä, kun tekee teurastettujen eläinten *post mortem* -tarkastuksen. Muissa tapauksissa voisi olla tarkoituksenmukaista, että maakunnan virkaeläinlääkäri tekisi *ante mortem* -tarkastuksen alkutuotantopaikalla. Lisäksi Ruokavirasto voisi valtuuttaa alkutuotantopaikan lähellä olevan muun eläinlääkärin tekemään *ante mortem* -tarkastuksen esimerkiksi pitkien välimatkojen takia.

Pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan Ruokavirasto valvoo, että 33 §:ssä tarkoitetut laboratoriot noudattavat elintarvikemääräyksiä.

Pykälän 2 momentin 6 kohdan mukaan Ruokavirasto vastaa yhteistyössä maakuntien kanssa EU-lainsäädännön edellyttämien kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelusta ja toteutuksesta. Eläimiä ja eläinperäisiä elintarvikkeita koskeva jäämävalvontaohjelma toteutetaan vuosittain neuvoston direktiivin 96/23/EY vaatimusten mukaisesti. Valvontaohjelmassa valvotaan eläinlääkinnässä kiellettyjä aineita sekä sallittujen eläinlääkkeiden jäämiä. Lisäksi tutkitaan vierasaineiden määriä. Näytteitä ottaisivat maakunnat sekä Ruokaviraston virkaeläinlääkärit ja näytteet tutkittaisiin Ruokavirastossa. Vuosittain toteutetaan myös kasvinsuojeluainejäämien valvontaohjelmaa EU-lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Valvontaohjelmassa tutkitaan kiellettyjä kasvinsuojeluainejäämiä sekä sallittujen aineiden jäämiä. Näytteitä ottaisivat maakunnat ja näytteet tutkittaisiin Ruokavirastossa. Valvontaohjelmien koordinoinnista vastaisi Ruokavirasto yhteistyössä maakuntien kanssa. Ruokavirasto raportoi valvontaohjelmien tulokset vuosittain Euroopan komissiolle.

Pykälän 7 kohdan mukaan Ruokavirasto vastaisi yhteistyössä maakuntien kanssa elintarvikevalvonnan virallisten valvontanäytteiden ottamisen ja analysoinnin suunnittelusta ja toteuttamisesta. Ruokavirasto arvioisi yhteistyössä maakuntien kanssa tutkimustarvetta ja laatisi valvontasuunnitelman. Näytteenotto tapahtuisi osana maakuntien normaalia elintarvikevalvontaa. Myös Ruokavirasto voisi ottaa 33 §:ssä tarkoitettuja viranomaisnäytteitä. Näytteet tutkittaisiin Ruokavirastossa. Vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa.

Pykälän 2 momentin 8 kohdan mukaan Ruokavirasto vastaisi valtakunnallisista ja kansainvälisistä erityistä asiantuntemusta vaativista elintarviketurvallisuuden valvontatehtävistä ja muista virallisista tehtävistä silloin, kun sitä ei ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi. Tällaisia tehtäviä voisivat olla esimerkiksi valtakunnalliset ja kansainvälisten epidemia- ja muiden erityistilanteiden hallinta ja torjunta, laajat riskinarvioinnit sekä erityisanalytiikkaa, kuten kantatyyppityksiä tai isotooppianalytiikkaa vaativat tehtävät. Tällaisia tehtäviä voisivat olla myös yhteistyö muiden maiden viranomaisten, Euroopan komission sekä EU:n virastojen ja vertailulaboratorioiden kanssa elintarviketurvallisuuteen liittyvissä tehtävissä. Vastaavan sisältöinen säännös on myös voimassa olevassa laissa ja Evira on vastannut tällaisten tehtävien hoitamisesta. Ruokaviraston tässä tarkoitettu toiminta kirjattaisiin vuosittaiseen valvontaohjelmaan.

Ruokavirasto toimisi myös Euroopan unionin lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämänä kansallisena viranomaisena tai yhteyspisteenä elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa silloin, kun sitä ei ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi. Voimassa olevan lain 30 §:n 6 kohdan mukaan Evira toimii Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 50 artiklan tarkoittaman nopean hälytysjärjestelmän (RASFF) kansallisena yhteyspisteenä. EU-lainsäädännössä on paljon erilaisia järjestelmiä, joihin edellytetään kansallista yhteyspistettä. Pääsääntöisesti elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa toimii nykyisin Evira. Esimerkiksi EFSA Focal Point -yhteyspiste on Evira, samoin elintarvikepetoksiin liittyvän

tiedonvälitysverkoston yhteyspiste on Evira. Elintarvikkeiden ravitsemus- ja terveysväitteitä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1924/2006 samoin kuin elintarvikkeiden ravitsemuksellista täydentämistä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1925/2006 tarkoittamana kansallisena viranomaisena toimii Evira. Ei pidetä perusteltuna säätää laissa erikseen kaikista näistä kansallisista yhteyspisteistä. Ehdotetun yleisen säännöksen nojalla Ruokavirasto toimisi kansallisen yhteyspisteenä elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa silloin, kun sitä ei ole erikseen säädetty muun viranomaisen tehtäväksi. Tämän säännöksen nojalla Ruokavirasto voisi myös arvioida esimerkiksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 8 artiklassa tarkoitettua hyvän käytännön ohjeet, sekä hyväksyä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III jaksossa IV tarkoitettua metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen. Ruokavirasto voisi myös toimia sisämarkkinoilla ja kolmansissa maissa toteutettavista maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja menekinedistämistoimista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 täydentämisestä annetun komission delegoidun asetuksen (EU) N:o 2015/1839 3 artiklan toisen kohdan 1 alakohdassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena arvioidessaan markkinointimateriaalissa käytettyjen terveysväitteiden lainmukaisuutta.

Pykälän 2 momentin 9 kohdan mukaan Ruokavirasto laatisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2017/625 115 artiklassa tarkoitettua erityistilanteisiin varautumista koskevan valtakunnallisen valmiussuunnitelman.

Pykälän 2 momentin 10 kohdan mukaan Ruokavirasto vastaisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 396/2005 V luvun mukaisesta torjunta-ainejäämien valvonnasta. Torjunta-ainejäämien enimmäismäärien asettamista edeltävä riskinarviointitehtävä ehdotetaan siirrettäväksi Evirasta Tukesin tehtäväksi. Samalla siirrettäisiin Evirasta Tukesin tehtäväksi väliaikaisten torjunta-ainejäämien enimmäismäärien asettaminen, joka voimassa olevan lain 30 §:n 13 kohdan mukaan on Eviran tehtävä.

Pykälän 2 momentin 11 kohdan mukaan Ruokavirasto johtaisi ATP-sopimuksen edellyttämää määräysten kansallista valvontaa. Ruokavirasto voisi myös antaa ohjeita sopimuksen soveltamisesta. Tehtävästä on aikaisemmin säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Koska viranomaisen tehtävistä tulisi säätää lailla, nostetaan säännös nyt lain tasolle.

24 § Maakunnan tehtävät: Maakunnan tehtäviin on koottu pääsääntöisesti kaikki voimassa olevassa laissa aluehallintoviraston, kuntien ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtäväksi säädetty elintarvikevalvontatehtävät. Pykälän 1 momentin mukaan maakunta huolehtii toimialueellaan elintarvikevalvonnasta. Pykälän 2 momentissa mukaan maakunta tekee Ruokavirastolle elintarvikemääräysten mukaiset raportit. Ehdotuksessa ei oteta kantaa siihen, miten valvontatehtävät maakunnassa järjestetään, toisin sanoen hoitaako elintarvikelaissa säädettyjä tehtäviä maakunnassa monijäseninen toimielin vai viranhaltija.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan maakunta osallistuu yhteistyössä Ruokaviraston kanssa korvausta vastaan EU-lainsäädännön edellyttämien kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelua ja toteuttamista on kuvattu edellä Ruokaviraston tehtäviä koskevan 23 §:n 2 momentin 6 kohdan yhteydessä. Voimassa olevan lain mukaan kunnat osallistuvat korvausta vastaan kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien toteuttamiseen. Käytännössä kunta lähettää näytteenotosta aiheutuvista kustannuksista laskun Eviraan, joka maksaa laskun kunnalle. Maksut kirjataan Evirassa valvontaohjelman kustannuksiin, jotka aikanaan peritään Eviran maksuasetuksen mukaisesti toimijoilta muiden valvontaohjelmasta aiheutuneiden kustannusten, kuten analyysikustannusten kanssa.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan maakunta osallistuu yhteistyössä Ruokaviraston kanssa elintarvikevalvonnan virallisten valvontanäytteiden ottamiseen ja analysoinnin suunnitteluun ja toteuttamiseen. Ruokavirasto arvioisi yhteistyössä maakuntien kanssa tutkimustarvetta ja laatisi valvontasuunnitelman. Näytteenotto tapahtuisi osana maakuntien normaalia elintarvikevalvontaa. Näytteet tutkittaisiin Ruokavirastossa.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan mukaan maakunta huolehtisi tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla. Lain 23 §:ssä säädettäisiin vastaavasti, että Ruokavirasto huolehtisi tarvittaessa *ante*

mortem -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla. Tavoitteena on järjestää *ante mortem* -tarkastukset mahdollisimman joustavalla tavalla ja tapauskohtaisesti arvioida, mikä olisi kussakin tilanteessa tarkoituksenmukaisin tapa järjestää tarkastus. Tarkemmat perustelut on esitetty 23 §:n 2 momentin 3 kohdan yhteydessä.

Pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan maakunta valvoisi 14 §:n 3 momentissa säädettyjen kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jäljitettävyyttä koskevien vaatimusten noudattamista.

Pykälän 2 momentin 6 kohdan mukaan maakunta laatisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2017/625 115 artiklassa tarkoitetun erityistilanteisiin varautumista koskevan valmiussuunnitelman toimialueellaan.

Pykälän 3 momentin 1 kohdan mukaan Lapin maakunta huolehtisi elintarvikevalvonnasta poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa. Tämä koskisi sekä hyväksytyjä että rekisteröityjä elintarvikehuoneistoja. Voimassa olevassa laissa aluehallintoviraston tehtäväksi on säädetty elintarvikevalvonta poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa. Aluehallintovirastoiden keskinäisen työnjaon mukaan poroteurastamoiden hyväksyminen ja valvonta on keskitetty Lapin aluehallintovirastolle. Nyt asiasta säädettäisiin lain tasolla Lapin maakunnan tehtävänä. Pykälän 3 momentin 2 kohdan mukaan Lapin maakunta huolehtisi tarvittaessa poroteurastamossa teurastettavan eläimen *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla. Tämä vastaa sisällöllisesti voimassa olevaa lainsäädäntöä.

25 § Valtion lupa- ja valvontaviraston tehtävät: Ehdotetaan, että Valtion lupa- ja valvontavirasto suunnittelisi, ohjaisi ja suorittaisi yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien valvontaa ja ohjaisi maakuntia alkoholijuomamyymälöiden valvonnassa. Voimassa olevassa laissa vastaavat tehtävät on säädetty Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) tehtäväksi. Valviran tehtävät siirtyvät Valtion lupa- ja valvontavirastolle, jolle kuuluu myös alkoholijuomien valvontatehtäviä myös alkoholilain nojalla. Tästä syystä pidetään edelleen perusteltuna, että Valtion lupa- ja valvontavirasto valvoo myös alkoholijuomien elintarvikeominaisuuksia, kuten lisäaineita ja vierasaineita.

26 § Puolustusvoimat: Ehdotetaan, että Puolustusvoimat huolehtisivat elintarvikelaissa maakunnalle säädetyistä tehtävistä puolustusvoimien valvontaan kuuluvien elintarvikehuoneistojen osalta. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä. Puolustusvoimien valvontaan kuuluisivat puolustusvoimien elintarvikevarastot, muonituskeskukset niihin kuuluvine työpaikka- ja jakeluruokaloineen sekä varastointeen, elintarvikkeiden kuljetuskalusto, sotilaskotiautot, pysyvien ja tilapäisten harjoitusalueiden sekä sotaharjoitusten muonituksessa käytettävät rakennukset ja laitteet sekä maanpuolustuksen kannalta salassa pidettävissä kohteissa tai hankalien kulkuyhteyksien päässä sijaitsevat työpaikkaruokat, sotilaskodit ja varuskuntakerhot.

27 § Tullin tehtävät: Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan Tulli valvoisi kuten nykyisinkin Euroopan unionin ulkopuolelta maahan tuotavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien elintarvikemääräystenmukaisuutta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan Tulli valvoisi myös muista Euroopan unionin jäsenmaista Suomeen toimitettavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien elintarvikemääräystenmukaisuutta Suomessa tapahtuvan elintarvike-erän purkamisen tai siihen liittyvän varastoinnin yhteydessä. Jotta Tullin ja maakunnan valvonta ei olisi päällekkäistä, Tulli valvoisi sisämarkkinatuotteita tuote-erien ensimmäisen Suomessa tapahtuvan purkamisen yhteydessä kuten myös voimassa olevan lain mukaan. Voimassa olevassa lainsäädännössä Tullin valvontaoikeuden edellytyksenä on, että elintarvike-erän purkaminen ja varastointi tapahtuvat Suomessa. Sisämarkkinakaupassa on myös toimijoita, joilla ei ole omaa varastoa Suomessa eikä Tulli ole niitä näin ollen voinut valvoa. Tällaisten toimijoiden määrä on viime vuosina kasvanut. Tästä syystä ehdotetaan säädettäväksi, että Tullin valvontaoikeuden edellytyksenä ei enää olisi, että elintarvikealan toimijalla täytyy olla Suomessa varasto.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan Tulli valvoisi kauttakuljetustavarana kuljetettavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien asiakirjojen oikeellisuutta ja 4 kohdan mukaan Suomesta Euroopan unionin ulkopuolelle vietävien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien asiakirjojen oikeellisuutta. Säännökset vastaavat sisällöllisesti voimassa olevan lain säännöksiä.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan Tulli valvoisi helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa tuonnin ja viennin yhteydessä ATP-sopimuksen mukaisesti. Vastaava säännös on voimassa olevassa laissa.

Pykälän 2 momentin mukaan vientivaatimusten valvonnassa Tullille kuuluvista tehtävistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

28 § *Valvontaviranomaisen pätevyys:* Ehdotuksen mukaan elintarvikevalvonnan tehtäviä hoitavalla viranhaltijalla on oltava tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai tarvittaessa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetty pätevyys. Säännös vastaa voimassa olevan lain 35 §:n 2 momenttia.

Elintarvikevalvonnan tehtäviä hoitavan viranhaltijan koulutuksesta ja henkilökunnan ammattitaidon ylläpitämisestä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 5 artiklan 4 kohdassa, jonka mukaan virallista valvontaa suorittavan henkilöstön on saatava toimivaltaansa kuuluvalla alalla asianmukaista koulutusta, jonka ansiosta se voi hoitaa tehtävänsä pätevästi ja suorittaa virallista valvontaa johdonmukaisella tavalla. Henkilöstön on pysyttävä ajan tasalla toimivaltaansa kuuluvalla alalla ja saatava tarvittaessa säännölliset lisäkoulutusta. Virallista valvontaa suorittavan henkilöstön on saatava koulutusta asetuksen liitteessä II olevassa 1 luvussa esitetyistä aihealueista ja asetuksesta johtuvista toimivaltaisten viranomaisten velvollisuuksista tapauksen mukaan. Toimivaltaisten viranomaisten ja toimeksiannon saaneiden elinten on laadittava ja pantava täytäntöön koulutusohjelmia, joilla varmistetaan, että virallista valvontaa suorittavalla henkilöstölle annetaan artiklan 4 kohdassa 4 tarkoitettua koulutusta. Artiklan 5 kohdassa 5 säädetään, että kun toimivaltaisen viranomaisen piirissä useampi kuin yksi yksikkö on toimivaltainen suorittamaan virallista valvontaa tai muita virallisia toimia, on varmistettava tehokas ja vaikuttava koordinointi ja yhteistyö eri yksiköiden välillä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 854/2004 liitteessä I luvussa IV on säädetty virkaeläinlääkäreiden ja virallisten avustajien pätevyysvaatimuksista.

Pykälän 2 momentin mukaisesti tarkempia säännöksiä valvontaviranomaisten pätevyydestä voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

29 § *Ulkopuoliset asiantuntijat:* Pykälässä säädetään, että valvontaviranomainen voi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 28 - 33 artiklassa säädettyillä edellytyksillä siirtää virallista valvontaa tai muita virallisia tehtäviä varten tarvittavia tarkastuksia, tutkimuksia ja selvityksiä toimeksiannon saaneen elimen tai luonnollisen henkilön (*ulkopuoliset asiantuntijat*) tehtäväksi. Tarkastusten, tutkimusten tai selvitysten perusteella mahdollisesti tehtävät hallinnolliset päätökset tekee tehtäviä siirtänyt valvontaviranomainen.

Ulkopuolinen asiantuntija, joka on määritelty lain 4 §:n 2 momentin 5 kohdassa, voisi olla toimeksiannon saanut elin tai luonnollinen henkilö. Toimeksiannon saanut elin on määritelty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 3 artiklan 5 kohdassa. Valvontaviranomainen määritteli tapauskohtaisesti, mitä tehtäviä ulkopuolinen asiantuntija tekee. Ulkopuoliset asiantuntijat eivät tekisi hallinnollisia päätöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan ulkopuoliseen asiantuntijaan sovelletaan hallintolain, kielilain ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain säännöksiä. Ulkopuolisen valvontaelimen palveluksessa tai johtotehtävissä olevaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä silloin, kun tämä osallistuu tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen.

Rikosoikeudellisesta virkavastuusta säädetään rikoslain (39/1889) 40 luvun 11 §:ssä. Säännöksen mukaan julkista valtaa käyttävänä henkilönä pidetään henkilöä, jonka tehtäviin lain tai asetuksen nojalla kuuluu antaa toista velvoittava määräys tai päättää toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta taikka joka lain tai asetuksen nojalla tehtävässään tosiasiallisesti puuttuu toisen etuun tai oikeuteen. Julkista valtaa käyttävänä pidetään myös sitä, jonka lain tai asetuksen nojalla taikka viranomaiselta lain tai asetuksen nojalla saadun toimeksiannon perusteella kuuluu osallistua edellä tarkoitetun päätöksen valmisteluun tekemällä päätösesitys tai -ehdotus, laatimalla selvitys tai suunnitelma, ottamalla näyte tai suorittamalla tarkastus taikka muulla vastaavalla tavalla. Rikosoikeudellista virkavastuuta laajennettiin vuonna 2002 ja tavoitteena oli saattaa vastuun piiriin sellainen julkisen vallan käytön valmistelu, jossa tosiasiallisesti määrätään julkisen vallan käyttöä sisältävän päätöksen tai muun toimen sisällöstä tai ainakin keskeisesti vaikutetaan sen muotoutumiseen. Säännöksen soveltaminen ei edellytä, että laissa nimenomaisesti todetaan valmistelutehtävien hoitamisen tapahtuvan virkavastuulla. Säännöksellä ei uloteta virkavastuuta sellaisiin julkisen vallan käytön valmistelutehtäviin, joiden hoitaminen ei perustuslakiin tai asetukseen tai sen perusteella saatuun toimeksiantoon. Eräillä aloilla viranomaiset hankkivat ostopalveluina erilaisia työsuorituksia, kuten kemiallisia analyyskejä, päätöksentekonsa tarpeisiin. Tällaiseen valmisteluun säännös ei sovellu, jollei toimeksiantoa ole saatu lain tai asetuksen nojalla. Rikoslain 12 §:n mukaan virkamiestä koskevia säännöksiä sovelletaan myös julkista valtaa edellä mainituin tavoin käyttävään.

EU-lainsäädännön mukaan *ante mortem* -tarkastuksen voi tehdä alkutuotantopaikalla myös muu kuin viranomaisen palveluksessa oleva eläinlääkäri, kuten Ruokaviraston valtuuttama eläinlääkäri. Tällaiseen yksityiseen eläinlääkäriin sovellettaisiin, mitä pykälässä säädetään ulkopuolisesta asiantuntijasta, lukuun ottamatta asetuksen (EY) N:o 854/2004 5 artiklan 2-kohdan c-alakohdan akkreditointivaatimusta. Jos eläin tulisi tarkastuksessa hylättäväksi, olisi yksityisen eläinlääkäriin siirrettävä asia Ruokaviraston tai maakunnan virkaeläinlääkäriin ratkaistavaksi. Vastaavasti Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) 853/2004 liitteen III jakso IV luvun I tarkoittamaan koulutettuun henkilöön sovellettaisiin, mitä säädetään ulkopuolisesta asiantuntijasta hänen suorittaessaan alustavan riistan tutkimisen pyyntipaikalla akkreditointivaatimusta lukuun ottamatta.

5 luku Laboratoriot

30 § Viralliset laboratoriot: Ehdotetaan, että Ruokavirasto nimeäisi laboratoriot, jotka voivat tutkia viranomaisnäytteitä (*virallinen laboratorio*). Virallinen laboratorio voisi olla liikkuva toimintayksikkö tai laboratoriolle voisi olla sellainen. Virallisten laboratoriorien nimeämiselle asetetuista vaatimuksista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 37 artiklassa. Toimivaltaiset viranomaiset voivat nimetä viralliseksi laboratoriksi myös toisessa EU-jäsenvaltiossa tai ETA-alueella toimivan laboratorion edellyttäen, että sen jäsenvaltion, jonka alueella kyseinen laboratorio sijaitsee, toimivaltaiset viranomaiset ovat nimenneet se viralliseksi laboratoriksi. Jos millään viralliseksi laboratoriksi nimetyllä laboratoriolle EU- tai ETA-alueella ei uusien tai erityisen epätavallisten laboratorioanalyysien testien tai diagnoosien suorittamiseen tarvittavaa asiantuntemusta, voidaan 37 artiklan 6 kohdan mukaan käyttää laboratoriota, joka ei täytä vaatimuksia. Virallisella laboratoriolle on 37 artiklan 4 kohdan mukaan oltava tarpeellinen ja riittävä asiantuntemus, laitteisto, infrastruktuuri sekä pätevä henkilöstö. Tehtävät on suoritettava viivytyksettä, puolueettomasti ja ilman eturistiriitoja. Virallisen laboratorion akkreditoinnin tulee olla standardin EN/ISO 17025 mukainen ja akkreditoinnin tulee kattaa viranomaistutkimuksiin käytettävät menetelmät.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 40 artiklassa säädetään poikkeuksista akkreditointivaatimukseen. Viralliseksi laboratoriksi voidaan nimittää ilman akkreditointia laboratorio, joka tekee ainoastaan trikiinitutkimuksia tai ainoastaan muihin virallisiin toimiin liittyviä analyyskejä. Trikiinilaboratorioita lukuun ottamatta tällaisilla laboratorioilla tulee kuitenkin olla laatujärjestelmä, niiden on toimittava viranomaisen tai kansallisen vertailulaboratorion valvonnassa sekä osallistuttava vertailunäytetutkimuksiin. Asetuksen 42 artiklan mukaan jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen voi asetuksessa säädetyin edellytyksin antaa määräaikaisen poikkeuksen menetelmän akkreditoinnista viralliselle laboratoriolle.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto voisi nimetä laboratorion määrääjäksi, jos laboratorio ei täytä standardin ISO/IEC 17025 kaikkia nimeämiselle asetettuja vaatimuksia, mutta puutteet ovat sellaisia, että

laboratorion tutkimustulosten luotettavuus ei vaarannu. Laboratorion olisi korjattava puutteet ja haettava lopullista nimeämistä Ruokaviraston asettaman määräajan kuluessa.

31 § Nimetyt omavalvontalaboratoriot: Pykälän 1 momentin mukaan Ruokavirasto nimeäisi omavalvontalaboratoriot, jotka voisivat tutkia elintarvikemääräysten edellyttämiä omavalvontanäytteitä (*nimetty omavalvontalaboratorio*). Omavalvontalaboratorioiden pätevyydelle ei aseteta vaatimuksia Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/625. Koska omavalvonta muodostaa perustan viranomaisvalvonnalle, on kuitenkin perusteltua asettaa vaatimuksia myös omavalvontanäytteitä tutkiville laboratorioille. Omavalvontalaboratoriolle, joka tutkii pelkästään toimijan tarpeelliseksi katsomia esimerkiksi laadunvarmistukseen liittyviä näytteitä, ei asetettaisi lainkaan vaatimuksia.

Pykälän 2 momentissa säädetään omavalvontalaboratorioiden nimeämisen edellytyksistä. Nimeämisen edellytyksenä olisi, että laboratorion pätevyys on osoitettu Mittatekniikan keskuksen akkreditointiyksikön (FINAS) tekemän akkreditoinnin tai pätevydestä antaman lausunnon perusteella siten kuin vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyys toteamisesta annetussa laissa (920/2005) säädetään. Kyseisen lain 6 §:n 2 momentin mukaisesti: akkreditoinnin edellytyksenä on, että arviointielimen organisaatio, henkilöstö, johtamis- ja laatu järjestelmä, sisäinen valvonta sekä vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelu ovat asianmukaisia ottaen huomioon 1 momentin nojalla käyttöön otetut arviointiperusteet. Laboratorio voitaisiin hyväksyä, jos se täyttää ISO/IEC 17025 standardin vaatimukset. Arvioidun laboratorion tulisi pyytää toimielimeltä pätevyys arviointia kolmen vuoden välein tai, jos Ruokavirasto pitää tarpeellisena, aikaisemmin.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirasto voisi elintarvikealan toimijan hakemuksesta nimetä toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan laboratorion tutkimaan elintarvikemääräysten edellyttämiä omavalvontanäytteitä. Nimeämisen edellytyksenä on, että laboratorion pätevyys on asianomaisessa jäsenvaltiossa osoitettu akkreditoinnin tai akkreditointiin rinnastettavan pätevyys arvioinnin perusteella.

Pykälän 4 momentin mukaan Ruokavirasto voisi nimetä omavalvontalaboratorion määrääjäksi, jos laboratorio ei täytä kaikkia nimeämiseksi asetettuja vaatimuksia, mutta puutteet ovat sellaisia, että laboratorion tutkimustulosten luotettavuus ei vaarannu. Laboratorion olisi korjattava puutteet ja haettava lopullista nimeämistä Ruokaviraston asettaman määräajan kuluessa.

32 § Kansalliset vertailulaboratoriot: Maa- ja metsätalousministeriö nimeäisi kansalliset vertailulaboratoriot ja määräisi niiden tehtävät. Nimeäminen tapahtuisi ministeriön hallintopäätöksellä, jossa myös yksilöitäisiin vertailulaboratorioiden tehtävät sekä matriisit ja analyysit, joita mainitut tehtävät koskisivat. Kansallisilla vertailulaboratorioilla tarkoitetaan laboratorioita, jotka jäsenvaltioiden on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2017/625 100 artiklan mukaisesti nimettävä vastaamaan EU:n vertailulaboratorioita. Jäsenvaltio voi nimetä kansallisen vertailulaboratorion myös sellaiselle alueelle, jolla ei ole EU:n vertailulaboratoriota ja määrät niiden tehtävistä.

Kansalliseksi vertailulaboratorioksi voidaan tietyin edellytyksin nimetä myös toisessa EU- tai ETA-jäsenvaltiossa oleva laboratorio. Jäsenvaltiot ilmoitettava kansalliset vertailulaboratoriot Euroopan komissiolle ja muille jäsenvaltioille sekä Euroopan unionin vertailulaboratorioille. Jäsenvaltion on lisäksi julkaistava lista kansallisista vertailulaboratorioista. Jos kansallisia vertailulaboratorioita on useampi EU:n vertailulaboratorion mandaatilla, jäsenvaltion on varmistettava kansallisten vertailulaboratorioiden läheinen yhteistyö sekä hyvä yhteistyö muiden kansallisten sekä EU:n vertailulaboratorioiden kanssa.

Kansallisten vertailulaboratorioiden velvollisuuksista ja tehtävistä säädetään asetuksen (EU) 2017/625 101 artiklassa. Kansallisten vertailulaboratorioiden tulee tehdä yhteistyötä EU:n vertailulaboratorioiden kanssa ja otettava osaa niiden järjestämiin vertailunäytetutkimuksiin. Kansallisten vertailulaboratorioiden tulee koordinoita virallisten laboratorioiden toimintaa analyysi- ja diagnostiikkamenetelmien käytön yhdenmukaistamiseksi ja parantamiseksi, tarvittaessa järjestää vertailunäytetutkimuksia virallisille laboratorioille sekä seurata virallisten laboratorioiden vertailunäytetutkimuksissa menestymistä ja informoida toimivaltaisista viranomaisista tästä. Kansalliset vertailulaboratoriot jakavat EU:n vertailulaboratorioilta saatua tietoa virallisille laboratorioille ja toimivaltaisille viranomaisille sekä avustavat toimivaltaisista viranomaisista

kansallisen valvontaohjelman ja valvontasuunnitelmien toteuttamisessa. Kansalliset vertailulaboratoriot validoivat tarvittaessa reagensseja ja listaavat vertailuaineiden ja reagenssien valmistajia ja toimittajia. Kansalliset vertailulaboratoriot myös avustavat jäsenvaltioita tautiepidemioissa (ruokamyrkytykset, zoonoosit) ja elintarvikemääräysten vastaisten erien tutkimisessa, kuten patogeeni- ja tuhoojakantojen diagnoosin varmistus, tyyppitys ja taksonomiset ja epidemiologiset tutkimukset.

Pykälän 2 momentin mukaan kansallisen vertailulaboratorion olisi ilmoitettava Ruokavirastolle ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle epidemiologista seurantaa varten tarvittavat tiedot sekä Ruokavirastolle valvonnan ohjausta varten tarvittavat tiedot 18 §:n tarkoittamista zoonoottisista taudinaiheuttajista ja näytteistä.

33 § Näytteiden tutkiminen: Valvontaviranomaisen tämän lain mukaista virallista valvontaa tai muita virallisia toimia varten ottamat tai otattamat näytteet (*viranomaisnäyte*) on tutkittava virallisessa laboratoriossa tai kansallisessa vertailulaboratoriossa. Säännös vastaa voimassa olevan lain 39 §:n 1 momentin säännöstä. Osana lihan tarkastusta tehtävät tutkimukset ovat viranomaisvalvontaa. Kuitenkin eräät lihan tarkastukseen liittyvät tutkimukset, kuten pH-määritys ja keittokoe, ovat luonteeltaan sellaisia, että viranomaisnäytteille asetettujen vaatimusten kohdistaminen niihin ei ole tarkoituksenmukaista. Tämän vuoksi edellä mainittujen kaltaiset tutkimukset voitaisiin tehdä myös laboratoriossa, johon ei kohdistu yhtä ankaria vaatimuksia kuin muihin viranomais tutkimuksiin tekeviin laboratorioihin. Helpotus tapahtuisi EU-lainsäädännön mahdollistamissa puitteissa.

Pykälän 2 momentin mukaan sellaiset elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan ottamat omavalvontanäytteet, joiden tutkimista elintarvikemääräyksissä edellytetään, olisi tutkittava nimetyssä omavalvontalaboratoriossa, virallisessa laboratoriossa tai kansallisessa vertailulaboratoriossa. Elintarvikemääräyksissä tutkittaviksi edellytetyillä omavalvontanäytteillä tarkoitetaan esimerkiksi elintarvikkeiden mikrobiologisista vaatimuksista annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 2073/2005 mainittujen tutkimusten suorittamiseksi otettuja näytteitä.

34 § Virallisten laboratorioiden ja nimettyjen omavalvontalaboratorioiden ilmoitusvelvollisuus: Pykälän 1 momentin mukaan virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion olisi ilmoitettava Ruokavirastolle olennaisista muutoksista toiminnassaan. Tällaisia olisivat ainakin muutokset hyväksymisen edellytyksiä koskevissa seikoissa, kuten laatu järjestelmässä, henkilökunnan koulutuksessa ja määräaika sarvioinnissa. Laboratorion olisi ilmoitettava Ruokavirastolle myös toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion olisi pyynnöstä toimitettava Ruokavirastolle joko näytekohtaiset tiedot tekemistään 33 §:ssä tarkoitetuista tutkimuksista ja niiden tuloksista tai yhteenveto niistä. Velvoitteen taustalla on erityisesti viranomaisen tarve seurata taudinaiheuttajien esiintymistä alueellisesti ja valtakunnallisesti. Näytekohtaiset tiedot tai yhteenvedot eivät saisi sisältää henkilötietoja eivätkä valvontakohteen tunnistetietoja.

Pykälän 3 momentin mukaan virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion olisi viivytyksettä ilmoitettava toimeksiantajalleen terveysvaaraan viittaavista tutkimustuloksista. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 mukaan elintarvikealan toimijan on ilmoitettava terveysvaaroista välittömästi viranomaiselle. Tällaisesta tiedonsiirto ketjusta voi kuitenkin syntyä tarpeetonta viivytystä terveysvaaran ehkäiseminen tai sen rajoittamisen kannalta. Tästä syystä laboratorion tulisi viivytyksettä ilmoittaa myös toimeksiantajaa valvovalle toimivaltaiselle viranomaiselle 23 §:n 2 momentin 9 kohdassa ja 24 §:n 2 momentin 6 kohdassa tarkoitetuissa erityistilanteisiin varautumista koskevassa suunnitelmassa määritellyistä tutkimustuloksista. Terveysvaaraa aiheuttavista tekijöistä, joilla tarkoitetaan biologisia, kemiallisia ja fysikaalisia tekijöitä, kuten mikrobeja, loisia, prioneja ja kemikaaleja, on epidemioihin varautumisen, ennalta ehkäisyn ja selvittämisen kannalta tarpeen koota tietoa valtakunnallisesti. Tekijöiden tarkempaa tunnistusta ja muuta tutkimusta varten olisi laboratorion tällaisissa tilanteissa myös lähetettävä näyte kansalliseen vertailulaboratorioon. Näyte voisi tapauksesta riippuen olla esimerkiksi kudoksenäyte, leike, liuos tai sakka.

Pykälän 4 momentin mukaan virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion olisi ilmoitettava 18 §:ssä tarkoitetuista zoonoosien seurantaan ja valvontaan liittyvistä tutkimuksista ja niiden tuloksista Ruokavirastolle sekä toimitettava näytteet ja tutkimuksissa eristetyt taudinaiheuttajat kansalliseen vertailulaboratorioon.

Pykälän 5 momentin mukaan Ruokavirasto voisi antaa tarkempia määräyksiä 3 momentissa tarkoitettujen vakavaan terveysvaaraan viittaavien tutkimustulosten ilmoittamisesta sekä 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen taudinaiheuttajien säilyttämisestä ja toimittamisesta kansalliseen vertailulaboratorioon.

35 § Laboratorioita koskevat tarkemmat säännökset: Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 30 §:ssä tarkoitettuja virallisia laboratorioita ja niitä arvioivien toimielinten pätevyyttä kuvaavista standardeista ja laboratorioden laatu järjestelmälle asetettavista vaatimuksista, EU-lainsäädännön toimeenpanon edellyttämistä laboratorion nimeämisen edellytyksistä, laboratorioden henkilökunnan koulutus- ja pätevyysvaatimuksista, 32 §:n 2 momentissa tarkoitettujen kansallisen vertailulaboratorion tekemien ilmoitusten sisällöstä ja toimittamisesta sekä 34 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten ja tietojen sekä yhteenvetojen sisällöstä ja toimittamisesta sekä 34 §:n 3 momentissa tarkoitetuista terveysvaaroista.

Pykälän 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 34 §:n 3 momentissa tarkoitettujen zoonoottisten taudinaiheuttajien lähettämisestä. Tämä vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

6 luku Elintarvikevalvonta

36 § Valtakunnallinen valvontaohjelma: Pykälässä säädetään Ruokaviraston velvollisuudesta laatia valtakunnallinen valvontaohjelma elintarvikevalvonnan toimeenpanemiseksi ja yhteensovittamiseksi. Valvontaohjelmaa ei tarvitse laatia erillisenä asiakirjana, vaan se laaditaan osana Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 edellyttämää monivuotista koko elintarvikeketjun kansallista valvontasuunnitelmaa. Pykälän 2 momentin mukaan ohjelma olisi tarkistettava tarvittaessa. Elintarvikevalvontaohjelmassa olisi otettava huomioon Ruokaviraston ja Valtion lupa- ja valvontaviraston yhdessä laatimassa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

37 § Valvontasuunnitelmat: Pykälän 1 momentissa säädetään maakunnan velvollisuudesta laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva maakunnan valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Maakunnan valvontasuunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma. Valvontasuunnitelman sisällöstä ja pakollisista tiedoista ei säädetä, vaan maakunnat voivat keskittyä valvontasuunnitelmien laatimisessa ja päivittämisessä oman alueensa tarpeisiin. Valvontasuunnitelma voidaan kytkeä osaksi maakunnan omia strategioita. Maakunnan valvontasuunnitelman tavoitteissa ja niiden toteutumisen arvioinnissa voidaan nostaa erityisesti esille maakunnan oman alueen tavoitteet ja paikallinen riskinarviointi.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto, Valtion lupa- ja valvontavirasto, Tulli sekä puolustusvoimat laatisivat vastuullaan olevaa elintarvikevalvontaa koskevat valvontasuunnitelmat, joihin sovelletaan, mitä 1 momentissa säädetään.

Pykälän 3 momentin mukaan valvontasuunnitelmat tulisi tarkistaa tarvittaessa. Suunnitelma tulisi tarkistaa esimerkiksi, jos valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetettujen painotusten huomioon ottaminen sitä edellyttää. Valvontasuunnitelmia koskeva säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

38 § Tarkastus- ja läsnäolo-oikeus: Pykälän 1 momentissa säädetään valvontaviranomaisen ja 29 §:ssä tarkoitettujen ulkopuolisen asiantuntijan oikeudesta tehdä virallisen valvonnan edellyttämiä tarkastuksia valvontakohteessa, tutustua asiakirjoihin sekä tarkastaa toiminnassa käytetyt laitteet, välineet ja tilat. Valvontakohte on määritelty 4 §:n 2 momentin 4 kohdassa niin, että sillä tarkoitettaisiin paikkaa, jossa

harjoitetaan tai jossa on perusteltua syytä epäillä harjoitettavan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa tai jossa säilytetään elintarvikemääräysten noudattamisen kannalta merkityksellisiä tietoja. Valvontakohteeksi voisi olla paitsi perinteinen alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto myös esimerkiksi maahantuojan varasto tai jakelukeskus. Valvontakohteeksi voisi olla myös esimerkiksi keskusliikkeen pääkonttori, jossa säilytetään tietoja, jotka ovat merkityksellisiä esimerkiksi sen selvittämiseksi, ovatko kaupan omien tuotemerkkien pakkausmerkinnät elintarvikemääräysten mukaisia. Valvontakohteeksi voisi olla myös esimerkiksi elintarvikkeiden myyntiä internetissä harjoittavan elintarvikealan toimijan toimipaikka.

Pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomaisen ohjauksessa olevalla opiskelijalla, joka suorittaa viranomaistoimintaan perehdyttävää harjoittelua, on oikeus olla läsnä valvontaviranomaisten suorittaessa valvontaa ja tarkastuksia. Säännös vastaa voimassa olevan lain 49 §:n 1 momentin säännöstä. Lisäksi ehdotetaan, että Ruokavirastolla olisi oikeus olla läsnä maakunnan suorittaessa valvontaa ja tarkastuksia. Tämä on perusteltua, koska 23 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan Ruokaviraston tehtäviin kuuluu arvioida elintarvikevalvonnan toteutumista maakunnissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa tehtävää tarkastusta. Voimassa olevan lain 49 §:n 2 momentissa olevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että valvontakohteessa, joka sijaitsee pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa, voitaisiin tehdä tarkastus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 artiklassa 9 - 15 viralliselle valvonnalle asetettujen vaatimusten toteuttamiseksi, jos tarkastuksen tekeminen on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Tarkastuksen saisi tehdä ainoastaan valvontaviranomainen.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 5 artiklan 1 kohdan h alakohdassa säädetään, että toimivaltaisilla viranomaisilla on oltava käytössään oikeudelliset menettelyt, joilla varmistetaan, että henkilöstöllä on pääsy toimijan tiloihin ja mahdollisuus tutustua näiden hallussaan pitämiin asiakirjoihin, jotta se voi suorittaa tehtävänsä asian mukaisesti. Suomessa kotirauha on vahvasti perustuslailla suojattu. Asunto ja muu vastaava, pitkäaikaiseen asumiseen käytettävä tila, esimerkiksi asuntovaunu, kuuluu perustuslailla suojatun kotirauhan piiriin. Perusoikeuksien rajaamisen edellytyksenä on, että asiasta säädetään lailla ja säännös on tarkkarajainen eikä viranomaisen toimivaltaa voi delegoida. Perusoikeuksien rajaamisen edellytyksiä ovat lisäksi välttämättömyys, hyväksyttävyyys ja painava yhteiskunnallinen tarve. Lakiin ehdotetussa säännöksessä toimivalta rajataan asetuksen (EU) 2017/625 artiklassa 9 - 15 viralliselle valvonnalle asetettujen vaatimusten toteuttamiseen. Tämä perustelee myös säännöksen välttämättömyyttä. Hyväksyttävyyden ja painavan yhteiskunnallisen tarpeellisuuden perusteena on elintarviketurvallisuuden varmistaminen silloin, kun tarkastuksen tekeminen kotirauhan piiriin kuuluvassa tilassa on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Delegointikielto sisältyy säännökseen, että kotirauhan piirissä tarkastuksia voisi tehdä ainoastaan valvontaviranomainen. Vastaavan kaltainen säännös on luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta annetun lain (294/2015) 13 §:ssä sekä eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain (517/2015) 50 §:ssä.

Voimassa olevan lain 49 §:n 3 momentissa säädetään, että aluehallintovirastolla ja läänineläinlääkäriin ja Eviran tai aluehallintoviraston määräämällä muulla eläinlääkärillä olisi oikeus tarkastaa alkutuotantopaikka, josta elintarvike on peräisin, jos valvontaviranomainen epäilee tai toteaa valvonnan tai tarkastuksen yhteydessä eläimistä saatavassa elintarvikkeessa määrysten vastaisia määriä vieraita aineita. Säännös koskee eläinperäisten elintarvikkeiden jäämävalvontaa. Voimassa olevaan lakiin säännös on otettu, jotta jäämävalvonnan näytteitä elävistä eläimistä on voitu määrätä tekemään myös muu eläinlääkäri kuin kunnan- tai läänineläinlääkäri. Säännöstä ei ole sovellettu vuosiin. Tästä syystä ehdotetaan, että säännöstä ei enää oteta lakiin.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirastolla ja maakunnalla on oikeus olla läsnä Euroopan komission tekemissä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 116 artiklan mukaisissa tarkastuksissa. Myös Euroopan unionin lainsäädännössä tai muussa Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tarkoitetuilla tarkastajilla olisi pykälän tarkoittamat tarkastus ja tiedonsaantioikeudet. Säännös vastaa voimassa olevan lain 49 §:n 5 momenttia.

39 § Näytteenotto: Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta ottaa tai otattaa korvauksetta valvontaa varten tarvittavia näytteitä. Viranomaisen olisi annettava näytteenotosta todistus. Säännös vastaa voimassa olevan lain 50 §:n 1 momenttia.

Koska valvontatoimenpiteet usein perustuvat viranomaisen ottamiin tai otattamiin näytteisiin, näytteenoton tulee olla luotettavaa ja laadukasta. Näytteenottoa, analyysijä, testejä ja diagnooseja koskevista vaatimuksista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 IV luvussa.

Pykälän 2 momentin mukaan näytteitä, jotka valvontaviranomainen on tilannut etäviestintävälineiden välityksellä myytäväksi tarjotuista elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista tunnistautumatta, voidaan käyttää virallisessa valvonnassa. Erityisesti elintarvikkeiden etämyynti internetin välityksellä on yleisesti viime vuosien aikana. Valvontaviranomaisen tunnuksilla kirjautuminen palvelimille on toisinaan vaikeaa. Vastaava säännös on asetuksen (EU) 2017/625 36 artiklassa. Artiklan 2 kohdassa säädetään, että kun toimivaltaisella viranomaisella on näytteet hallussa, viranomaisen on varmistettava, että toimija, jolta kyseiset näytteet on tilattu, saavat tiedot siitä, että näytteet on otettu virallisen valvonnan yhteydessä ja tarpeen mukaan analysoidaan tai testataan virallisen valvonnan tarkoitusta varten ja että toimijalla on oikeus saada omalla kustannuksellaan asetuksen (EY) 2017/625 35 artiklan tarkoittama toinen lausunto.

40 § Tiedonsaantioikeus: Pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomaisella olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada valvontaa varten tarpeellisia tietoja valtion ja maakunnan viranomaisilta sekä elintarvike- ja kontaktimateriaalilain toimijoilta ja henkilöiltä, joita tämän lain velvoitteet koskevat. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä. Säännös vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä. Valvonnassa saatujen tietojen salassapidosta säädettäisiin 80 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomaisella olisi oikeus saada luotettavuuden arvioimiseksi salassapitosäännösten estämättä viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta tietoja ilmoituksen tekijän veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työkyvyttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta, taloudesta sekä kytkennöistä, jotka ovat välttämättömiä elintarvikealan toimijan 7 §:ssä tarkoitetun luotettavuuden selvittämiseksi tai 57 tai 58 §:ssä tarkoitettua hyväksymisen peruuttamisen peruuttamista tai toiminnan keskeyttämistä varten.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos elintarvikealan toimija on oikeushenkilö, valvontaviranomaisella on oikeus saada 2 momentissa tarkoitettuja tietoja vastaavat tiedot myös sen toimitusjohtajasta ja hänen sijaisestaan, hallituksen jäsenestä ja varajäsenestä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsenestä ja varajäsenestä, vastuunalaisesta yhtiömiehestä sekä muusta ylimpään johtoon kuuluvasta samoin kuin siitä, jolla on suoraan tai välillisesti enemmän kuin 25 prosenttia osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta taikka vastaava omistus- tai määräämisvalta muussa yhteisössä. Tiedonsaantioikeus ulottuu 3 momentin mukaan myös sellaisiin yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 3 §:ssä tarkoitettuihin rekisteröityihin yrityksiin tai yhteisöihin, jotka välittömästi tai välillisesti kytkeytyvät ilmoituksen tekijään ja jos tämä on oikeushenkilö, tämän 7 §:ssä tarkoitettuun vastuuhenkilöön tai omistajaan.

Tiedot olisi 4 momentin perusteella oikeus saada maksutta. Tiedot olisi mahdollista saada myös teknistä yhteyttä käyttäen tai muuten sähköisesti. Tämä mahdollistaa sen, että valvontaviranomainen voisi hyödyntää luotettavuuden arviointia, hyväksynnän peruuttamista tai toiminnan keskeyttämistä koskevissa tehtävissään myös Harmaan talouden selvitysyksikön laatimia sähköisiä velvoitteidenhoitoselvityksiä.

41 § Viranomaisen oikeus oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja: Ehdotuksen mukaan elintarvikevalvontaviranomaisilla olisi oikeus oma-aloitteisesti antaa toiminnassaan saamia tietoja viranomaisille tai julkista tehtävää hoitavalle, jolla on tehtävänsä vuoksi tarve saada näitä tietoja. Säännös mahdollistaisi tehokkaan tietojenvaihdon ja yhteistyön eri harmaan talouden torjuntaan osallistuvien tahojen kanssa tilanteissa, jossa elintarvikevalvontaviranomainen on havainnut esimerkiksi pimeää palkanmaksua tai muita työsuhteisiin liittyviä ongelmia, alkoholin luvaton myyntiä. Voimassa olevassa laissa ei vastaavaa säännöstä ole.

42 § Valvontaviranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus: Ehdotuksen mukaan laissa tarkoitettujen valvontaviranomaisten olisi ilmoitettava Ruokavirastolle todetuista terveysvaaroista sekä sellaisista valvonnassa esille tulleista muista seikoista, joilla voi olla vaikutusta elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuuteen. Lisäksi valvontaviranomaisen olisi ilmoitettava myös tartuntatautilain mukaisille viranomaisille terveysvaaratilanteista, joihin voi liittyä ihmisten sairastumisia. Tartuntatautilain (1227/2016) 30 §:n mukaan terveysviranomaisten on vastaavasti ilmoitettava elintarvikevalvontaviranomaisille elintarvikkeisiin liittyvistä todetuista tai epäillyistä epidemioista. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain 52 §:n säännöstä.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen olisi velvollinen ilmoittamaan Ruokavirastolle sellaiset tiedot, joita tämä tarvitsevat 83 §:ssä tarkoitettujen rekisterien ylläpitämiseksi. Lisäksi valvontaviranomainen olisi velvollinen pyydettäessä ilmoittamaan sellaisia valvontaviranomaisen valvontaa ja maksuja koskevia tietoja, joita Ruokavirasto tarvitsee tämän lain mukaisen valvonnan seurantaan varten. Tällaisia tietoja ovat muun muassa viranomaisen tekemiä valvontakäyntejä ja -toimenpiteitä koskevat tiedot. Tiedot voitaisiin toimittaa myös sähköisessä muodossa.

43 § Valvontaviranomaisen neuvonta- ja ohjausvelvollisuus: Ehdotuksen mukaan valvontaviranomaisilla on velvollisuus neuvoa ja ohjata elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoita erilaisissa elintarvikemääräysten noudattamiseen liittyvissä kysymyksissä oman toimivaltansa alueella. Lähtökohtaisesti valtion viranomaiset neuvoisivat ja ohjaisivat toimijoita valtakunnallisesti ja maakunnat omalla toimialueellaan. Valvontaviranomaisen ohjausvelvollisuus koskisi ennen muuta yleisellä tasolla tapahtuvaa ohjausta lainsäädännön soveltamisesta. Tapauskohtaisen arvioinnin perusteella voi myös olla perusteltua, että eikä viranomainen antaa yksittäistapauksessa neuvoja toimijalle. Neuvonnan ja ohjauksen laajuudessa tulisi ottaa huomioon, että luottamus virkamiehen puolueettomuuteen ei saa ohjauksen johdosta vaarantua.

Ehdotetun 43 §:n perusteluihin on kirjattu se olemassa olevan elintarvikevalvonnan käytäntö, jonka mukaan hallinnollisiin pakkokeinoin ryhdytään vasta sen jälkeen, kun ohjeita ja kehotuksia ei ole noudatettu, ellei tapauksen laajuus tai vakavuus edellytä välitöntä pakkokeinojen käyttöä.

Neuvonnalla ja ohjauksella autetaan toimijoita tuntemaan elintarvikemääräysten vaatimukset, ymmärtämään vaatimusten tarkoitus sekä toimimaan vaatimusten edellyttämällä tavalla. Tällöin toteutuvat myös valvonnan tavoitteet. Kun toimijat ottavat pääroolin vaatimusten täyttymisestä ja vastuun turvallisuuden toteutumisesta, säädösten vaatimukset muodostuvat toimijoille taloudelliseksi hyödyksi ja kilpailueduksi.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomaisen olisi tarvittaessa, erityisesti valvontaan liittyvien tarkastusten yhteydessä, annettava elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoille kehotuksia elintarvikemääräysten noudattamisessa, mikäli toiminta ei ole elintarvikemääräysten mukaista.

Pykälän 3 momentin mukaan tiedottavat elintarvikemääräysten soveltamisalaan kuuluvista asioista oman toimivaltansa alueella. Lähtökohtaisesti valtion viranomaiset neuvoisivat ja ohjaisivat toimijoita valtakunnallisesti ja maakunnat omalla toimialueellaan.

44 § Eläinlääkärin tiedonantovelvollisuus: Pykälässä säädettäisiin eläinlääkärin ilmoitusvelvollisuudesta, jos hän alkutuotantopaikalla suorittamansa eläinlääkärikäynnin yhteydessä havaitsee, että eläimen terveydentila tai pito-olosuhteet oleellisesti heikentävät kyseisestä eläimestä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieenistä laatua. Elintarvikkeiden laatu voi heikentyä esimerkiksi sen vuoksi, että eläin on hyvin likainen tai pito-olosuhteet ovat epäasialliset.

45 § Ruokamyrkytysten selvittäminen: Pykälässä säädettäisiin yleisesti ruokamyrkytys selvityksen käynnistymisestä. Maakunnan olisi 17 §:n tarkoittaman ilmoituksen saatuaan tai muusta syystä epäillessään ruokamyrkytystä tehtävä tapausta koskeva selvitys. Selvitys tehtäisiin nykyisen käytännön mukaisesti yhteistyössä tartuntatautilaissa säädettyjen viranomaisten kanssa. Pykälän sisältö on tiettyjen zoonoosien ja niiden aiheuttajien seurannasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/88/EY ruokamyrkytystä koskevien säännösten mukainen. Ruokamyrkytyksistä tehtäisiin epäilyilmoitus Terveys- ja hyvinvoinnin laitokselle ja selvitysilmoitus Ruokavirastolle. Ruokamyrkytyksestä ilmoitettaisiin aina sille

maakunnalle, jonka alueella ruokamyrkytyksen epäilleen tapahtuneen. Teurastamon tulisi ilmoittaa ruokamyrkytyspäilystä myös teurastamoa valvovalle virkaeläinlääkärille. Virkaeläinlääkärin tulisi myös osallistua ruokamyrkytyksen selvitykseen.

46 § Elintarvikevalvontaa koskevat tarkemmat säännökset: Ehdotetaan, että maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 23 §:n 12 momentin 2 ja 3 kohdassa sekä 24 §:n 2 momentin 4 kohdassa ja 2 momentissa tarkoitettua lihan tarkastuksesta ja siihen liittyvästä valvonnasta ja ilmoituksista. Pykälän 2 ja 3 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 39 §:n tarkoittamasta näytteenotosta sekä 42 §:ssä tarkoitettua valvontaviranomaisten ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuudesta.

Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 45 §:ssä tarkoitettua ruokamyrkytysten selvittämisestä ja ilmoittamisesta.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirasto voisi antaa määräyksiä lihan tarkastuksessa käytettävistä menetelmistä. Vastaavaa säännöstä ei ole nykyisessä laissa. Ruokaviraston antamilla määräyksillä korvattaisiin voimassa olevat maa- ja metsätalousministeriön asetukset 1/EEO/2000 (bakteriologinen tutkimus lihan tarkastuksessa), 5/EEO/2001 (bakteriologisesta tutkimuksesta lihan tarkastuksessa annetun päätöksen muutos) ja 21/EEO/2001 (mikrobilääkeaineiden osoittaminen lihan tarkastuksessa mikrobiologisella menetelmällä). Lihan tarkastuksessa käytettävistä menetelmistä on perusteltua antaa määräyksiä lainsäädäntöä kevyemmällä menettelyllä. Ruokavirasto voisi myös antaa määräyksiä trikiinitutkimusten tiheydestä ja kattavuudesta, jos se on komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2015/1375 mukaan mahdollista tai jos kyseinen asetus sitä edellyttää. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

7 Luku Elintarvikkeiden vientiin liittyvät viranomaistehtävät

47 § Vientiselvityksiin liittyvät tehtävät: Voimassa olevassa laissa ei ole säädetty vientiin liittyvistä tehtävistä. Elintarviketurvallisuusvirastosta annetussa laissa (25/2006) mainitaan Eviran tehtävissä kansainvälinen yhteistyö, ja tältä pohjalta Evira on käytettävissä olevien resurssien rajoissa osallistunut erityisesti elintarvikkeiden markkinoille pääsyä ja markkinoilla pysymistä koskeviin hankkeisiin sekä hankkeisiin, joilla on muulla tavoin luotu edellytyksiä viennille. Vientimarkkinoiden avaaminen edellyttää useiden maiden osalta sitä, että valtion viranomaiset osallistuvat tiiviisti työhön.

Viennin edistämiseen on panostettu erityisesti pääministeri Sipilän hallituksen kaudella vuodesta 2015 lähtien, kun Eviralle on myönnetty tehtävään määrärahoista lisärahoitusta. Uusien vientimarkkinoiden avaaminen elintarvikkeille on yksi hallitusohjelman Biotalous ja puhtaat ratkaisut -kärkihankkeen toimenpiteistä. Toimenpiteessä käynnistetään uusia markkinoillepääsyhankkeita, kehitetään vientivalvontajärjestelmiä ja parannetaan pk-yritysten vientiosaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti viennin kohdemaan edellyttämiin viranomaisselvityksiin ja -tarkastuksiin sekä vientihankkeisiin liittyviin valvontamenettelyihin.

Pykälän 1 momentin mukaan ensisijainen vastuu määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten ja mahdollisten kauttakuljetukseen liittyvien vaatimusten selvittämisestä ja täyttämisestä olisi elintarvikealan toimijalla.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto osallistuisi tarvittaessa 1 momentissa mainittujen viranomaisvaatimusten selvittämiseen, ellei vaatimuksista voida muulla tavalla varmistua. Lisäksi Ruokavirasto osallistuu tarvittaessa markkinoillepääsyn ja markkinoilla pysymisen edellytyksenä olevien vientiselvitysraporttien ja muiden tarvittavien asiakirjojen laatimiseen. Ruokavirasto tekisi päätöksen osallistumisesta 1 momentissa mainittujen viranomaisvaatimusten selvittämiseen ottamalla huomioon muun muassa viennin toteutumisen todennäköisyyden, viennin odotettavissa olevan arvon, elintarvikealan toimijan mahdollisuuden osallistua viennin edistämisessä, hankkeesta hyötyvien toimijoiden määrän sekä selvitys- ja raportointiprosessien nopeuden ja ennustettavuuden. Ruokavirasto voisi myös keskeyttää osallistumisen mainittujen tehtävien hoitamiseen, jos edellytyksen selvitystyön jatkamiselle eivät enää täyty.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä edellytyksistä Ruokaviraston osallistumiselle vientiin liittyvien 2 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen.

48 § Vientiin liittyvä valvonta: Pykälän mukaan Ruokavirasto ja maakunnat tekisivät elintarvikkeiden vientiin liittyvää valvontaa, kun valvonta liittyy määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten tai tuontivaatimusten täyttymisen varmistamiseen. Pääsääntöisesti ruokavirasto ja maakunnat tekisivät valvontaa oman toimivaltansa alueella. Ruokavirasto voisi tarvittaessa tehdä vientiin liittyvää valvontaa myös maakunnan tehtäväalueella. Tätä mahdollisuutta pidetään perusteltuna, koska eräät viennin määränpäävaltiot edellyttävät, että heidän asettamien tuontivaatimusten täyttymistä valvoo nimenomaan valtion viranomainen. Valvonnan sisältö määräytyy määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten perusteella.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä vientiin liittyvän valvonnan edellytyksistä ja sisällöstä.

8 luku Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät ja valvotut pito-olosuhteet

49 § Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät: Pykälän 1 momentin mukaan Ruokavirasto hyväksyisi hakemuksesta elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän. Kansallinen laatujärjestelmä on määritelty 4 §:n 1 momentin 8 kohdassa. Laatujärjestelmän hyväksymisen edellytyksistä säädetään komission asetuksen (EY) 1974/2006 22 artiklan 2 kohdassa. Hyväksyminen ei koske laatujärjestelmän ohjelmaa, vaan kyse on sen todentamisesta, että laatujärjestelmä on hakemuksessa kuvattu vastaamaan mainitun artiklan vaatimuksia. Laatujärjestelmän toiminnan todentaminen sen omien sääntöjen mukaiseksi olisi lainsäädäntöön kuulumatonta toimintaa ja jäisi riippumattoman tahon tarkastettavaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan laatujärjestelmän tulisi olla ulkopuolisen riippumattoman tahon tarkastama. Riippumaton taho voi olla mikä tahansa ulkopuolinen auditointeja järjestävä taho, joka tekee ulkopuolisia elintarvikealan auditointeja. Hakijan tulisi raportoida ulkopuolisen tahon tarkastuksista säännöllisesti Ruokavirastolle. Hakijan tulisi myös ilmoittaa, jos laatujärjestelmän säännöissä tai sisällössä tapahtuu muutoksia. Hakijan tulisi julkaista verkkosivuillaan tai muulla vastaavalla tavalla tiedot laatujärjestelmästä. Hakijan tulisi julkaista ainakin laatujärjestelmän ja sen sisällön kuvaus sekä järjestelmään osallistuvat tahot.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirasto valvoisi hyväksymiensä kansallisten laatujärjestelmien hyväksymisedellytysten täyttymistä. Ruokavirasto voisi peruuttaa laatujärjestelmän hyväksymisen, jos 1 momentissa tarkoitettujen hyväksymisen edellytykset eivät enää täyty.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä laatujärjestelmän hakemisesta, hyväksymisestä, hylkäämisestä ja peruuttamisesta.

50 § Sikojen valvotut pito-olosuhteet: Pykälässä säädettäisiin, että Ruokavirasto olisi valvotut pito-olosuhteet tunnustava viranomainen. Virasto tunnustaisi alkutuotantopaikat ja alkutuotantopaikkojen muodostamat lokerot, jotka täyttävät komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2015/1375 säädetyt sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset. Ruokavirasto myös valvoisi vaatimusten noudattamista. Ruokavirasto voisi hyväksyä myös muiden kuin viranomaisten, kuten valtuutettujen eläinlääkäreiden, arvioinnit valvottujen pito-olosuhteiden vaatimusten täyttymisestä. Ruokavirasto voisi myös peruuttaa tunnustamisen, jos tunnustamisen edellytykset eivät enää täyty. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain 54 c §:ää.

Jotta trikiinien esiintyvyyttä valvotuissa pito-olosuhteissa kasvatetuissa sioissa voitaisiin seurata, pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että Ruokavirasto voisi tarvittaessa määrätä suoritettavaksi komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2015/1375 11 artiklan mukaisia seurantatutkimuksia.

Tarkempia säännöksiä valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset täyttävien alkutuotantopaikkojen ja alkutuotantopaikkojen muodostamien lokeroiden virallisen tunnustamisen hakemisesta, tunnustamisesta ja viranomaisvalvonnasta sekä tunnustamisen peruuttamisesta voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

9 Luku Nimisuojatuotteiden rekisteröiminen ja valmistuksesta ilmoittaminen

51 § *Nimisuojatuotteen rekisteröiminen ja valmistuksesta ilmoittaminen:* Pykälässä säädettäisiin, että Ruokavirasto käsittelee nimisuojatuotteiden rekisteröintiä koskevat hakemukset.

Nimisuojatuotteella tarkoitetaan 4 §:n 2 momentin 26 kohdan mukaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1151/2012 5 ja 18 artiklassa olevien maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden suojatun alkuperänimityksen, suojatun maantieteellisen merkinnän ja aidon perinteisen tuotteen tarkoittamia tuotteita, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 251/2014 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua maantieteellistä merkintää sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/--- 2 artiklan 6 kohdassa olevan suojatun maantieteellisen merkinnän tarkoittamia tuotteita. Voimassa olevan lain 54 d ja 54 e § sovelletaan ainoastaan maataloustuotteiden nimisuojaan. Nyt ehdotetaan, että nimisuojatuotteita koskevien säännösten piiriin kuuluisivat myös maustetut viinituotteet sekä väkevät alkoholijuomat, joiden osalta nimisuojatuotteiden rekisteröintiä koskevat vaatimukset EU-lainsäädännössä ovat vastaavanlaiset kuin maataloustuotteiden nimisuojan osalta.

Nimisuojatuotteiden rekisteröinnin edellytyksistä, rekisteröinnin hakemiseen kelpoisista toimijoista, hakemusten käsittelystä ja tähän liittyvästä vastaväitemenettelystä, Euroopan komission toimivallasta myöntää ja peruuttaa rekisteröinti sekä nimisuojatuotteen käytöstä, suojasta ja valvonnasta säädetään 4 §:n 2 momentin 26 kohdassa mainituissa EU-asetuksissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nimisuojatuotteiden rekisteröintiä koskevan hakemuksen käsittelystä. Ruokavirasto julkaisisi hakemuksen, järjestäisi kansallisen vastaväitemenettelyn ja päättäisi rekisteröinnin edellytysten täyttymisestä Suomessa. Jos rekisteröinnin edellytykset täyttyvät, Ruokavirasto julkaisisi päätöksen ja toimittaisi hakemuksen Euroopan komissiolle.

Pykälän 3 momentin mukaan Rekisteröityä nimisuojatuotetta valmistavan elintarvikealan toimijan on ennen tuotteiden markkinoille saattamisen aloittamista ilmoitettava tuotteen nimi ja valmistuspaikka 23 ja 24 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle. Valmistuksen keskeyttämisestä tai lopettamisesta on ilmoitettava viivytyksettä valvontaviranomaiselle. Nimisuojatuotteen määritelmässä 4 §:n 2 momentin 26 kohdassa mainitut EU-säädökset edellyttävät, että tuote-eritelmien tarkistaminen on tehtävä ennen tuotteen saattamista markkinoille. Tämän vaatimuksen täytäntöönpano edellyttää, että tarkastusviranomaisilla on tieto toimijoista, jotka näitä tuotteita valmistavat Suomessa. Ilmoitus olisi tehtävä lain 23 ja 24 §:ssä tarkoitetuille valvontaviranomaisille. Ruokavirasto vastaa elintarvikevalvonnasta teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa leikkaamoissa. Maakunta vastaa elintarvikevalvonnasta teurastamoiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa sekä poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa, hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa. Muiden nimisuojatuotteiden osalta ilmoitus tehtäisiin maakunnalle. Kyseiset viranomaiset vastaavat tarkastuskohteita koskevien tietojen merkitsemisestä tietojärjestelmiin. Hallinnollisen taakan vähentämiseksi ilmoitus olisi perusteltua voida liittää laissa säädettyihin elintarvikealan toimijoita koskeviin 8-11 §:ssä tarkoitettuihin ilmoitus- ja hyväksymismenettelyihin. Ilmoitus tulisi kuitenkin voida antaa myös erillisenä, koska nimisuoja koskevan ilmoituksen yhteydessä toimijalla ei välttämättä ole muuta tarvetta laissa tarkoitettujen ilmoitusten tai hakemusten tekemiselle.

Pykälän 4 momentin mukaan tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua nimisuojatuotteiden rekisteröinnin hakemisesta, vastaväitemenettelyn järjestämisestä, hakemusten ja päätösten julkaisemisesta sekä 3 momentin tarkoittamista ilmoitusvelvollisista elintarvikealan toimijoista, ilmoituksissa annettavista tiedoista ja ilmoitusten antamistavasta voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

10 luku Hallinnolliset pakkokeinot

52 § *Elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen:* Pykälässä säädettäisiin lievimmästä viranomaisen käytössä olevasta pakkokeinosta, joka tulee käytettäväksi silloin kun 43 §:ssä tarkoitetuilla kehotuksilla ei saada poistetuksi määräystenvastaisuutta tai kehotuksen antamista ei laiminlyönnin toistuvuuden tai muun syyn vuoksi voida pitää riittävänä. Viranomainen voisi määrätä epäkohdan poistettavaksi, jos elintarvike tai

elintarvikekontaktimateriaali, elintarvikehuoneisto tai alkutuotantopaikka tai elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminta ovat elintarvikemääräysten vastaisia. Viranomainen voisi määrätä epäkohdan poistettavaksi myös, jos elintarvikkeesta tai kontaktimateriaalista annetut tiedot voivat aiheuttaa terveysvaaraa tai johtaa kuluttajaa harhaan. Epäkohdan poistaminen voisi tarkoittaa esimerkiksi harhaanjohtavien, puutteellisten tai muuten määräystenvastaisten pakkausmerkintöjen korjaamista tai elintarvikkeen koostumuksen muuttamista. Joissakin tapauksissa määräysten vastainen elintarvike saattaa olla esimerkiksi kuumentamisen jälkeen käyttävissä elintarvikkeena. Elintarvike katsotaan elintarvikemääräysten vastaiseksi myös silloin, jos esimerkiksi lainsäädännön edellyttämä ilmoitus, esimerkiksi ravintolisän markkinoille saattamista koskeva ilmoitus, on tekemättä. Elintarviketoiminta ei vastaa elintarvikemääräyksiä muun muassa silloin, jos vaadittavia asiakirjoja puuttuu tai toimija ei pysty osoittamaan, minkälaisen järjestelmän avulla hän varmistaa elintarviketoimintaansa liittyvät vaarat (omavalvonta). Valvontaviranomaisen päätöksestä tulisi tarvittaessa ilmetä, miten esimerkiksi elintarvikkeen kanssa menetellään tai miten toimintaa jatketaan ennen kuin määräysten vastaisuus on poistettu. Jos viranomainen varmistuu siitä, että epäkohta voidaan poistaa muulla tavoin kuin määräyksiä antamalla, ei määräystä olisi välttämätöntä antaa.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto voisi määrätä 33 §:ssä tarkoitettuja viranomaisnäytteitä tutkivan laboratorion korjaamaan määräystenvastaisten toiminnan, kuten analyysimenetelmän suorituskyykyyn liittyvän puutteen, vertailumittauksiin osallistumisesta pidättäytymisen tai pyydettyjen tutkimustulosten toimittamatta jättämisen.

Pykälän 4 momentin mukaan Valvontaviranomainen voi määrätä 49 §:ssä tarkoitetun kansallisen laatujärjestelmän hakijan poistamaan hyväksyttyä kansallista laatujärjestelmää koskevan epäkohdan.

Pykälän 4 momentin mukaan viranomaisen olisi päätöksessään määrättävä, onko epäkohta korjattava välittömästi vai viranomaisen asettamassa määräajassa. Säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan elintarvikelain 55 §:n säännöstä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 138 artiklan mukaan toimivaltaisen viranomaisen on ryhdyttävä johonkin artiklassa tarkoitettuun toimenpiteeseen, jos tämä toteaa, että säännöksiä ei noudateta. Tällöin on otettava huomioon säännösten noudattamatta jättämisen luonne sekä se, missä määrin kyseinen toimija on aiemmin jättänyt noudattamatta säännöksiä. Toimenpiteet vastaavat sisällöllisesti tässä luvussa ehdotettuja pakkokeinoja.

53 § Kielto: Jos elintarvike tai siitä annettavat tiedot, alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai niissä harjoitettava elintarviketoiminta ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa terveysvaaraa, olisi ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin estääkseen elintarvikkeen joutumisen kuluttajan käyttöön. Valvontaviranomainen voisi kieltää elintarvikkeen alkutuotannon, valmistuksen, maahantuonnin, maastaviennin, tukkukaupan ja muun jakelun, tarjoilun tai muun luovutuksen taikka käytön elintarvikkeen valmistuksessa. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 56 §:ssä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi, että valvontaviranomaisen olisi ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin estääkseen elintarvikkeen joutumisen kuluttajan käyttöön, vaikka elintarvike tai siitä annettavat tiedot, alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai niissä harjoitettava elintarviketoiminta olisivat sellaiset, että niistä aiheutuva terveysvaara ei olisi vakava, mutta elintarvikemääräysten vastaisuus johtuisi sellaisesta syystä, jota ei voida poistaa. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi lisäaineen sallitun määrän pieni ylitys tai torjunta-aineen sallitun enimmäismäärän pieni ylitys, joka on sellaisen, että akuutin toksisuuden viitearvo ei ylity. Tällaisissa tilanteissa ei pääsääntöisesti aiheudu vakavaa terveysvaaraa, vaikka elintarvike on määräysten vastainen. Valvontaviranomainen voisi tällaisessa tapauksessa kieltää esimerkiksi elintarvikkeen maahantuonnin tai kaupanpidon.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi kieltää elintarvikekontaktimateriaalin valmistuksen, tukkukaupan ja muun jakelun sekä maahantuonnin, jos elintarvikekontaktimateriaali tai siitä annettavat tiedot tai kontaktimateriaalitoiminta ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa terveysvaaraa. Valvontaviranomainen voisi määrätä kiellon esimerkiksi, jos elintarvikekontaktimateriaalin valmistuksessa on käytetty ainetta, jota ei ole hyväksytty elintarvikkeiden

kanssa kosketukseen joutuvista muovisista materiaaleista ja tarvikkeista annetun komission asetuksen (EU) N:o 10/2011 positiivilistalle. Kielto olisi voimassa niin kauan, kun aine on hyväksytty tai sen käytöstä luovutaan. Kielto voisi tulla kyseeseen myös, jos materiaaliakohtaisen lainsäädännön raja-arvo jonkin hyväksytyn aineen osalta ylittyy vähän. Tällaisessa tilanteessa ei pääsääntöisesti aiheudu vakavaa terveysvaaraa, mutta tuote on määräysten vastainen. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi, että valvontaviranomainen voisi ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin estääkseen elintarvikekontaktimateriaalin joutumisen kuluttajan käyttöön, vaikka elintarvikekontaktimateriaalista aiheutuva vaara ei olisi vakava, mutta elintarvikemääräysten vastaisuus johtuisi sellaisesta syystä, jota ei voida poistaa. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi bambujauheen käyttäminen muoviasioiden raaka-aineena. Bambusta ei aiheudu vakavaa terveyshaittaa, mutta tuotteet ovat määräysten vastaisia, koska bambujauhe ei ole komission asetuksen (EU) N:o 10/2011 positiivilistalla.

Pykälän 3 momentin mukaan kielto voitaisiin antaa myös väliaikaisena asian selvittämisen ajaksi tai epäkohdan korjaamiseksi. Valvontaviranomainen tekisi myös väliaikaisesta kiellosta valituskelpoisen päätöksen.

54 § Markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen: Pykälässä säädetään valvontaviranomaisen mahdollisuudesta määrät elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali poistettavaksi markkinoilta, jos toimija ei noudata Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa säädettyä velvollisuutta poistaa elintarvike markkinoita ja tiedottaa siitä yleisesti.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklan mukaan elintarvikealan toimijan, joka katsoo tai jolla on syytä epäillä, että sen maahantuoma, tuottama, jalostama, valmistama tai jakelema elintarvike ei ole elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien vaatimusten mukainen, on käynnistettävä välittömästi menettelyt kyseisen elintarvikkeen poistamiseksi markkinoilta, jos elintarvike ei ole enää kyseisen alkuperäisen toimijan välittömässä valvonnassa, ja ilmoitettava tästä toimivaltaisille viranomaisille. Jos tuote on jo voinut ehtiä kuluttajalle, elintarvikealan toimijan on tehokkaalla ja täsmällisellä tavalla ilmoitettava kuluttajille syy markkinoilta poistamiseen tai tarvittaessa varmistettava, että kuluttajille jo toimitetut tuotteet palautetaan, jos muut toimenpiteet eivät ole riittäviä korkeatasoisen terveyden suojelun saavuttamiseksi. Elintarvikealan toimijan, joka vastaa sellaisista vähittäiskauppa- tai jakelutoimista, jotka eivät vaikuta elintarvikkeen pakkaamiseen, pakkausmerkintöihin, turvallisuuteen tai koskemattomuuteen, on omalta osaltaan ryhdyttävä toimiin poistaakseen tuotteet markkinoilta ja myötävaikuttaakseen elintarvikkeiden turvallisuuteen toimittamalla eteenpäin elintarvikkeen jäljittämiseksi tarvittavia tietoja sekä osallistumalla tuottajien, jalostajien, valmistajien tai toimivaltaisten viranomaisten toimiin. Yleisen elintarvikeasetuksen 19 artiklan mukaan elintarvikealan toimijan on ilmoitettava välittömästi toimivaltaisille viranomaisille, jos toimija katsoo tai sillä on syytä epäillä, että sen markkinoille saattama elintarvike voi olla ihmisten terveydelle vahingollinen. Sen on ilmoitettava toimivaltaisille viranomaisille toimista, jotka on toteutettu lopulliselle kuluttajalle aiheutuvien riskien ehkäisemiseksi, eikä se saa estää tai yrittää rajoittaa ketään tekemästä yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa kansallista lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä noudattaen. Elintarvikealan toimijoiden on tehtävä yhteistyötä viranomaisten kanssa vältettäessä tai vähennettäessä elintarvikkeiden aiheuttamia riskejä.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomaisen voisi määrättävä elintarvikkeet poistettaviksi markkinoilta myös silloin, jos niistä annettavat tiedot ovat oleellisesti elintarvikemääräysten vastaisia. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi harhaanjohtavat tiedot elintarvikkeen alkuperästä tai selkeästi tämän lain vastaiset lääkkeelliset väitteet.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta yleisesti tiedottaa elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimijan toimijan kustannuksella elintarvikemääräysten vastaisista elintarvikkeista tai elintarvikekontaktimateriaaleista, mikäli elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija ei noudata Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa säädettyä tiedottamisvelvoitetta. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassaolevan elintarvikelain 57 §:ää

55 § Haltuunotto: Ehdotetaan, että haltuunoton edellytyksistä. Haltuunoton edellytyksenä olisi, että elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali aiheuttaa tai on syytä epäillä aiheuttavan välitöntä terveysvaaraa. Toisin kuin

voimassa olevassa laissa, edellytyksenä ei enää olisi, että muita lain mukaisia toimenpiteitä ei pidetä riittävinä. Muilta osin säännökset vastaavat voimassa olevan lain 58 §:n säännöksiä.

56 § Elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös: Säännöksen tarkoituksena on estää, että elintarvikkeeksi sopimaton elintarvike palautuu elintarvikeketjuun. Tästä syystä pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomaisen tulisi määrätä, miten menetellään sellaisen elintarvikkeen kanssa, jota ei ole mahdollista muuttaa määräysten mukaiseksi. Määräyksen antaminen liittyy usein 53 tai 54 §:n nojalla tehtävään päätökseen. Valvontaviranomaisen ei ole säännöksen nojalla välttämätöntä tyhjentävästi todeta, mihin tarkoitukseen elintarvike on käytettävä, vaan viranomainen voi päätöksessään todeta mahdollisia käyttötarkoituksia esimerkinomaisesti. Päätöksestä tulisi kuitenkin ilmetä, että tuotetta ei voida käyttää elintarvikkeena.

Jos käyttäminen muuhun tarkoitukseen ei ole mahdollista tai jos terveydelliset syyt tai elintarvikemääräykset edellyttävät, viranomaisen olisi pykälän 2 momentin mukaan määrättävä elintarvike hävitettäväksi. Elintarvikealan toimijalla voisi myös olla oikeus palauttaa elintarvike toiseen EU-jäsenvaltioon tai kolmanteen maahan.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettu päätös on tehtävä viipymättä, ja siinä on asetettava määräaika, jonka kuluessa elintarvikealan toimijan on suoritettava vaaditut toimenpiteet. Lisäksi päätöstä tehtäessä on pyrittävä siihen, että elintarvikkeen omistajan taloudellinen menetys jää mahdollisimman pieneksi.

57 § Elintarvikehuoneiston hyväksymisen peruuttaminen: Pykälässä säädettäisiin elintarvikehuoneiston hyväksymisen peruuttamisesta. Hyväksymisen peruuttaisi se taho, joka on hyväksynyt huoneiston. Pykälän 1 momentin mukaan peruuttaminen olisi mahdollista ensinnäkin, jos terveysvaaraa ei voida muulla tavoin elintarvikelain pakkokeinosäännöksiä soveltaen estää.

Pykälän 2 momentin mukaan hyväksymisen peruuttaminen olisi mahdollista, jos elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta olennaisesti rikkoo elintarvikemääräyksiä eikä toimija ole noudattanut viranomainen antamia määräyksiä tai kieltoja.

Pykälän 3 momentin mukaan hyväksymisen voisi peruuttaa myös siinä tapauksessa, että elintarvikealan toimija ei ole enää 7 §:ssä tarkoitettulla tavalla luotettava. Koska hyväksymisen peruuttaminen puuttuu voimakkaasti elinkeinonharjoittajan oikeusasemaan, velvoitteidenhoidon laiminlyöntien tulisi olla toiminnan kannalta vakavia tai olennaisia. Toimijalle tulisi antaa mahdollisuus korjata laiminlyönti. Vastaavaa säännöstä ei voimassa olevassa laissa ole.

Hyväksyminen voitaisiin peruuttaa myös osittain esimerkiksi tietyn toiminnon osalta.

58 § Elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminnan keskeyttäminen tai lopettaminen rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa tai ilmoitetussa toimipaikassa: Ilmoitusmenettelyn piiriin kuuluvien toimijoiden toiminta on mahdollista keskeyttää elintarvikelain 52 §:ssä säädetyn määräyksen tai 53 §:ssä säädetyn kiellon nojalla. Koska voimassa olevassa laissa toimijan luotettavuutta ei ole säädetty elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan vaatimukseksi, elintarvikevalvontaviranomaisilla ei ole ollut perusteita selvittää yritysten tai luonnollisten henkilöiden velvoitteidenhoitohistoriaa hyväksymishakemuksia ratkaistessaan tai elintarvikehuoneistoilmoituksia vastaanottaessaan.

Myös sellaisen elintarvikealan toimijan, joka toimii rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa samoin kuin kontaktimateriaalialan toimija, joka toimii ilmoitetussa toimipaikassa, tulee täyttää 7 §:ssä säädetty luotettavuutta koskevat vaatimukset. Viranomaisella tulee olla mahdollisuus puuttua sellaisen toimijan toimintaan, joka ei täytä luotettavuutta koskevia vaatimuksia.

Pykälässä säädettäisiin, että valvontaviranomainen voisi poikkeuksellisesti keskeyttää tai lopettaa elintarviketoiminnan rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa samoin kuin kontaktimateriaalitoiminnan ilmoitetussa toimipaikassa, jos elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija ei olisi 7 §:ssä tarkoitettulla

tavalla luotettava. Koska toiminnan keskeyttäminen tai lopettaminen puuttuu voimakkaasti elinkeinonharjoittajan oikeusasemaan, velvoitteidenhoidon laiminlyöntien tulisi olla toiminnan kannalta vakavia tai olennaisia. Toimijalle tulisi antaa mahdollisuus korjata laiminlyönti. Vastaavaa säännöstä ei voimassa olevassa laissa ole.

59 § Laboratorion nimeämisen peruuttaminen: Pykälän mukaan Ruokavirasto voisi peruuttaa laboratorion nimeämisen, jos laboratorio tai siellä harjoitettava toiminta olennaisesti rikkoo tämän lain 31 tai 34 §:ssä tai Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 100 ja 101 artiklassa säädettyjä vaatimuksia. Nimeämisen peruuttamiseen johtavat puutteet voisivat liittyä muun muassa kirjallinen laatujärjestelmään, tekniseen pätevyyteen, tulosten luotettavuuteen, henkilökunnan pätevyyteen, akkreditointiin, arviointiin ja arviointielimen pätevyyteen. Nimeämisen peruuttaminen edellyttäisi, että laboratorio ole Ruokaviraston määräyksestä huolimatta korjannut puutetta ja että puute on vakava. Vakava puute olisi esimerkiksi se, että laboratorio toistuvasti jättää ilmoittamatta terveysvaarasta tai laiminlyö määräaikaisarvioinnin teettämisen. Myös määräaikainen nimeäminen voidaan peruuttaa.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto voi peruuttaa nimeämisen myös asian käsittelyn vaatimaksi ajaksi, jos puute hyväksytyn laboratorion toiminnassa on sellainen, että se voi vaarantaa tutkimustulosten luotettavuuden. Tällainen puute olisi esimerkiksi arviointielimen edellyttämien korjaustoimenpiteiden räikeä laiminlyöminen.

60 § Internetsivuston sulkeminen: Säännöksen mukaan Ruokavirasto voisi määrätä internetsivuston suljettavaksi, jos niiden välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali tai näistä annetut tiedot ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan terveysvaaraa tai olevan muulla tavalla elintarvikemääräysten vastainen. Määräys internetsivuston sulkemisesta voidaan antaa väliaikaisena asian selvittämisen tai epäkohdan korjaamisen ajaksi. Väliaikainen sulkeminen on voimassa, kunnes Ruokavirasto antaa asiassa lopullisen ratkaisunsa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 138 artiklassa säädetään todettuun säädösten noudattamatta jättämiseen liittyvistä toimista. Toimivaltaisen viranomaisen on ryhdyttävä asianmukaisiin toimiin, joista mainitaan esimerkkejä 138 artiklan 2 kohdassa. Yksi artiklan 2 kohdassa mainittu toimenpide on määräyksen antaminen toimijan hallinnoimien tai käyttämien internetsivustojen sulkemisesta tarvittavan pituiseksi ajaksi.

61 § Ruokaviraston päätös hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä: Pykälän 1 momentin mukaan Ruokavirasto päättää yhtä maakuntaa laajempaa aluetta koskevien 52 - 56 §:ssä tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 64 §:n 1 momentin säännöstä. Säännöksen tarkoituksena on, että Ruokavirasto voi tehdä päätökset keskitetysti sen sijaan, että useat kunnat joutuisivat tekemään esimerkiksi eri puolilla Suomea myynnissä olevaa elintarvike-erää koskevia päätöksiä. Ruokavirasto voisi päättää pakkokeinojen käyttämisestä jo silloin, kun päätös tulee koskemaan yhtä kuntaa suurempaa aluetta. Jos tarkoitus on, että päätös kohdistuu esimerkiksi vain valmistajan tai maahantuojan varastossa oleviin tuotteisiin, päätöksen tekisi asianomainen maakunta.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto voisi päättää hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä myös yhden maakunnan alueella, jos se perustellusta syystä arvioi maakunnan toimet riittämättömiksi terveysvaaran estämiseksi. Elintarvikevalvonnassa saattaa esiintyä tilanteita, joissa maakunta ei toimi riittävän tehokkaasti. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole, että maakunta voisi näin esimerkiksi vähäisten resurssien vuoksi siirtää tehtäviään Ruokaviraston hoidettavaksi. Kyseessä olisi erittäin poikkeuksellinen menettely, johon Ruokavirasto voisi ryhtyä, jos se katsoo, että on perusteltua syytä pitää maakunnan elintarvikevalvontaviranomaisen toimia riittämättöminä elintarvikkeiden turvallisuuden takaamiseksi. Ruokavirasto voisi hoitaa maakunnan tehtäviin kuuluvan valvontatapauksen myös sellaisessa poikkeuksellisessa tapauksessa, että keskusviranomaisen puuttumista asiaan olisi pidettävä tarpeellisena elintarvikemääräysten noudattamiseksi ja elintarvikevalvonnan ohjaamiseksi. Tällainen tilanne olisi esimerkiksi se, että maakunnan valvontaviranomainen ei ryhtyisi toimenpiteisiin, vaikka hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön olisi ilmeinen tarve.

Jotta maakunnat saisivat tiedon siitä, että Ruokavirasto on ryhtynyt toimenpiteisiin, Ruokaviraston olisi 3 momentin mukaan viipymättä ilmoitettava 1 ja 2 momentin nojalla tekemistään päätöksistä asianomaisille maakunnille

62 § Markkinoinnin kieltäminen: Ehdotetaan, että valvontaviranomainen voisi kieltää elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijaa jatkamasta elintarvikemääräysten vastaista markkinointia taikka uudistamasta sellaista tai siihen rinnastettavaa markkinointia. Kielto voitaisiin antaa myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes valvontaviranomainen on antanut asiassa lopullisen ratkaisunsa.

Voimassa olevan lain 65 §:n mukaan ainoastaan Elintarviketurvallisuusvirastolla on mahdollisuus kieltää elintarvikemääräysten vastainen markkinointi. Elintarvikkeen markkinointi on osa elintarviketietojen kokonaisuutta, josta toimija on vastuussa. Markkinoinnin valvonta on osa tavanomaista elintarvikevalvontaa. Aikaisemmin selkeästi elintarvikepakkauksissa sekä lehdistä ollut markkinointi on siirtynyt yhä enemmän yritysten internet-sivuille ja sosiaaliseen mediaan. Markkinointi on nykyään monikanavaista ja laajaa. Tästä syystä elintarvikevalvonnassa tarkastetaan pakkausmerkintöjen lisäksi yritysten internet-markkinointia. Se, että voimassa olevan lain mukaan ainoastaan Elintarviketurvallisuusvirasto voi kieltää määräysten vastaisen markkinoinnin, hidastaa huomattavasti markkinoinnin valvontatapausten käsittelyä, koska paikallisten valvontaviranomaisten tulee siirtää asia Elintarviketurvallisuusviraston käsiteltäviksi. Markkinointitoimet ovat tyypillisesti nopeita ja hallinnollisesta siirrosta aiheutuva viive saattaa johtaa siihen, että selvästi määräystenvastaiseen markkinointiin ei ehditä puuttua oikea-aikaisesti. Hallintolain keskeinen periaate on toimijoiden tasavertaisen kohtelun vaatimus. Nykyinen lainsäädäntö ei anna tähän riittävän tehokkaita keinoja. Ne yritykset, joiden säädöstenvastaiseen markkinointiin puututaan, kokevat tulevaisuuden väärin kohdelluksi, kun toisen yrityksen vastaavaan markkinointiin ei puututa. Tähän ei ole resursseja, kun ainoastaan Elintarviketurvallisuusvirastolla on oikeus kieltää markkinointi. Elintarvikevalvonnan vaikuttavuuden parantamiseksi ja kuluttajien harhaanjohtamiseen estäminen mahdollisimman nopeasti, myös maakunnalla tulisi olla käytössä tehokkaat hallinnolliset pakkokeinot. Tehokkailla valvontatoimenpiteillä voidaan estää myös yritysten välisen kilpailutilanteen vääristymistä. Tästä syystä ehdotetaan, että myös maakunnalla olisi oikeus määräysten vastaisen markkinoinnin kieltämiseen.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi markkinointikiellon lisäksi ryhtyä elintarvikkeeseen tai elintarvikekontaktimateriaaliin kohdistuviin 56 §:ssä tarkoitettuihin kieltotoimenpiteisiin, 54 §:ssä tarkoitettuihin markkinoilta poistamista ja yleistä tiedottamista koskeviin toimenpiteisiin tai 58 §:ssä tarkoitettuihin haltuunottoimenpiteisiin, jos elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin markkinointi on sellaista, että siitä saattaa aiheutua vakavaa terveysvaaraa tai jos markkinointi on oleellisesti harhaanjohtavaa. Valvontaviranomainen voi ryhtyä mainittuihin toimenpiteisiin, kunnes markkinointi on saatettu elintarvikemääräysten mukaiseksi.

63 § Markkinoinnin oikaisu: Pykälän mukaan valvontaviranomainen voi 62 §:ssä tarkoitetun kiellon määrätessään velvoittaa kiellon saaneen elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan määrääjässä toimittamaan markkinoinnin oikaisun, jos sitä markkinoinnista aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä välttämättömänä. Päätöksessään valvontaviranomainen voi määrätä, että markkinoinnin oikaisu on toteutettava vastaavassa laajuudessa kuin missä oikaisun kohteena oleva markkinointi on toteutettu. Säännös vastaa muilta osin voimassa olevan lain 66 §:n säännöstä, mutta oikeus velvoittaa toimija toimittamaan markkinoinnin oikaisu olisi myös maakunnalla vastaavalla tavalla kuin maakunnalla olisi 62 §:n mukaisesti oikeus määrätä toimija oikaisemaan määräysten vastainen markkinointi.

64 § Kuluttajansuojalain ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain soveltaminen: Pykälän mukaan elintarvikkeiden markkinointiin voi tulla sovellettavaksi elintarvikelain lisäksi myös kuluttajansuojalain (38/1978) ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain (1061/1978) säännökset. Mainitut lait ovat yleislakeja, joita sovelletaan, ellei erityislaissa ole asiasta erikseen säädetty. Säännös vastaa voimassa olevan lain 67 §:n säännöstä.

65 § Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka: Pykälän mukaan valvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla annettua määrystä tai kieltoa uhkasakolla tai teettämis- tai keskeyttämisuhalla. Uhkasakkoa

sekä teettämisen- ja keskeyttämishukkaa koskevista asioista noudatetaan muutoin, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään. Säännös vastaa voimassa olevan lain 68 §:n säännöstä.

66 § Vastuu kustannuksista: Valvontaviranomaisten tekemien pakkokeinopäätösten noudattamisesta aiheutuu elintarvikealan toimijoille kustannuksia, kuten takaisin vetoja tiedotus kustannuksia. Pykälän mukaan elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija vastaa näistä kustannuksista. Säännös vastaa voimassa olevan lain 69 §:n säännöstä.

11 luku Maksut

67 § Valtion viranomaisten suoritteista perittävät maksut: Valtion viranomaisen tämän lain nojalla suorittamista toimenpiteistä peritään maksu, jollei valtion maksuperustelaissa (150/1992) muuta säädetä. Maksun suuruutta määrittäessä noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaissa säädetään.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin poiketa valtion maksuperustelain mukaisesta kustannusvastaavuudesta ja kohtuullistaa pieniä eläinmääriä teurastavien teurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten lihan tarkastus- ja valvontamaksuja valtion talousarvioon otettavalla määrärahalta. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 liitteen VI luvussa II määritellyt vähimmäismaksut olisi kuitenkin aina perittävä. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain 70 §:n 1 momentin säännöstä.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 79 - 82 artiklassa edellytetyistä kansallisista järjestelyistä ja maksujen suuruuden määrittämisestä. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain 70 §:n 2 momenttia.

68 § Maakunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittävä vuosittainen valvontamaksu: Ehdotuksen mukaan maakunnan suorittamassa suunnitelmallisessa elintarvikevalvonnassa siirryttäisiin nykyisistä suoriteperusteista maksuista vuosittaiseen valvontamaksuun. Valvontamaksu perittäisiin kaikilta pykälän 1 momentissa mainituilta toimijoilta vuosittain. Vuosittaista valvontamaksua ei perittäisi sellaisilta 10 § 2 momentissa tarkoitetuilta elintarvikealan toimijoilta, jotka toiminnan vähäisyyden takia jäävät suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolelle. Vuosittaista valvontamaksua ei perittäisi myöskään 8 §:n tarkoittamassa rekisteröidyssä alkutuotantopaikassa harjoitettavan alkutuotannon suunnitelmallisesta elintarvikevalvonnasta.

Suurin hyöty elintarvikevalvonnan piirissä olemisesta tulisi toimijoille siitä, että suunnitelmallisella valvonnalla kitkettäisiin muiden toimijoiden mahdollisesti harjoittama lainvastainen ja rehellistä kilpailua vääristävä toiminta elintarvikealalta. Vuosittaisen valvontamaksun myötä maakunnan elintarvikevalvontaa olisi myös mahdollista kehittää uusien toimintatapojen nykyistä valmentavampaan suuntaan, kun valvontakäynnit eivät enää olisi valvontayksiköiden tulonmuodostuksen ytimessä.

Pykälän 2 momentin mukaan vuosittaisista valvontamaksuista säädettäisiin lain liitteessä ja maksujen suuruus toiminnan riskiperusteisen valvontatarpeen pohjalta. Maakunnalla ei ole verotusoikeutta. Vuosimaksuun perustuvaa valvontamaksua voidaan valtiosääntöoikeudellisesti pitää veroluonteisena maksuna siitä huolimatta, että kyse on viranomaisen kustannuksista, jotka on vakiintuneesti peritty valvonnan kohteelta. Tästä syystä maksuvelvollisuudesta, maksujen suuruuden perusteista ja maksuvelvollisen oikeusturvasta on säädettävä lailla. Määräämällä vuosimaksujen suuruudesta laissa varmistettaisiin myös maksujen yhdenmukaisuus sekä toimijoiden tasapuolinen kohtelu koko maassa. Liitteessä valvontatarve on arvioitu Eviran riskiluokitusohjeen (10503/2) pohjalta niin, että liitteessä kuvatut elintarvikealan eri toimintamuodot on jaettu riskiluokkiin 1-10. Eri riskiluokkien ääripäiden välillä on liki satakertainen ero niiden laskennallisessa valvontatarpeessa, mikä heijastuu suoraan valvontamaksuihin: pienimmän riskiluokan (RL 1) vuosimaksuksi esitetään 100 euroa ja suurimman riskiluokan (RL 10) vuosimaksuksi 8 400 euroa. Valvontakohteen riskiluokan määraisi maakunta liitteen sekä Eviran riskiluokitusohjeen pohjalta. Mikäli jonkun kohteen valvonnan Oiva-tulos on toistuvasti oivallinen (A), johtaisi se vuosimaksujen alentamiseen liitteessä esitetyn mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan valvontamaksu peritään kalenterivuoden lopussa. Jos elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa harjoitetaan kalenterivuotta lyhyemmän ajan, kyseiseltä vuodelta perittävä valvontamaksu suhteutettaisiin toiminnan kestoon siten, että maksun suuruus olisi sen suuruinen osa kyseisen toiminnan koko vuoden valvontamaksusta kuin toiminnan kesto päivinä on koko vuodesta.

Pykälän 4 momentissa säädetään valvontamaksua koskevan päätöksen oikaisusta sekä maksuvelvollisen hyväksi että maksun saajan hyväksi vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi alkoholilain 77 ja 78 §:ssä.

69 § *Maakunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittävät muut maksut:* Pykälässä säädettäisiin suoriteperusteisista maksuista, jotka maakunta perisi hyväksymänsä taksan mukaisesti.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimenpiteistä, joista maakunta perisi suoriteperusteisen maksun. Momentin 2 kohdassa viitataan 16 §:n 4 momentissa tarkoitettuun elintarvikealan toimijan oikeuteen pyytää toimintansa uusintatarkastus, kun valvontakäynnillä havaittu epäkohta on korjattu. Todennäköisesti tällaista uusintatarkastuksen mahdollisuutta hyödyntäisivät ensisijaisesti tarjoilupaikat, joiden asiakasvirtaan sisäänkäynnin läheisyydessä näkyvällä Oiva-raportilla voi olla ratkaiseva vaikutus. Muut 1 momentin mukaiset maksut vastaavat pitkälti voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuntien käytössä olevia suoriteperusteisia maksuja.

Elintarvikevalvonnasta, jota maakunta tekee poroteurastamossa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa samoin kuin elintarvikevalvonnasta, jota maakunta tekee 24 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla teurastamoissa ja riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa leikkaamoissa, ei perittäisi 68 §:n mukaista vuosimaksua. Tällaisesta valvonnasta perittäisiin pykälän 2 momentin mukaan suoriteperusteinen maksu.

Pykälän 3 momentin mukaan maakunnan perimien suoriteperusteisten maksujen suuruus ei saisi olla järjestämiskustannuksia korkeampi. Minimimaksua ei maakunnan perimille 1 momentin tarkoittamille suoriteperusteisille maksuille olisi, joten maksuista päätettäessä maakunnat voivat arvioida, missä määrin haluavat tätä kautta elintarvikealaa subventoida.

70 § *Maksujen perintä ilman tuomiota tai päätöstä sekä viivästyskorko:* Säännöksen mukaan lain 11 luvussa tarkoitetut maksut saisi periä ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, pykälän 2 momentin mukaan viivästyneelle määrälle saisi periä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Eräpäivä voisi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi. Jos valvontamaksu palautetaan maksuunpanon oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalla valvontamaksulle maksettaisiin pykälän 3 momentin mukaan veronkantolain (769/2016) 32 §:ssä säädetty korko maksupäivästä takaisinmaksupäivään. Säännös vastaa voimassa olevan lain 72 §:n säännöstä.

12 luku Muutoksenhaku

71 § *Muutoksenhaku valtion viranomaisen päätökseen:* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta valtion viranomaisen lain 11 §:n (teurastamon ja riistan käsittelylaitoksen sekä niiden yhteydessä olevan leikkaamon hyväksyminen), 20 §:n (hygieniapassitestaajaksi hyväksyminen ja hyväksynnän peruuttaminen), 49 (elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän hyväksyminen) ja 52-63 §:n (hallinnolliset pakkokeinot) nojalla tekemään päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Näistä päätöksistä valitettaisiin hallinto-oikeuteen. Näille asioille ei esitetä oikaisuvaatimusmenettelyä, koska menettely saattaisi aiheettomasti pidentää niiden käsittelyn kokonaiskestoa.

Pykälän 2 momentin mukaan muuhun valtion viranomaisen päätökseen saisi vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Yleiset säännökset oikaisuvaatimuksesta ovat hallintolain 7 a luvussa. Oikaisuvaatimusmenettely koskisi esimerkiksi kansallisen vertailulaboratorion nimeämistä (32 §). Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Pykälän 3 momentin mukaan valtion viranomaisen määräämään maksuun saa pykälän 3 momentin mukaan hakea muutosta siten kuin valtion maksuperustelaissa säädetään.

Pykälän 4 momentin mukaan Tullin tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta siten kuin tullilaissa (1466/1994) säädetään. Tullin tämän lain 53 §:n nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin tullilain 38 §:ssä säädetään. Valitusaika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista.

72 § Muutoksenhaku maakunnan viranomaisen päätökseen: Maakunnan viranhaltijan päätökseen saisi vaatia oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisua haetaan maakuntalain 139 §:ssä tarkoitetulta viranomaiselta.

Pykälän 2 momentin mukaan lain 9, 11, 52-58, 62 ja 63 §:n tarkoittamaan maakunnan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Muuhun kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun maakunnan päätökseen saisi 3 momentin mukaan vaatia oikaisua siten, kun hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Päätökseen, joka koskee maakunnallisia maksuja koskevaa taksaa, saisi 4 momentin mukaan hakea muutosta siten kuin maakuntalain 18 §:ssä säädetään.

73 § Valvontamaksua koskeva oikaisuvaatimus: Pykälän mukaan 68 §:ssä tarkoitettuun maakunnan perimään vuosittaiseen valvontamaksuun saisi vaatia oikaisua maakunnalta. Oikaisuvaatimus olisi esitettävä maksun määräämistä koskevassa asiassa kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi 2 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

74 § Muutoksenhaku lihan tarkastuspäätökseen: Pykälän mukaan lihan tarkastusta koskevaan päätökseen saisi vaatia oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista Ruokavirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa 2 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

75 § Muutoksenhaku hallinto-oikeuden päätökseen: Pykälän mukaan hallinto-oikeuden päätökseen 49 §:ssä tarkoitettussa asiassa (kansallisen laatuja järjestelmän hyväksymisen peruuttaminen) sekä 52 - 63 §:ssä tarkoitettussa asiassa (hallinnollisten pakkokeinojen käyttäminen) saisi hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saisi, jollei muualla toisin säädetä, hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valituslupan. Valituslupasääntelyn piiriin kuuluisivat esimerkiksi alkutuotantopaikkojen hyväksymistä (9 §), elintarvikehuoneistojen hyväksymistä (11 §) ja laboratorioden nimeämistä (30-32 §) hyväksymistä koskevat asiat.

76 § Valvontaviranomaisen muutoksenhakuoikeus: Pykälän mukaan viranomaisella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on kumonnut tai muuttanut viranomaisen tekemää päätöstä. Hallintolainkäyttölain 6 §:n mukaan viranomaisella ei tällaista valitusoikeutta ole, ellei laissa ole näin säädetty tai viranomaisen valitusoikeus julkisen edun vuoksi ole tarpeen. Säännös vastaa voimassa olevan lain 77 §:n säännöstä. Samoin kuin asianosaisen valitusoikeus, myös viranomaisen valitusoikeus on riippuvainen siitä, myöntääkö korkein hallinto-oikeus valituslupan. Valituslupan myöntämisestä säädetään hallintolainkäyttölaissa.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirastolla olisi lisäksi oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on kumonnut maakunnan muutoin kuin oikaisuvaatimuksen johdosta tekemän päätöksen tai muuttanut sitä. Ruokavirastolla olisi täten mahdollisuus saattaa asia ylemmän oikeusasteen käsittelyyn muun muassa sellaisissa tapauksissa, joissa maakunta ei ole halukas saattamaan asiaa eteenpäin, mutta Ruokavirasto arvioi, että muutoksenhaku olisi perusteltua elintarviketurvallisuuden tai muun kuluttajien suojaamiseen liittyvän syyn vuoksi.

77 § Täytäntöönpano: Pykälän 1 momentin mukaan 10 luvun säännösten nojalla tehtävässä päätöksessä voitaisiin määrätä, että päätöstä on noudatettava ennen kuin se on saanut lainvoiman tai ennen kuin oikaisuvaatimusta on käsitelty, jollei valitusviranomainen tai vastaavasti oikaisuvaatimuksen käsittelevä viranomainen toisin määrää. Valvontaviranomaisen tulisi siis hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa päätöstä tehdessään arvioida, edellyttääkö tilanne, että päätös olisi pantava täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Ottaen huomioon 1 §:ssä todetun lain tarkoituksen, viranomaisen olisi useissa tapauksissa syytä määrätä päätös heti täytäntöön pantavaksi. Jos kyseessä on esimerkiksi elintarvike tai sellainen toiminta, josta aiheutuu tai saattaa aiheutua vaaraa kuluttajien terveydelle, päätöksen täytäntöönpano ei voisi odottaa päätöksen lainvoimaisuutta. Myös elintarvikemääräysten vastaisten tietojen antaminen, joka saattaa aiheuttaa taloudellisia tappioita tai jopa terveysvaaraa kuluttajalle, johtaisi useimmiten siihen, että kuluttajien suojaaminen edellyttäisi viranomaisen päätöksen välittömää täytäntöönpanoa. Päätösten välittömästä täytäntöönpanosta aiheutuu toimijalle usein taloudellista tappiota. Ehdotetun lain nojalla tehtäville pakkokeinopäätöksille on lisäksi usein ominaista, että päätöksen täytäntöönpano aiheuttaa seurauksia, jotka ovat lopullisia ja joita ei voida sittemmin poistaa. Jos päätös oikaisun tai valituksen johdosta muuttuu, toimijalle saattaa syntyä oikeus korvaukseen. Tämän vuoksi viranomaisen tulisi päätöstä tehdessään huolehtia siitä, että päätös täyttää niin asialliset kuin muodollisetkin vaatimukset. Hallintolainkäyttölain 31 §:n 3 momentin mukaan sellaisessa asiassa, jossa tarvitaan valituslupa, valitus ei estä päätöksen täytäntöönpanoa. Näin ollen hallinto -oikeuden antama päätös olisi täytäntöön pantavissa heti päätöksen antamisen jälkeen. Pykälän 1 momentin mukaan oikaisuvaatimus ja valitus olisi käsiteltävä kiireellisinä. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 78 §:n 1 momentin säännöstä.

Pykälän 2 momentin mukaan 19 §:n 5 momentissa tarkoitettua hygieniapassin peruuttamista koskevaa päätöstä olisi noudatettava valituksesta huolimatta, ellei Ruokavirasto tai valitusviranomainen toisin määrää.

Pykälän 3 momentin mukaan lihan tarkastuspäätöstä olisi oikaisuvaatimuksesta ja valituksesta huolimatta noudatettava, jollei Ruokavirasto tai valitusviranomainen toisin määrää.

13 luku Rangaistussäännökset

78 § Rangaistussäännökset: Rangaistussäännökset vastaisivat voimassa olevan lain 79 §:ää, jossa on säädetty lievemmistä, sakkorangaistukseen johtavista rikkomuksista. Rangaistavuuden alaa ei ole ehdoteta muutettavaksi. Rangaistussäännökset on muutettu viimeksi vuonna 2002 terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia rikoksia koskevan rikoslain säännösten uudistamisen yhteydessä (400/2002). Rikoslaisa säädetään teoista, joista voi seurata vankeusrangaistus.

79 § Salassapitovelvollisuuden rikkominen: Pykälässä viitataan siihen, että rangaistus 80 §:ssä tarkoitetun salassapitovelvollisuuden rikkomisesta määräytyy rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Säännös vastaa voimassa olevan lain 80 §:n säännöstä.

14 luku Erinäiset säännökset

80 § Salassa pidettävät tiedot: Pykälän mukaan valvonnassa saatuja tietoja koskevasta salassapitovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 80 §:n säännöstä. Valvontaviranomaisen toiminnan avoimuudesta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 8 artiklassa. Valvontaviranomaisen on varmistettava, että virallinen valvonta on mahdollisimman avointa. Euroopan parlamentin ja neuvoston

asetuksen (EY) N:o 178/2002 10 artiklan mukaan yleisölle on tiedotettava, kun on perusteltua syytä epäillä elintarvikkeen aiheuttavan riskin ihmisen terveydelle. Tällöin voidaan salassapitosääntöjen rajoittamatta tiedottaa riskin luonteesta, kyseessä olevasta elintarvikkeesta sekä toimenpiteistä riskin hallitsemiseksi. Valvontaviranomaisen luottamuksellisuusvelvoitteesta säädetään myös asetuksen (EU) 2017/625 8 artiklassa. Salassa pidettävät tiedot luetellaan 8 artiklan 3 kohdassa. Tällaisia olisivat tiedot, joiden ilmaiseminen vaarantaisi tarkastus-, tutkimus- ja auditointitoimien tarkoituksen, toimijan kaupallisten etujen suojelun tai tuomioistuinkäsittelyn ja oikeudellisen neuvonannon suojaamisen.

81 §. Virka-apu. Pykälän mukaan poliisin ja Tullisin olisi annettava valvontaviranomaisille näiden pyynnöstä virka-apua elintarvikemääräysten mukaisten tehtävien suorittamista varten. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 82 §:n säännöstä.

82 § Rekisterit: Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valtakunnallisista rekistereistä, joita Ruokavirasto pitäisi valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamaansa valvontaa varten. Tällaisia olisivat rekisterit kaikista elintarvikehuoneistoista, 13 §:ssä tarkoitettua kontaktimateriaalitoimintaa harjoittavista toimipaikoista sekä 30 ja 31 §:ssä tarkoitetuista virallisista laboratorioista ja nimetyistä omavalvontalaboratorioista. Ruokavirasto pitäisi valtakunnallista rekisteriä myös 19 §:n 1 momentissa tarkoitetuista hygieniapassitestaajista sekä henkilöistä, jotka osallistuvat testaajien järjestämiin hygieniapassitesteihin ja joille testaaja on 19 §:n 5 momentin mukaisesti myöntänyt hygieniapassin. Ruokavirasto pitäisi lisäksi valtakunnallista rekisteriä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III jakson IV luvun I mukaisen metsästäjien hygieniakoulutuksen suorittaneista koulutetuista henkilöistä, alkutuotantopaikoista sekä edellä 50 §:ssä tarkoitetuista alkutuotantopaikoista, lokeroista sekä lokeroitten sisältämistä alkutuotantopaikoista, joiden virasto on tunnustanut täyttävän sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset. Lisäksi Ruokavirasto pitäisi valtakunnallista rekisteriä ruokamyrkytystapausten selvittämiseen sekä zoonoosien seurantaan ja valvontaan liittyvistä seikoista 34 §:n 4 momentissa ja 44 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten perusteella.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto pitäisi maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetun lain (284/2008) mukaisesti rekisteriä alkutuotantopaikoista. Rekisterinpitäjän vastuusta säädetään maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetun lain 5 §:ssä. Maakunnat käyttäisivät ja pitäisivät alkutuotantopaikkarekisteriä ajan tasalla tässä laissa säädettyjen tehtävien edellyttämässä laajuudessa. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 83 §:n 4 momentin säännöstä.

Voimassa olevan lain 83 §:n 4 momentissa säädetään, että maa- ja metsätalousministeriö pitää kalastusaluksia ja vesiviljelylaitoksia koskevia rekistereitä Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain (1048/2016) mukaisesti. Maa- ja metsätalousministeriö sekä maakunnat pitävät kalastusaluksia ja vesiviljelylaitoksia koskevia rekistereitä merellä toimivien kalastus- ja vesiviljelyalusten rekisteröinnistä annetun lain (690/2010) mukaisesti. Säännöstä ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana. Mainittujen lakien mukaisesti pidetään rekisteriä kalastusaluksista ja vesiviljelyaluksista. Vesiviljelylaitokset ovat alkutuotantopaikkoja, joita koskevista rekistereistä säädetään 2 momentissa.

Pykälän 3 momentin mukaan maakunta pitäisi rekisteriä valvomistaan elintarvikehuoneistoista sekä valvomistaan kontaktimateriaalitoimintaa harjoittavista toimipaikoista.

Pykälän 4 momentin mukaan Valtion lupa- ja valvontavirasto pitäisi rekisteriä alkoholijuomamyymälöistä sekä alkoholijuomien valmistus- ja varastointipaikoista.

83 §. Rekistereihin merkittävät tiedot. Edellä 83 §:ssä mainittuihin rekistereihin merkittäisiin valvontakohteiden tunnistetiedot, alkutuotantopaikkojen ja 50 §:n mukaisesti tunnustettujen alkutuotantopaikkojen, lokeroitten sekä lokeroitten sisältämien alkutuotantopaikkojen tunnistetiedot, suunnitellut ja suoritettavat valvontatoimenpiteet, virallisista laboratorioista ja nimetyistä omavalvontalaboratorioista arvioinnin piirissä olevat määrittämenetelmät sekä tutkimuksista vastaavan henkilön nimi sekä muut elintarvikemääräysten mukaiset valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot;

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettuja rekisteriin merkittäviä tunnistetietoja olisivat toimijan nimi, osoite ja yhteisötunnus tai sen nimi ja osoite. Tiedot poistetaan rekisteristä kolmen vuoden kuluessa siitä, kun toimija on ilmoittanut valvontaviranomaiselle toimintansa lopettamisesta.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirasto julkaisisi hyväksytyistä laboratorioista luettelon, josta 2 momentissa tarkoitettut tiedot ilmenevät. Rekisteriin voitaisiin merkitä myös laboratorioiden valvontaan liittyviä tietoja.

Pykälän 4 momentin mukaan hygieniatestaajista sekä henkilöistä, jotka osallistuvat hygieniapassitesteihin ja joille testaajat ovat myöntäneet hygieniapassin, rekisteriin merkittäisiin tunnistetiedot sekä hygieniapassin suorittamispäivä. Rekisteriin merkittävät tiedot yksilöitäisiin myös Ruokaviraston tietosuojaselosteissa.

Henkilötietojen keräämiseen ja tallettamiseen sekä rekisteriin tallennettujen tietojen käyttämiseen ja luovuttamiseen sovelletaan muutoin, mitä henkilötietolaissa (523/1999) ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

84 § Valtionosuus: Pykälän mukaan maakunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovellettaisiin maakuntien rahoituslakia (--/--), jollei lailla toisin säädetä.

15 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

85 § Voimaantulo:

86 § Siirtymäsäännös:

Liite Maakunnan 68 §:n mukaisesti perimät vuosittaiset valvontamaksut:
(valvontamaksun suuruus määritelty kaavalla ko. riskiluokan valvontatunnit x 200 €)

1.2 Laki terveydensuojelulain muuttamisesta

50 § Maakunnan suorittamasta terveydensuojeluvalvonnasta perittävä vuosittainen valvontamaksu: Voimassa olevan lain maksullisuutta koskeva 50 § muutettaisiin kokonaan. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan uutta sisältöä. Muutetussa pykälässä säädettäisiin maakunnan suorittaman suunnitelmallisen valvonnan vuosimaksusta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vuosimaksun piiriin kuuluvista toiminnoista. Jatkossa maakunta perisi vuosittaisen valvontamaksun siltä, joka on tehnyt maakunnalle lain 13 § tai 18 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen toiminnasta taikka jonka 18 §:ssä tarkoitetun hakemuksen maakunta on hyväksynyt.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontamaksu määräytyisi riskiperusteisen valvontatarpeen mukaan siten, että maksulla katettaisiin kaikki ilmoituksen varaisen tai hyväksymistä edellyttävän toiminnan valvontaan liittyvät viranomaisen kustannukset, kuten tarkastuksiin, näytteiden ottoon, ohjaukseen ja neuvontaan liittyvät kustannukset. Vuosimaksun määrästä säädettäisiin lain liitteessä siten, että valvontamaksun suuruus muodostuisi 100 euron perusmaksusta ja kyseiseen valvontakohdetyyppiin tarvittavan riskiperusteisen valvontatarpeen mukaan määräytyvästä maksusta.

Ehdotuksen lähtökohtana ei olisi vain suoritteiden kulut kattava maksu, vaan maksulla katettaisiin myös sellainen valvonta, jonka suoriteperustainen taksoittamista olisi vaikea määrittää. Maksulla katettaisiin myös ne valvontaan liittyvät ohjaus-, neuvonta- ja asiantuntijatehtävät sekä muut vastaavat terveydensuojelua edistävät toimet, jotka kohdistuvat ilmoituksenvaraiseen tai hyväksymistä edellyttävään toimintaan. Maksulla katettaisiin esimerkiksi kunnan ja maakunnan välinen yhteistyö ilmoituksenvaraisten toimintojen terveydensuojelukysymyksissä, kuten kunnan julkisten tilojen sisäilmakysymyksissä. Maksulla voitaisiin

kattaa myös esimerkiksi koulutukset lainsäädännön vaatimuksista taikka esimerkiksi tiedotuskampanjat vesiepidemioita vähentävistä toimintatavoista uimarannoilla. Viranomaistoiminnan ulkopuoliset maksut, kuten esimerkiksi näytteiden analysointiin liittyvät kustannukset taikka ulkopuolisten asiantuntijoiden tekemät selvitykset perittäisiin erikseen, yleensä näytteen analysoineen laboratorion taikka ulkopuolisen asiantuntijan toimesta suoraan toiminnanharjoittajalta.

Pykälän 3 momentin mukaan valvontamaksu perittäisiin kalenterivuoden lopussa. Näin maksujen perimisessä voitaisiin ottaa huomioon myös se, jos toimintaa harjoitetaan kalenterivuotta lyhyemmän ajan. Tällöin kyseiseltä vuodelta perittävä vuosimaksu suhteutettaisiin toiminnan keston. Valvontamaksun suuruus olisi tällöin sen suuruinen osa toiminnan koko vuoden valvontamaksusta kuin toiminnan kesto on koko vuodesta.

Pykälän 4 momentissa säädetään valvontamaksua koskevan päätöksen oikaisusta sekä maksuvelvollisen hyväksi että maksun saajan hyväksi vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi alkoholilain 77 ja 78 §:ssä.

50 a § Terveysturvajärjestelmävalvonnasta perittävät muut maksut: Pykälällä korvattaisiin voimassa olevan lain viivästyskorkoa koskeva 50 a §. Pykälä muutettaisiin koskemaan suoriteperusteisia maksuja, joita maakunta perisi hyväksymänsä taksan mukaisesti. Myös pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan sen sisältöä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maksullisista toiminnoista siten, että maakunta perisi hyväksymänsä taksan mukaisen maksun 13 ja 18 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen ja 18 a §:ssä tarkoitetun hyväksymistä koskevan hakemuksen käsittelystä sekä muusta kuin ilmoituksenvaraiseen tai hyväksymistä edellyttävään toimintaan liittyvästä valvonnasta siltä, jonka vastuulla terveyshaitta olisi. Maksu perittäisiin terveyshaittaepäilyyn liittyvästä tarkastuksesta, mittauksesta, näytteenotosta, tutkimuksesta ja selvityksestä, jotka liittyvät terveyshaittojen selvittämiseen tai haitan poistamisen varmistamiseen. Viranomaisen ensimmäinen tarkastus terveyshaittaepäilyyn selvittämiseksi ja siihen liittyvän jatkotutkimustarpeen määrittelyksi olisi kuitenkin maksuton. Maksu vastaisi voimassa olevan lain asunnontarkastuksiin liittyviä maksuja ja sitä sovellettaisiin jatkossa samalla periaatteella myös muuhun kuin suunnitelmalliseen valvontaan. Vesiepidemioiden ja muiden kiireellisten terveyshaittaepäilyjen selvittämisessä on tärkeä huolehtia siitä, että tarpeelliset näytteet otetaan ja valvontatoimenpiteet tehdään alusta lähtien riittävän laajasti ja nopeasti, jotta terveyshaittaepäily saadaan selvitettyä heti riittävän hyvin ja haitat jäisivät mahdollisimman pieneksi. Jos haitan aiheuttaja ei ole heti selvillä taikka haitan aiheuttaja ei ole halukas maksamaan esimerkiksi näytteitä siinä laajuudessa kuin haitan selvittäminen edellyttäisi, tulisi viranomaisen ottaa tarvittavat näytteet ensin kustannuksellaan ja periä kustannukset jälkikäteen haitan aiheuttajalta. Epidemioiden selvittämisessä ensisijaista on saada asia riittävän nopeasti selvitettyä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi siitä, että maakunnalla olisi oikeus periä hyväksymänsä taksan mukainen maksu myös sellaiselta toiminnanharjoittajalta, joka kuuluu vuosimaksun piiriin, jos viranomaisen valvontatarve on merkittävästi suurempi kuin suunnitelmalliseen valvontaan liittyy ja valvontatarve johtuu siitä, että toiminnanharjoittaja ei ole toiminut viranomaisen antamisen kehotusten ja määräysten mukaisesti. Tällaisia toimenpiteitä voisivat olla esimerkiksi tilanteet, joissa kiinteistön omistaja ei ole ryhtynyt viranomaisen kehotuksesta huolimatta toimenpiteisiin rakennukseen liittyvien terveyshaittaepäilyjen selvittämiseksi ja viranomainen on joutunut tekemään tämän johdosta ylimääräisiä tarkastuksia, mittauksia tai selvityksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan maakunnan tulisi määritellä 1 momentissa tarkoitetusta valvonnasta perittävät maksut siten, että ne vastaisivat enintään valvonnan tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. Maakunnan teettäessä tutkimuksia tai selvityksiä ulkopuolisella asiantuntijalla tai analysoitaessa näytteitä laboratoriossa, kustannukset perittäisiin asiakkaalta enintään todellisten kustannusten mukaisina. Kyseinen säädös vastaisi voimassa olevan lain säännöstä.

Maksullisella tarkastuksella tarkoitettaisiin tarkastusta, jossa tarkastaja käy kohteessa paikan päällä siten kuin hallintolain 39 §:ssä säädetään. Tämänkaltaisessa ei-suunnitelmallisessa valvonnassa pelkästä kirjallisesta asiakirjatarkastuksesta ei perittäisi maksua. Yleisen oikeusturvan kannalta on merkitystä myös sillä, että ensimmäinen tai joissain tapauksissa muutamat ensimmäiset tarkastukset ja niihin liittyvä jatkotutkimustarpeen määrittely olisi myös maksuton. Ensimmäisen tarkastuksen tarkoituksena on selvittää,

esiintyykö tarkastettavassa kohteessa terveyshaittaa tai tarvitaanko asian selvittämiseksi lisätutkimuksia. Se, että tarkastukset ennen jatkotutkimustarpeen määrittelyä ovat maksuttomia, varmistaa sen, että terveyshaitan selvittämismenettely saadaan asianmukaisesti vireille ja viranomaisen arvioitavaksi asianosaisen maksukykyystä riippumatta. Maksu voitaisiin kuitenkin periä muista tarkastuksista ja niin sanotusta jälkivalvonnasta erityisesti silloin, kun tarkastukseen liittyy mittaus tai näytteenotto ja jos maksu on määritelty maakunnan taksassa. Jos terveyshaitan selvittäminen edellyttäisi mittaukseen tai näytteenottoon rinnastettavaa muuta toimenpidettä esimerkiksi rakennuksen tai rakenteen kuntotutkimusta, jossa rakenteen avaamisen yhteydessä rakennetta arvioidaan aistinvaraisesti, voitaisiin maksu periä myös tällöin. Tämä vastaisi voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Pykälän 3 momentin mukaan valtio korvaa maakunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Valtion lupa-, ohjaus- ja valvontaviraston maakuntien toimeenpantavaksi ohjaamista tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka on laissa säädetty viraston tehtäviksi tai jotka liittyvät viraston ohjeiden valmisteluun.

Pykälän 4 momentin mukaan valtion suoritteista siten, että niissä noudatettaisiin sitä, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään. Momentin sisältö vastaisi voimassa olevan lain säännöstä.

50 b § Maksujen perintä ilman tuomiota tai päätöstä sekä viivästyskorko: Säännöksen mukaan lain 50 ja 50 a §:ssä tarkoitetut maksut saisi periä ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, pykälän 2 momentin mukaan viivästyneelle määrälle saisi periä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Eräpäivä voisi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomainen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi. Jos valvontamaksu palautetaan maksuunpanon oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalla valvontamaksulle maksettaisiin pykälän 3 momentin mukaan veronkantolain (769/2016) 32 §:ssä säädetty korko maksupäivästä takaisinmaksupäivään.

1.3 Laki kasvinsuojeluaineista annetun lain muuttamisesta

2 § Soveltamisala: Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan lain 2 §:n 1 momentin säännöstä. Pykälän 2 momentin 1 kohdan säännös vastaa voimassa olevan lain 2 §:n 2 momentin säännöstä. Momenttiin lisätyssä uudessa 2 kohdassa säädetään, että lain soveltamisalaan kuuluu myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 396/2005 II-IV ja VI-X luvun täytäntöönpano.

24 § Valvontaviranomaiset: Pykälän 1 momentin mukaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1107/2009 samoin kuin kasvinsuojeluaineista annetun lain ja sen nojalla annettujen säädösten ja määräysten noudattamisen valvonnasta ja valvonnan järjestämisestä vastaisi Tukes kasvinsuojeluaineiden valmistuksen, maahantuonnin, markkinoille saattamisen, markkinoinnin sekä maahantuojien ja jakelijoiden suorittaman käsittelyn ja varastoinnin osalta. Tukesille kuuluisi myös muu kasvinsuojeluaineiden valvonta, jota ei ole säädetty Ruokaviraston tehtäväksi

Pykälän 2 momentin mukaan Tukes olisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1107/2009 75 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen ja 2 kohdassa tarkoitettu viranomainen. Tukes olisi toimivaltainen viranomainen toimissa, jotka koskevat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 396/2005 II-IV ja VI-X luvun täytäntöönpanoa.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirasto valvoisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1107/2009 sekä kasvinsuojeluaineista annetun lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista kasvinsuojeluaineiden käytön ja käytön yhteydessä tapahtuvan käsittelyn ja varastoinnin osalta.

Pykälän 4 momentin mukaan maakunta valvoisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1107/2009 sekä kasvinsuojeluaineista annetun lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten

noudattamista toimialueellaan. Kasvinsuojeluaineiden maahantuontia ja maastavientiä valvoisi pykälän 5 momentin mukaan Tukesin ohella Tulli.

27 § Asiantuntijaviranomaiset ja –laitokset: Kasvinsuojeluaineista annetussa lain 27 §:ssä säädetään niistä valtion viranomaisista ja laitoksista, jotka ovat velvolliset suorittamaan kasvinsuojeluaineiksi tarkoitettujen aineiden ja valmisteiden hyväksymisen edellytysten selvittämiseksi tarkastuksia tai antamaan lausuntonsa Tukesille. Ehdotettu säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain säännöstä, mutta laitosten ja viranomaisten nimet on muutettu vastaamaan nykytilannetta.

Pykälän 1 momentin mukaan Luke antaa kasvinsuojeluaineiksi tarkoitettujen aineiden ja valmisteiden hyväksymisen edellytysten selvittämiseksi lausuntonsa Tukesille aineiden ja valmisteiden biologisesta tehokkuudesta ja käyttökelpoisuudesta.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto vastaisi kasvinsuojeluaineiden ja kasvi- ja eläintuotteissa esiintyvien kasvinsuojeluainejäämien kemiallisista analyysistä sekä fysikaalisista ja teknisistä testeistä.

1.4 Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta

6 § Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus: Pykälän 1 momenttia ehdotetaan laajennettavaksi siten, että Harmaan talouden selvitysyksikkö laatisi velvoitteidenhoitoselvityksen tukemaan elintarvikelaissa tarkoitetun elintarvikealan toimijan luotettavuuden selvittämiseksi.

Tarkemmat säännökset

Voimaantulo

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Elinkeinovapaus ja omaisuudensuoja

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on pitänyt elinkeinovapautta perustuslain mukaisena pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraisuuden olevan mahdollista erityisin perustein (PeVL 19/2002 vp). Rekisteröitymis- ja ilmoitusvelvollisuuden säätämistä on pidetty asiallisesti luvanvaraisuuteen rinnastettavana sääntelynä (PeVL 56/2002 vp). Ehdotetun lain 3 luvuissa säädetään alkutuotannosta sekä elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnasta tehtävästä ilmoituksesta, jonka nojalla valvontaviranomainen rekisteröi tai hyväksyy toimipaikan. Valvonnan järjestämiseksi on välttämätöntä, että valvontaviranomainen saa tiedon valvottavien toiminnanharjoittajan olemassaolosta ja sijainnista sekä toiminnan laadusta. Ilmoitus- ja hyväksyntämenettelyn ulkopuolelle jäisi muun muassa pienimuotoinen ja vähäinen toiminta. Alkutuotantopaikkojen ja elintarvikehuoneistojen rekisteröinti- tai hyväksymisvelvollisuus perustuu Suomea sitovaan Euroopan unionin lainsäädäntöön. Elintarvikehuoneistojen rekisteröimisellä tai hyväksymisellä pyritään ennen muuta edistämään elintarviketurvallisuuden korkeaa tasoa. Sääntelyn tavoitteena on myös tehokkaan elintarvikevalvonnan varmistaminen. Tällaisia syitä voidaan pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä tärkeinä yhteiskunnallisina intresseinä. Vaatimus alkutuotantopaikan tai elintarvikehuoneiston rekisteröinnistä tai hyväksymisestä myös osaltaan tukee perustuslain 20 §:ssä tarkoitettujen perusoikeuksien turvaamista. Perustuslain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ja turvalliseen ympäristöön. Näiden perusoikeuksien turvaamiseksi on perusteltua kontrolloida elintarvikkeiden valmistusta, käsittelyä ja jakelua.

Lakiehdotuksen mukaan lähtökohtaisesti kaikkien, jotka työskentelevät elintarvikehuoneistossa ja käsittelevät helposti pilaantuvia elintarvikkeita vähintään kolmen kuukauden ajan, tulee osoittaa elintarvikehygieeninen osaaminen suorittamalla Ruokaviraston laatima hygieniapassitesti. Hygieniapassi annettaisiin henkilölle, joka

on suorittanut hyväksyttävästi elintarvikehygieenistä osaamista arvioivan testin. Hygieniapassitestejä voisivat järjestää Ruokaviraston hyväksymät hygieniapassitestaajat. Vaatimus elintarvikehygieenisen osaamisen osoittamisesta perustuu Euroopan unionin lainsäädäntöön. Kansallisessa ruokamyrkytysten seurannassa on todettu, että valtaosa myrkytyksistä johtuu elintarvikkeen käsittelyvirheistä ja voisi siten olla koulutuksella ehkäistävissä. Täten hygieniapassitestijärjestelmää voidaan pitää perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettuna terveyden edistämisenä, jolla luodaan edellytykset perustuslain 20 §:ssä tarkoitettulle terveelliselle ympäristölle.

Lakiehdotuksen mukaan Ruokavirasto nimeäisi viranomaisnäytteitä tutkivat varalliset laboratoriot ja nimetyt omavalvontalaboratoriot. Maa- ja metsätalousministeriö nimeäisi kansalliset vertailulaboratoriot. Virallisille laboratorioille säädetään vaatimuksia Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/625. Vaatimukset koskevat erityisesti asiantuntemusta, välineitä ja infrastruktuuria, henkilöstön määrää ja pätevyyttä sekä akkreditointia. Laboratoriotutkimuksilla on keskeinen merkitys arvioitaessa elintarvikkeiden ja niiden tuotannon laatua ja turvallisuutta. Tämän vuoksi ehdotettuja laboratoriorien vaatimuksia ja hyväksymisjärjestelmää voidaan pitää perusteltuina perustuslain 19 §:n 3 momentin ja 20 §:n kannalta.

Ehdotettu elintarvikelain 10 luvussa säädetään hallinnollisista pakkokeinoista, joita ovat muun muassa erilaiset määräykset, kiellot ja hyväksymisen peruuttamista koskevat päätökset. Kaikkein vakavimmissa tapauksissa valvontaviranomainen voisi kieltää tietyn toiminnan tai peruuttaa tekemänsä elintarvikehuoneistohyväksynnän. Uusina pakkokeinoina esitetään elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminnan keskeyttämistä tai lopettamista sekä internetsivuston sulkemista. Ehdotetun elintarvikelain 53 §:n nojalla valvontaviranomainen voisi kieltää alkutuotannon, valmistuksen, maahantuonnin, maastaviennin, tukkukaupan ja muun jakelun, tarjoilun tai muun luovutuksen taikka käytön elintarvikkeen valmistuksessa, jos elintarvike tai siitä annetut tiedot, alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta on sellaista, että se aiheuttaa tai sen voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa terveysvaaraa tai terveysvaaraa sellaisen määräystenvastaisuuden takia, jota ei voida poistaa. Ehdotetun elintarvikelain 57 §:n nojalla valvontaviranomainen voi peruuttaa tekemänsä elintarvikehuoneiston hyväksynnän joko kokonaan tai osittain, jos terveysvaaraa ei voida muulla tavoin estää tai jos elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava toiminta ovat olennaisesti elintarvikemääräysten vastaisia eikä elintarvikealan toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen antamaa määräystä tai kieltoa. Edellä mainitut toimenpiteet merkitsevät elinkeinonharjoittamisen oikeuteen kohdistuvia rajoituksia. Mainitun 53 §:n soveltaminen edellyttää kuitenkin lähtökohtaisesti vakavan terveysvaaran aiheutumista tai sellaisen mahdollisuutta, joten ehdotuksen voidaan tältä osin katsoa täyttävän suhteellisuusperiaatteen vaatimukset. Myös 57 §:n tarkoittaman huoneistohyväksynnän peruuttamisen edellytyksenä on, että terveysvaaraa ei muuten voida estää. Lisäksi huoneistohyväksyntä voidaan perua, jos elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta on olennaisesti elintarvikemääräysten vastaisia eikä elintarvikealan toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen antamaa määräystä tai kieltoa. Jos elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijaa ei voida pitää laissa säädetyllä tavalla luotettavana ja laiminlyönti on luonteeltaan olennainen ja vakava eikä toimija ole noudattanut viranomaisen kieltoa tai määräystä, elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminta voitaisiin 58 §:n mukaan keskeyttää tai lopettaa. Koska elintarvikealan toimijalla on myös mahdollisuus oikaista toimintansa valvontaviranomaisen antaman määräyksen tai kiellon johdosta ennen kuin viranomainen voi ryhtyä peruuttamaan hyväksyntää tai kieltämään toimintaa, ehdotuksen voidaan katsoa täyttävän suhteellisuusperiaatteen vaatimukset. Ehdotus ei ole ristiriidassa perustuslain 18 §:n kanssa.

Perustuslain 15 §:n mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuudensuojaan kuuluu myös, että omaisuuteen kohdistuvat käyttörajoitukset eivät muodostu niin merkittäviksi, että ne rinnastuisivat tosiasiallisilta vaikutuksiltaan omaisuuden pakkolunastukseen (esimerkiksi PeVL 38/1998 vp). Luonnollisten henkilöiden ohella omaisuudensuoja ulottuu myös yleisenä oikeusperiaatteena oikeushenkilöihin. Ehdotetun elintarvikelain hallinnolliset pakkokeinot merkitsevät käytännössä puuttumista elintarvikkeen, elintarvikehuoneiston tai alkutuotantopaikan omistajan tai haltijan omaisuudensuojaan. Lakiehdotuksessa esitettyihin hallinnollisiin pakkokeinoihin kuuluisi myös elintarvikkeen haltuunotto (55 §) ja elintarvikkeen käyttö valvontaviranomaisen hyväksymään muuhun tarkoitukseen tai elintarvikkeen hävittäminen (56 §). Lisäksi Ruokavirasto tai maakunta voisi lakiehdotuksen 62 §:n mukaan kieltää elintarvikkeen markkinoinnin sekä kieltoon liittyen määrätä toimijan toimittamaan markkinoinnin oikaisun (63 §). Hallinnollisiin

pakkokeinoihin ryhtymisen perusteet on lakiehdotuksessa kuvattu täsmällisesti. Pakkokeinot ovat perusteltuja myös perustuslain 20 §:n terveellisen elinympäristön turvaamiseksi. Lakiehdotuksessa on otettu huomioon myös suhteellisuusperiaate.

Ehdotuksen 43 §:n mukaan valvontaviranomainen neuvoisi ja ohjaisi toimijoita sekä tarvittaessa antaisi kehoituksia elintarvikemääräysten noudattamiseksi. Ehdotetun 43 §:n perusteluihin on kirjattu se olemassa olevan elintarvikevalvonnan käytäntö, jonka mukaan hallinnollisiin pakkokeinoihin ryhdytään vasta sen jälkeen, kun ohjeita ja kehoituksia ei ole noudatettu, ellei tapauksen laajuus tai vakavuus edellytä välitöntä pakkokeinojen käyttöä. Edellä olevan perusteella voidaan elintarvikelakiin ehdotettuja hallinnollisia pakkokeinoja pitää omaisuuden suojan kannalta hyväksyttävänä

Kotirauha

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Esityksen 38 §:n mukaan valvontakohteessa, joka sijaitsee pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa, tarkastus voitaisiin tehdä tiettyjen EU-lainsäädännössä asetettujen vaatimusten toteuttamiseksi, jos tarkastuksen tekeminen olisi välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Tarkastuksen saisi tehdä ainoastaan valvontaviranomainen. Enenevässä määrin kotoa käsin tapahtuvan elintarvikkeiden valmistuksen ja myynnin vuoksi esityksessä on katsottu tarpeelliseksi ulottaa tarkastustoiminta tarvittaessa myös kotirauhan suojaamiin tiloihin. Suomea velvoittava EU-lainsäädäntö edellyttää, että toimivaltaisilla viranomaisilla on oltava käytössään oikeudelliset menettelyt, joilla varmistetaan, että henkilöstöllä on pääsy toimijan tiloihin ja mahdollisuus tutustua näiden hallussaan pitämiin asiakirjoihin, jotta se voi suorittaa tehtävänsä asian mukaisesti.

Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin muistiossaan (PeVM 25/1994). Perusoikeuksien rajoitusten tulee perustua eduskunnan säätämään lakiin, tähän liittyy kielto delegoida rajoituksia koskevaa toimivaltaa lakia alemmalle säädöstasolle. Rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä. Rajoitusten olennaisen sisällön tulee ilmetä laista. Rajoitusperusteiden tulee olla hyväksyttäviä. Rajoittamisen tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. Rajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia ja välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Jokin perusoikeuden rajoitus on sallittu ainoastaan, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvien keinoin. Ehdotetussa tapauksessa elintarviketurvallisuuden ja ruokamyrkytysten ehkäisyn voidaan katsoa täyttävän painavan yhteiskunnallisen tarpeen ja hyväksyttävyyden vaatimukset. Tarkastuksen olennainen sisältö ilmenee lain säännöksestä ja se on täsmällisesti ja tarkkarajaisesti määritelty. Tarkastukset on säädetty ainoastaan valvontaviranomaisen tehtäväksi ja ne saa tehdä vain tiettyjen vaatimusten toteuttamiseksi. Tarkastuksen tekeminen on oltava välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Säännös täyttäisi näin delegointikiellon, suhteellisuuden ja välttämättömyyden vaatimukset. Välttämättömyys täyttäisi myös vaatimuksen siitä, ettei tarkastusta voi toteuttaa vähemmän kotirauhaan puuttuvien keinoin. Säännöksen voi näin ollen katsoa täyttävän perustuslain 10 §:n vaatimukset.

Julkisen vallan käyttö

Suomen perustuslain (73 1/1999) 119 §:n mukaan viranomaisten tehtävien yleisistä perusteista on säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunta on etenkin perusoikeuskysymyksen sääntelyn yhteydessä pitänyt välttämättömänä, että toimivaltainen viranomainen ilmenee laista yksiselitteisesti tai muuten täsmällisesti tai että ainakin viranomaisten toimivaltasuhteiden lähtökohdat sekä toimivallan siirtämisen edellytykset ilmenevät laista riittävän täsmällisesti (PeVL 18/2004 vp sekä siinä viitattu PeVL 7/2001 vp, PeVL 21/2001 vp, PeVL 45/2001 vp, PeVL 47/2001 vp, PeVL 52/2001 vp ja PeVL 17/2004 vp).

Esityksessä säädetään Maa- ja metsätalousministeriölle, Ruokavirastolle, maakunnalle, Valtion lupa- ja valvontavirastolle, Puolustusvoimille ja Tullille annettavista tehtävistä. Tehtäviin sisältyy julkisen vallan käyttöä, minkä vuoksi tehtävistä on säädetty laissa. Valvontaviranomainen voi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 28 - 33 artiklassa säädetyillä edellytyksillä siirtää virallista valvontaa tai muita virallisia tehtäviä varten tarvittavia tarkastuksia, tutkimuksia ja selvityksiä toimeksiannon saaneen ulkopuolisen asiantuntijan tehtäväksi. Tarkastusten, tutkimusten tai selvitysten perusteella mahdollisesti

tehtävät hallinnolliset päätökset tekisi kuitenkin tehtäviä siirtänyt valvontaviranomainen. Viranomaisten toimivalta ja tehtävät on kuvattu laissa yksityiskohtaisesti, jolloin perustuslain säännöksen edellytykset täyttyvät.

Lainsäädäntövallan siirtäminen

Perustuslain 80 §:ssä säädetään asetuksen antamisesta. Pykälän mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan, on säädettävä lailla. Tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Perustuslakivaliokunnan käytännön (PeVL 56/2002 vp) mukaan asetuksen antamiseen ja lainsäädäntövallan delegoimiseen liittyvien valtuutusten tulee olla riittävän täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Laista tulee käydä selvästi ilmi, mistä on tarkoitus säätää asetuksella.

Esityksessä säädetään useista asetuksenantovaltuuksista. Esitetyn 5 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarvikkeiden koostumuksesta, mikrobiologisesta laadusta ja niiden sisältämistä vieraista aineista, elintarvikkeiden lisäaineista, aromeista, entsyymeistä, ravintoaineista ja valmistuksen apuaineista, uuselintarvikkeista, uuselintarvikkeita koskevan EU-asetuksen edellyttämistä kansallisista järjestelyistä, elintarvikkeiden pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavoin markkinoinnin yhteydessä annettavista tiedoista, Euroopan unionin lainsäädännön mahdollistamista alkoholijuomien kansallisista nimityksistä, koostumuksesta ja juomista annettavista tiedoista, elintarvikekontaktimateriaaleista sekä niiden käytöstä ja puhtausvaatimuksista sekä tiettyjen ravintolisiä koskevien ilmoitusten tekemisestä.

Esitetyn 6 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä alkutuotannon pienten määrien toimittamisesta ja tiettyjä eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista kansallisista säännöistä, elintarviketoimintaa koskevista rakenteellisista ja toiminnallisista vaatimuksista, elintarvikkeiden käsittelystä ja kuljettamisesta sekä lämpötilavaatimuksista, helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa koskevan sopimuksen kansallisesta täytäntöönpanosta sekä elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilasta, hoidosta, käsittelystä, näytteenotosta, tutkimuksista, kuljetuksesta ja eläimistä annettavista tiedoista.

Esitetyn 21 §:n mukaan Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä alkutuotantopaikkoihin, elintarvikehuoneistoihin, kontaktimateriaalitoimintaan, jäljitettävyyteen, valvontatietojen julkistamiseen sekä ruokamyrkytyksiin liittyviin ilmoituksiin, hakemuksiin ja hyväksymiseen sekä kirjaamisvaatimuksiin liittyen.

Maa ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa lisäksi tarkempia säännöksiä viranhaltijoiden pätevyysvaatimuksista, kielitaitovaatimuksista ja täydennyskoulutuksesta (28 §), näytteiden ja zoonoottisten taudinaiheuttajien lähettämisestä (35 §), vientiin liittyvästä valvonnasta (47 – 48 §), elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän hyväksymisen hakemisesta, hyväksymisestä ja hyväksymisen peruuttamisesta, riippumattoman tahon tarkastuksesta, tarkastuksen tulosten raportoinnista ja laatujärjestelmää koskevien tietojen julkaisemisesta (49§), valvottuihin pito-olosuhteisiin liittyvästä hakemisesta, tunnustamisesta, valvonnasta ja tunnustamisen peruuttamisesta (50 §), nimisuojuotteiden rekisteröintiin liittyvistä seikoista (51 §) sekä tiettyihin maksuihin liittyvistä kansallisista järjestelyistä ja maksujen suuruuden määrittämisestä (67 §).

Tiettyissä asioissa asetuksen antovaltuus on osoitettu valtioneuvostolle. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä muuntogeenisiin elintarvikkeisiin ja rehuihin liittyvistä kansallisista järjestelyistä (5 §), tullille kuuluvista tehtävistä vientivaatimusten valvonnassa (27 §), laboratorioita ja niiden henkilökuntaa

koskevista standardeista ja vaatimuksista, laboratorion nimeämisen edellytyksistä ja laboratorioita koskevista ilmoituksista (35 §) sekä ruokamyrkytysten selvittämisestä ja ilmoittamisesta (46 §).

Lisäksi 5 § Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämän imeväisten ja pikkulasten ruokintaa koskevan tiedotusaineiston sisällöstä ja jakelusta.

Osassa asetuksenantovaltuuksia on pyritty totuttua käytäntöä tiiviimpään esitystapaan. Esitystavalla pyritään lain parempaan käytettävyyteen ja ymmärrettävyyteen välttämällä säädöstekstin turhaa toistoa. Perusvaatimus on kuitenkin esitetty kunkin asetuksenantovaltuuden yhteydessä. Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat perusvaatimukset perustuvat suurelta osin Suomea velvoittavaan EU-lainsäädäntöön, joka on sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa voimassa olevia EU-asetuksia. Näissä EU-asetuksissa elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnalle säädettyjen perusvaatimusten toistamista laissa ei pidetä perusteltuna. EU:n elintarvikelainsäädäntöä on kuvattu kohdassa 2.2.1.

Esityksessä on lisäksi säädetty viranomaisen määräyksenantovallasta tietyissä asioissa, joista ei ole tarpeen säätää lailla tai asetuksella. Esitetyn 20 §:n mukaan Ruokavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä hygieniapassitestin järjestämisestä, testissä käytettävistä kielistä ja testin hyväksyttävän suorittamisen arvioinnista, hygieniapassista ja sen myöntämisestä sekä tiedonhallinnasta, 34 §:n mukaan vakavaan terveysvaaraan viittaavien tutkimustulosten ilmoittamisesta ja tiettyjen taudinaiheuttajien säilyttämisestä ja toimittamisesta kansalliseen vertailulaboratorioon sekä 46 §:n mukaan lihatarkastuksessa käytettävistä menetelmistä ja trikiinitutkimusten tiheydestä ja kattavuudesta tietyissä tapauksissa.

Esitetyt valtuudet on kuvattu täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Valtuutussäännösten voi katsoa täyttävän perustuslain 80 §:n vaatimukset.

Oikeusturva

Perustuslain 21 §:ssä säädetään oikeusturvasta. Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Esityksessä on vakiomuotoinen muutoksenhakupykälä. Esityksen 12 luvussa on standardimuotoiset muutoksenhakusäännökset lain nojalla tehtäviin päätöksiin. Edellä kuvatun perusteella voidaan katsoa oikeusturvavaatimusten toteutuvan.

Henkilötietojen suoja

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä yleensä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (PeVL 17/2016 vp)

Perustuslakivaliokunta on katsonut myös, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Esityksen 40 ja 41 §:ssä säädetään Ruokaviraston oikeudesta saada valvontaa varten välttämättömät tiedot salassapitosäännösten estämättä. Välttämättömyysvaatimuksen voidaan katsoa täyttävän perustuslain 10 §:n vaatimukset.

Hygieniapassitestit ja testeihin liittyvät muut asiakirjat ovat asiakirjoja, jotka ovat syntyneet julkisen vallan käytön mukaisessa tehtävässä. Näiden asiakirjojen käsittelyyn sovelletaan tiedonhallintaa koskevia yleislakeja.

Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) 4 artiklan mukaisesti Ruokavirasto määritteli hygieniapassitestauksessa käsiteltävien henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ja olisi siten asetuksessa määritelty rekisterinpitäjä. Hygieniapassitestaaja toimisi Ruokaviraston lukuun henkilötietojen käsittelijänä. Ruokaviraston määräys tiedonhallinnan järjestämisestä olisi yleisen tietosuoja-asetuksen artiklan 28 alakohdan 3 mukainen sitova oikeudellinen asiakirja, jolla varmistettaisiin, että henkilötietojen käsittelijät noudattavat asetuksen vaatimuksia.

Hallituksen käsityksen mukaan ehdotukset ovat perustuslain mukaisia, ja lakiehdotus voidaan säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn nojalla annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

LAKIEHDOTUKSET

1

ELINTARVIKELAKI

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään

1 luku - Yleiset säännökset

1 § Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on:

- 1) kuluttajan terveyden ja taloudellisten etujen suojaaminen varmistamalla elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuus, elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu ja elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista annettavien tietojen riittävyys ja oikeellisuus; sekä
- 2) elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoiden toimintaedellytysten mahdollistaminen osaltaan.

Elintarvikemääräysten velvoitteita toimeenpantaessa ja niiden noudattamista valvottaessa on otettava huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan luonne ja laajuus sekä toimintaan liittyvät muut elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat, ellei laissa tai sen nojalla toisin säädetä.

2 § Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytettäviin eläimiin ja elintarvikekontaktimateriaaleihin, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaan sekä elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoihin sekä elintarvikevalvontaan kaikissa elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa.

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) yksityistalouden omaan käyttöön tarkoitettuun alkutuotantoon eikä omaan käyttöön tarkoitettujen elintarvikkeiden valmistukseen, käsittelyyn tai varastointiin yksityistaloudessa; eikä
- 2) alkoholijuomiin tai alkoholivalmisteisiin siltä osin kuin niistä säädetään muussa lainsäädännössä.

Tämän lain 3 lukua ei sovelleta 8 §:n 3 momentissa eikä 10 §:n 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan.

3 § Euroopan unionin lainsäädäntö

Tätä lakia sovelletaan elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa sekä elintarvikevalvontaa koskevien Euroopan unionin säädösten täytäntöönpanoon siltä osin kuin niiden täytäntöönpanosta ei säädetä muualla laissa.

Mitä tässä laissa säädetään Euroopan unionista tai Euroopan unionin jäsenvaltioista, koskee myös Euroopan talousaluetta ja siihen kuuluvia valtioita.

4 § Määritelmät

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa sovelletaan:

- 1) elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 2 artiklassa ja 3 artiklan 3, 7, 8, 15, 16 ja 18 kohdassa olevia *elintarvikkeen*, *elintarvikealan toimijan*, *markkinoille*

saattamisen, vähittäiskaupan, jäljitettävyyden, elintarvikkeen tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheen ja lopullisen kuluttajan määritelmiä;

- 2) elintarvikehygieniasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 2 artiklan 1 kohdassa olevia määritelmiä;
- 3) eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteessä I ja III olevia määritelmiä lukuun ottamatta liitteen I kohdassa 1.15 olevaa luonnonvaraisen riistan määritelmää;
- 4) virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY, 1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 2 artiklassa, 3 artiklan 5, 32 ja 49 kohdassa sekä 17 artiklan c ja d kohdassa olevia *virallisen valvonnan, muiden virallisten toimien, toimeksiannon saaneen elimen, virkaeläinlääkärin, virallisen avustajan, ante mortem -tarkastuksen ja post mortem -tarkastuksen* määritelmiä;
- 5) virallisia lihan trikiinitarkastuksia koskevista erityissäännöistä annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2015/1375 1 artiklan 2 ja 3 kohdassa olevia *valvottujen pito-olosuhteiden ja lokeron* määritelmää;
- 6) tiettyjen zoonoosien ja niiden aiheuttajien seurannasta, neuvoston päätöksen 90/424/ETY muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 92/117/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/99/EY 2 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa olevia *zoonoosin ja zoonoosin aiheuttajan* määritelmiä;
- 7) ituihin ja itujen tuotantoon tarkoitettuihin siemeniin sovellettavista jäljitettävyyksvaatimuksista annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 208/2013 2 artiklan a kohdassa olevaa *itujen* määritelmää;
- 8) Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahaston) tuesta maaseudun kehittämiseen ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1698/2005 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1305/2013 16 artiklassa olevaa *elintarvikkeiden kansallisen laatu järjestelmän* määritelmää;
- 9) elintarviketietojen antamisesta kuluttajille, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 1924/2006 ja (EY) N:o 1925/2006 muuttamisesta sekä komission direktiivin 87/250/ETY, neuvoston direktiivin 90/496/ETY, komission direktiivin 1999/10/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/13/EY, komission direktiivien 2002/67/EY ja 2008/5/EY sekä komission asetuksen (EY) N:o 608/2004 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1169/2011 3 artiklan 2 kohdan u alakohdassa olevaa *etäviestintävälineen* määritelmää.

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa tarkoitetaan:

- 1) *elintarvikemääräyksillä* tässä laissa tai sen nojalla annettuja säännöksiä sekä tämän lain soveltamisalaan kuuluvia Euroopan unionin säännöksiä;
- 2) *elintarvikevalvonnalla* elintarvikemääräyksiin liittyvää yleistä ohjausta ja neuvontaa sekä valvontatoimenpiteitä, joilla toimivaltainen viranomainen toteaa, että elintarvike, elintarviketuotantoon käytettävä eläin ja elintarvikekontaktimateriaali, niistä annettavat tiedot, niiden käsittelymenetelmät ja –olosuhteet sekä elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminta vastaavat elintarvikemääräyksiä;
- 3) *valvontaviranomaisella* tämän lain mukaisista valvontatehtävistä huolehtivia valtion ja maakunnan viranomaisia;
- 4) *valvontakohteella* paikkaa, jossa harjoitetaan tai jossa on perusteltua syytä epäillä harjoitettavan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa tai jossa säilytetään elintarvikemääräysten noudattamisen kannalta merkityksellisiä tietoja;
- 5) *ulkopuolisella asiantuntijalla* toimeksiannon saanutta elintä tai luonnollista henkilöä, jonka valvontaviranomainen on valtuuttanut suorittamaan valvontaviranomaisen määrittelemää viralliseen valvontaan tai muihin virallisiin toimiin liittyvää asiantuntija-, tutkimus- tai tarkastustehtävää;

- 6) *alkutuotannolla* Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 3 artiklan 17 kohdassa tarkoitettua toimintaa sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettua alkutuotannon tuotteiden pienten määrien luovuttamista suoraan kuluttajalle tai toimittamista paikalliseen vähittäismyyntiin;
- 7) *alkutuotantopaikalla* maatilaa, puutarhaa tai muuta paikkaa, mukaan lukien poroerotuspaikat, jossa harjoitetaan elintarvikkeiden alkutuotantoa;
- 8) *alkutuotannon toimijalla* elintarvikkeiden alkutuotantoa ja siihen liittyviä toimintoja harjoittavaa elintarvikealan toimijaa;
- 9) *elintarviketoiminnalla* elintarvikkeen tuotanto-, jalostus- ja jakelutoimintaa, jota elintarvikealan toimija harjoittaa;
- 10) *elintarvikehuoneistolla* rakennusta tai huoneistoa tai niiden osaa taikka muuta ulko- tai sisätilaa, jossa myytäväksi tai muuten luovutettavaksi tarkoitettuja elintarvikkeita valmistetaan, säilytetään, kuljetetaan, pidetään kaupan, tarjoillaan tai muutoin käsitellään, ei kuitenkaan alkutuotantopaikkaa;
- 11) *liikkuvalla elintarvikehuoneistolla* elintarvikehuoneistoa, joka voidaan siirtää paikasta toiseen, kuten myyntiauto, vaunu, telta, kontti, pyörä tai vene;
- 12) *lihantarkastuksella* elävän eläimen tarkastusta (*ante mortem* -tarkastus) sekä ruhon ja muiden eläimen osien teurastuksen jälkeistä tarkastusta (*post mortem* -tarkastus);
- 13) *poronhoitoalueella* poronhoitoaluetta siten kuin se on määritelty poronhoitolain (848/1990) 2 §:ssä;
- 14) *poroteurastamolla* poronhoitoalueella sijaitsevaa teurastamoa, jossa teurastetaan pääasiallisesti poroja;
- 15) *luonnonvaraisella riistalla* luonnonvaraista riistaa siten kuin se on määritelty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen I kohdassa 1.5. sekä hyljettä;
- 16) *hyönteisellä* Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/2283 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti hyväksyttyä kasvatettua hyönteistä;
- 17) *elintarvikekontaktimateriaalilla* materiaaleja ja tarvikkeita, jotka ovat suoraan tai välillisesti kosketuksessa elintarvikkeeseen tai joiden on tarkoitettu tai joiden voidaan olettaa tulevan kosketukseen elintarvikkeen kanssa;
- 18) *kontaktimateriaalitoiminnalla* lopullisten elintarvikekontaktimateriaalien ja niiden valmistuksessa käytettävien välimateriaalien ja tarvikkeiden valmistusta, elintarvikekontaktimateriaalien tukkukauppaa ja muuta jakelua sekä sisämarkkinatuonti tai tuontia Euroopan unionin ulkopuolelta;
- 19) *kontaktimateriaalialan toimijalla* toimijaa, joka saattaa markkinoille elintarvikekontaktimateriaaleja;
- 20) *rajaeläinlääkärillä* rajaeläinlääkäriä siten kuin se on määritelty eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain (1192/1996) 4 §:n 1 kohdassa.
- 21) *omavalvonnalla* Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 säännösten edellyttämää järjestelmää, jonka avulla elintarvikealan toimija hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elintarvike sekä alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto ja niissä harjoitettava elintarviketoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset sekä Euroopan komission asetuksen (EY) N:o 2023/2006 edellyttämää järjestelmää, jolla kontaktimateriaalialan toimija hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elintarvikekontaktimateriaali sekä kontaktimateriaalitoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset;
- 22) *terveysvaaralla* elintarvikkeen ja elintarvikekontaktimateriaalin biologista, kemiallista tai fysikaalista tekijää tai tilaa, joka saattaa vaarantaa kuluttajan turvallisuuden;
- 23) *helposti pilaantuvalla elintarvikkeella* elintarviketta, joka ominaisuuksiensa vuoksi tarjoaa mikrobeille hyvät lisääntymismahdollisuudet ja joka on siksi säilytettävä alhaisessa tai korkeassa lämpötilassa;
- 24) *muulla luovutuksella* elintarvikkeen luovuttamista korvauksetta avustukseksi, lahjaksi, näytteeksi, kokeiltavaksi tai muuhun vastaavaan tarkoitukseen;
- 25) *yksityistaloudella* perheen tai henkilön omaa kotitaloutta;
- 26) *nimisuojatuohteella* maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden laatuja järjestelmistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1151/2012 5 ja 18 artiklassa olevien maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden suojatun alkuperänimityksen, suojatun maantieteellisen merkinnän ja aidon perinteisen tuotteen tarkoittamia tuotteita, maustettujen viinituotteiden määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä, merkinnöistä ja maantieteellisten merkintöjen suojasta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1601/91 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 251/2014 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua maantieteellistä merkintää sekä tislattujen alkoholijuomien määritelmistä, esittelystä

ja merkinnöistä, tislattujen alkoholijuomien nimien käytöstä muiden elintarvikkeiden esittelyssä ja merkinnöissä sekä tislattujen alkoholijuomien maantieteellisten merkintöjen suojaamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/— 2 artiklan 6 kohdassa olevan suojatun maantieteellisen merkinnän tarkoittamia tuotteita.

2 luku Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat erityiset vaatimukset

5 § Elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevat erityiset vaatimukset

Elintarvikkeiden on oltava ominaisuuksiltaan sellaisia, että ne ovat ihmisravinnoksi soveltuvia, eivät aiheuta terveysvaaraa eivätkä niistä annettavat tiedot johda kuluttajaa harhaan. Elintarvikekontaktimateriaalien on oltava sellaisia, että ne eivät aiheuta terveysvaaraa.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) elintarvikkeiden koostumuksesta, mikrobiologisesta laadusta ja niiden sisältämistä vieraista aineista;
- 2) elintarvikkeiden lisäaineista, aromeista, entsyymeistä, ravintoaineista ja valmistuksen apuaineista;
- 3) uuselintarvikkeista, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1169/2011 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o (EY) N:o 258/97 ja komission asetuksen (EY) N:o 1825/2001 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/2283 edellyttämistä kansallisista järjestelyistä;
- 4) elintarvikkeiden pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavoin markkinoinnin yhteydessä annettavista tiedoista;
- 5) Euroopan unionin lainsäädännön mahdollistamista alkoholijuomien kansallisista nimityksistä, koostumuksesta ja juomista annettavista tiedoista;
- 6) elintarvikekontaktimateriaaleista sekä niiden käytöstä ja puhtausvaatimuksista.

Elintarvikealan toimijan, joka valmistaa, valmistuttaa, tuo maahan tai muulla tavalla saattaa markkinoille vitamiinien, kivennäisaineiden ja eräiden muiden aineiden lisäämisestä elintarvikkeisiin annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1925/2006, soveltamisalaan kuuluvaa elintarviketta, on tehtävä siitä ilmoitus Ruokavirastolle. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen tekemisestä sekä muista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1925/2004 soveltamisen edellyttämistä kansallisista järjestelyistä.

Elintarvikealan toimijan, joka valmistaa, valmistuttaa, tuo maahan tai muulla tavalla saattaa markkinoille ravintolisiä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/46/EY soveltamisalaan kuuluvia ravintolisiä, on tehtävä siitä ilmoitus Ruokavirastolle. Ilmoitus on tehtävä myös, kun valmisteen koostumus sille ominaisten aineiden osalta muuttuu. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoituksen tekemisestä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämän imeväisten ja pikkulasten ruokintaa koskevan tiedotusaineiston sisällöstä ja jakelusta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä muuntogeenisistä elintarvikkeista ja rehuista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1829/2003 edellyttämistä kansallisista järjestelyistä.

6 § Elintarviketoimintaa koskevat erityiset vaatimukset

Elintarviketoiminnan tulee olla sellaista, että se ei aiheuta vaaraa ihmisen terveydelle.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 1 artiklan 2 kohdan c alakohdan ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c, d ja e alakohdassa ja 5 kohdan b(ii) alakohdassa sekä 10 artiklassa tarkoitettuja toimintoja koskevista kansallisista säännöistä;
- 2) elintarviketoimintaa koskevista rakenteellisista ja toiminnallisista vaatimuksista;
- 3) elintarvikkeiden käsittelystä ja kuljettamisesta sekä lämpötilavaatimuksista;
- 4) helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa koskevan sopimuksen (ATP) (SopS 48/1981), jäljempänä *ATP-sopimus*, kansallisesta täytäntöönpanosta; sekä
- 5) elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilasta, hoidosta, käsittelystä, näytteentotosta, tutkimuksista, kuljetuksesta ja eläimistä annettavista tiedoista.

3 luku Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat vaatimukset

7 § Elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijan luotettavuus

Elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijan on oltava luotettava. Toimijaa ei pidetä luotettavana, jos hän on

- 1) kolmen arviota edeltävän vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisen;
- 2) ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan; tai
- 3) muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton harjoittamaan elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimintaa.

Jos elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija on oikeushenkilö, vaatimus luotettavuudesta koskee toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimituselimen jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä sekä muuta ylimpään johtoon kuuluvaa samoin kuin sitä, jolla on suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosenttia osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta tai vastaava omistus- tai määräämisvalta, jos kyseessä on muu yhteisö kuin osakeyhtiö.

Luotettavuuden arvioimiseksi voidaan 1 momentissa tarkoitettut seikat selvittää sellaisista yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 3 §:ssä tarkoitetuista rekisteröidyistä yrityksistä tai yhteisöistä, jotka välittömästi tai välillisesti kytkeytyvät elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijaan tai 2 momentissa mainittuihin henkilöihin.

8 § Elintarvikkeiden alkutuotanto rekisteröidyssä alkutuotantopaikassa

Alkutuotannon toimijan on tehtävä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle kirjallinen ilmoitus elintarvikkeiden alkutuotannosta alkutuotantopaikan rekisteröintiä varten (*rekisteröity alkutuotantopaikka*). Toiminnan keskeyttämisestä tai lopettamisesta on viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta ei tarvitse tehdä seuraavissa tapauksissa:

- 1) Maakunta saa tiedon elintarvikkeiden alkutuotannosta toiselta viranomaiselta. Maakunnan on ilmoitettava toimijalle saaneensa tiedot toiselta viranomaiselta.
- 2) Kasvien ja sienten alkutuotantopaikasta, jos toiminta on osa saman toimijan 10 §:ssä tarkoitettua elintarviketoimintaa rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa; eikä
- 3) Luonnonvaraisten kasvien, sienten ja riistan alkutuotannosta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta ei myöskään tarvitse tehdä kasvien ja sienten alkutuotannosta, jos:

- 1) toimija on yksityinen henkilö; tai
- 2) toimintaa ei voida pitää elinkeinon harjoittamisena; tai
- 3) toiminta on osa saman toimijan 10 §:n mukaisesti ilmoitetun elintarvikehuoneiston toimintaa.

Alkutuotantopaikan sijaintimaakunta käsittelee alkutuotantopaikan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen. Maakunta ilmoittaa alkutuotannon toimijalle ilmoituksen vastaanottamisesta. Maakunta rekisteröi tiedot sille ilmoitetusta elintarviketoiminnasta ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään Ruokaviraston määräämällä tavalla.

9 § Elintarvikkeiden alkutuotanto hyväksytyssä alkutuotantopaikassa

Alkutuotannon toimija, joka harjoittaa itujen alkutuotantoa, jolta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 6 artiklan 3 kohdan mukaan edellytetään alkutuotantopaikan hyväksymistä (*hyväksytty alkutuotantopaikka*), on 8 §:stä poiketen haettava toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta alkutuotantopaikan hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Toiminnan keskeyttämisestä tai lopettamisesta on viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Alkutuotantopaikan hyväksymistä ei tarvitse hakea, jos alkutuotannon toimija harjoittaa alkutuotantopaikassa pienimuotoista itujen tuotantoa. Tällaisesta elintarviketoiminnasta on tehtävä 8 §:n mukainen ilmoitus.

Alkutuotantopaikan sijaintimaakunta hyväksyy alkutuotantopaikan. Maakunta tekee päätöksen alkutuotantopaikan hyväksymisestä 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Maakunta voi asettaa päätöksessään ehtoja terveysvaarojen ehkäisemiseksi. Maakunta rekisteröi tiedot sille ilmoitetusta elintarviketoiminnasta ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään Ruokaviraston määräämällä tavalla.

10 § Elintarviketoiminta rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa

Elintarvikealan toimijan on tehtävä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle kirjallinen ilmoitus elintarviketoiminnasta elintarvikehuoneiston rekisteröintiä varten (*rekisteröity elintarvikehuoneisto*) viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Toiminnan keskeyttämisestä tai lopettamisesta on viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta ei tarvitse tehdä silloin, kun toiminta on vähäistä ja

- 1) elintarviketoiminta tapahtuu samassa huoneistossa kuin toimijan harjoittama muu elinkeinotoiminta; tai
- 2) toimija on yksityinen henkilö; tai
- 3) toimintaa ei voida pitää elinkeinon harjoittamisena.

Elintarvikehuoneiston sijaintimaakunta käsittelee elintarvikehuoneiston rekisteröintiä koskevan ilmoituksen.

Elintarvikealan toimijan kotimaakunta käsittelee elintarvikehuoneiston rekisteröintiä koskevan ilmoituksen, kun elintarviketoimintaa harjoitetaan:

- 1) liikkuvassa elintarvikehuoneistossa;
- 2) elintarvikehuoneistossa, jossa pelkästään kuljetetaan tai säilytetään elintarvikkeita yhdessä tai useammassa kuljetusajoneuvossa tai kontissa; sekä
- 3) elintarvikehuoneistossa, jota käytetään ainoastaan elintarvikkeiden myyntiin, välittämiseen tai muuhun käsittelyyn ilman, että elintarvikkeet ovat kyseisessä huoneistossa.

Jos toimijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, elintarvikehuoneiston rekisteröintiä koskevan ilmoituksen käsittelee se maakunta, jonka alueella elintarviketoiminta aloitetaan.

Valtion lupa- ja valvontavirasto käsittelee alkoholilain (1102/2017) 14 ja 16 §:ssä tarkoitettujen valmistus- ja varastopaikkojen rekisteröintiä koskevan ilmoituksen. Maakunta käsittelee alkoholilain 13 §:n 2 momentissa ja 26 §:ssä tarkoitettujen alkoholijuomien vähittäismyyntipaikkojen rekisteröintiä koskevan ilmoituksen.

Toimivaltainen valvontaviranomainen antaa elintarvikealan toimijalle todistuksen elintarvikehuoneiston rekisteröintiä koskevan ilmoituksen käsittelystä sekä rekisteröi tiedot sille ilmoitetusta elintarviketoiminnasta ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään Ruokaviraston määräämällä tavalla.

11 § Elintarviketoiminta hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa

Elintarvikealan toimijan, jonka harjoittamalta elintarviketoiminnalta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 4 artiklan 2 kohdan mukaan edellytetään elintarvikehuoneiston hyväksymistä (*hyväksytty elintarvikehuoneisto*), on 10 §:stä poiketen haettava toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Toiminnan keskeyttämisestä tai lopettamisesta on viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Elintarvikehuoneiston hyväksymistä ei tarvitse hakea, kun alkutuotannon toimija harjoittaa 1 momentissa tarkoitetussa elintarvikehuoneistossa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan d ja e alakohdassa tai 10 artiklassa tarkoitettua pienimuotoista elintarvikkeiden valmistusta tuottamistaan alkutuotannon tuotteista. Elintarvikehuoneiston hyväksymistä ei myöskään tarvitse hakea, kun eläinperäisiä elintarvikkeita toimitetaan vähittäisliikkeestä toisiin vähittäisliikkeisiin, jos toiminta on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 5 kohdan b(ii) alakohdassa tarkoitettua vähäistä, paikallista ja rajoitettua toimintaa. Tällaisista elintarviketoiminnasta on tehtävä 10 §:n mukainen ilmoitus.

Elintarvikehuoneiston sijaintimaakunta hyväksyy 1 momentissa tarkoitetut elintarvikehuoneistot. Ruokavirasto hyväksyy teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat leikkaamot. Lapin maakunta hyväksyy poroteurastamot ja niiden yhteydessä olevat elintarvikehuoneistot.

Elintarvikealan toimijan kotimaakunta hyväksyy 1 momentissa tarkoitetut liikkuvat elintarvikehuoneistot. Ruokavirasto hyväksyy liikkuvat teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat leikkaamot. Lapin maakunta hyväksyy liikkuvat poroteurastamot ja niiden yhteydessä olevat elintarvikehuoneistot.

Toimivaltainen valvontaviranomainen tekee päätöksen elintarvikehuoneiston hyväksymisestä 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Viranomainen voi asettaa päätöksessään ehtoja terveysvaarojen ehkäisemiseksi. Viranomainen rekisteröi tiedot elintarvikehuoneiston hyväksymistä koskevista päätöksistä ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään Ruokaviraston määräämällä tavalla.

12 § Tiedottaminen elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa

Elintarvikealan toimijan on tiedotettava elintarviketoiminnasta

- 1) liikkuvassa teurastamossa tai riistan käsittelylaitoksessa ja niiden yhteydessä olevassa leikkaamossa Ruokavirastolle sekä teurastamon tai riistan käsittelylaitoksen yhteydessä olevassa muussa elintarvikehuoneistossa maakunnalle;
- 2) liikkuvassa poroteurastamossa ja sen yhteydessä olevassa elintarvikehuoneistossa Lapin maakunnalle; sekä
- 3) muussa hyväksytyssä liikkuvassa elintarvikehuoneistossa niille maakunnille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan.

13 § Kontaktimateriaalitoiminta

Kontaktimateriaalialan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta kontaktimateriaalitoiminnasta toimipaikan sijaintimaakunnalle.

14 § Jäljitettävyys

Elintarvikkeiden, elintarviketuotantoon käytettävien eläinten ja elintarvikekontaktimateriaalien mukana on oltava elintarvikemääräyksissä edellytetyt asiakirjat.

Sen lisäksi, mitä elintarvikkeiden ja elintarviketuotantoon käytettävien eläinten jäljitettävyydestä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 18 artiklan 2 ja 3 kohdassa, elintarvikealan toimijalla tulee olla järjestelmä, jonka avulla voidaan tämän lain tarkoituksen mukaisella riittävällä tarkkuudella yhdistää tiedot saapuneista ja lähteneistä eristä toisiinsa.

Elintarvikealan toimijan velvollisuudesta järjestää kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jäljitettävyyttä säädetään lisäksi yhteisön valvontajärjestelmästä, jonka tarkoituksena on varmistaa yhteisen kalastuspolitiikan sääntöjen noudattaminen, asetusten (EY) N:o 847/96, (EY) N:o 2371/2002, (EY) N:o 811/2004, (EY) N:o 768/2005, (EY) N:o 2115/2005, (EY) N:o 2166/2005, (EY) N:o 388/2006, (EY) N:o 509/2007, (EY) N:o 676/2007, (EY) N:o 1098/2007, (EY) N:o 1300/2008 ja (EY) N:o 1342/2008 muuttamisesta sekä asetusten (EY) N:o 2847/93, (EY) N:o 1627/94 ja (EY) N:o 1966/2006 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1224/2009 56 ja 58 artiklassa sekä velvollisuudesta antaa kuluttajille tietoja kalastus- ja vesiviljelytuotteista yhteisön valvontajärjestelmästä, jonka tarkoituksena on varmistaa yhteisen kalastuspolitiikan sääntöjen noudattaminen, annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1224/2009 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 404/2011 67 ja 68 artiklassa.

15 § Omavalvonta

Elintarvikealan toimijalla on oltava järjestelmä, jonka avulla toimija hallitsee elintarviketoimintaansa liittyvät terveysvaarat ja varmistaa, että elintarvike, alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto sekä elintarviketoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset;

Kontaktimateriaalialan toimijalla on oltava järjestelmä, jonka avulla toimija varmistaa hyvien tuotantotapojen noudattamisen toiminnassaan sekä elintarvikekontaktimateriaalien vaatimustenmukaisuuden.

16 § Valvontatietojen julkistaminen

Suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevan elintarvikealan toimijan on julkistettava valvontaviranomaisen antama elintarviketoiminnan tarkastuksesta kertova raportti Ruokaviraston määräämällä tavalla. Ennen elintarviketoiminnan ensimmäistä tarkastusta toimija voi julkaista ilmoituksen siitä, että elintarviketoiminta kuuluu suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piiriin.

Velvollisuus julkistaa valvontatietoja ei koske

- 1) alkutuotannon toimijoita;
- 2) yksityistaloudessa sijaitsevia rekisteröityjä elintarvikehuoneistoja; eikä
- 3) alkoholijuomien valmistus- ja varastointipaikkoja ja ensisijaisesti 10 §:n 5 momentissa tarkoitettua alkoholijuomien vähittäismyyntiä harjoittavia toimijoita.

Elintarviketoiminnan tarkastuksesta kertovan viimeisimmän raportti tulee olla helposti nähtävissä elintarvikealan yrityksen internetsivuilla tai muulla vastaavalla tavalla. Lisäksi elintarvikehuoneistossa, jossa kuluttaja asioi, tarkastuksesta kertova viimeisin raportti on oltava esillä elintarvikehuoneiston sisäänkäynnin yhteydessä tai muussa kuluttajalle helposti havaittavassa paikassa.

Elintarvikealan toimijalla on oikeus pyynnöstä saada toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta harjoittamansa elintarviketoiminnan uusintatarkastus.

Toimivaltaiset valvontaviranomaiset julkaisevat suorittamansa valvonnan tulokset.

17 § Toimijan velvollisuus ilmoittaa ruokamyrkytyksestä

Kun elintarvikealan toimija saa tiedon tuottamansa, jalostamansa tai jakelemansa elintarvikkeen aiheuttamasta ruokamyrkytyksestä tai epäilee elintarvikkeen voivan aiheuttaa ruokamyrkytyksen, toimijan on ilmoitettava siitä välittömästi maakunnalle. Ruokamyrkytyksen aiheuttajaksi epäilty elintarvike tai näyte siitä on säilytettävä niin, että se voidaan tutkia laboratorioissa ruokamyrkytyksen syyn selvittämiseksi.

18 § Zoonoosit

Elintarvikealan toimijan on seurattava ja valvottava zoonoosien aiheuttajien esiintymistä elintarviketuotantoon käytettävissä eläimissä ja elintarvikkeissa. Toimijan on toimitettava tiedot seurantaan ja valvontaan liittyvistä tutkimuksista ja tutkimustuloksista toimivaltaiselle viranomaiselle.

19 § Elintarvikehygieeninen osaaminen

Pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita elintarvikehuoneistossa käsittelevällä henkilöllä on oltava elintarvikehygieenistä osaamista osoittava hygieniapassi, jos henkilö on työskennellyt pakkaamattomien helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittelyä edellyttävissä tehtävissä vähintään kolme kuukautta.

Hygieniapassia ei tarvitse olla henkilöllä, joka työskentelee elintarvikehuoneistossa pelkästään:

- 1) vankeuslain (767/2005) 8 luvun 2 §:n velvoittamana vankina;
- 2) asevelvollisuuslain (1438/2007) mukaisessa varusmiespalvelussa tai aseettomassa palveluksessa, naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisessa asepalvelussa taikka siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisessa siviilipalveluksessa;
- 3) sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun laissa (812/2000) tarkoitettuna asiakkaana, kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) mukaisessa työtoiminnassa taikka vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetussa laissa (380/1987) tarkoitettuna päivätoiminnassa taikka sosiaalihuoltolaissa (710/1982) tarkoitettuna vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevassa toiminnassa ja työtoiminnassa; tai
- 4) yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun laissa (400/2015) tarkoitettuna tuomittuna.

Elintarvikealan toimijan on pidettävä kirjaa elintarvikehuoneistossa työskentelevien henkilöiden elintarvikehygieenisestä osaamisesta ja pyydettyä esitettävä tiedot valvontaviranomaiselle.

Ruokavirasto laatii elintarvikehygieenistä osaamista arvioivan testin (*hygieniapassitesti*). Hygieniapassitestin järjestää ja Ruokaviraston hyväksymän mallin mukaisen hygieniapassin myöntää 20 §:ssä tarkoitettu hygieniapassitestaaja. Hygieniapassitestaaja voi periä maksun testistä ja hygieniapassin myöntämisestä.

Hygieniapassin voi saada suorittamalla hyväksytysti hygieniapassitestin. Ruokavirasto voi tarvittaessa myöntää hygieniapassin samoin perustein kuin hygieniapassitestaaja sekä peruuttaa hygieniapassin, jos se on myönnetty olennaisesti virheellisin perustein.

20 § Hygieniapassitestaaja

Ruokavirasto voi hyväksyä hygieniapassitestaajaksi hakemuksesta henkilön,

- 1) jolla on 28 §:ssä edellytetty korkeakoulututkinto; tai
- 2) joka on kelpoinen korkeakoulun tai Opetushallituksen toimialaan kuuluvan oppilaitoksen elintarvikehygieniaan liittyvän lehtorin tai opettajan virkaan tai toimeen tutkinnon tai aineenhallinnan osalta.

Ruokavirasto valvoo hygieniapassitestaajien toimintaa. Ruokavirasto voi peruuttaa testaajan hyväksynnän, jos testaaja ei ole järjestänyt hygieniapassitestejä tai myöntänyt hygieniapasseja yli kolmeen vuoteen. Lisäksi hyväksyntä voidaan peruuttaa, jos testaaja rikkoo hygieniapassitestaamisesta annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai ei ole korjannut toimintaansa Ruokaviraston kehotuksesta. Hyväksyntä voidaan peruuttaa myös väliaikaisesti.

Hygieniapassitestaajiin sovelletaan heidän suorittaessaan tämän pykälän mukaisia tehtäviä, mitä 29 §:ssä säädetään ulkopuolisesta asiantuntijasta.

Ruokavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä hygieniapassitestin järjestämisestä, testissä käytettävistä kielistä ja testin hyväksyttävän suorittamisen arvioinnista, hygieniapassista ja sen myöntämisestä sekä tiedonhallinnasta.

21 § Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat tarkemmat säännökset

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä

- 1) edellä 8 §:ssä tarkoitetusta alkutuotantopaikan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsittelystä;
- 2) edellä 9 §:ssä tarkoitetusta alkutuotantopaikan hyväksymistä koskevan hakemuksen ja hyväksymispäätöksen tekemisestä;
- 3) edellä 10 §:ssä tarkoitetusta elintarvikehuoneiston rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsittelystä;
- 4) edellä 11 §:ssä tarkoitetusta elintarvikehuoneiston hyväksymisen hakemisesta ja hyväksymispäätöksen tekemisestä;
- 5) edellä 12 §:ssä tarkoitetusta tiedottamisesta ;
- 6) edellä 13 §:ssä tarkoitetusta kontaktimateriaalitoimintaa koskevan ilmoituksen tekemisestä;
- 7) edellä 14 §:ssä tarkoitetusta elintarvikkeiden, elintarviketuotantoon käytettävien eläinten ja elintarvikekontaktimateriaalien jäljitettävyydestä, elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytettävien eläimiin ja elintarvikekontaktimateriaaleihin sekä niiden käsittelyyn ja kuljetukseen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista, asiakirjoista sekä eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista merkinnöistä;
- 8) edellä 15 §:ssä tarkoitetusta elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoiden omavalvonnasta ja siihen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista;
- 9) edellä 16 §:ssä tarkoitetusta valvontatietojen julkistamiseen liittyvien tarkastusten tekemisestä sekä valvontatietojen julkistamisesta;
- 10) edellä 17 §:ssä tarkoitetusta ruokamyrkytystä koskevan ilmoituksen tekemisestä; sekä
- 11) edellä 18 §:ssä tarkoitetusta elintarvikealan toimijan velvollisuudesta seurata ja valvoa zoonoosien aiheuttajia elintarviketuotantoon käytettävissä eläimissä ja elintarvikkeissa sekä seurantaan ja valvontaan liittyvien tietojen, tutkimustulosten ja eristettyjen taudinaiheuttajien toimittamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle.

4 luku Viranomaiset ja niiden tehtävät

22 § Maa- ja metsätalousministeriön tehtävät

Maa- ja metsätalousministeriö suunnittelee ja ohjaa elintarvikemääräysten täytäntöönpanoa.

23 § Ruokaviraston tehtävät

Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin tässä laissa säädetään.

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, Ruokavirasto:

- 1) arvioi elintarvikevalvonnan toteutumista maakunnissa;
- 2) huolehtii elintarvikevalvonnasta teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa leikkaamoissa;
- 3) huolehtii tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla;
- 4) valtuuttaa tarvittaessa muun kuin Ruokaviraston tai maakunnan palveluksessa olevan eläinlääkärin tekemään *ante mortem* -tarkastuksen alkutuotantopaikalla;
- 5) valvoo, että 33 §:n tarkoittamia tutkimuksia tekevät laboratoriot noudattavat elintarvikemääräyksiä;
- 6) vastaa yhteistyössä maakuntien kanssa Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämien kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelusta ja toteutuksesta;
- 7) vastaa yhteistyössä maakuntien kanssa elintarvikevalvonnan virallisten valvontanäytteiden ottamisen ja analysoinnin suunnittelusta ja toteuttamisesta;
- 8) vastaa valtakunnallisista ja kansainvälisistä erityistä asiantuntemusta vaativista elintarviketurvallisuuden valvontatehtävistä ja muista virallisista tehtävistä sekä toimii Euroopan unionin lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämänä kansallisena viranomaisena tai yhteyspisteenä elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa silloin, kun sitä ei ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi;

- 9) laatii Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 115 artiklassa tarkoitetun erityistilanteisiin varautumista koskevan valtakunnallisen valmiussuunnitelman;
- 10) vastaa torjunta-ainejäämien enimmäismääristä kasvi- ja eläinperäisissä elintarvikkeissa ja rehuissa tai niiden pinnalla sekä neuvoston direktiivin 91/414/ETY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 396/2005 V luvun täytäntöönpanosta; sekä
- 11) johtaa ATP-sopimuksen edellyttämää määräysten kansallista valvontaa ja antaa ohjeita sopimuksen soveltamisesta.

Rajaeläinlääkärit huolehtivat tämän lain mukaisesta elintarvikevalvonnasta eläinperäisten elintarvikkeiden eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen yhteydessä.

24 § Maakunnan tehtävät

Maakunta huolehtii toimialueellaan elintarvikevalvonnasta siten kuin tässä laissa säädetään.

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, maakunta:

- 1) tekee Ruokavirastolle elintarvikemääräysten mukaiset ilmoitukset ja raportit;
- 2) osallistuu yhteistyössä Ruokaviraston kanssa korvausta vastaan EU-lainsäädännön edellyttämien kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnitteluun ja toteuttamiseen;
- 3) osallistuu yhteistyössä Ruokaviraston kanssa elintarvikevalvonnan virallisten valvontanäytteiden ottamiseen ja analysoinnin suunnitteluun ja toteuttamiseen;
- 4) huolehtii tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla;
- 5) valvoo kalastus- ja vesiviljelytuotteiden osalta 14 §:n 3 momentissa säädettyjen velvoitteiden noudattamista;
- 6) laatii Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 115 artiklassa tarkoitetun erityistilanteisiin varautumista koskevan valmiussuunnitelman toimialueellaan; sekä
- 7) valvoo toimialueellaan elintarvikemääräysten sekä Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveys sääntöjen (SopS 51/2007) noudattamista aluksilla.

Lapin maakunta

- 1) huolehtii elintarvikevalvonnasta poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa; sekä
- 2) huolehtii tarvittaessa poroteurastamossa teurastettavan eläimen *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla.

Edellä 23 §:n 2 momentin 2 kohdasta poiketen maakunta voi hoitaa valtion tehtäväksi säädetyn elintarvikevalvonnan teurastamoissa ja riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa leikkaamoissa, jos maakunta on tehnyt siitä Ruokaviraston kanssa sopimuksen.

25 § Valtion lupa- ja valvontaviraston tehtävät

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, Valtion lupa- ja valvontavirasto:

- 1) suunnittelee, ohjaa ja suorittaa yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien valvontaa;
- 2) ohjaa maakuntaa alkoholimyymälöiden valvonnassa.

26 § Puolustusvoimien tehtävät

Puolustusvoimat huolehtii tässä laissa maakunnalle säädettyistä tehtävistä puolustusvoimien valvontaan kuuluvien elintarvikehuoneistojen osalta.

27 § Tulli tehtävät

Tulli valvoo:

- 1) Euroopan unionin ulkopuolelta maahan tuotavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien elintarvikemääräystenmukaisuutta;
- 2) Euroopan unionin jäsenmaista Suomeen toimitettavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien elintarvikemääräystenmukaisuutta Suomessa tapahtuvan elintarvike-erän purkamisen tai siihen liittyvän varastoinnin yhteydessä;
- 3) kauttakuljetustavarana kuljetettavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien asiakirjojen oikeellisuutta;
- 4) Suomesta Euroopan unionin ulkopuolelle vietävien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien asiakirjojen oikeellisuutta; ja
- 5) helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa tuonnin ja viennin yhteydessä ATP-sopimuksen mukaisesti.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tullille kuuluvista tehtävistä vientivaatimusten valvonnassa.

28 § Valvontaviranomaisen pätevyys

Elintarvikevalvonnan tehtäviä hoitavalla viranhaltijalla on oltava tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai tarvittaessa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetty pätevyys.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä elintarvikevalvonnan tehtäviä hoitavien viranhaltijoiden pätevyysvaatimuksista, kielitaitovaatimuksista ja täydennyskoulutuksesta.

29 § Ulkopuoliset asiantuntijat

Valvontaviranomainen voi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 28 - 33 artiklassa säädetyillä edellytyksillä siirtää virallista valvontaa tai muita virallisia tehtäviä varten tarvittavia tarkastuksia, tutkimuksia ja selvityksiä toimeksiannon saaneen elimen tai luonnollisen henkilön (*ulkopuoliset asiantuntijat*) tehtäväksi. Tarkastusten, tutkimusten tai selvitysten perusteella mahdollisesti tehtävät hallinnolliset päätökset tekee tehtäviä siirtänyt valvontaviranomainen.

Ulkopuoliseen asiantuntijaan sovelletaan tämän suorittaessa tämän pykälän mukaisia tehtäviä, mitä hallintolaissa (434/2003), kielilaissa (423/2003) ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään. Ulkopuolisen asiantuntijan palveluksessa tai johtotehtävissä olevaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä silloin, kun tämä osallistuu tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen.

5 luku Laboratoriot

30 § Viralliset laboratoriot

Ruokavirasto nimeää laboratoriot tutkimaan viranomaisnäytteitä (*virallinen laboratorio*). Virallinen laboratorio voi olla liikkuva toimintayksikkö.

Ruokavirasto voi nimetä laboratorion määrääjäksi, jos laboratorio ei täytä nimeämiselle asetettuja vaatimuksia, mutta puutteet ovat sellaisia, ettei tutkimusten luotettavuus vaarannu. Laboratorion on korjattava puutteet ja haettava lopullista nimeämistä annetun määrääjän kuluessa.

31 § Nimetyt omavalvontalaboratoriot

Ruokavirasto nimeää omavalvontalaboratoriot tutkimaan elintarvikemääräysten edellyttämiä omavalvontanäytteitä (*nimetty omavalvontalaboratorio*). Nimetyllä omavalvontalaboratoriolla voi olla liikkuva toimintayksikkö.

Omavalvontalaboratorion nimeämisen edellytyksenä on, että laboratorion pätevyys on osoitettu vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyyden toteamisesta annetun lain (920/2005) säännösten mukaisesti akkreditoinnin tai akkreditointiin rinnastettavan pätevyyden arvioinnin perusteella. Laboratorion pätevyys on arvioitava vähintään kolmen vuoden välein.

Ruokavirasto voi elintarvikealan toimijan hakemuksesta nimetä toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan laboratorion tutkimaan elintarvikemääräysten edellyttämiä omavalvontanäytteitä. Nimeämisen edellytyksenä on, että laboratorion pätevyys on asianomaisessa jäsenvaltiossa osoitettu akkreditoinnin tai akkreditointiin rinnastettavan pätevyyden arvioinnin perusteella.

Ruokavirasto voi nimetä laboratorion määrääjäksi, jos laboratorio ei täytä nimeämislle asetettuja vaatimuksia, mutta puutteet ovat sellaisia, ettei tutkimusten luotettavuus vaarannu. Laboratorion on korjattava puutteet ja haettava lopullista nimeämistä annetun määrääjän kuluessa.

32 § Kansalliset vertailulaboratoriot

Maa- ja metsätalousministeriö nimeää kansalliset vertailulaboratoriot ja määrää niiden tehtävät.

Kansallisen vertailulaboratorion on ilmoitettava:

- 1) Ruokavirastolle ja Terveys- ja hyvinvoinnin laitokselle epidemiologista seurantaan varten tarvittavat tiedot; sekä
- 2) Ruokavirastolle valvonnan ohjausta varten tarvittavat tiedot 18 §:ssä tarkoitetuista zoonoottisista taudinaiheuttajista ja näytteistä.

Terveys- ja hyvinvoinnin laitokselle toimitettavat tiedot eivät saa sisältää valvontakohteiden tunnistetietoja.

33 § Näytteiden tutkiminen

Valvontaviranomaisen tämän lain mukaista virallista valvontaa tai muita virallisia toimia varten ottamat tai otattamat näytteet (*viranomaisnäyte*) on tutkittava virallisessa laboratoriossa tai kansallisessa vertailulaboratoriossa.

Elintarvikemääräyksissä tutkittavaksi edellytetyt omavalvontaan kuuluvat näytteet on tutkittava nimetyssä omavalvontalaboratoriossa, virallisessa laboratoriossa tai kansallisessa vertailulaboratoriossa.

34 § Virallisten laboratorioden ja nimettyjen omavalvontalaboratorioiden ilmoitusvelvollisuus

Virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion on ilmoitettava Ruokavirastolle toiminnan olennaisesta muuttamisesta, toiminnan keskeyttämisestä ja toiminnan lopettamisesta.

Virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion on Ruokaviraston pyynnöstä toimitettava sille joko näytekohtaiset tiedot tekemistään 33 §:ssä tarkoitetuista tutkimuksista ja niiden tuloksista tai yhteenveto niistä. Näytekohtaiset tiedot tai yhteenvedot eivät saa sisältää henkilötietoja eivätkä valvontakohteen tunnistetietoja.

Virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion on viivytyksettä ilmoitettava toimeksiantajalleen terveysvaaraan viittaavista tutkimustuloksista. Laboratorion on myös viivytyksettä ilmoitettava toimeksiantajaa valvovalle toimivaltaiselle viranomaiselle vakavaan terveysvaaraan viittaavasta tutkimustuloksesta. Laboratorion on säilytettävä näyte ja zoonoottiset taudinaiheuttajat tässä momentissa tarkoitettua tutkimuksesta ja lähetettävä ne pyynnöstä kansalliseen vertailulaboratorioon.

Virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion on ilmoitettava 18 §:ssä tarkoitetuista zoonoosien seurantaan ja valvontaan liittyvistä tutkimuksista ja niiden tuloksista Ruokavirastolle sekä toimitettava näytteet ja tutkimuksissa eristetyt taudinaiheuttajat pyynnöstä kansalliseen vertailulaboratorioon.

Ruokavirasto voi antaa määräyksiä

- 1) edellä 3 momentissa tarkoitettujen vakavaan terveysvaaraan viittaavien tutkimustulosten ilmoittamisesta; sekä
- 2) edellä 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen taudinaiheuttajien säilyttämisestä ja toimittamisesta kansalliseen vertailulaboratorioon.

35 § Laboratorioita koskevat tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) edellä 30 §:ssä tarkoitettuja virallisia laboratorioita ja niitä arvioivien toimielinten pätevyyttä kuvaavista standardeista ja laboratorioden laatujärjestelmälle asetettavista vaatimuksista;
- 2) Euroopan unionin lainsäädännön toimeenpanon edellyttämistä laboratorion nimeämisen edellytyksistä;
- 3) laboratorioden henkilökunnan koulutus- ja pätevyysvaatimuksista;
- 4) edellä 32 §:n 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten sisällöstä ja toimittamisesta;
- 5) edellä 34 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten ja tietojen sekä yhteenvedojen sisällöstä ja toimittamisesta sekä 34 §:n 3 momentissa tarkoitettua terveysvaarasta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 34 §:n 3 momentissa tarkoitettujen näytteiden ja zoonoottisten taudinaiheuttajien lähettämisestä.

6 luku Elintarvikevalvonta

36 § Valtakunnallinen valvontaohjelma

Ruokavirasto laatii elintarvikevalvonnan ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallisen valvontaohjelman osana Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 edellyttämää koko elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa.

Valvontaohjelma tulee tarkistaa tarvittaessa. Valvontaohjelmassa tulee ottaa huomioon ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet.

37 § Valvontasuunnitelmat

Maakunta laatii säännöllistä elintarvikevalvontaa koskevan maakunnan valvontasuunnitelman siten, että valvonnassa otetaan huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Maakunnan valvontasuunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma.

Ruokavirasto, Valtion lupa- ja valvontavirasto, Tulli sekä Puolustusvoimat laativat vastuullaan olevaa elintarvikevalvontaa koskevat valvontasuunnitelmat, joihin sovelletaan, mitä edellä 1 momentissa säädetään maakunnan valvontasuunnitelmasta.

Valvontasuunnitelmat on tarkistettava tarvittaessa.

38 § Tarkastus- ja läsnäolo-oikeus

Valvontaviranomaisella ja 29 §:ssä tarkoitettulla ulkopuolisella asiantuntijalla on oikeus tehdä virallisen valvonnan edellyttämiä tarkastuksia valvontakohteessa, tutustua asiakirjoihin sekä tarkastaa toiminnassa käytetyt laitteet, välineet ja tilat. Valvontaviranomaisen ohjauksessa olevalla opiskelijalla, joka suorittaa viranomaistoimintaan perehdyttävää harjoittelua, on oikeus olla läsnä valvontaviranomaisten suorittaessa valvontaa ja tarkastuksia. Ruokavirastolla on oikeus olla läsnä maakunnan suorittaessa valvontaa ja tarkastuksia.

Valvontakohteessa, joka sijaitsee pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa, tarkastus voidaan tehdä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 artiklassa 9 - 15 viralliselle valvonnalle asetettujen vaatimusten toteuttamiseksi, jos tarkastuksen tekeminen on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Tarkastuksen saa tehdä ainoastaan valvontaviranomainen.

Ruokavirastolla ja maakunnalla on oikeus olla läsnä Euroopan komission tekemissä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2017/625 116 artiklan mukaisissa tarkastuksissa. Mitä tässä laissa säädetään valvontaviranomaisten oikeudesta päästä paikkoihin, joissa harjoitetaan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa, ja saada toimintaa koskevia tietoja, koskee myös Euroopan unionin lainsäädännössä tai muussa Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tarkoitettuja tarkastajia silloin, kun kyseinen Suomea sitova kansainvälinen velvoite tätä edellyttää.

39 § Näytteenotto

Valvontaviranomaisella ja 29 §:ssä tarkoitettulla ulkopuolisella asiantuntijalla on oikeus ottaa korvauksetta valvontaa varten tarvittava määrä näytteitä. Elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijalle on annettava todistus näytteenotosta.

Näytteitä, jotka valvontaviranomainen on tilannut etäviestintävälineiden välityksellä myytäväksi tarjotuista elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista tunnistautumatta, voidaan käyttää virallisessa valvonnassa.

40 § Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä valvonnan suorittamiseksi välttämättömät tiedot valtion ja maakunnan viranomaisilta sekä elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoilta ja muilta, joita tämän lain velvoitteet koskevat.

Valvontaviranomaisella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta tietoja elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijan veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin tai Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta, taloudesta sekä kytkennöistä, jotka ovat välttämättömiä 7 §:ssä tarkoitetun luotettavuuden selvittämiseksi tai 57 §:ssä tarkoitettua elintarvikehuoneiston hyväksymisen peruuttamista tai 58 §:ssä tarkoitettua rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa harjoitetun elintarviketoiminnan keskeyttämistä tai lopettamista varten.

Valvontaviranomaisella on oikeus saada 2 momentissa tarkoitettuja tietoja vastaavat tiedot myös 7 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista henkilöistä, yrityksistä ja yhteisöistä.

Valvontaviranomaisella on oikeus saada tässä pykälässä tarkoitettut tiedot maksutta ja myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

41 § Viranomaisen oikeus oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja

Valvontaviranomaiset saavat viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetyn salassapitovelvoitteen estämättä luovuttaa oma-aloitteisesti tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suoritettaessa saatuja tietoja yksityisen tai yhteisön taloudellisesta asemasta ja liike- ja ammattisalaisuudesta toiselle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle, jos tiedot ovat välttämättömiä kyseiselle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

42 § Valvontaviranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus

Valvontaviranomaisen on ilmoitettava Ruokavirastolle todetuista terveysvaaroista sekä tarvittaessa sellaisista valvonnassa esille tulleista muista seikoista, joilla voi olla vaikutusta elintarvikkeiden tai elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuuteen tai jäljitettävyyteen. Valvontaviranomaisen on lisäksi

ilmoitettava tartuntatautilaissa tarkoitetuille viranomaisille sellaisista valvonnassa esille tulleista seikoista, joilla voi olla merkitystä väestön suojaamisessa tartuntataudeilta.

Valvontaviranomaisen on ilmoitettava Ruokavirastolle sen 83 §:n nojalla ylläpitämiin rekistereihin tarvitsemat tiedot. Lisäksi valvontaviranomaisen on pyydettyäessä ilmoitettava Ruokavirastolle tarkastuksia, valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja ja valvontaa koskevia muita tietoja tämän lain mukaisen valvonnan seurantaan varten.

Valvontaviranomaisen on toimitettava 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot Ruokaviraston määräämällä tavalla.

43 § Valvontaviranomaisen neuvonta- ja ohjausvelvollisuus

Valvontaviranomaiset neuvovat ja ohjaavat tarvittaessa elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoita elintarvikemääräysten noudattamisessa oman toimivaltansa alueella.

Valvontaviranomaisen on tarvittaessa annettava elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijalle tarpeellisia kehoituksia elintarvikemääräysten noudattamiseksi.

Valvontaviranomaiset tiedottavat elintarvikemääräysten soveltamisalaan kuuluvista asioista oman toimivaltansa alueella.

44 § Eläinlääkärin tiedonantovelvollisuus

Eläinlääkärin, joka alkutuotantopaikalla suorittamansa eläinlääkärikäynnin yhteydessä havaitsee, että eläinten terveydentila tai pito-olosuhteet ovat sellaiset, että ne oleellisesti heikentävät kyseisistä eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieenistä laatua, on ilmoitettava tästä eläinten omistajalle tai haltijalle, eläimet tai elintarvikkeet vastaanottavalle toimijalle sekä maakunnalle.

45 § Ruokamyrkytysten selvittäminen

Maakunnan on saatuaan 17 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen ruokamyrkytyksestä tai ruokamyrkytys epäilystä tai epäillessään ruokamyrkytystä muusta syystä, viipymättä tehtävä tapausta koskeva selvitys yhteistyössä tartuntatautilaissa (1227/2006) säädettyjen viranomaisten kanssa sekä toimitettava tarpeelliset ilmoitukset Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle ja Ruokavirastolle. Ilmoitukset eivät saa sisältää henkilötietoja.

46 § Elintarvikevalvontaa koskevat tarkemmat säännökset

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä

- 1) edellä 23 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohdassa sekä 24 §:n 2 momentin 4 kohdassa ja 2 momentissa tarkoitettua lihan tarkastuksesta, siihen liittyvästä valvonnasta ja ilmoituksista;
- 2) edellä 39 §:ssä tarkoitettua näytteenotosta; sekä
- 3) edellä 42 §:ssä tarkoitettua valvontaviranomaisten ilmoitusvelvollisuudesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 45 §:ssä tarkoitettua ruokamyrkytysten selvittämisestä ja ilmoittamisesta.

Ruokavirasto voi antaa määräyksiä

- 1) lihan tarkastuksessa käytettävistä menetelmistä; sekä
- 2) trikiinitutkimusten tiheydestä ja kattavuudesta, silloin kun komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2015/1375 mahdollistaa sen tai edellyttää sitä.

7 Luku Elintarvikkeiden vientiin liittyvät viranomaistehtävät

47 § Vientiselvityksiin liittyvät tehtävät

Vietäessä elintarvikkeita muuhun kuin Euroopan unionin jäsenvaltioon, elintarvikealan toimija vastaa määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten ja mahdollisten kauttakuljetukseen liittyvien vaatimusten selvittämisestä ja täyttämisestä.

Ruokavirasto osallistuu tarvittaessa 1 momentissa tarkoitettujen viranomaisvaatimusten selvittämiseen, jollei vaatimuksista voida muulla tavalla varmistua. Lisäksi Ruokavirasto osallistuu tarvittaessa markkinoillepääsyn ja markkinoilla pysymisen edellytyksenä olevien vientiselvitysraporttien ja muiden tarvittavien asiakirjojen laatimiseen. Ruokavirasto voi keskeyttää osallistumisen mainittujen tehtävien hoitamiseen, jos edellytyksiä selvitystyön jatkamiselle ei enää ole.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä edellytyksistä Ruokaviraston osallistumiselle 2 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen.

48 § Vientiin liittyvä valvonta

Ruokavirasto ja maakunnat tekevät elintarvikkeiden vientiin liittyvää valvontaa, kun valvonta liittyy määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten tai tuontivaatimusten täyttymisen varmistamiseen. Valvonnan sisältö määräytyy määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten perusteella.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetun valvonnan edellytyksistä ja sisällöstä.

8 luku Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät ja valvotut pito-olosuhteet

49 § Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät

Ruokavirasto hyväksyy hakemuksesta 4 §:n 7 kohdassa tarkoitetun kansallisen elintarvikkeiden laatujärjestelmän edellyttäen, että laatujärjestelmä täyttää komission asetuksen (EY) N:o 1698/2005 22 artiklan 2 kohdan vaatimukset.

Elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän tulee olla ulkopuolisen riippumattoman tahon tarkastama. Hakijan on raportoitava ulkopuolisen tarkastuksen tuloksista Ruokavirastolle säännöllisesti sekä ilmoitettava muutoksista laatujärjestelmän sisällössä. Hakijan on julkaistava internetsivuillaan tai muulla vastaavalla tavalla tiedot laatujärjestelmästä, sen sisällöstä ja siihen osallistuvista tahoista.

Ruokavirasto valvoo hyväksymiensä kansallisten laatujärjestelmien hyväksymisedellytysten täyttymistä. Ruokavirasto voi peruuttaa laatujärjestelmän hyväksymisen, jos hyväksymisen edellytykset eivät enää täyty.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä

- 1) elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän hyväksymisen hakemisesta, hyväksymisestä ja hyväksymisen peruuttamisesta;
- 2) riippumattoman tahon tarkastuksesta, tarkastuksen tulosten raportoinnista ja laatujärjestelmää koskevien tietojen julkaisemisesta.

50 § Sikojen valvotut pito-olosuhteet

Ruokavirasto tunnustaa hakemuksesta alkutuotantopaikat ja alkutuotantopaikkojen muodostamat lokerot, jotka täyttävät sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset, ja valvoo valvottujen pito-olosuhteiden täyttymistä niissä. Ruokavirasto voi peruuttaa tunnustamisen, jos tunnustamisen edellytykset eivät enää täyty.

Ruokavirasto voi määrätä tehtäväksi komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2015/1375 tarkoitettuja seurantatutkimuksia valvotuissa pito-olosuhteissa kasvatettujen sikojen trikiinitilanteen selvittämiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset täyttävien alkutuotantopaikkojen ja lokeroiden virallisen tunnustamisen hakemisesta, tunnustamisesta, valvonnasta ja tunnustamisen peruuttamisesta.

9 Luku Nimisuojuustuotteiden rekisteröiminen ja valmistuksesta ilmoittaminen

51 § Nimisuojuustuotteen rekisteröiminen ja valmistuksesta ilmoittaminen

Ruokavirasto käsittelee nimisuojuustuotteiden rekisteröintiä koskevat hakemukset.

Ruokavirasto julkaisee 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen, järjestää kansallisen vastaväitemenettelyn ja päättää rekisteröinnin edellytysten täyttymisestä Suomessa. Jos rekisteröinnin edellytykset täyttyvät, Ruokavirasto julkaisee päätöksen ja toimittaa hakemuksen Euroopan komissiolle.

Rekisteröityä nimisuojuustuotetta valmistavan elintarvikealan toimijan on ennen tuotteiden markkinoille saattamisen aloittamista ilmoitettava tuotteen nimi ja valmistuspaikka 23 tai 24 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle. Valmistuksen keskeyttämisestä tai lopettamisesta on ilmoitettava viivytyksettä valvontaviranomaiselle.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä

- 1) nimisuojuustuotteiden rekisteröinnin hakemisesta, vastaväitemenettelyn järjestämisestä sekä hakemusten ja päätösten julkaisemisesta; sekä
- 2) ilmoitusvelvollisista elintarvikealan toimijoista, ilmoituksissa annettavista tiedoista ja ilmoitusten antamistavasta.

10 luku Hallinnolliset pakkokeinot

52 § Elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen

Valvontaviranomainen voi määrätä elintarvikemääräysten vastaisuuden poistettavaksi, jos

- 1) elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali, elintarvikehuoneisto tai alkutuotantopaikka taikka elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminta voi aiheuttaa terveysvaaraa tai on muutoin elintarvikemääräysten vastaisia; tai
- 2) elintarvikkeesta tai elintarvikekontaktimateriaalista annetut tiedot voivat aiheuttaa terveysvaaraa tai johtaa kuluttajaa harhaan.

Ruokavirasto voi määrätä 33 §:ssä tarkoitettuja tutkimuksia tekevän laboratorion korjaamaan elintarvikemääräysten vastaisen toiminnan.

Valvontaviranomainen voi määrätä 49 §:ssä tarkoitetun elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän hakijan poistamaan hyväksyttyä kansallista laatujärjestelmää koskevan epäkohdan.

Elintarvikemääräysten vastaisuus on määrättävä poistettavaksi välittömästi tai valvontaviranomaisen asettamassa määräajassa.

53 § Kielto

Valvontaviranomainen voi kieltää elintarvikkeen alkutuotannon, valmistuksen, maahantuonnin, maastaviennin, tukkukaupan ja muun jakelun, tarjoilun tai muun luovutuksen taikka käytön elintarvikkeen valmistuksessa, jos elintarvike tai siitä annetut tiedot, alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta on sellaista, että se aiheuttaa tai sen voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa terveysvaaraa tai terveysvaaraa sellaisen elintarvikemääräysten vastaisuuden takia, jota ei voida poistaa.

Valvontaviranomainen voi kieltää elintarvikekontaktimateriaalin valmistuksen, tukkukaupan ja muun jakelun sekä maahantuonnin, jos elintarvikekontaktimateriaali tai siitä annettavat tiedot tai kontaktimateriaalitoiminta ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa terveysvaaraa tai terveysvaaraa sellaisen elintarvikemääräysten vastaisuuden takia, jota ei voida poistaa.

Kielto voidaan määrätä väliaikaiseksi asian selvittämisen tai epäkohdan korjaamisen ajaksi. Väliaikainen kielto on voimassa, kunnes valvontaviranomainen antaa asiassa lopullisen ratkaisunsa. Valvontaviranomaisen tulee omalta osaltaan huolehtia siitä, että asiassa tarvittavat selvitykset tehdään viivytyksettä.

54 § Markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen

Valvontaviranomainen voi määrätä elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan poistamaan elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin markkinoilta, jos elintarvikealan toimija ei noudata Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa säädettyä velvollisuutta poistaa turvallisuutta koskevien elintarvikemääräysten vastainen elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali markkinoilta.

Valvontaviranomainen voi määrätä elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin poistettavaksi markkinoilta myös silloin, kun elintarvikkeesta tai elintarvikekontaktimateriaalista annettavat tiedot ovat oleellisesti elintarvikemääräysten vastaisia.

Valvontaviranomainen voi elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan kustannuksella yleisesti tiedottaa turvallisuutta koskevien elintarvikemääräysten vastaisista elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista, jos toimija ei noudata Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa säädettyä velvoitetta ilmoittaa asiasta kuluttajille.

55 § Haltuunotto

Valvontaviranomainen voi ottaa elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin haltuunsa, jos elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali aiheuttaa tai on syytä epäillä aiheuttavan välitöntä terveysvaaraa.

Haltuunotto on suoritettava todistajan läsnä ollessa. Sille, jolta elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali on otettu haltuun, on annettava todistus, josta ilmenee haltuunoton syy sekä haltuunotetun omaisuuden määrä.

Haltuunotettu omaisuus voidaan tarvittaessa säilyttää elintarvikehuoneistossa, alkutuotantopaikassa tai kontaktimateriaalialan toimijan toimipaikassa sopivalla tavalla merkittynä taikka sinetöidyssä tai muutoin merkityssä varastotilassa. Omaisuus on sen aiheuttaman terveysvaaran arvioimiseksi mahdollisesti tarvittavan tutkimuksen ajan pyrittävä säilyttämään siten, ettei sen laatu heikkene.

56 § Elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös

Valvontaviranomainen päättää, mihin tarkoitukseen elintarvikemääräysten vastaista elintarviketta tai elintarvikekontaktimateriaalia voidaan käyttää tai mihin tarkoitukseen se voidaan luovuttaa, jos elintarviketta tai elintarvikekontaktimateriaalia ei voi muuttaa määräysten mukaiseksi.

Valvontaviranomaisen on määrättävä elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali hävitettäväksi, jos elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin käyttö ei ole mahdollista tai jos terveydelliset syyt tai elintarvikemääräykset sitä edellyttävät.

Valvontaviranomaisen on tehtävä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu päätös viivytyksettä. Päätöstä tehtäessä on pyrittävä siihen, että omistajan taloudellinen menetys jää mahdollisimman pieneksi. Valvontaviranomaisen on asetettava kohtuullinen määräaika, jonka kuluessa elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan on noudatettava 1 momentin mukaista päätöstä.

57 § Elintarvikehuoneiston hyväksymisen peruuttaminen

Valvontaviranomainen voi peruuttaa tekemänsä elintarvikehuoneiston hyväksymistä koskevan päätöksen kokonaan tai osittain, jos terveysvaaraa ei voida muulla tavoin estää.

Elintarvikehuoneiston hyväksymistä koskeva päätös voidaan lisäksi peruuttaa, jos elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta on olennaisesti elintarvikemääräysten vastaisia eikä elintarvikealan toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen 52 tai 53 §:n nojalla antamaa määräystä tai kieltoa.

Hyväksyminen voidaan lisäksi peruuttaa, jos elintarvikealan toimija ei enää ole 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla luotettava ja laiminlyönti on luonteeltaan olennainen ja vakava eikä elintarvikealan toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen 52 tai 53 §:n nojalla antamaa määräystä tai kieltoa.

Hyväksyminen voidaan peruuttaa myös määräajaksi.

58 § Elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminnan keskeyttäminen tai lopettaminen rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa tai ilmoitetussa toimipaikassa

Valvontaviranomainen voi keskeyttää tai lopettaa elintarviketoiminnan rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa tai kontaktimateriaalitoiminnan ilmoitetussa kontaktimateriaalialan toimipaikassa, jos elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija ei enää ole 7 §:ssä tarkoitetulla tavalla luotettava ja laiminlyönti on luonteeltaan olennainen ja vakava eikä toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen 52 tai 53 §:n nojalla antamaa määräystä tai kieltoa.

59 § Laboratorion nimeämisen peruuttaminen

Ruokavirasto voi peruuttaa laboratorion nimeämisen, jos laboratorio tai siellä harjoitettava toiminta olennaisesti rikkoo 30, 31 tai 34 §:ssä säädettyjä vaatimuksia eikä laboratorio Ruokaviraston määräyksestä huolimatta korjaa puutteita ja puute on vakava. Myös määräaikainen nimeäminen voidaan peruuttaa.

Ruokavirasto voi peruuttaa nimeämisen myös asian käsittelyn vaatimaksi ajaksi, jos puute nimteyn laboratorion toiminnassa on sellainen, että se voi vaarantaa tutkimustulosten luotettavuuden.

60 § Internetsivuston sulkeminen

Ruokavirasto voi määrätä internetsivuston suljettavaksi, jos niiden välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali tai näistä annetut tiedot ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan terveysvaaraa tai olevan muulla tavalla elintarvikemääräysten vastainen. Määräys internetsivuston sulkemisesta voidaan antaa väliaikaisena asian selvittämisen tai epäkohdan korjaamisen ajaksi. Väliaikainen sulkeminen on voimassa, kunnes Ruokavirasto antaa asiassa lopullisen ratkaisunsa.

61 § Ruokaviraston päätös hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä

Ruokavirasto päättää yhtä maakuntaa laajempaa aluetta koskevien 52 - 56 §:ssä tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä.

Ruokavirasto voi päättää hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä myös yhden maakunnan alueella, jos se perustellusta syystä arvioi maakunnan toimet riittämättömiksi terveysvaaran estämiseksi.

Ruokaviraston on viipymättä ilmoitettava 1 ja 2 momentin nojalla tekemistään päätöksistä asianomaisille maakunnille.

62 § Markkinoinnin kieltäminen

Valvontaviranomainen voi kieltää elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijaa jatkamasta elintarvikemääräysten vastaista markkinointia taikka uudistamasta sellaista tai siihen rinnastettavaa

markkinointia. Kielto voidaan antaa myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes valvontaviranomainen on antanut asiassa lopullisen ratkaisunsa.

Jos elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin markkinoinnissa annetaan tietoja, joista voi aiheutua vakavaa terveysvaaraa tai jos markkinointi on oleellisesti totuudenvastaista tai harhaanjohtavaa, valvontaviranomainen voi 1 momentissa mainittujen toimenpiteiden lisäksi ryhtyä 53 - 55 §:ssä säädettyihin toimenpiteisiin, kunnes markkinointi on saatettu elintarvikemääräysten mukaiseksi.

63 § Markkinoinnin oikaisu

Määrätessään 62 §:ssä tarkoitetun kiellon valvontaviranomainen voi velvoittaa kiellon saaneen elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan määrääjässä toimittamaan markkinoinnin oikaisun, jos sitä markkinoinnista aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä välttämättömänä. Päätöksessään valvontaviranomainen voi määrätä, että markkinoinnin oikaisu on toteutettava vastaavassa laajuudessa kuin missä oikaisun kohteena oleva markkinointi on toteutettu.

64 § Kuluttajansuojalain ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain soveltaminen

Sen lisäksi, mitä 62 ja 63 §:ssä säädetään, sovelletaan, mitä kuluttajansuojalaissa (38/1978) ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa (1061/1978) säädetään markkinoinnista.

65 § Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka

Valvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla annettua määräystä tai kieltoa uhkasakolla tai teettämis- tai keskeyttämisuhalla. Uhkasakkoa sekä teettämis- ja keskeyttämisuhkaa koskevista asioista noudatetaan muutoin, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

66 § Vastuu kustannuksista

Elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija vastaa kustannuksista, joita sille aiheutuu, kun se noudattaa viranomaisten tämän luvun säännösten nojalla tekemiä päätöksiä.

11 luku Maksut

67 § Valtion viranomaisten suoritteista perittävät maksut

Valtion viranomaisen tämän lain nojalla suorittamista toimenpiteistä peritään maksu, jollei valtion maksuperustelaissa (150/1992) muuta säädetä. Maksun suuruutta määrättäessä noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaissa säädetään.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan

- 1) alentaa pieniä eläinmääriä teurastavien teurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten lihintarkastus- ja valvontamaksuja enintään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 liitteen VI luvussa II määritellylle tasolle;
- 2) antaa tarkempia säännöksiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 79 - 82 artiklassa edellytetyistä kansallisista järjestelyistä ja maksujen suuruuden määrittämisestä.

68 § Maakunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittävä vuosittainen valvontamaksu

Maakunta perii vuosittaisen valvontamaksun suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevalta toimijalta, joka

- 1) harjoittaa itujen alkutuotantoa 9 §:ssä tarkoitetussa hyväksytyssä alkutuotantopaikassa;
- 2) harjoittaa elintarviketoimintaa 10 §:ssä tarkoitetussa rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa;
- 3) harjoittaa elintarviketoimintaa 11 §:ssä tarkoitetussa hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa; tai

4) harjoittaa elintarvikekontaktimateriaalitoimintaa 13 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Vuosittaisen valvontamaksun suuruus määräytyy riskiperusteisen valvontatarpeen mukaan siten, että maksulla katetaan viranomaisvalvontaan liittyvät kustannukset. Valvontamaksut peritään liitteen mukaisesti.

Valvontamaksu peritään kalenterivuoden lopussa. Jos 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus käsitellään tai hyväksymistä koskeva päätös tehdään kalenterivuoden keskellä tai toimintaa harjoitetaan kalenterivuotta lyhyemmän ajan, kyseiseltä vuodelta perittävä valvontamaksu suhteutetaan toiminnan keston. Valvontamaksun suuruus on tällöin sen suuruinen osa kyseisen toiminnan koko vuoden valvontamaksusta kuin toiminnan kesto päivinä on koko vuodesta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua valvontamaksua koskeva päätös on oikaistava, jollei asiaa ole valitukseen annetulla päätöksellä ratkaistu, jos maksuvelvolliselle on:

- 1) virheen johdosta määrätty liikaa valvontamaksua; tai
- 2) maksuvelvollisen sitä aiheuttamatta jäänyt määräämättä valvontamaksu tai osa siitä virheen vuoksi tai sen johdosta, että ettei asiaa ole joltakin osin tutkittu.

Oikaisu voidaan 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa tehdä kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta ja 2 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa vuoden kuluessa sitä seuraavan kalenterivuoden alusta, jolloin maksu määrättiin.

69 § Maakunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittävät muut maksut

Edellä 68 §:ssä säädetyn vuosittaisen valvontamaksun lisäksi maakunta perii elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijalta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun:

- 1) edellä 10 §:ssä tarkoitetun rekisteröintiä koskevan ilmoituksen käsittelystä sekä 9 ja 11 §:n tarkoittaman hyväksymistä koskevan hakemuksen käsittelystä;
- 2) muusta kuin maakunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvästä tarkastuksesta, näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta;
- 3) elintarvikealan toimijan pyynnöstä tehdystä 16 §:n 4 momentissa tarkoitettua uusintatarkastuksesta;
- 4) edellä 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua kehotuksen noudattamisen valvomiseksi tehdyistä tarkastuksista;
- 5) elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen perustuvien 10 luvussa tarkoitettujen toimenpiteiden noudattamisen valvomiseksi tehdyistä tarkastuksista;
- 6) Euroopan unionin ulkopuolelle elintarvikkeita vievien elintarvikealan toimijoiden 48 §:ssä tarkoitettua valvonnasta.

Edellä 68 §:stä poiketen maakunta perii elintarvikealan toimijalta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun elintarvikevalvonnasta, jota maakunta tekee poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa tai 24 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla teurastamoissa ja riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa leikkaamoissa.

Maakunta määrää 1 momentissa tarkoitettut maksut siten, että niiden suuruus vastaa enintään toimenpiteestä aiheutuneita kustannuksia, jollei Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 79-82 artiklasta muuta johdu.

Valtio korvaa maakunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Ruokaviraston maakuntien toimeenpantaviksi ohjaamista elintarvikevalvonnan tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään Ruokaviraston tehtäviksi tai jotka liittyvät säädösten tai Ruokaviraston ohjeiden valmisteluun.

70 § Maksujen perintä ilman tuomiota tai päätöstä sekä viivästyskorko

Tässä luvussa tarkoitettut maksut saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan viivästyneelle määrälle periä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan.

Eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

Jos valvontamaksu palautetaan maksuunpanon oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalla valvontamaksulle maksetaan veronkantolain (769/2016) 32 §:ssä säädetty korko maksupäivästä takaisinmaksupäivään.

12 luku Muutoksenhaku

71 § Muutoksenhaku valtion viranomaisen päätökseen

Edellä 11, 20, 49 ja 52-63 §:ssä tarkoitettuun valtion viranomaisen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Muuhun valtion viranomaisen päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Valtion viranomaisen määräämään maksuun saa hakea muutosta siten kuin valtion maksuperustelaissa säädetään.

Tullin tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta siten kuin tullilaissa (1466/1994) säädetään. Tullin tämän lain 53 §:n nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin tullilain 38 §:ssä säädetään. Valitusaika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista.

72 § Muutoksenhaku maakunnan viranomaisen päätökseen

Maakunnan viranhaltijan päätökseen saa vaatia oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisua haetaan maakuntalain 139 §:ssä tarkoitetulta viranomaiselta.

Edellä 9, 11, 52-58, 62 ja 63 §:n tarkoitettuun maakunnan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Muuhun kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun maakunnan päätökseen saa vaatia oikaisua siten, kun hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Päätökseen, joka koskee maakunnallisia maksuja koskevaa taksaa, saa hakea muutosta siten kuin maakuntalain 18 §:ssä säädetään.

73 § Valvontamaksua koskeva oikaisuvaatimus

Edellä 68 §:ssä tarkoitettuun maakunnan perimään vuosittaiseen valvontamaksuun saa vaatia oikaisua maakunnalta. Oikaisuvaatimus on esitettävä maksun määräämistä koskevassa asiassa kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

74 § Muutoksenhaku lihan tarkastuspäätökseen

Lihantarkastusta koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista Ruokavirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään

75 § Muutoksenhaku hallinto-oikeuden päätökseen

Hallinto-oikeuden päätökseen 49 §:ssä tarkoitetussa hyväksymisen peruuttamista koskevassa asiassa sekä 52 - 63 §:ssä tarkoitetussa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa, jollei muualla toisin säädetä, hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

76 § Valvontaviranomaisen muutoksenhakuoikeus

Viranomaisella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla sen päätös on kumottu tai sitä on muutettu.

Ruokavirastolla on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on kumonnut maakunnan muutoin kuin oikaisuvaatimuksen johdosta tekemän päätöksen tai muuttanut sitä.

77 § Täytäntöönpano

Tämän lain 10 luvun säännösten nojalla tehtävässä päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on noudatettava ennen kuin se on saanut lainvoiman tai ennen kuin oikaisuvaatimusta on käsitelty, jollei valitusviranomainen tai vastaavasti oikaisuvaatimuksen käsittelevä viranomainen toisin määrää. Oikaisuvaatimus ja valitus on käsiteltävä viivytyksettä.

Edellä 19 §:n 5 momentissa tarkoitettua hygieniapassin peruuttamista koskevaa päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, ellei Ruokavirasto tai valitusviranomainen toisin määrää.

Lihantarkastuspäätöstä on oikaisuvaatimuksesta ja valituksesta huolimatta noudatettava, jollei Ruokavirasto tai valitusviranomainen toisin määrää.

13 luku Rangaistussäännökset

78 § Rangaistussäännökset

Rangaistus vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä terveysrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 1 §:ssä.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

- 1) valmistaa, tuo maahan, vie maasta, pitää kaupan, tarjoilee tai muutoin luovuttaa tai toimittaa elintarvikkeen, joka ei täytä tämän lain 5 ja 6 §:ssä säädettyjä vaatimuksia;
- 2) harjoittaa tämän lain mukaista toimintaa sellaisessa alkutuotantopaikassa, elintarvikehuoneistossa tai kontaktimateriaalitoiminnan toimipaikassa, jota ei ole tämän lain 9 tai 11 §:n mukaisesti hyväksytty, josta ei ole tehty tämän lain 8, 10 tai 13 §:n mukaista ilmoitusta tai jonka toiminta on väliaikaisesti, osittain tai kokonaan kielletty;
- 3) rikkoo tämän lain 15 §:ssä säädetyn omavalvontavelvoitteen;
- 4) rikkoo valvontaviranomaisen tämän lain 52, 54, 56 tai 63 §:n nojalla antamaa määräystä, 53 tai 62 §:n nojalla antamaa kieltoa, 55 §:n nojalla antamaa haltuunottopäätöstä taikka 57 - 59 §:n nojalla antamaa hyväksymisen, rekisteröinnin tai nimeämisen peruuttamista koskevaa päätöstä;
- 5) laiminlyö 17 tai 18 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekemisen; tai
- 6) valvontaviranomaisen huomautuksesta tai kiellosta huolimatta luovuttaa tai toimittaa alkutuotantopaikalta sellaista elintarviketta, joka ei täytä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vaatimuksia

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *elintarvikerikkomuksesta* sakkoon.

Rangaistus elintarvikkeen säännösten ja määräysten vastaisesta salakuljetuksesta ja sen yrityksestä sekä laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä säädetään rikoslain 46 luvun 4–6a §:ssä.

Valvontaviranomainen voi jättää esitutkintaviranomaiselle ilmoittamatta rikkomuksen, jos teko tai laiminlyönti on vähäinen eikä kyseessä ole niskoittelu viranomaisen kieltoja ja määräyksiä vastaan.

Se, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

79 § Salassapitovelvollisuuden rikkominen

Rangaistus 80 §:ssä tarkoitetun salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

14 luku Erinäiset säännökset

80 § Salassa pidettävät tiedot

Valvonnassa saatuja tietoja koskevasta salassapitovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

81 § Virka-apu

Poliisin ja Tullin on annettava valvontaviranomaisille näiden pyynnöstä virka-apua elintarvikemääräysten mukaisten tehtävien suorittamisessa.

82 § Rekisterit

Ruokavirasto pitää valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamaansa valvontaa varten valtakunnallista rekisteriä:

- 1) kaikista elintarvikehuoneistoista ja antaa 11 §:ssä tarkoitetuille hyväksytyille elintarvikehuoneistoille hyväksymisnumeron;
- 2) edellä 13 §:ssä tarkoitetuista kontaktimateriaalitoimintaa harjoittavista toimipaikoista;
- 3) edellä 30 ja 31 §:ssä tarkoitetuista virallisista laboratorioista ja nimetyistä omavalvontalaboratorioista;
- 4) edellä 19 §:n 1 momentissa tarkoitetuista hygieniapassitestaajista sekä henkilöistä, jotka osallistuvat testaajien järjestämiin hygieniapassitesteihin ja joille testaaja on 19 §:n 5 momentin mukaisesti myöntänyt hygieniapassin;
- 5) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III jakson IV luvun I mukaisen metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen suorittaneista koulutetuista henkilöistä;
- 6) alkutuotantopaikoista;
- 7) edellä 50 §:ssä tarkoitetuista alkutuotantopaikoista, lokeroista sekä niiden sisältämistä alkutuotantopaikoista, joiden virasto on tunnustanut täyttävän sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset; sekä
- 8) ruokamyrkytystapausten selvittämiseen sekä zoonoosien seurantaan ja valvontaan liittyvistä seikoista 34 §:n 4 momentissa ja 45 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten perusteella.

Ruokavirasto pitää maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetun lain (284/2008) mukaisesti rekisteriä alkutuotantopaikoista. Rekisterinpitäjän vastuusta säädetään maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetun lain 5 §:ssä. Maakunnat käyttävät ja pitävät alkutuotantopaikkarekisteriä ajan tasalla tässä laissa säädettyjen tehtävien edellyttämässä laajuudessa.

Maakunta pitää rekisteriä valvomistaan elintarvikehuoneistoista sekä valvomistaan kontaktimateriaalitoimintaa harjoittavista toimipaikoista.

Valtion lupa- ja valvontavirasto pitää rekisteriä alkoholijuomamyymälöistä sekä alkoholijuomien valmistus- ja varastointipaikoista.

83 § Rekistereihin merkittävät tiedot

Rekistereihin merkitään

- 1) valvontakohteiden tunnistetiedot;
- 2) edellä 50 §:n mukaisesti tunnustettujen alkutuotantopaikkojen ja lokeroiden sekä niiden sisältämien alkutuotantopaikkojen tunnistetiedot;
- 3) suunnitellut ja suoritettavat valvontatoimenpiteet;
- 4) virallisista laboratorioista ja nimetyistä omavalvontalaboratorioista arvioinnin piirissä olevat määritysmenettelmät sekä tutkimuksista vastaavan henkilön nimi; sekä
- 5) muut elintarvikemääräysten mukaiset valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tunnistetietoja ovat toimijan nimi, osoite ja yritys- ja yhteisötunnus tai sen puuttuessa henkilötunnus sekä valvontakohteen nimi ja osoite. Tiedot poistetaan rekisteristä kolmen vuoden kuluessa siitä, kun toimija on ilmoittanut valvontaviranomaiselle toimintansa lopettamisesta.

Ruokavirasto julkaisee hyväksytyistä laboratorioista luettelon, josta edellä mainitut tiedot ilmenevät.

Hygieniatestaajista sekä henkilöistä, jotka osallistuvat hygieniapassitesteihin ja joille testajat ovat myöntäneet hygieniapassin rekisteriin merkitään tunnistetiedot ja hygieniapassin suorittamispäivämäärä.

Henkilötietojen keräämiseen ja tallettamiseen sekä rekisteriin tallennettujen tietojen käyttämiseen ja luovuttamiseen sekä muutoksenhakuun sovelletaan muutoin, mitä henkilötietolaissa (523/1999) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

84 § Valtionosuus

Maakunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan maakuntien rahoituslakia (--/--), jollei lailla toisin säädetä.

15 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

85 § Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

Tällä lailla kumotaan 13 päivänä tammikuuta 2006 annettu elintarvikelaki (23/2006) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Jos muualla lainsäädännössä viitataan mainittuun lakiin, tämän lain voimaan tultua sovelletaan sen asemasta tätä lakia.

Edellä 2 momentissa mainitun lain nojalla annetut säädökset jäävät voimaan, kunnes ne muutetaan tai kumotaan.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

86 § Siirtymäsäännös

Ennen tämän lain voimaantuloa elintarvikelain tai terveydensuojelulain nojalla hyväksytyt tai ilmoitetut elintarvikehuoneistot ja alkutuotantopaikat sekä eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun

lain nojalla rekisteröidyt alkutuotantopaikat saavat ilman eri hyväksyntää tai ilmoitusta jatkaa toimintaansa.

Sen, joka tämän lain voimaan tullessa on kelpoinen elintarvikevalvonnan tehtävään, katsotaan täyttävän tämän lain mukaiset vastaavaa tehtävää koskevat pätevyysvaatimukset.

Liite

Maakunnan 68 §:n mukaisesti perimät vuosittaiset valvontamaksut

Valvontamaksun suuruus määritelty kaavalla ko. riskiluokan laskennalliset valvontatunnit x 200 €. Jos valvontakohteen valvontatulos on toistuvasti *oivallinen* (A), vuosimaksua alennetaan 10 % joka toinen vuosi.

Toimintaluokka MYYNTEI ml. etämyynti	Toimintatyyppi 1	Toimintatyyppi 2	Toimintatyyppi 3	Toimintatyyppi 4
Kokoluokka 1	(RL1) 100 €	(RL1) 100 €	(RL2) 250 €	
Kokoluokka 2	(RL1) 100 €	(RL2) 250 €	(RL3) 500 €	
Kokoluokka 3	(RL2) 250 €	(RL3) 500 €	(RL4) 1000 €	

- **Toimintatyyppi 1:** Ei kylmäsäilytystä vaativia elintarvikkeita (pl. pakattu jäätelö)
- **Toimintatyyppi 2:** Kylmäsäilytystä vaativia pakattuja elintarvikkeita
- **Toimintatyyppi 3:** Myynnin ohessa pakkaamattomien helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittelyä ja/tai valmistusta palvelumyynnissä, salaattibaarimyynti. Pakkaamattomien elintarvikkeiden ilmoitetaan olevan gluteenittomia tai soveltuvan allergiaruokavalioon. Rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa tapahtuva rahtivalmistus kuluttajan omistamista eläimistä saatavista elintarvikkeista.
- **Kokoluokka 1:** myymälät < 200 m²
- **Kokoluokka 2:** myymälät 200-2000 m²
- **Kokoluokka 3:** myymälät > 1000 m²

Toimintaluokka TARJOILU	Toimintatyyppi 1	Toimintatyyppi 2	Toimintatyyppi 3	Toimintatyyppi 4
Kokoluokka 1	(RL1) 100 €	(RL1) 100 €	(RL2) 250 €	(RL3) 500 €
Kokoluokka 2	(RL1) 100 €	(RL2) 250 €	(RL3) 500 €	(RL4) 1000 €
Kokoluokka 3	(RL1) 100 €	(RL3) 500 €	(RL4) 1000 €	(RL5) 2100 €

- **Toimintatyyppi 1:** Ei helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittelyä. Ei ruoanvalmistusta.
- **Toimintatyyppi 2:** Helposti pilaantuvista elintarvikkeista vain valmiiksi prosessoitujen elintarvikkeiden käsittely. Suurtalous: tarjoilukeittiöt, ei omaa ruoanvalmistusta, valmiiksi kypsennetyn ruoan kuumentaminen.
- **Toimintatyyppi 3:** Raakojen helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittely. Gluteenittomaksi ja allergiaruokavalioon soveltuvaksi ilmoitetut ateriat. Suurtalous: laitos- ja keskuskeittiöt; valmistetaan ruokaa; ei valmisteta ruokaa riskiryhmille.
- **Toimintatyyppi 4:** Ruoan valmistaminen riskiryhmille, esim. päiväkotikäiset lapset, vanhukset, sairaalapotilaat. Suurtalous: laitos- ja keskuskeittiöt.
- **Kokoluokka 1:** < 6 asiakaspaikkaa tai < 50 annosta/vrk; suurtalous < 500 annosta/vrk
- **Kokoluokka 2:** 6-150 asiakaspaikkaa tai 50-500 annosta/vrk; suurtalous 500-2000 annosta/vrk
- **Kokoluokka 3:** > 150 asiakaspaikkaa tai > 500 annosta/vrk; suurtalous > 20-00 annosta/vrk

Toimintaluokka TEOLLINEN VALMISTUS rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa	Toimintatyyppi 1	Toimintatyyppi 2	Toimintatyyppi 3	Toimintatyyppi 4
Kokoluokka 1	(RL1) 100 €	(RL1) 100 €	(RL2) 250 €	(RL3) 500 €
Kokoluokka 2	(RL1) 100 €	(RL2) 250 €	(RL3) 500 €	(RL4) 1000 €
Kokoluokka 3	(RL2) 250 €	(RL3) 500 €	(RL4) 1000 €	(RL5) 2100 €

Kokoluokka 4	(RL3) 500 €	(RL3) 500 €	(RL5) 2100 €	(RL6) 2800 €
--------------	-------------	-------------	--------------	--------------

- **Toimintatyyppi 1:** Raaka-aineet tai valmiit tuotteet eivät edellytä lämpötilahallintaa. Tuotteiden koostumus tai pakkausmerkinnät eivät edellytä erityisosaamista (suppea tuotevalikoima).
- **Toimintatyyppi 2:** Raaka-aineet tai valmiit tuotteet eivät edellytä lämpötilahallintaa. Pakastaminen. Tuotteiden koostumus tai pakkausmerkinnät eivät edellytä erityisosaamista.
- **Toimintatyyppi 3:** Helposti pilaantuvien elintarvikkeiden valmistus, joka edellyttää lämpötilahallintaa. Gluteenittomien elintarvikkeiden valmistus. Allergeeneja sisältävien tuotteiden valmistus. Sellaisten elintarvikkeiden valmistus, joiden koostumus ja pakkausmerkintöjen hallinta ja valvontaa vaatii erityisosaamista.
- **Toimintatyyppi 4:** Sellaisenaan syötävien kuumentamattomien helposti pilaantuvien elintarvikkeiden valmistus. Valmistusprosessi edellyttää erityisosaamista. Erityisryhmille tarkoitettujen elintarvikkeiden valmistus.
- **Kokoluokka 1:** Teollinen tuotanto < 1 milj. litraa tai < 10 000 kg
- **Kokoluokka 2:** Teollinen tuotanto 1 - 10 milj. litraa tai 10 000 – 100 000 kg
- **Kokoluokka 3:** Teollinen tuotanto 10 - 100 milj. litraa tai > 100 000 - 1 milj. kg
- **Kokoluokka 4:** Teollinen tuotanto > 100 milj. litraa tai > 1 milj. kg

Toimintaluokka MUU ELINTARVIKE- TOIMINTA*	Toimintatyyppi 1	Toimintatyyppi 2	Toimintatyyppi 3	Toimintatyyppi 4
Kokoluokka 1	(RL1) 100 €	(RL1) 100 €	(RL2) 250 €	(RL3) 500 €
Kokoluokka 2	(RL1) 100 €	(RL2) 250 €	(RL3) 500 €	(RL4) 1000 €
Kokoluokka 3	(RL2) 250 €	(RL3) 500 €	(RL4) 1000 €	(RL5) 2100 €

* Elintarvikkeiden varastointi ja kuljetus. Elintarvikkeiden maahantuonti (sisämarkkinoilta, EU:n ulkopuolelta).

Kontaktimateriaalitoiminta. [Laitosmainen] toiminta rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa.

- **Toimintatyyppi 1:** Elintarvikkeiden varastointi ja kuljetus (toiminta pelkästään varastointia ja kuljetusta).
- **Toimintatyyppi 2:** Elintarvikkeiden tuonti, ellei kuulu toimintatyyppiin 3 tai 4. Kontaktimateriaalitoiminta (kaikkien elintarvikekontaktimateriaalien valmistus, jalostus, tuonti ja tukkumyynti).
- **Toimintatyyppi 3:** Sellaisten elintarvikkeiden (ml. ravintolisät) tuonti, joiden koostumus ja pakkausmerkintöjen hallinta ja valvonta vaatii erityisosaamista. Rekisteröidyissä elintarvikehuoneistoissa tapahtuva [laitosmainen] toiminta.
- **Toimintatyyppi 4:** Erityisryhmille tarkoitettujen elintarvikkeiden tuonti.
- **Kokoluokka 1:** Säiliöautokuljetus tai lämpötilasäädely kuljetus 1 kuljetusvälineellä. Kuljetus (ei lämpötilasäädely) > 10 kuljetusvälineellä. Varastointi < 1000 m² (elintarvikkeiden varastointipinta-ala). Vähäinen maahantuonti (sisämarkkinoilta, EU:n ulkopuolelta). Pieni tai keskisuuri kansallinen elintarvikekontaktimateriaalitoiminta. Siipikarjan teurastus tilalla, myynti enintään 10 000 kg. Kanin teurastus tilalla, myynti enintään 5 000 kpl. [Laativajat (luonnonvarainen riista)]
- **Kokoluokka 2:** Säiliöautokuljetus tai lämpötilasäädely kuljetus 2-10 kuljetusvälineellä. Varastointi 1000-10 000 m² (elintarvikkeiden varastointipinta-ala). Keskisuuri maahantuonti (sisämarkkinoilta, EU:n ulkopuolelta). Suuri kansallinen kontaktimateriaalitoiminta, tuontia ja vientiä. Siipikarjan teurastus tilalla, myynti enintään 10 001-40 000 kg. Kanin teurastus tilalla, myynti enintään 5001-20 000 kpl.
- **Kokoluokka 3:** Säiliöautokuljetus tai lämpötilasäädely kuljetus > 10 kuljetusvälineellä. Varastointi > 10 000 m² (elintarvikkeiden varastointipinta-ala). Suuri maahantuonti (sisämarkkinoilta, EU:n ulkopuolelta). Erittäin suuri kansallinen tai kansainvälinen kontaktimateriaalitoiminta, tuontia ja vientiä.

Toimintaluokka ELINTARVIKETOIMINTA HYVÄKSYTYISSÄ ELINTARVIKE- HUONEISTOSSA	Toimintatyyppi 1	Toimintatyyppi 2	Toimintatyyppi 3	Toimintatyyppi 4
Kokoluokka 1	(RL3) 500 €	(RL3) 500 €	(RL4) 1000 €	(RL5) 2100 €
Kokoluokka 2	(RL4) 1000 €	(RL4) 1000 €	(RL6) 2800 €	(RL7) 4200 €
Kokoluokka 3	(RL4) 1000 €	(RL6) 2800 €	(RL7) 4200 €	(RL8) 5600 €
Kokoluokka 4	(RL6) 2800 €	(RL7) 4200 €	(RL8) 5600 €	(RL9) 7000 €
Kokoluokka 5	(RL6) 2800 €	(RL8) 5600 €	(RL9) 7000 €	(RL10) 8400 €

- **Toimintatyyppi 1:** Lihan pakastaminen, suolien ja mahalaukkujen käsittely. Kalan pakastaminen, lajittelu. Munien pakkaaminen. Maitotuotteiden valmistus, maitopohjaiset raaka-aineet, ei raakamaidon vastaanottoa. Varasto[laitos].
- **Toimintatyyppi 2:** Lihan leikkaaminen, jauhaaminen, raakalihavalmisteiden valmistus, mekaanisesti erotetun lihan valmistus. Kalan perkaaminen, fileointi, paloittelu, mekaaninen lihan talteenotto. Munatuotteiden valmistus. Maitotuotteiden valmistus raakamaidosta.
- **Toimintatyyppi 3:** Lihavalmisteiden valmistus. Jalostettujen kalastustuotteiden valmistus.

Toimintatyyppi 4: *[Kylmäsavukalan tai graavikalan vakuumipakkaaminen. Täyssäilykkeiden valmistus.]*

- **Kokoluokka 1:** Liha-alan, kala-alan, muna-alan tuotanto < 10 000 kg/vuosi.

Kokoluokka 2: Liha-alan, kala-alan tuotanto 10 000-100 000 kg/vuosi. Muna-alan tuotanto 10 000-10 milj. kg/vuosi. Maitoala, vastaanotettu raaka-maito < 500 000 kg/vuosi. Maitoalan tuotanto < 100 000 kg/vuosi.

Kokoluokka 3: liha-alan ja kala-alan tuotanto 100 000- 1 milj. kg/vuosi. Muna-alan tuotanto > 10 milj. kg/vuosi. Maitoala, vastaanotetun raakamaidon määrä 500 000-2 milj. kg/vuosi.

Kokoluokka 4: Liha-alan ja kala-alan tuotanto 1-10 milj. kg/vuosi. Maitoala, vastaanotetun raakamaidon määrä > 2 milj. kg/vuosi, maitoalan tuotanto > 100 000 kg/vuosi.

Kokoluokka 5: Liha-alan ja kala-alan tuotanto > 10 milj. kg/vuosi.

2

Laki terveydensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan terveydensuojelulain (763/1994) 50 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 706/2007, 129/2009, 327/2012, 1237/2014 ja 553/2014, ja 50 a §, sellaisena kuin se on laissa 129/2009, sekä lisään uusi 50 b §, seuraavasti:

50 § Maakunnan suorittamasta terveydensuojeluvalvonnasta perittävä vuosittainen valvontamaksu

Maakunta perii vuosittain valvontamaksun suunnitelmallisen terveydensuojeluvalvonnan piirissä olevalta toimijalta, joka

- 1) on tehnyt maakunnalle 13 § tai 18 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen toiminnasta;
- 2) jonka 18 §:ssä tarkoitetun hakemuksen maakunta on hyväksynyt.

Vuosittaisen valvontamaksun suuruus määräytyy riskiperusteisen valvontatarpeen mukaan siten, että maksulla katetaan suunnitelmalliseen viranomaisvalvontaan liittyvät kustannukset. Valvontamaksun määrästä säädetään lain liitteessä.

Valvontamaksu peritään kalenterivuoden lopussa. Jos 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus käsitellään tai hyväksymistä koskeva päätös tehdään kalenterivuoden keskellä tai toimintaa harjoitetaan kalenterivuotta lyhyemmän ajan, kyseiseltä vuodelta perittävä valvontamaksu suhteutetaan toiminnan keston. Valvontamaksun suuruus on tällöin sen suuruinen osa kyseisen toiminnan koko vuoden valvontamaksusta kuin toiminnan kesto päivinä on koko vuodesta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua valvontamaksu koskeva päätös on oikaistava, jollei asiaa ole valitukseen annettulla päätöksellä ratkaistu, jos maksuvelvolliselle on:

- 1) virheen johdosta määrätty liikaa valvontamaksua; tai
- 2) valvontamaksu tai osa siitä on maksuvelvollisen sitä aiheuttamatta jäänyt määräämättä virheen vuoksi tai sen johdosta, että asiaa ei ole joltakin osin tutkittu.

Oikaisu voidaan 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa tehdä kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta ja 2 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa vuoden kuluessa sitä seuraavan kalenterivuoden alusta, jolloin maksu määrättiin.

50 a § Terveydensuojeluvalvonnasta perittävät muut maksut

Edellä 50 §:ssä säädetyn vuosittaisen valvontamaksun lisäksi maakunta perii hyväksymänsä taksan mukaisen maksun:

- 1) edellä 13 ja 18 a §:n tarkoittaman ilmoituksen käsittelystä sekä 18 §:n tarkoittaman hakemuksen hyväksymisestä;
- 2) kiinteistön omistajalta tai haltijalta taikka muulta, jonka vastuulla terveyshaitta 27 §:n nojalla on, asunnossa tai muussa oleskelutilassa suoritettua tarkastuksesta, mittauksesta, näytteenotosta, tutkimuksesta ja selvityksestä, joka liittyy 26 §:n mukaisten terveyshaittojen selvittämiseen tai haitan poistamisen varmistamiseen; viranomaisen ensimmäinen tarkastus terveyshaittaepäilyn selvittämiseksi ja siihen liittyvä jatkotutkimustarpeen määrittely on kuitenkin maksuton;
- 3) kaivon omistajalta talousvesitutkimuksista silloin, kun kysymys ei ole 16 §:n 4 momentissa tarkoitettusta talousvettä toimittavasta laitoksesta;
- 4) ympäristönsuojelulain 17 luvussa tarkoitetun valtioneuvoston asetuksen noudattamisen valvontaan liittyvistä tarkastuksista;
- 5) edellä 50 §:ssä säädetyn vuosimaksun lisäksi maakunnalla on oikeus periä toiminnanharjoittajalta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun silloin, kun valvontatoimenpiteet ylittävät vuosimaksuun

sisältyvät suunnitelmallisen valvonnan toimenpiteet ja valvontatoimenpiteet johtuvat siitä, että toiminnanharjoittaja ei ole noudattanut terveydensuojeluviranomaisen antamia kehotuksia tai määräyksiä.

Maakunnan tulee määritellä 1 momentissa tarkoitettu valvonnasta perimät maksut siten, että ne vastaavat enintään valvonnan tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. Maakunnan teettäessä tutkimuksia tai selvityksiä ulkopuolisella asiantuntijalla tai laboratoriossa kustannukset peritään asiakkaalta enintään todellisten kustannusten mukaisina.

Valtio korvaa maakunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Valtion lupa-, ohjaus- ja valvontaviraston maakuntien toimeenpantavaksi ohjaamista tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään viraston tehtäviksi tai jotka liittyvät viraston ohjeiden valmisteluun.

Tämän lain mukaisten valtion suoritteiden maksullisuuden osalta noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään.

50 b § Maksujen perintä ilman tuomiota tai päätöstä sekä viivästyskorko

Maksut saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan viivästyneelle määrälle periä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

Jos valvontamaksu palautetaan maksuunpanon oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalla valvontamaksulle maksetaan veronkantolain (769/2016) 32 §:ssä säädetty korko maksupäivästä takaisinmaksupäivään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Liite

Maakunnan 50 §:n mukaisesti perimät vuosittaiset valvontamaksut

Suunnitelmallisen valvonnan kohdetyyppe		Vuosimaksu
Toimintaluokka:	Toimintatyyppi ¹:	Vuosimaksu €/vuosi
Talousveden toimittaminen	18 §:n mukaisen lupavelvollisen laitoksen, jolla on omaa vedenhankintaa tai -käsittelyä vedenjakelualue. Vedentoimitus vähintään 5000 m ³ päivässä.	2000

	18 §:n mukaisen lupavelvollisen laitoksen, jolla on omaa vedenhankintaa tai -käsittelyä, vedenjakelualue. Vedentoimitus 1000 m ³ – 5000 m ³ päivässä	1500
	18 a §:n mukaisen ilmoitusvelvollisen laitoksen, jolla ei ole omaa vedenhankintaa tai -käsittelyä, vedenjakelualue. Vedentoimitus vähintään 5000 m ³ päivässä	1000
	18 §:n mukaisen lupavelvollisen laitoksen, jolla on omaa vedenhankintaa tai -käsittelyä, vedenjakelualue. Vedentoimitus 10 m ³ – 1000 m ³ päivässä	700
	18 a §:n mukaisen ilmoitusvelvollisen laitoksen, jolla ei ole omaa vedenhankintaa tai -käsittelyä vedenjakelualue. Vedentoimitus 1000-5000 m ³ päivässä	700
	18 a §:n mukaisen ilmoitusvelvollisen laitoksen vedenjakelualue, jolla ei ole omaa vedenhankintaa tai -käsittelyä. Vedentoimitus 10-1000 m ³ päivässä	350
	Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus < 10 m ³ /vrk tai alle 50 henkilölle.	200
	Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus < 10 m ³ /vrk tai alle 50 henkilölle, ei omaa vedenhankintaa tai -käsittelyä.	100
	Tukkulaitos (talousvettä toimittavalle laitokselle vettä toimittava toiminnanharjoittaja) vedentoimitus	2000
Kokoontuminen	Leirikeskus	200
	Kerhot, iltapäiväkerot, nuorisotilat	100
Päivähoito, opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	Päivähoito, mukaan lukien päivähoiton yhteydessä oleva esiopetus	200
	Perusopetuskoulut mukaan lukien esiopetus	500
	Lukio ja ammatilliset oppilaitokset	500
	Yliopistot, ammattikorkeakoulut	500

	Muut oppilaitokset (kansalaisopistot yms.)	200
Majoitustoiminta	Hotellit, hostellit yms.	200
	Maatilamatkailu, aamiaismajoitus, asuntola, leirintäalueet yms.	100
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset	Ihon käsittely ihoa rikkoen (tatuointi, lävistys yms.)	200
	Kosmetologiset palvelut	150
	Solariumpalvelut	200
Sosiaalihuollon palvelut	Sosiaalihuollon laitokset; vanhukset ja vammaiset yms. erityisryhmät	300
	Tehostettu palveluasuminen, lastensuojelulaitokset	300
	Muut ilmoitusvelvolliset sosiaalihuollon palvelut, mukaan lukien ammatilliset perhekodit.	200
Liikunta ja virkistystoiminta	Kylpylät ja yleiset uimahallit	500
	Muut yleiset altaat	200
	Uimarannat (EU-uimarannat), uimareita huomattava määrä päivässä.	200
	Pienet yleiset uimarannat	100
	Yleiset liikuntatilat	100
	Yleiset saunat	200
Muu toiminta	13 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan ilmoituksenvarainen toiminta	Valvontamaksut peritään 50 a §:n mukaisesti.

¹ kohteissa, joissa on useampia terveydensuojelulain mukaisia ilmoituksenvaraisia toimintoja, maksu määräytyy riskialtteen toimintatyyppin mukaan

3

Laki kasvinsuojeluaineista annetun lain muuttamista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kasvinsuojeluaineista annetun lain (1563/2011) 2, 24 ja 27 §, sellaisina niistä ovat 24 § laeissa xx/2018 ja yy/2018 ja 27 § laissa xx/2018, seuraavasti:

2 § Soveltamisala

Tässä laissa säädetään kasvinsuojeluaineita koskevista yleisistä vaatimuksista, koulutuksesta ja tutkinnosta, kasvinsuojeluaineiden levitysvälineistä ja niiden testauksesta, toiminnan harjoittamisesta, viranomaisista ja niiden tehtävistä, valvonnasta sekä hallinnollisista pakkokeinoista ja seuraamuksista.

Tätä lakia sovelletaan myös:

- 1) kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta sekä neuvoston direktiivien 79/117/ETY ja 91/414/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1107/2009, *jäljempänä kasvinsuojeluaineasetus*, noudattamisen valvontaan ja muuhun asetuksen täytäntöönpanoon;
- 2) torjunta-ainejäämien enimmäismääristä kasvi- ja eläinperäisissä elintarvikkeissa ja rehuissa tai niiden pinnalla sekä neuvoston direktiivin 91/414/ETY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 396/2005, *jäljempänä jäämäasetus*, muiden kuin V luvun täytäntöönpanoon.

24 § Valvontaviranomaiset

Kasvinsuojeluaineasetuksen ja tämän lain täytäntöönpanosta sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnasta ja valvonnan järjestämisestä vastaa Turvallisuus- ja kemikaalivirasto kasvinsuojeluaineiden valmistuksen, maahantuonnin, markkinoille saattamisen, markkinoinnin sekä maahantuojien ja jakelijoiden suorittaman käsittelyn ja varastoinnin osalta. Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kuuluu myös muu kasvinsuojeluaineiden valvonta, jota ei ole säädetty Ruokaviraston tehtäväksi.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on kasvinsuojeluaineasetuksen 75 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen ja 2 kohdassa tarkoitettu viranomainen. Virasto on toimivaltainen viranomainen toimissa, jotka koskevat jäämäasetuksen II-IV ja VI-X lukujen täytäntöönpanoa.

Kasvinsuojeluaineasetuksen ja tämän lain täytäntöönpanosta sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnasta ja valvonnan järjestämisestä vastaa Ruokavirasto kasvinsuojeluaineiden käytön ja käytön yhteydessä tapahtuvan käsittelyn ja varastoinnin osalta.

Maakunta valvoo kasvinsuojeluaineasetuksen sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista toimialueellaan.

Kasvinsuojeluaineiden maahantuontia ja maastavientiä valvoo Turvallisuus- ja kemikaaliviraston ohella Tulli.

27 § Asiantuntijaviranomaiset ja -laitokset

Luonnonvarakeskus antaa kasvinsuojeluaineiksi tarkoitettujen aineiden ja valmisteiden hyväksymisen edellytysten selvittämiseksi lausuntonsa Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle aineiden ja valmisteiden biologisesta tehokkuudesta ja käyttökelpoisuudesta.

Ruokavirasto vastaa kasvinsuojeluaineiden ja kasvi- ja eläintuotteissa esiintyvien kasvinsuojeluainejäämien kemiallisista analyyseistä sekä fysikaalisista ja teknisistä testeistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4

Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 308/2016, 858/2016, 1159/2016, 1413/2016, 1419/2016, 324/2017 ja 454/2017, uusi 22 kohta seuraavasti:

6 § Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

22) elintarvikelain (---/2019) xx, xx, xx ja xx §:ssä säädetyn tehtävän selvittämistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

LIITE

RINNAKKAISTEKSTIT

Laki terveydensuojelulain muuttamisesta

Laki kasvinsuojeluaineista annetun lain muuttamisesta